BESTSELLER *NEW YORK TIMES*

Povești de neuitat
la granița dintre viață
și moarte

Misterul ultimelor clipe

Hadley Vlahos

BOOKZONE

Hadley Vlahos

Misterul ultimelor clipe

Povești de neuitat la granița dintre viață și moarte

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
VLAHOS, HADLEY
Misterul ultimelor clipe : poveşti de neuitat la graniţa dintre viaţă şi moarte / Hadley Vlahos. - Bucureşti : Bookzone, 2023
ISBN 978-630-305-170-3

821.111

Traducător: **Diana Botescu**
Redactor: **Mihaela Savu**
Grafician copertă: **Teodora Savu**
Tehnoredactor: **Anca Marisac**

The In-Between
Copyright © 2023 by Hadley Vlahos, RN
All rights reserved.

© Bookzone 2023, pentru prezenta ediţie
Toate drepturile rezervate pentru limba română.
Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi stocată
sau reprodusă fără acordul editurii.

Editura Bookzone
Şoseaua Berceni nr. 104, sector 4, Bucureşti
Comenzi şi informaţii:
Telefon: +40 774 091.579; +40 770 584.429
E-mail: office@bookzone.ro
www.bookzone.ro

Hadley Vlahos

Misterul ultimelor clipe

Povești de neuitat la granița dintre viață și moarte

Bookzone
BUCUREŞTI, 2023

Soţului meu.

Toată viaţa mi s-a spus că visurile mele sunt prea mari.

Apoi, te-am cunoscut pe tine şi tu mi-ai spus să visez la lucruri şi mai mari.

Introducere

Oamenii se sperie adesea când aud că lucrez ca asistentă medicală specializată în îngrijire paliativă. Mă întreabă cum reuşesc să fac o muncă atât de grea şi de tristă în fiecare zi. Ei bine, deşi este adevărat că există momente grele – unele chiar devastatoare – în acest domeniu, există mult mai multe momente frumoase. Mă refer la acele momente care te lasă fără cuvinte şi care te fac să te opreşti şi să te întrebi ce înseamnă toate astea. Momente de iubire profundă şi de acel tip de înţelepciune pe care îl dobândeşti doar atunci când înţelegi că sfârşitul este aproape. Drept urmare, deşi mulţi nu înţeleg de ce o persoană ar alege această meserie, eu mă consider norocoasă să lucrez într-un astfel de loc.

Acest tip de îngrijire medicală intervine atunci când doctorii declară că o persoană se află aproape de sfârşitul vieţii, iar persoana în cauză alege să nu mai fie tratată într-un spital sau un mediu medical şi să-şi petreacă acele ultime zile, săptămâni sau luni în locuinţa sa, înconjurată de persoanele dragi. În calitate de asistentă medicală specializată în îngrijire paliativă, rolul meu este să îndrum pacientul şi persoanele iubite în acest proces şi să ajut pacientul să se simtă confortabil şi să simtă cât mai puţină durere posibil. Această perioadă de îngrijire paliativă poate dura până la şase luni. Drept urmare, în acest răstimp, ajung să cunosc pacienţii şi poveştile lor, persoanele apropiate lor şi chiar şi animalele lor de companie.

Poveştile din această carte îţi vor arăta cât de inexplicabile, puternice şi emoţionante sunt momentele care duc de la viaţa actuală la lumea de dincolo (şi chiar cred că există *ceva* dincolo). Vreau să împărtăşesc aceste poveşti deoarece există foarte multe păreri eronate despre moarte şi procesul în sine. Înţeleg asta şi, cu siguranţă, nu deţin toate răspunsurile, chiar dacă am văzut moartea de suficiente ori pentru a-mi forma o idee generală despre ce presupune ea.

De obicei, avem tendinţa să nu vorbim despre îngrijirea paliativă sau despre moarte, dar ştiu că oamenii sunt interesaţi de acest subiect, deoarece mi se adresează multe întrebări pe această temă. Unii oameni sunt curioşi în legătură cu moartea şi procesul în sine la modul general, în timp ce alţii sunt interesaţi dintr-un motiv anume – în general, pentru că o persoană dragă lor primeşte, urmează să primească sau a primit îngrijire paliativă sau pentru că ei înşişi urmează să primească o astfel de îngrijire.

Una dintre întrebările care mi se adresează frecvent este cum am ajuns să lucrez ca asistentă medicală specializată în îngrijire paliativă. Este o întrebare normală, mai ales pentru o persoană atât de tânără cum sunt eu – am împlinit 30 de ani în timp ce scriam această carte, dar am început să practic această profesie pe când aveam 24 de ani şi eram (şi încă sunt) mult mai tânără decât toate celelalte persoane cu care lucram. În plus, parcursul meu în a deveni asistentă medicală specializată în îngrijire paliativă nu a fost nici pe departe unul liniar. În copilărie, visam să devin scriitoare şi nici măcar atunci când am început facultatea nu mi-a trecut prin minte să mă fac asistentă. Dar, privind în urmă, îmi dau seama cum o serie de evenimente m-au pregătit pentru această profesie.

Pentru mulţi, moartea este un subiect tabu sau înfricoşător, dar în familia mea nu a fost aşa. Părinţii mamei lucrau ca îmbălsămători autorizaţi şi antreprenori de pompe funebre. Astfel, mama a crescut în preajma casei funerare şi a morgii. Dacă ai văzut filmul *Primul sărut*, atunci înţelegi la ce mă refer. Nu era deloc neobişnuit ca ea să-şi facă temele în timp ce părinţii ei îmbălsămau câte un cadavru în apropiere.

Datorită acestei afaceri de familie, moartea a devenit o parte din viaţa noastră. Astfel, nu a fost deloc surprinzător că moartea şi subiectele legate de moarte au ajuns să facă parte din conversaţiile noastre din timpul cinei. Am fost crescută să privesc moartea ca pe un lucru natural. Pentru mine era ceva normal, nu ceva înfricoşător sau misterios.

De asemenea, mi s-a insuflat un sistem fix de credinţe legate de ceea ce se întâmplă *după* ce murim. Până la vârsta de zece ani, am urmat cursurile unei şcoli episcopale private din Baton Rouge, Louisiana. Ulterior, familia mea s-a mutat în Destin, Florida, dar am continuat să frecventăm biserica episcopală şi acolo. Clasa mea îşi petrecea fiecare miercuri în catedrala imensă din campus şi tot ceea ce învăţam avea ca punct central Biblia. Până şi la orele de muzică numai cântece religioase cântam. În plus, şi viaţa mea de familie era centrată în jurul bisericii. Participam la slujbe în fiecare duminică şi mergeam în mod regulat la diverse evenimente sociale organizate la biserică.

Credeam fiecare cuvânt pe care îl auzeam. Credeam în rai, în iad, în Cele Zece Porunci şi toate celelalte lucruri care îmi erau predate. Nu îmi puneam niciun fel de întrebări. Pur şi simplu, credeam.

Apoi, la 15 ani, lumea aşa cum o ştiam s-a sfârşit.

Era o seară obişnuită de vineri, în perioada în care eram la liceu. Şi, aşa cum se întâmpla în majoritatea

zilelor de vineri, stăteam în tribune şi urmăream un meci de fotbal. Eram dată cu vopsea pe faţă şi o ţineam de mână pe prietena mea cea mai bună, Hannah. Amândouă cântam tare imnul echipei liceului nostru. Am văzut mingea zburând prin aer şi aterizând apoi în mâinile prietenului meu Taylor. Acest lucru ne-a făcut să strigăm şi mai tare.

Dar apoi, dintr-odată, doi jucători din echipa adversă l-au lovit pe Taylor, făcându-l să se prăbuşească pe iarbă. Repriza s-a încheiat, iar eu l-am urmărit pe Taylor chinuindu-se să se ridice. După ce s-a ridicat în picioare, s-a dus spre marginea terenului.

— Nu cred că este bine, a zis Hannah, strângându-mă de mână mai tare.

— Ce? Nu. Este în regulă! am protestat.

Câteva clipe mai târziu, a apărut o ambulanţă pe marginea terenului, iar eu am privit confuză cum paramedicii îl transportau pe Taylor.

— Hadley, ceva este în neregulă, a repetat Hannah.

— Sunt sigură că doar şi-a rupt ceva. O să-i scriem un mesaj *super*amuzant pe ghips.

Hannah a dat din cap şi ne-am întors privirea spre terenul de fotbal.

Mai târziu în acea seară, am mers să dorm acasă la Hannah. Am stat treze până târziu chicotind, făcându-ne unghiile şi aplicându-ne măşti faciale. La un moment dat, mama ei a băgat capul în cameră şi ne-a ordonat pe un ton ferm:

— La culcare, *acum*.

Hannah şi-a dat ochii peste cap, dar ne-am conformat.

A doua zi de dimineaţă, ne-am trezit şi ne-am pus pe noi pantaloni scurţi şi tricouri cu mânecă scurtă

pentru a merge la evenimentul organizat de liceu la spălătoria auto. Eram încă puţin somnoroase pentru că nu dormiserăm suficient. Odată ajunse în parcarea din faţa bisericii, mi-am dat seama că toată lumea plângea. M-am oprit şi m-am uitat la prietenii mei cu o expresie uimită.

— A murit, ne-a spus prietena noastră Ashley, ridicându-şi ochii în lacrimi spre noi.

— Cine a murit? am întrebat, confuză încă.

Am presupus că era vorba despre bunicul cuiva.

— Taylor Haugen, a răspuns Ashley, cu vocea gâtuită.

— Nu a murit, am răbufnit. Este bine. L-am văzut ieri. I-am scris nişte mesaje.

Am făcut stânga-mprejur şi m-am îndepărtat de grup, apelând imediat numărul lui Taylor pentru a le dovedi tuturor că reacţionaseră la un zvon stupid. Telefonul a sunat mult, până a intrat căsuţa vocală. Am închis şi l-am sunat pe Chase, cel mai bun prieten al lui Taylor, ştiind că el avea să clarifice situaţia. De îndată ce a răspuns, i-am zis:

— Toată lumea spune că Taylor a murit. Te rog să-mi spui ce s-a întâmplat de fapt. Ştiu că nu a murit.

Vocea lui părea ciudat de neutră.

— A murit. Azi-noapte.

Ulterior aveam să aflu că Taylor suferise o hemoragie hepatică provocată de lovitura primită de la membrii echipei adverse. Deşi părea să fie bine când se ridicase în picioare şi se îndreptase spre marginea terenului, în realitate, nu era bine deloc. Nu am înţeles de ce Taylor nu putuse fi salvat în timpul intervenţiei chirurgicale de urgenţă la care fusese supus în acea noapte. Nu acesta este scopul profesiei medicale: *să salveze* oameni? Mai ales pe cei tineri, puternici şi sănătoşi asemenea lui Taylor.

Multă vreme, moartea lui mi s-a părut ireală. Desigur, știam că se pot întâmpla astfel de lucruri, dar acestea li se întâmplau *altor* oameni, nu prietenilor mei. Aveam impresia că trăiesc un coșmar imposibil de înțeles și șocant ori de câte ori conștientizam faptul că Taylor chiar murise – când nu mă mai conducea la ore, când nu mai participa la seara de vizionat filme a grupului nostru de prieteni și când nu îmi mai trimitea mesaje[1].

Chiar și după ce șocul inițial s-a redus, ceva s-a schimbat în mine ca urmare a morții lui Taylor. Înțelesesem ce înseamnă moartea și înainte, dar o percepusem ca pe un lucru care se întâmplă la sfârșitul vieții, nu la începutul ei și nu în acest mod. Timp de un an după moartea lui am fost furioasă pe toată lumea – pe prietenii mei care și-au văzut de viețile lor ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, pe jucătorii de fotbal care îl loviseră pe Taylor și mai ales pe preotul care ținea predici despre cât de iubitor este Dumnezeu. Știam că mulți oameni apelau la credința lor în vremuri grele, dar eu nu puteam face asta. Aveam prea multe întrebări. Convingerea necondiționată care îmi caracterizase copilăria dispăruse. Credința îmi fusese zdruncinată puternic. Acum, voiam răspunsuri. Așa că am întrebat pe oricine era dispus să mă asculte cum putea Dumnezeu să le permită pedofililor și criminalilor să existe pe pământ, dar să-l răpească pe prietenul meu bun înainte ca acesta să-și poată trăi visurile. Oamenii de la biserică au încercat să mă împace spunându-mi că Taylor se afla într-un loc mai bun. Eu îmi dădeam ochii peste cap, în timp ce mama mă ciupea de braț și șuiera la mine să „fiu politicoasă".

1 Părinții lui Taylor au înființat o organizație nonprofit în numele lui – Fundația Taylor Haugen – care a condus la inițierea campaniei #promitesăprotejezi și care le furnizează jucătorilor de fotbal protecții pentru abdomen în vederea prevenirii leziunilor abdominale. Poți citi mai multe despre acest subiect accesând pagina de internet taylorhaugen.org (n. a.).

În vara în care am absolvit liceul, m-am mutat în Tallahassee – la trei ore distanţă – pentru a urma cursurile Universităţii de Stat din Florida. Acolo, m-am înscris într-o asociaţie studenţească de fete şi am descoperit prin experienţă personală cum îşi câştigase instituţia reputaţia de a fi universitatea cu cele mai reuşite petreceri. După moartea lui Taylor, am continuat să merg la biserică, în ciuda faptului că nu mai credeam din tot sufletul în Dumnezeu, dar odată ajunsă la facultate, nu am mai păşit pragul niciunei biserici. După ce fusesem crescută într-un mediu strict şi religios, brusc eram liberă. Acolo nu existau reguli şi puteam face orice voiam. Consumam alcool în majoritatea serilor şi mă chinuiam să descopăr sensul şi scopul vieţii. Trecerea de la un program foarte bine structurat la libertate deplină şi la controlul deplin asupra propriei vieţi s-a dovedit a fi dificilă pentru mine. Mă simţeam vinovată şi nu aveam puterea să-mi sun familia şi să le împărtăşesc ce făceam, aşa că mă prefăceam că totul era în regulă ori de câte ori vorbeam.

La facultate, ieşeam cu un tip, aşa cum fac toţi bobocii. Eram tineri şi nechibzuiţi, iar eu am rămas însărcinată la 19 ani, în vara premergătoare celui de-al doilea an de facultate. În momentul în care am văzut rezultatul pozitiv al testului de sarcină, totul s-a schimbat şi toate planurile mele de viaţă s-au risipit.

Mama mi-a susţinut alegerea de a păstra copilul, dar, în afară de ea şi de prietena mea Hannah, care rămăsese la colegiul comunitar din Destin, nimeni altcineva nu mă susţinea, iar eu mă simţeam singură şi eram speriată. În timp ce restul prietenilor mei s-au întors la facultate, eu am rămas în casa în care crescusem, încercând să-mi dau seama cum aveam să mă susţin pe mine şi pe copilul meu. Lumea mea a devenit extrem de mică. Chiar şi acum, la 30 de ani, încă par foarte tânără, aşadar, îţi poţi imagina cum eram privită la 19 ani, însărcinată fiind.

Mi se părea mai simplu să nu mai ies din casă deloc. Persoanele care nu erau implicate direct în situaţia mea aveau foarte multe opinii şi niciunele dintre ele nu erau utile şi nici nu îmi reduceau în vreun fel temerile şi anxietăţile.

Am trecut de la a fi o studentă obişnuită la o viitoare mamă. Nu mă puteam întoarce la facultate, iar planul meu de a deveni scriitoare nu avea să mă ajute să ne întreţin pe mine şi copilul meu. Trebuia să concep un plan nou cât mai repede posibil.

Şi astfel, viaţa mea a luat o turnură complet diferită faţă de ceea ce îmi imaginasem până atunci. Am făcut nişte cercetări şi am aflat că asistenţa medicală, care presupunea numai doi ani de studii şi pentru care se plătea un salariu anual de aproximativ 50 000 de dolari, era cea mai bună opţiune pentru a mă putea descurca. În plus, colegiul comunitar local avea şi un astfel de program de studii. Însărcinată şi nesigură pe mine, mi-am petrecut vara aceea şi anul următor mergând la cursuri de pregătire pentru programul de asistenţă medicală. În cele din urmă, în toamna următoare, am început primul semestru.

Fiul meu, Brody, s-a născut în 2012, în Ajunul Crăciunului. Acei primi ani au fost caracterizaţi de multă muncă grea. Încercam să rămân pe linia de plutire în timp ce mă ocupam simultan de creşterea fiului meu, de obţinerea diplomei de asistentă şi de începerea unei cariere. Deşi zilele erau lungi, grele şi intense, mi-am dovedit mie însămi că pot face lucruri de care nu mă crezusem capabilă. Am absolvit la timp cei doi ani de colegiu, am obţinut o diplomă şi experienţa unei stagiaturi de un an într-un spital local.

După absolvire, am lucrat câteva luni în asistenţa de urgenţă, iar apoi, aproape un an, într-un azil de bătrâni. Mi-ar plăcea să pot spune că am fost de la început o asistentă minunată şi atentă, dar nu a fost chiar

așa. Îmi făceam treaba și apoi mergeam acasă. Viața mea a început să se schimbe cu adevărat abia în momentul în care am început să lucrez în domeniul îngrijirii paliative.

Am făcut această trecere cu șase ani în urmă și, privind retrospectiv, îmi dau seama că am ajuns fix în locul în care îmi era menit să ajung, făcând ceea ce mi-a fost scris să fac.

Desigur, au existat o mulțime de răsturnări de situație pe parcurs și multe povești care m-au ajutat să ajung din punctul în care mă aflam la început în punctul în care mă aflu acum.

Sunt entuziasmată să-ți împărtășesc aceste povești. Când am început să lucrez în acest domeniu, încă mă aflam în căutarea a ceva. Nu știam dacă mai credeam într-o putere superioară, în ceva mai mult. Deși nici acum nu am toate răspunsurile, îți pot spune cu certitudine că există lucruri care sfidează explicațiile medicale și că, între lumea noastră și cea de dincolo, există ceva puternic și liniștitor.

Am văzut acest lucru cu ochii mei de nenumărate ori.

CAPITOLUL UNU

Glenda

Cu părul încă ud după duş, stăteam în picioare în faţa televizorului şi urmăream absentă ştirile, ţinând în mână cana mea inscripţionată cu textul „Cea mai bună asistentă din lume". În timp ce îmi beam cafeaua, am simţit cum mă trage cineva de uniforma de asistentă pe care tocmai o îmbrăcasem. Am privit în jos şi am văzut ochii mari şi albaştri ai lui Brody îndreptaţi spre mine.

— Suc, te rog? a zis, ţinând căniţa goală în mânuţele lui încă plinuţe de copil de trei ani.

Am zâmbit şi l-am luat în braţe, sprijinindu-l pe şold în timp ce mă îndreptam spre bucătărie. După ce i-am dat nişte suc, am atins ecranul telefonului pentru a verifica ora. Trebuia să plec până la 7.20 pentru a ajunge la birou înainte de ora 8.00. Era 6.40, ceea ce însemna că aveam suficient timp să fac toate pregătirile şi să mâncăm amândoi.

În vreme ce deschideam uşa frigiderului pentru a lua nişte ouă, mi-a sunat telefonul. Am văzut pe ecran numele şefei mele, Kristin. Ea nu suna niciodată atât de devreme, aşa că m-am întrebat ce se întâmplase.

— Bună, am răspuns agitată.

— Bună! m-a salutat ea, cu un entuziasm care indica faptul că băuse mai multă cafea decât mine. Am nevoie să mergi cu mine acasă la o pacientă. Verifică-ţi e-mailul ca să găseşti adresa. Eu sunt la vreo zece minute distanţă.

Am căutat repede adresa, intrând în panică atunci când mi-am dat seama că se afla într-o zonă foarte bună a oraşului, la numai câteva minute distanţă de plajele cu nisip alb pentru care este renumit oraşul Destin din Florida. Deşi îmi petrecusem a doua parte a copilăriei în acest oraş, acum trăiam în oraşul învecinat, Niceville, într-o căsuţă albastră pe care o cumpărasem pentru mine şi Brody cu un an în urmă. Ca mamă tânără şi singură nu-mi permiteam o locuinţă mai mare sau mai apropiată de plajă, dar eram mândră de această căsuţă pe care reuşisem să o cumpăr la câteva luni după ce începusem să lucrez ca asistentă.

— Îmi ia cel puţin 30 de minute să ajung până acolo şi trebuie să-l las şi pe fiul meu la grădiniţă înainte. Este în regulă? am întrebat precaută, temându-mă că o astfel de întârziere ar putea-o enerva.

— Nicio problemă! a răspuns Kristin veselă înainte de a închide.

M-a cuprins anxietatea când mi-am dat seama că trebuia să mă mişc repede. Am pus ouăle la loc în frigider, hotărându-mă să renunţ complet la micul-dejun, mi-am prins părul într-un coc la ceafă şi mi-am luat în grabă bluza de la uniformă pe mine. După ce m-am asigurat că Brody era îmbrăcat cu suficient de multe straturi de haine (pentru că da, în nordul Floridei *este* iarnă), am ieşit amândoi în frigul de afară şi ne-am îndreptat spre grădiniţă.

Educatoarea lui Brody abia dacă şi-a ridicat privirea din telefon când am intrat cu el în clasă.

— Îmi cer scuze că vă deranjez, i-am spus, apropiindu-mă timid. Nu am apucat să-i dau de mâncare lui Brody în această dimineaţă. Aţi putea, vă rog, să vă asiguraţi că primeşte micul-dejun?

Fără să scoată niciun cuvânt, educatoarea şi-a dat ochii peste cap şi a anunţat personalul de la bucătărie că mai este nevoie de o porţie în plus la micul-dejun. În momentul acela am simţit junghiul familiar pe care îl simţeam ori de câte ori încercam să echilibrez, fără succes, viaţa profesională cu cea de mamă. Unul dintre elementele practice care m-au atras spre îngrijirea paliativă a fost programul fix, de la 8.00 la 17.00, care conferea predictibilitate programului meu cu Brody. Dar nu *toate* zilele erau aşa şi, aparent, azi era una dintre acele zile. Nu era încă nici măcar ora 7.00, iar eu simţeam deja că eşuasem în rolul de mamă. Cu toate acestea, nu-mi permiteam să-mi pierd locul de muncă. Obţinusem postul de asistentă medicală specializată în îngrijire paliativă abia cu câteva săptămâni în urmă şi mă aflam încă în perioada de instruire, ceea ce însemna că îmi petreceam zilele însoţind asistentele cu vechime, precum Kristin, în vizitele pe care le făceau pacienţilor lor. A o face fericită pe şefa mea reprezenta o prioritate.

Am mers cu maşina până la locuinţa pacientei. Am trecut pe lângă multe case frumoase de pe plajă, similare cu cea în care crescusem. Am virat la stânga pe Coral Cove şi am văzut Hyundai-ul sedan al lui Kristin pe aleea din faţa unui bungalou cu obloane verzi de pe plajă, înconjurat de câţiva palmieri amplasaţi în mod artistic în curtea din faţă. Casa nu era atât de impunătoare pe cât mă temusem că avea să fie. Pe verandă, două balansoare se mişcau înainte şi înapoi în adierea brizei, iar luminile care străluceau în interior erau calde şi primitoare. Am inspirat adânc.

Kristin mă aştepta în faţa casei. Părul ei blond, ondulat impecabil, îi încadra faţa frumos machiată chiar şi la acea oră a dimineţii.

— Eşti pregătită? m-a întrebat, afişând un zâmbet perfect.

Am schiţat un zâmbet şi am dat din cap. Mă simţeam nesigură pe mine, cu părul încă umed şi faţa nemachiată. Adevărul este că nu mă simţeam pregătită. Ca asistentă medicală specializată în îngrijire paliativă, ştiam că este inevitabil să nu fii martor la moartea unui pacient, dar până atunci nu fusesem nevoită să mă confrunt cu asta. Aveam sentimentul că această pacientă avea să fie diferită.

În timp ce urcam treptele din beton, o femeie roşcată trecută de 40 de ani, care părea istovită, a deschis uşa înainte să apucăm să ciocănim. Arăta de parcă tocmai s-ar fi dat jos din pat şi totuşi părea că nu dormise deloc.

— Intraţi, intraţi, a spus, făcându-ne semn cu mâna să intrăm.

Am simţit mirosul cafelei care fierbea în bucătărie şi am văzut un pudel micuţ cum se repede spre noi lătrând. Mi-a mirosit tenişii nou-nouţi pe care îi primisem cadou de la mama pentru a sărbători noul meu loc de muncă.

— Aşadar, spuneai că a început să vorbească cu persoane dragi decedate? a întrebat-o Kristin pe fiica pacientei, Maria, care se străduia acum să bage câinele într-o anexă de lângă bucătărie, unde era spălătoria.

La auzul cuvintelor ei, am ridicat din sprâncene. Suspiciunile mele fuseseră confirmate. Aceasta nu era o vizită „obişnuită". În ciuda lucrurilor pe care le vezi în filme şi la televizor, în mare parte, o asistentă specializată în îngrijire paliativă îşi petrece ziua conducând

de la locuința unui pacient la a altuia, unde își petrece între 30 de minute și o oră verificând starea pacientului și ajutând persoana care îl îngrijește sau un membru al familiei cu orice este nevoie pentru a-i asigura pacientului o oarecare stare de confort în ultimele sale zile de viață. Maria *chiar* avea nevoie de ajutor, din câte îmi dădeam seama, dar nu în modul obișnuit, în sensul de a verifica dacă mama ei beneficiază de medicamentele corespunzătoare sau dacă simptomele sunt ținute sub control ori de a schimba niște pansamente.

— Dacă vreți să o numiți așa, a răspuns Maria în timp ce lua o cană de cafea de pe blatul din bucătărie. Eu aș zice că a luat-o pe arătură rău de tot. De cele mai multe ori vorbește cu sora ei, care a murit înainte să mă nasc eu. Vă rog, opriți cumva nebunia asta. Nu pot dormi.

Maria a luat o gură mare de cafea, ca și când ar fi vrut să sublinieze ideea. Am profitat de ocazie pentru a inspira adânc și a permite mirosului puternic de cafea să mă readucă la realitate, deoarece mintea mea era foarte confuză.

— Nu face altceva decât să vorbească singură încontinuu. Trebuie să aveți ceva medicamente care să o facă să adoarmă. Dacă nu, voi suna la 112.

— În regulă. Eu și Hadley vom verifica cum stau lucrurile, i-a zis Kristin.

În timp ce înaintam pe hol, am auzit vocea slabă a unei femei. Am intrat în dormitor și am admirat ușile glisante din sticlă care dădeau spre o terasă, comoda masivă din lemn și noptierele asortate, precum și masa mai mică de lângă comodă, plină vârf cu cărți. Deasupra ei, atârna un candelabru mare, frumos și ornamentat. Scrutând încăperea, privirea mi s-a oprit în cele din urmă asupra doamnei Glenda, ale cărei bucle albe erau

tăiate scurt, încadrându-i fața. Râdea în hohote, deși nu se auzea niciun alt sunet – sau persoană – în cameră.

Am privit-o pe doamna Glenda cu neîncredere în timp ce ea continua să arate cu degetul și să râdă privind în față... la nimic și părând să nu își dea seama că eu și Kristin ne aflam acolo.

— Nu, nu, nu! a exclamat ea. Nu am spus asta. Ești o figură!

Râsul ei răsuna în toată camera.

Kristin s-a apropiat de patul ei și i-a atins ușor brațul.

— Bună ziua, doamnă Glenda! Sunt Kristin, iar aceasta este Hadley, una dintre asistentele noastre mai noi.

Am făcut un pas lângă patul ei și i-am făcut stânjenită cu mâna.

— Bună! ne-a salutat doamna Glenda. Vă rog să mă scuzați, dar nu am mai vorbit de ani întregi.

— Cu cine nu ați mai vorbit de ani întregi? a întrebat-o Kristin.

— Of, nici că aș putea să fiu mai nepoliticoasă, nu-i așa? a spus doamna Glenda cu un accent sudist puternic. Aceasta este sora mea. Trebuie să-mi iei tensiunea, scumpo?

Kristin a dat din cap și a scos tensiometrul din geanta medicală. Stăteam în apropiere, privind confuză, uimită că era atât de puțin deranjată de faptul că tocmai făcuserăm „cunoștință" cu o soră invizibilă, decedată. Înainte de a mă angaja ca asistentă medicală la centrul de îngrijire paliativă, lucrasem într-un spital, unde doamnei Glenda i-ar fi fost administrate antipsihotice înainte de a putea măcar să-și termine fraza.

După ce Kristin a terminat de măsurat semnele vitale ale doamnei Glenda și a declarat că valorile sunt perfecte, s-a dus să o cheme pe Maria. Preț de o clipă, am rămas singură cu doamna Glenda. Nu știam ce să fac sau ce să spun, așa că am privit-o, am schițat un zâmbet și m-am jucat stânjenită cu fermoarul propriei genți de asistentă. Din fericire, Kristin a lipsit doar o clipă și, odată ce s-a întors în cameră însoțită de Maria, a început să expună „planul de bătaie".

— Știu că sunteți obosită și îngrijorată în legătură cu mama dumneavoastră, i-a spus Mariei.

Apoi, s-a întors spre doamna Glenda și a zis:

— Și, doamnă Glenda, știu că aveți persoane cu care vreți să stați la povești. Drept urmare, dacă amândouă sunteți de acord, vom iniția ceea ce noi numim îngrijire permanentă.

De obicei, îngrijirea permanentă nu este inițiată decât în momentul în care aparținătorul nu mai poate face față unei situații. Îngrijirea permanentă înseamnă că o asistentă medicală rămâne la domiciliu 24 de ore din 24, până când fie simptomele pacientului devin mai ușor de gestionat, fie nu mai este nevoie de ea. Încă nu fusesem într-o situație de îngrijire permanentă. Eram nerăbdătoare să văd cum se desfășoară și să aflu totul despre medicamentele antipsihotice administrate în îngrijirea paliativă.

În timp ce Maria dădea din cap în semn de aprobare, Kristin a continuat:

— Hadley va sta în permanență cu dumneavoastră, cel puțin până când își va termina tura, apoi o altă asistentă îi va lua locul și vom continua acest ciclu până când lucrurile vor deveni mai ușor de gestionat pentru toată lumea.

Şocată, i-am aruncat lui Kristin o privire întrebătoare şi am clătinat subtil din cap pentru a-i sugera că nu eram pregătită să mă ocup singură de administrarea medicamentelor puternice. Mi-a zâmbit la rândul ei, reasigurându-mă, şi a mimat din buze: „Vom vorbi." Am încercat să îi întorc zâmbetul, dar eram speriată. Nu eram pregătită pentru asta! De ce crezusem că îngrijirea paliativă era potrivită pentru mine?

În timp ce Kristin se întorcea pe hol şi îmi făcea semn să o urmez, am încercat să rămân cât mai calmă posibil. I-am explicat faptul că nu am experienţă în ceea ce priveşte administrarea de medicamente psihiatrice pacienţilor care beneficiază de îngrijire paliativă.

Kristin a încercat să-şi ascundă un zâmbet.

— Nu-ţi face griji! Nu va trebui să-i administrezi niciun medicament, în afara cazului în care se schimbă ceva, iar atunci mă suni pe mine sau pe doctor.

Confuză, am întrebat-o la ce se referă. Cum puteam să nu-i administrez doamnei Glenda medicamente? Era clar că avea halucinaţii puternice.

— Nu are halucinaţii, a explicat Kristin. Trece pe lumea cealaltă şi o vede pe sora ei decedată. Tot ce trebuie să faci este să-i fii alături şi să te asiguri că este în siguranţă, pentru ca fiica ei să se poată odihni.

Am dat din cap ca şi cum aş fi înţeles, dar nu era deloc aşa.

Văzusem oameni murind pe când îmi făceam stagiatura la Unitatea de Primiri Urgenţe, în timpul şcolii de asistente medicale, cu câţiva ani înainte, dar nu se compara cu asta. Chiar dacă înţelegeam ce este îngrijirea paliativă, mi se părea straniu să nu fac nimic pentru a atenua simptomele şi să mă aflu într-un mediu atât de liniştit şi calm. În situaţiile de care avusesem parte în spital, moartea era de obicei un eveniment rapid şi

traumatizant. Acolo, dai peste mult haos şi agitaţie, cu până la 15 persoane într-o singură încăpere, alergând de colo-colo, făcând resuscitare cardiopumonară, administrând medicamente, vetilând şi monitorizând pacientul pen-tru a-i reda pulsul. Familia nu se află în încăpere – sau, dacă se află, este scoasă repede afară – până când pacientul moare, moment în care este chemată înapoi pentru a-şi lua rămas-bun. Când totul se sfârşeşte, asistentele se întorc la postul lor şi trec la următorul pacient.

Nu este vorba că nu fusesem afectată de acele morţi – fusesem. Dar asistentele pe care le admiram cel mai mult în timpul petrecut la urgenţe puteau trece de la un deces la altul ca şi cum nu ar fi fost mare lucru. Majoritatea doctorilor şi asistentelor îi admirau pe cei care puteau face asta. Îmi doream să fiu mai mult precum acele asistente şi să fiu şi eu admirată, dar îmi era greu să mă detaşez de persoana din faţa mea.

Situaţia actuală însă mi se părea diferită – mult mai personală şi mai intimă. La urma urmei, mă aflam în casa doamnei Glenda, iar fiica ei era chiar în încăperea din celălalt capăt al holului, unde, în cele din urmă, adormise pe canapea. Aici era linişte – o atmosferă aproape paşnică, fără haosul care să-mi distragă atenţia şi fără să pot anticipa ce va urma.

Câteva minute mai târziu, Kristin plecase, iar eu rămăsesem... acolo.

M-am întors în dormitorul doamnei Glenda, am luat unul dintre scaunele de colecţie de lângă masă, apoi am întrebat-o dacă pot să mă aşez lângă ea. Doamna Glenda a dat din cap, fără să-şi ia ochii de la tavan. După câteva minute de tăcere, am început să citesc pe tabletă manualul angajaţilor companiei pentru care lucram, neştiind ce altceva să fac.

Aproximativ 20 de minute mai târziu, doamna Glenda şi-a îndreptat atenţia spre mine.

— Crezi că sunt nebună, nu-i aşa? a întrebat ea, zâmbind.

Părea aproape amuzată de ideea că aş putea crede asta.

— Nu, deloc! i-am răspuns, speriată.

— Este în regulă, să ştii, a continuat ea. Fiica mea crede că sunt nebună.

Nu am răspuns pentru că nu ştiam cum să o fac. Doamna Glenda a făcut o pauză şi s-a aşezat mai confortabil pe pat înainte de a continua:

— Nu sunt nebună. Sora mea stă chiar lângă tine.

Instinctiv, m-am întors în direcţia în care îmi indicase doamna Glenda, dar am văzut doar noptiera. Am dat din cap în semn de răspuns.

CÂND DOAMNA GLENDA A ADORMIT şi în casă s-a lăsat liniştea, mi-am dat seama că educaţia mea nu mă pregătise pentru asta. În toţi cei doi ani petrecuţi la şcoala de asistente medicale, o singură zi fusese dedicată fie îngrijirii la domiciliu, fie îngrijirii paliative, care sunt două specialităţi total diferite – iar eu alesesem îngrijirea la domiciliu. Deşi pacienţii îngrijiţi la domiciliu se află în casele lor în momentul tratamentului, ei nu sunt pe moarte, ceea ce reprezintă, evident, o diferenţă semnificativă faţă de pacienţii care beneficiază de îngrijire paliativă.

Începusem să înţeleg cu adevărat ce înseamnă îngrijirea paliativă abia în timpul slujbei mele anterioare, de manager la un azil de bătrâni. Azilul de bătrâni oferea un program numit „repaus", în cadrul căruia primeam pacienţi care beneficiau de îngrijire paliativă pentru perioade de cinci zile, atunci când cei care îi îngrijeau aveau nevoie de o scurtă pauză. În afară de administrarea medicamentelor, nici măcar atunci nu

mă ocupam de pacienţii respectivi, dar le vedeam pe asistentele medicale specializate în îngrijire paliativă care veneau să se ocupe de ei. Le iubeam pe acele asistente şi mi se părea că erau capabile să se concentreze asupra pacienţilor lor într-un mod în care eu nu puteam să o fac, iar asta m-a atras foarte mult. Deşi asistentele medicale specializate în îngrijire paliativă au de îngrijit între 12 şi 18 pacienţi simultan, ele au ocazia să stea şi să petreacă timp cu ei – asta face parte din meseria lor. La azilul de bătrâni, aveam 40 de pacienţi la fiecare asistentă, iar eu glumeam uneori, spunând că mă simţeam ca un dozator de bomboane, alergând de la un salon la altul, pentru că nu mai aveam timp decât pentru administrarea medicamentelor necesare. În timp ce alergam pe coridoare în goana mea constantă de a administra medicamente, observam uneori asistentele medicale specializate în îngrijire paliativă stând la căpătâiul pacienţilor, conversând cu ei. Atmosfera mi se părea calmă şi liniştită şi mă gândeam cât de plăcut trebuie să fie să ajungi să te apropii astfel de pacienţi.

Din când în când, una dintre asistentele medicale specializate în îngrijire paliativă venea la mine, îmi explica o situaţie cu pacientul ei şi apoi îmi împărtăşea planul ei. De fiecare dată când întrebam o astfel de asistentă dacă ar trebui să chem un medic, ea clătina din cap, spunând că medicul fusese deja alertat şi că situaţia era sub control. Iar acest lucru era foarte diferit de alte tipuri de asistenţă medicală, unde toată lumea se implică pentru a salva pacientul. În loc să încerce să îi vindece folosind orice fel de tratamente şi medicamente, aceste asistente îi întrebau pe pacienţi ce ar putea să facă pentru a le îmbunătăţi calitatea vieţii în timpul pe care îl mai aveau de trăit. Vedeam cum pacienţii îşi petreceau timpul cu familiile lor în loc să fie trimişi de la o programare la alta. Vedeam cum asistentele depuneau mari

eforturi pentru a le alina durerea, dar se opreau acolo. Aşa consideram eu că ar trebui practicată medicina.

Cu cât le vedeam mai mult pe aceste asistente medicale specializate în îngrijire paliativă, cu atât mai atrăgătoare mi se părea munca lor. Astfel, decisesem să fiu atentă la posturile vacante şi chiar candidasem pentru câteva dintre puţinele şi rarele oportunităţi care apăruseră, dar nu avusesem succes. La vremea respectivă, în zona mea existau doar trei companii specializate în îngrijirea paliativă şi fiecare dintre ele avea doar trei asistente medicale angajate. În plus, noile ofertele de locuri de muncă necesitau o experienţă anterioară în domeniul îngrijirii paliative, ceea ce era un pic cam dificil. Doar printr-o serie de evenimente fericite (pentru mine, cel puţin) reuşisem să obţin acest post.

Într-o zi, în timp ce lucram la azilul de bătrâni, auzisem o bătaie uşoară la uşa mea.

— Intră! strigasem.

Pe uşă intrase o femeie cu o expresie îngrijorată pe faţă. Îmi explicase că era fiica lui Tim, un pacient din salonul 404 care avea cancer cerebral şi a cărui stare se deteriora rapid. Un angajat al centrului de îngrijire paliativă ar fi trebuit să sosească pentru a-l înscrie în programul lor cu o oră în urmă, dar nu apăruse încă şi nici nu o contactaseră. Zâmbisem şi îi spusesem că voi suna la centru, încercând să maschez furia pe care o simţeam. Era clar că femeia aceea se simţea vulnerabilă şi nu voia să se plângă, dar fusese pusă într-o situaţie oribilă. Văzusem pacienţi care nu avuseseră decât experienţe extraordinare cu centrul acela până atunci, dar asta nu era în regulă.

Imediat ce femeia plecase din biroul meu, luasem telefonul şi sunasem la centrul de îngrijire paliativă. Telefonul sunase de câteva ori înainte de a-mi răspunde o femeie care se prezentase ca fiind Kristin. Îi explicasem

situaţia şi îi spusesem că sunt foarte supărată pentru Tim şi familia sa. Băusem prea multă cafea în ziua aceea şi nu dormisem suficient în noaptea precedentă, aşa că îi vorbisem mai direct decât aş fi făcut-o în mod obişnuit.

— Să primeşti îngrijire paliativă trebuie să fie unul dintre cele mai groaznice sentimente – iar apoi, să simţi că nici măcar nu contezi pentru oamenii aceia trebuie să fie şi mai rău. Sunt sigură că există o scuză bună, dar tot nu este în regulă ca Tim să fie tratat în felul acesta.

Kristin îmi explicase că o asistentă medicală părăsise centrul fără preaviz în weekendul precedent şi, prin urmare, erau neobişnuit de dezorganizaţi.

— Totuşi, pot veni personal să-l preiau pe Tim, spusese ea.

Răsuflasem uşurată.

— Îmi pare rău că v-am făcut zile negre, îi spusesem lui Kristin înainte să închidă.

O oră mai târziu, Tim fusese înscris în programul de îngrijire paliativă. Familia părea fericită şi o îmbrăţişase pe Kristin – care venise aşa cum promisese – în semn de rămas-bun. În timp ce o privisem cum îşi dezinfecta mâinile la câţiva metri mai încolo pe hol, îmi surprinsese privirea şi venise spre mine.

— Tu eşti Hadley? mă întrebase ea.

— Da. Îmi cer scuze din nou pentru telefonul de mai devreme.

— Stai liniştită, este în regulă. Îmi place cât de mult îţi pasă de pacienţii tăi.

Făcuse o scurtă pauză înainte de a continua:

— Spune-mi dacă greşesc, dar ţi-am văzut cumva numele pe o cerere de angajare în trecut?

Mă uitasem în jur, asigurându-mă că niciunul dintre colegii mei nu se afla în preajmă.

— Da, în urmă cu aproximativ şase luni. Dar nu am obţinut postul.

— Mai eşti interesată? mă întrebase Kristin.

— Absolut, răspunsesem eu, încercând să-mi împiedic vocea să nu devină ascuţită, aşa cum se întâmplă atunci când sunt emoţionată.

— Poţi să treci pe la mine după serviciu pentru un interviu?

— Ne vedem la ora 17.00, spusesem eu.

ERAM ATÂT DE FERICITĂ CĂ primisem locul acesta de muncă. Şi totuşi, în timp ce stăteam aici, în cameră cu doamna Glenda, mă simţeam depăşită. Mă întrebam dacă eram potrivită pentru meseria aceasta. Pe când mă gândeam la toate acestea, am auzit mişcare şi am privit în jos, spre doamna Glenda, care deschisese ochii şi se uita la mine.

— Bună, i-am spus zâmbind.

— Tocmai am avut cel mai frumos vis, a suspinat ea fericită. Zburdam prin câmpuri de flori cu părinţii mei. Mama arăta atât de bine..., atât de tânără. Am simţit atât de multă fericire şi linişte sufletească.

— Un vis minunat, i-am spus.

Aşa era.

Doamna Glenda a expirat şi a privit spre masa de lemn de lângă mine.

— Văd că sora mea este încă aici. A spus că va rămâne aici cu mine până când va veni momentul să plec.

M-am uitat la masa de lemn, dar nu am văzut decât cărţi. Intrigată, am întrebat-o pe doamna Glenda unde pleca.

— Nu ştiu, a răspuns, ridicând pătura care o acoperea, apoi lăsând-o din nou jos.

Câteva momente mai târziu, a intrat Maria. S-a apropiat de pat şi a sărutat-o pe mama ei pe creştet, oftând în timp ce ne spunea că se simte mult mai bine după ce a dormit puţin.

— Şi eu mă simt mai bine, a spus Glenda, zâmbind.

— Încă o mai vezi pe sora ta? a întrebat-o Maria.

M-am pregătit pentru răspunsul doamnei Glenda, ştiind că fiicei ei nu avea să-i placă ceea ce va auzi.

— Nu, presupun că eram doar obosită, a răspuns, întorcându-şi capul spre mine.

M-a săgetat din priviri, provocându-mă să o corectez, dar nu am scos niciun cuvânt.

Maria a răsuflat uşurată şi s-a relaxat vizibil, ţinând-o de mână. S-a întors spre mine şi mi-a mulţumit că am „reparat-o" pe mama ei. Nu ştiam cum să reacţionez, aşa că nu am spus nimic.

În timp ce mă prefăceam că scriu ceva pe tabletă, am continuat să o observ pe doamna Glenda. Am observat că se tot uita spre masa de lângă mine şi apoi spre tavan, unde atârna candelabrul – în aceeaşi direcţie în care privise şi când îmi spusese că sora ei decedată era încă aici. M-am tot uitat în partea aceea a camerei, dar nu am văzut nimic. Mă întrebam ce vede.

La prânz, fiica doamnei Glenda mi-a spus că pot pleca.

Ajunsă în maşină, am sunat-o pe Kristin.

— Bună! Doamna Glenda şi fiica ei spun că sunt în regulă acum. Nu ştiu ce ar trebui să fac.

— Grozav! A avut nevoie de ceva?

— Nu, doar a dormit şi apoi s-a trezit. Mi-a spus că o vede în continuare pe sora ei decedată, dar apoi şi-a minţit fiica în legătură cu asta.

— În opinia mea, pare foarte conştientă de situaţia în care se află şi chiar şi de sentimentele fiicei ei. E o nebunie cum vin cei dragi după noi, nu-i aşa?

— Vrei să spui că este ceva normal? am întrebat cu neîncredere.

— O, da, se întâmplă mereu, mi-a răspuns Kristin cu nonşalanţă. Deci, în acest caz, nu am ales de fapt opţiunea de îngrijire permanentă, deoarece nu a fost nevoie să intervenim. Normele noastre spun că asistentele medicale trebuie să se ocupe de gestionarea simptomelor cel puţin o dată pe oră pentru a putea numi asta îngrijire permanentă. Acesta a fost un scenariu optimist în care nu a fost nevoie să facem asta, aşa că o vom numi în schimb o vizită mai lungă a asistentei medicale.

După ce i-am dat dreptate şi am închis telefonul, am privit aleea din faţa mea. Eram ameţită. Mi se părea imposibil ca doamna Glenda să o vadă *cu adevărat* pe sora ei decedată. Mi-am scos din nou tableta şi i-am citit fişa, pentru a găsi cea mai recentă notă a medicului: *Pacienta este o femeie în vârstă de 86 de ani cu melanom metastatic care refuză categoric continuarea tratamentului după ce i s-a recomandat o intervenţie chirurgicală. După o discuţie amplă cu pacienta, care este vigilentă şi conştientă, am decis să-i recomandăm serviciile de îngrijire paliativă.*

Cancerul de piele nu este ceva care provoacă confuzie sau halucinaţii. Am răsfoit scanările documentelor până la rezultatul ultimului CT, căutând o altă explicaţie. Am găsit rezultatele din urmă cu o săptămână şi am început să citesc: *Masă mare de noduli localizaţi în porta hepatis, asociată cu îngroşarea neregulată a pereţilor intestinului subţire în fosa iliacă stângă, cu*

dilatarea rezultată a lumenului. Fără caracteristici de invaginație.

Practic, cancerul se răspândise în zona gastrointestinală – dar asta tot nu explica halucinațiile. Am privit pe geam, nedumerită. Nu avea nicio noimă.

M-am gândit că trebuie să existe o explicație pentru acest lucru – una de care nu aflasem încă. Formarea în domeniul îngrijirii paliative constă într-o săptămână petrecută în fața calculatorului, urmată de o pregătire directă cu o asistentă, în timpul căreia asistentele noi în domeniu urmează un curs pe calculator și au de citit o carte. Cea mai mare parte a acestei instruiri implică întocmirea de fișe, care este o parte importantă a îngrijirii paliative, și respectarea directivelor Medicare[2]. (Și sunt foarte complexe – aș spune că mi-a luat aproximativ trei ani până când am simțit că stăpânesc cu adevărat aceste directive.) După aceea, orice altceva se învață prin observare, așa cum făcusem cu Kristin în ziua aceea. Ar putea părea surprinzător de puțină pregătire, dar, în opinia mea, este adecvată. Sunt foarte multe scenarii diferite pe care le trăiești în calitate de asistentă specializată în îngrijire paliativă, iar o carte sau un curs nu vor putea niciodată să le prezinte pe toate. Aceste cunoștințe trebuie să fie dobândite direct, prin observarea altor asistente, și apoi, în timp, prin munca propriu-zisă.

Conform programului meu, trebuia să-mi petrec restul după-amiezii cu o asistentă pe nume Amanda, așa că mi-am lăsat tableta jos cu un oftat și am plecat să mă întâlnesc cu ea la domiciliul pacientului ei. După ce am

2 Program guvernamental național de asigurări de sănătate din Statele Unite început din 1965, care oferă în primul rând asigurări de sănătate pentru americanii cu vârsta de 65 de ani și peste, dar și pentru unii tineri cu dizabilități (n. red.).

urmărit-o pe Amanda efectuând o vizită obişnuită, am întrebat-o dacă o cunoscuse pe doamna Glenda.

— Da, eu am înscris-o în program. Nu-i aşa că e foarte drăguţă?

— Superdrăguţă. Dar spune că o vede pe sora ei decedată. Ţie ţi s-a părut confuză?

— O, nu, mi-a răspuns la toate întrebările atunci când am întrebat-o dacă ştie unde se află, cine este preşedintele şi cum o cheamă. Am fost impresionată de răspunsul la întrebarea despre preşedinte, pentru că mi-a spus chiar că acum este Obama, dar că urmează să se schimbe – deci nu, cu siguranţă nu era confuză.

— Hm, am spus, neîncrezătoare. Aşadar, unii oameni chiar îi văd pe cei dragi decedaţi? Este un lucru normal?

— Da, a răspuns. Toţi văd acelaşi lucru. Nu contează rasa, religia sau orice alt factor la care te-ai putea gândi.

Am dat din cap şi m-am străduit să nu par nedumerită, dar mintea mea o luase la goană. De ce se purtau toate asistentele cu atâta dezinvoltură în această privinţă?

În după-amiaza aceea, eu şi Amanda am sunat-o pe asistenta din tura de noapte pentru a-i da raportul cu privire la pacienţii din ziua respectivă, iar ea a fost la fel de neimpresionată de comportamentul doamnei Glenda.

— Aşa că nu fi surprinsă dacă va trebui să te duci să o vizitezi diseară, i-a spus Amanda asistentei. Dacă nu sună, Hadley va merge să o vadă mâine-dimineaţă la prima oră.

NU A SUNAT, AŞA CĂ, în dimineaţa următoare, am ajuns la casa doamnei Glenda la ora 8.00.

Doamna Glenda încă dormea când am intrat în dormitorul ei şi mi-am aşezat în linişte geanta medicală pe podea.

— Bună ziua, doamnă Glenda, sunt Hadley, am salutat-o, dându-i la o parte pătura pentru a-i descoperi braţele.

Erau şi mai palide decât în ziua precedentă şi aveau o nuanţă albăstruie acum. I-am atins braţul drept, care era rece ca gheaţa.

— Doamnă Glenda? am repetat, cu blândeţe.

Am scos stetoscopul pe care îl îndesasem în buzunarul bluzei de la uniformă şi i l-am pus la piept. Inima îi bătea încet şi atât de slab, încât abia o auzeam. I-am pus manşeta pentru măsurarea tensiunii arteriale în jurul braţului şi am apăsat butonul de pornire. A făcut un bip şi a început să se umfle, zgomotul motoraşului fiind singurul sunet din cameră în afară de respiraţia superficială a doamnei Glenda. Am privit cum manşeta se dezumflă şi încearcă să se umfle din nou, doar pentru a se opri câteva secunde mai târziu. Ecranul de afişaj a clipit de două ori, a afişat „Eroare" şi apoi s-a închis.

— Doamnă Glenda, o să verific bandajul de pe spate, am spus cu voce tare de data aceasta.

I-am întors trupul micuţ. Conturul pernei îi lăsase o urmă adâncă în partea superioară a spatelui, dar pansamentul era curat. Este normal ca persoanele în vârstă să aibă leziuni pe piele şi escare, care se pot infecta rapid dacă nu sunt tratate, aşa că trebuie să fim mereu atente. Am mutat perna şi am aşezat-o sub cutia toracică, apoi

am lăsat-o încet înapoi în pat, aşezând-o astfel încât să fie uşor înclinată pe partea stângă.

În tot acest timp, doamna Glenda nu s-a mişcat şi nici nu a scos vreun sunet. Probabil că era în comă. Am păşit pe hol să discut cu Maria şi i-am dat vestea cât de delicat cu putinţă. Lacrimile au început imediat să i se reverse pe obraji.

— Ce fac acum? m-a întrebat.

— Cred că ar trebui să vorbiţi cu ea, să-i spuneţi cât de mult o iubiţi. Am învăţat la şcoală că oamenii încă te pot auzi, chiar dacă nu pot răspunde.

Maria a dat din cap şi şi-a şters faţa cu dosul mâinii. Am privit-o cum a îngenuncheat la căpătâiul mamei sale şi a început să-i dea cu dragoste buclele albe laoparte de pe faţă.

— Mămico, eu sunt. Îmi pare rău că am fost atât de dură ieri. Mă simt atât de pierdută. Tu m-ai învăţat tot ce ştiu, cu excepţia unui lucru foarte important: nu m-ai învăţat niciodată cum să mă descurc când pierd cea mai importantă persoană din viaţa mea. Ce mă voi face fără tine?

Simţeam că îmi dau lacrimile în timp ce le priveam. Apoi, doamna Glenda a mai răsuflat o dată, mult mai puternic decât înainte. Să fi fost aceasta ultima ei respiraţie? După un moment care a părut să dureze o veşnicie, dar probabil că nu a fost mai mult de un minut, doamna Glenda a mai inspirat o dată cu putere, după care a urmat o pauză lungă.

Fiica şi-a aşezat capul pe braţul mamei sale.

— Poţi să te duci la sora ta, a rostit printre suspine. Ştiu că ţi-e dor de ea. Deja îmi lipseşti, mămico. Te iubesc!

Doamna Glenda a expirat încet, iar apoi s-a lăsat liniştea. După câteva clipe, fiica ei şi-a dat seama că totul

se terminase. A cercetat chipul mamei sale, cu privirea pierdută. Instinctiv, m-am întins şi mi-am pus mâna pe umărul Mariei. A reacţionat punându-şi palma peste a mea. Am stat aşa o clipă; nu voiam să fiu eu prima care se mişcă. După câteva minute, Maria s-a întors spre mine.

— Şi acum ce facem?

Nu eram sigură. Era prima dată când mă ocupam singură de un pacient muribund şi mi-am dat seama că nu-mi mai aminteam nimic din pregătirea mea.

— Lăsaţi-mă să verific. Îmi cer scuze, am murmurat în timp ce mă îndreptam spre geanta mea.

Am răscolit printre hârtii şi am găsit lista de verificare intitulată „Paşi pentru decesul pacientului". Am răsfoit rapid la Pasul unu: *Ascultaţi inima pacientului timp de două minute. Dacă nu există nicio bătaie a inimii, atunci uitaţi-vă la ceas şi stabiliţi ora decesului.*

M-am întors către Maria.

— Trebuie să stabilesc ora decesului acum. Nu cred că trebuie să o spun cu voce tare, dar este în regulă dacă fac asta de faţă cu dumneavoastră?

— Da, a răspuns. Dar spuneţi-o cu voce tare. Cred că mă va ajuta să simt că este real.

— În regulă, am spus, punându-mi stetoscopul în urechi.

M-am apropiat şi l-am ţinut ferm pe pieptul doamnei Glenda. Linişte deplină. M-am uitat la ceas şi am aşteptat ca minutarul să facă o buclă completă. Maria stătea lângă mine. Lumina candelabrului s-a stins şi am privit instinctiv în sus, ratând momentul în care minutarul a atins cifra 12, marcând primul minut. Maria s-a încruntat confuză. Nu am spus nimic, continuând să ascult bătăile inimii, hotărâtă să nu mai ratez. În timp ce urmăream minutarul, candelabrul a pâlpâit din nou,

apoi s-a aprins iar. Trecuseră două minute întregi fără ca eu să aud o bătaie a inimii.

M-am uitat la Maria şi ea a dat din cap de parcă ar fi vrut să spună: *Mă descurc.*

— Ora decesului: 8.42, am zis în şoaptă.

Chiar în acel moment, s-a auzit o pocnitură puternică în colţul camerei. Candelabrul se stinsese complet, lăsându-ne în beznă totală.

CAPITOLUL DOI

Carl

După aproximativ opt luni în care am observat alte asistente medicale şi am fost supravegheată de ele, eram pregătită să mă ocup singură de primul meu pacient. Eram atât emoţionată, cât şi agitată când am bătut la uşa domnului Carl. Deşi exersasem toate tehnicile esenţiale ale îngrijirii paliative, ştiam că nu puteam fi pe deplin pregătită pentru tot ceea ce mă aştepta. La un moment dat, mai devreme sau mai târziu, urma să mă aflu într-o situaţie cu care să nu mă mai fi întâlnit până atunci.

În timp ce stăteam în faţa uşii domnului Carl, Travis – un asistent specializat în îngrijire paliativă care urma să avanseze la funcţia de manager şi să îmi încredinţeze mie o parte din pacienţii săi – mi-a făcut o prezentare generală. De patru luni, îl îngrijea pe domnul Carl, care suferea de insuficienţă cardiacă congestivă. Travis mi-a spus că soţia domnului Carl era asistentă medicală şi că îi plăcea să intervină atunci când se luau decizii medicale. Am dat din cap, dar am simţit cum mi se accelerează bătăile inimii.

Asistentele veterane au tendinţa să critice, agresând adesea asistentele mai puţin experimentate. Aflasem despre acest fenomen încă de când intrasem la

şcoala de asistente medicale. Unele asistente veterane îşi dădeau ochii peste cap atunci când stagiare asemenea mie erau desemnate să le observe. Altele dădeau semne şi mai evidente de enervare, spunând cu voce tare lucruri precum: „De ce îi pun întotdeauna pe studenţi să stea cu mine? Ştiu prea bine că urăsc studenţii." Chiar şi după ce deveneai asistentă, exista o ierarhie tacită pe care noi, asistentele mai noi, trebuia să o respectăm şi care includea lucruri precum cine trebuia să fie de gardă, să lucreze în weekenduri şi în turele de noapte.

Cum ştiam că domnul Carl avea peste 80 de ani, am presupus că soţia sa, doamna Mary, avea cel puţin 30 de ani de experienţă ca asistentă medicală în plus faţă de mine. Travis şi-a dat seama că sunt neliniştită.

— Nu-ţi face griji, m-a asigurat, te vor adora.

Chiar în acel moment, o femeie micuţă, de vreo 80 de ani, a venit la uşă îmbrăcată într-un trening roz aprins, cu părul şi machiajul perfecte.

— Travis! a strigat, îmbrăţişându-l.

„Grozav", mi-am spus. „Vor fi foarte supăraţi când vor auzi că îl înlocuiesc."

Travis s-a dat la o parte ca să mă prezinte. Am putut citi confuzia pe faţa lui Mary în timp ce se uita ba la mine, ba la el.

— Da, am primit postul de manager, i-a spus Travis lui Mary înainte ca ea să poată întreba. Îl voi lăsa pe domnul Carl în mâinile foarte capabile ale lui Hadley.

Fără nici cea mai mică ezitare, Mary a răspuns:

— Ei bine, ne va fi dor de tine, dar ne bucurăm pentru tine. Poftiţi înăuntru! Căldura este sufocantă astăzi. Haideţi să bem nişte ceai dulce.

Am intrat în fermecătoarea lor casă de tip cabană, plină de flori, cărți și lumină naturală. Am simțit că mă relaxez când doamna Mary mi-a întins ceaiul.

— Am auzit că sunteți asistentă, am spus, cu timiditate.

A făcut un gest din mâini, ca și cum ar fi respins ideea.

— Pediatrie, dragă. Nu știu nimic despre îngrijirea paliativă. Atâta timp cât îmi spui ce faci înainte de a o face, nu voi avea nimic de obiectat.

Mi-a făcut cu ochiul și mi-a zâmbit.

Am urmat-o pe Mary pe un hol și am intrat într-un dormitor mult mai întunecat, chiar lângă sufrageria luminoasă, unde domnul Carl zăcea întins pe un pat de spital. Am reușit să-i disting trăsăturile în lumina slabă a televizorului.

— Dragule, avem o nouă asistentă, i-a spus Mary veselă soțului ei.

Domnul Carl doar a mârâit și a dat televizorul mai tare. Travis a chicotit ușor și a întrebat dacă poate aprinde lumina.

— Nu, a răspuns domnul Carl, cu asprime.

Travis a făcut-o oricum, cerându-și scuze și explicându-i că vom termina în zece minute. Domnul Carl era în mod clar supărat în timp ce Travis îi examina pielea, căutând eventuale escare care necesitau îngrijire. Am privit în tăcere, încercând să-mi ascund reacția. Deși nu eram în măsură să ofer o părere, am simțit că Travis nu ar fi trebuit să ceară permisiunea domnului Carl dacă oricum avea de gând să aprindă lumina. Mi s-a părut că-i dăduse impresia falsă că poate decide, ceea ce nu era bine pentru cineva aflat în situația domnului Carl, ale cărui opțiuni deveniseră deja atât de limitate. Mi-am zis că, dacă mă voi afla vreodată într-o astfel de situație,

voi explica mai degrabă pacientului ce am de gând să fac şi de ce, şi îl voi asigura că voi termina cât mai repede posibil.

Negăsind nicio rană care să necesite îngrijire, Travis i-a făcut doamnei Mary un rezumat rapid al flacoanelor de medicamente pe care urma să le reumple. Ea a dat din cap în semn că înţelege.

Cinci minute mai târziu, eu şi Travis eram din nou afară, în soarele arzător.

— Este morocănos. Ar fi trebuit să te avertizez.

Mi-am ferit ochii de soare şi am privit spre maşina mea fără să comentez nimic, pentru că, pe cât de mult îmi arăta munca alături de alte asistente medicale cum aş fi vrut să mă comport cu pacienţii, pe atât de mult îmi arăta uneori şi cum nu voiam să mă comport.

DOUĂ ZILE MAI TÂRZIU, eram din nou la uşa domnului Carl şi a doamnei Mary, dar, de data aceasta, eram singură. Domnul Carl era pacientul meu acum, iar eu eram gata să fac lucrurile diferit. Era evident pentru mine că domnului Carl nu-i plăcea îngrijirea paliativă – din motive lesne de înţeles – şi că dorea doar să fie lăsat în pace să se uite la emisiunile sale fără să fie deranjat. Ca asistentă tânără şi foarte entuziastă, eram hotărâtă să îl fac să îşi schimbe părerea.

Când doamna Mary a deschis uşa, mi-am dat seama cu încântare că purta un alt trening, de data aceasta de un albastru regal, iar părul şi machiajul erau din nou perfecte. Speram să arăt la fel de bine ca ea peste 50 de ani. Mi-a făcut semn să intru şi mi-a spus să merg în dormitorul domnului Carl, iar ea avea să vină imediat.

Domnul Carl se afla în acelaşi loc în care era şi la ultima mea vizită. Din nou, camera era luminată doar

de televizor, iar cearşafurile albe îi erau trase până sub bărbie.

— Bună ziua, domnule Carl, pot să intru? am întrebat încet, bătând uşor la uşa dormitorului.

S-a uitat la mine, confuz pentru o clipă, dar a dat din cap în semn de acord. În loc să aprind lumina, m-am aşezat pe scaunul de lângă patul lui şi l-am întrebat la ce se uită.

— La sport, a răspuns sec.

M-am uitat şi eu la televizor în tăcere timp de un minut, observând că îşi întorcea privirea spre mine la fiecare câteva secunde.

— Nu ai lucruri de făcut? a întrebat în cele din urmă.

— Ba da, dar pot aştepta o pauză publicitară. Nu mă grăbesc.

Şi-a ridicat sprâncenele în mod evident surprins, dar nu a spus nimic şi s-a întors din nou spre televizor.

După ce a început reclama, am întrebat dacă pot să aprind lumina pentru a-i vedea mai bine pielea. A dat din cap, iar eu am făcut evaluarea. Imediat ce am terminat, am vrut să sting lumina, dar el mi-a spus să o las aprinsă. I-am mulţumit şi m-am aşezat la loc pentru a întocmi fişa. După câteva minute, când am terminat, am observat că juca echipa de fotbal preferată a prietenului meu Chris.

— Oh, prietenul meu s-a uitat aseară la asta! am exclamat. Este atât de entuziasmat de sport, dar tot ce-mi spune îmi intră pe o ureche şi îmi iese pe cealaltă.

L-am văzut pe domnul Carl zâmbind. Se părea că învelişul său dur începuse să crape puţin.

— Înţeleg ce înseamnă marcarea punctelor, dar ce înseamnă primul „down"?

M-am gândit că o mică minciună nevinovată nu dăunează.

— Este atunci când jucătorii ajung la un punct pe teren şi apoi mai primesc patru încercări pentru a continua să avanseze spre zona de marcare a punctelor, a explicat.

— *Ooo*, asta are noimă!

— Eşti sigură că eşti suficient de deşteaptă pentru a fi asistenta mea? a întrebat, chicotind.

Am ridicat din umeri.

— Cred că va trebui să aflaţi pe propria piele.

A râs mai tare de data aceasta şi doamna Mary a intrat în grabă, întrebând neliniştită ce s-a întâmplat. Când şi-a dat seama că râdeam, îngrijorarea ei a dispărut repede.

Când am părăsit împreună camera domnului Carl, doamna Mary m-a luat în braţe şi mi-a mulţumit că l-am făcut să zâmbească. A spus că trecuseră luni întregi de când nu mai făcuse asta.

În seara aceea, la cină, i-am povestit cu nerăbdare lui Chris despre noul meu pacient. M-a întrebat dacă cred că o să-mi placă noua provocare.

— Da, i-am răspuns. Simt că aduc o schimbare.

— Sunt atât de mândru de tine, a spus, sărutându-mă pe frunte şi ridicându-se să strângă vasele de pe masă.

CHRIS ESTE FIZIOTERAPEUT. Îl cunoscusem la slujba mea anterioară de la azilul de bătrâni. Când începusem să lucrez acolo, observasem că numele lui apărea foarte des în discuţie.

— L-ai cunoscut pe fizioterapeut? m-a întrebat doamna Stewart în timp ce schimbam cearşafurile de sub trupul ei fragil.

— Încă nu, i-am răspuns, distrasă, verificându-i pielea în timp ce o ascultam.

— Îşi foloseşte pauza de prânz pentru a mă ajuta să-mi mişc picioarele. Compania mea de asigurări a decis că nu mai am nevoie de şedinţe de fizioterapie, aşa că el o face pe gratis.

Nu mai auzisem niciodată ca un doctor să facă aşa ceva.

— Minunat. Pare uimitor, i-am spus.

— Este grozav, a zis ea zâmbind şi mi-a făcut cu ochiul.

Primeam un raport de la o altă asistentă când l-am întâlnit prima dată pe Chris. Era un bărbat chipeş, în vârstă de 30 de ani, şi îi puteam vedea muşchii chiar şi prin halat. Avea o înfăţişare unică, despre care am înţeles mai târziu că era rezultatul ascendenţei sale greco-japoneze. Asistenta ne-a făcut cunoştinţă şi amândoi ne-am zâmbit unul altuia cu timiditate. Am văzut-o pentru scurt timp pe doamna Morgan, una dintre paciente, privindu-ne înainte de a se îndepărta pe hol în scaunul cu rotile.

Mai târziu, în aceeaşi zi, doamna Morgan a venit singură cu scaunul cu rotile până la cabinetul asistentelor, în timp ce eu stăteam acolo singură şi îmi completam fişele.

— Eşti necăsătorită? m-a întrebat.

— Da, i-am răspuns, confuză.

— Ar trebui să vorbeşti mai mult cu Chris.

Am râs.

— Mi-ar plăcea, dar nu am niciun motiv să mă duc în aripa în care lucrează el.

Azilul de bătrâni era amenajat în aşa fel încât saloanele şi centrul de reabilitare se aflau în două aripi

diferite ale clădirii, separate de o cantină. Şansele de a ne vedea în afara unei întâlniri întâmplătoare la cafenea erau extrem de mici.

Doamna Morgan s-a încruntat, în mod evident punând ceva la cale, înainte de a-şi întoarce rapid scaunul cu rotile şi de a pleca. Am tras cu ochiul de după tocul uşii pentru a vedea încotro se îndreaptă şi am privit-o cum se opreşte lângă prietenele ei – de la The Red Hat Society Ladies (o asociaţie de femei care se găseşte în multe azile de bătrâni). În timp ce discutau şi chicoteau, am observat că îmi aruncau câte o privire din când în când. Mi-am plecat capul şi am continuat să scriu fişele.

A doua zi, mergeam pe hol când am văzut-o pe doamna Morgan cum se dă jos din scaunul cu rotile şi se aşază pe podea. Extrem de confuză, m-am apropiat de ea.

— Este totul în regulă, doamnă Morgan?

— O, dragă, mă tem că am căzut. Va trebui să fiu evaluată de fizioterapeut. Vrei să fii drăguţă şi să mă duci până acolo?

Am făcut ochii mari, ştiind că tocmai „căzuse" intenţionat. A dat un spectacol neconvingător, plin de grimase de durere, în timp ce ochii îi jucau în cap de veselie. Neştiind ce altceva să fac, am ajutat-o pe doamna Morgan să se urce înapoi în scaunul cu rotile şi am dus-o la secţia de fizioterapie.

Chris s-a ridicat repede de la birou când ne-a văzut.

— Ce se întâmplă? a întrebat, îngenunchind lângă doamna Morgan.

— Sunt atât de neîndemânatică! Am căzut din scaun şi această asistentă drăguţă şi binevoitoare m-a ajutat să mă ridic şi m-a adus la tine.

Nu am vrut să obiectez, aşa că am spus doar:

— Se pare că sunteţi pe mâini bune, aşa că ne vedem curând, când veţi lua medicamentele de după-amiază.

— O, nu! Va dura doar un minut. De ce nu rămâi, ca să nu trebuiască să mă întorc singură cu scaunul cu rotile? a spus doamna Morgan, cu dezinvoltură.

Am ridicat din umeri şi m-am aşezat pe stiva de covoraşe albastre de gimnastică din apropiere, în timp ce îl priveam pe Chris cum o evaluează. Abia mai târziu Chris mi-a spus că pentru el fusese evident de la început că nu era nimic în neregulă cu doamna Morgan. Cu toate acestea, continuase să-i facă jocul.

— Îţi place noua slujbă? m-a întrebat în timp ce îi rotea uşor braţul doamnei Morgan.

— Se pare că toată lumea lucrează aici de o veşnicie şi că se cunosc atât de bine unii pe alţii. Mă simt puţin nelalocul meu ca începătoare.

— Eu lucrez aici de patru ani şi îi cunosc pe toţi. Aş fi încântat să-ţi fac prezentările. Vrei să-mi dai numărul tău de telefon? a întrebat, luând un carneţel de pe birou şi înmânându-mi-l.

Am încercat să-mi ascund emoţia în timp ce îmi scriam numărul şi îi dădeam carneţelul înapoi.

Aproape doi ani mai târziu, încă ne înţelegeam de minune.

La trei zile după prima mea vizită singură la domnul Carl, m-am întors să-l văd şi mă simţeam mult mai încrezătoare. Doamna Mary m-a întâmpinat în treningul ei obişnuit şi mi-a făcut semn să intru pentru a-mi vedea pacientul. L-am găsit în locul său obişnuit, dar de data aceasta zâmbea.

— Prietenul meu a fost foarte impresionat de cunoştinţele mele din domeniul fotbalului, i-am spus. Totul datorită dumneavoastră!

— O, asta nu-i nimic, mi-a răspuns. Mai avem mult de lucru. Ai auzit de Usain Bolt?

— Habar n-am despre ce vorbiţi, am spus, râzând.

În timp ce îmi făceam evaluarea medicală, domnul Carl mi-a dat toate detaliile, explicându-mi că Usain era un sprinter care tocmai luase aurul în două probe olimpice pentru a treia oară consecutiv. Pe când îi ascultam inima şi plămânii, Carl mi-a spus:

— Să nu-i spui prietenului tău că ţi-am zis. Asumă-ţi meritele şi vezi ce spune.

Am zâmbit şi am încuviinţat.

După ce m-am întors în maşină şi am plecat spre următorul pacient, l-am sunat pe Chris şi i-am spus ce aflasem despre Usain.

— Ai auzit tu asta? a întrebat entuziasmat, înşirând tot felul de amănunte obscure despre cariera olimpică a lui Bolt.

L-am lăsat bucuroasă să îmi povestească totul, în timp ce conduceam spre locuinţa următorului meu pacient, aflată la 15 minute distanţă.

Câteva zile mai târziu, am fost încântată să-i raportez domnului Carl cât de entuziasmat fusese Chris de interesul meu nou descoperit pentru sport. Am râs împreună şi Carl m-a asigurat că avea să fie secretul nostru. Dar dincolo de râsul meu, simţeam un nod în gât. Ştiam că, permiţând ca între mine şi Carl să se formeze o legătură ca aceasta, aveam să mă aleg cu inima frântă. Mi-am reamintit să mă bucur de ziua aceea, lăsând deoparte temerile pentru ziua următoare – o promisiune pe care mi-o făcusem când începusem să lucrez în domeniul îngrijirii paliative.

ÎNTR-O ZI, CÂTEVA SĂPTĂMÂNI mai târziu, domnul Carl m-a întâmpinat cu un bilet scris de mână. Nedumerită, l-am desfăcut şi am văzut noutăţile din ultimele zile scrise acolo cu un scris de mână în mare parte lizibil.

— Am început să scriu informaţiile, a spus. De fiecare dată când pleci, îmi amintesc ceva ce voiam să-ţi spun. În felul acesta nu voi mai uita.

— Perfect! i-am răspuns. Acum nici eu nu voi mai uita.

Câteva ore mai târziu, l-am luat pe Brody de la grădiniţă şi apoi am stat câteva momente pe aleea din faţa casei noastre înainte de a intra. Brody adormise în drum spre casă, aşa că, în timp ce dormea, am scos bileţelul mototolit din buzunarul halatului meu şi l-am citit, zâmbind în sinea mea. Deja, actualizările de ştiri ale lui Carl se extinseseră dincolo de sport şi includeau şi evenimente de actualitate şi alte subiecte demne de luat în seamă. Ştia că eram o mamă singură şi că nu aveam niciodată timp să stau jos şi să mă uit la ştiri sau să le citesc, aşa că îşi asumase sarcina de a mă ţine la curent. Când i-am mulţumit pentru că face asta, Carl mi-a spus că aşa simţea că este util şi că are ceva de făcut. Împăturind bileţelul la loc şi punându-l în consola centrală a maşinii mele, l-am trezit cu blândeţe pe Brody şi am intrat în casă, unde, în timpul cinei, i-am împărtăşit lui Chris ultimele ştiri sportive. I-am mulţumit în gând domnului Carl pentru că mă făcea să par mult mai informată decât eram.

SEZONUL DE FOTBAL A VENIT şi a trecut, apoi a sosit iarna rece.

Era o dimineaţă friguroasă de miercuri, iar eu aveam un rar moment de răgaz. Stăteam la birou cu o cafea fierbinte în mână şi discutam cu colega mea.

În timp ce stăteam de vorbă, a intrat Travis în grabă, întrerupându-ne hohotele de râs.

— Hadley, e vorba despre Carl. Mary are nevoie de tine.

Colega mea de serviciu m-a privit cu milă. Ştia cât de mult ţineam la Carl. Am dat din cap şi mi-am pus haina groasă pe mine în timp ce mă grăbeam să ies din birou.

Nu m-aş fi putut pregăti niciodată pentru ceea ce a urmat.

INTRÂND ÎN CASA LUI Carl şi a lui Mary, acum familiară, mi-am dat jos haina şi am auzit zgomote venind din partea din spate a casei. Gândindu-mă că este Mary, am intrat în dormitorul lui Carl. Când am văzut patul de spital gol, m-a cuprins furia. Domnul Carl murise, iar cei de la pompe funebre veniseră deja şi îl luaseră! De ce nu-mi spusese Travis?

Însă, când cineva m-a atins uşor pe spate, furia mea s-a transformat în confuzie.

— Bună, Hadley, am auzit.

M-am întors la auzul vocii domnului Carl.

Pentru moment am fost orbită de o lumină puternică. Nu era lumina *aceea* despre care vorbeşte toată lumea, ci lumina unei lanterne negre şi grele din mâna domnului Carl. A trecut pe lângă mine, ca şi cum ar fi avut o misiune.

Dezorientată, m-am uitat la doamna Mary, care mergea chiar în spatele lui, cu braţele întinse pentru

a-l prinde dacă s-ar fi prăbuşit în spate. Părea la fel de confuză ca mine.

— Ce se întâmplă? am întrebat-o în şoaptă. Nu l-am mai văzut niciodată jos din pat. Nici nu credeam că poate merge!

— Nici eu, mi-a şoptit, panicată.

— De cât timp se întâmplă asta?

— De cel puţin o oră. Nu vrea să vorbească cu mine. Doar se plimbă prin casă cu lanterna aceea, căutând după draperii şi în spaţiile mici. Speram să-mi poţi spune *tu* ce se întâmplă.

Cu ochii mari de uimire, am clătinat din cap.

M-am întors spre domnul Carl, care acum era în patru labe şi se uita sub patul de spital.

— Ce faceţi? l-am întrebat, încercând să par cât mai dezinvoltă, deşi îmi auzeam şovăiala din voce.

— Mă joc de-a v-aţi ascunselea cu Anna, a răspuns, ca şi cum ar fi fost cel mai evident lucru din lume.

Cum nu mai auzisem niciodată de Anna, m-am întors spre doamna Mary pentru a o întreba cine este şi am văzut că ochii i se umpluseră de lacrimi şi că îşi ţinea mâinile la inimă. După ce şi-a luat un moment pentru a se linişti, a exclamat:

— Anna este fetiţa noastră. S-a înecat pe când avea doi ani. Carl s-a simţit mereu vinovat. Nu a fost vina nimănui, dar nu şi-a iertat niciodată că nu a fost acolo să o salveze.

Simţeam fiori pe şira spinării în timp ce procesam informaţia. Habar nu aveam ce să spun sau să fac. Apoi mi-a venit în minte vocea unuia dintre profesorii mei preferaţi de la şcoala de asistente medicale: „Întâmpinaţi-i acolo unde se află."

Dar mă întrebam unde se afla Carl? Părea că se află în două locuri în acelaşi timp – fizic, era aici, în această cameră cu Mary şi cu mine; emoţional şi mental, părea să fie în altă parte, cu Anna. În timpul scurs de la moartea doamnei Glenda, mai văzusem şi la alţi câţiva pacienţi această apariţie a viziunilor unor persoane dragi decedate la sfârşitul vieţii pacientului. Fenomenul mi se părea din ce în ce mai puţin surprinzător şi din ce în ce mai natural. Dar nu mai văzusem niciodată un pacient care să aibă viziuni cu un copil, iar acest lucru a fost agravat de faptul că, după câteva luni petrecute împreună, nu conştientizasem până în acel moment că Mary şi Carl avuseseră cândva un copil şi nici nu-l mai văzusem vreodată pe Carl să se dea jos din patul său – şi totuşi acum o făcuse şi părea cât se poate de sprinten.

„Bine, pot face asta", mi-am spus în gând.

M-am întors încet spre domnul Carl, care era acum în baie, scotocind prin dulapul cu prosoape.

— Cum v-aş putea ajuta să o găsiţi? l-am întrebat.

S-a uitat direct la mine cu lacrimi în ochi şi a spus:

— Ştiu unde este.

— Ştiţi?

— Da, dar nu pot ajunge la ea încă. Cred că o voi face curând, totuşi. Aşa mi-a spus mama!

— O vedeţi şi pe mama dumneavoastră? am întrebat.

— Da, a răspuns el pe un ton neutru.

— Ce ar trebui să facem acum?

— Cred că ar trebui să ne întindem, a zis, ridicând din umeri.

Am dat din cap şi l-am condus cu răbdare înapoi spre patul său de spital.

DUPĂ CE CARL S-A aşezat în pat, am îmbrăţişat-o pe doamna Mary şi i-am spus să ne sune dacă are nevoie de noi în timpul nopţii. Am ieşit din casa lor în aerul rece de iarnă chiar în momentul în care soarele apunea, colorând peisajul într-o gamă uluitoare de nuanţe de roşu, portocaliu şi violet. Am stat o clipă să admir cerul şi am fost distrasă un moment de o pasăre albastră care stătea cocoţată pe creanga unui copac din apropiere, nemişcată, şi mă urmărea cu privirea. M-am întrebat pentru o fracţiune de secundă dacă nu cumva era Anna, dar apoi am alungat gândul acela. Mă purtam prosteşte. Totul era doar o coincidenţă. Sau o halucinaţie. Sau ceva de genul acesta.

M-am urcat în maşină, am dat drumul la căldură şi am format numărul de telefon al medicului nostru de la centrul de îngrijire paliativă, dr. Kumar. Întotdeauna îmi făcea plăcere să vorbesc cu el, pentru că era extrem de inteligent, dar şi abordabil şi întotdeauna dispus să discute. Era foarte diferit de orice alt medic cu care lucrasem vreodată – era mult mai relaxat şi avea multă încredere în asistentele cu care lucra.

— Bună, ce se întâmplă? m-a întrebat.

— Sunteţi ocupat acum? Nu este o urgenţă.

Am privit pasărea albastră prin parbriz. Stătea tot acolo, cocoţată şi nemişcată, şi mă privea în continuare. Era atât de ciudat.

— Nu. Ce s-a întâmplat?

— Am vrut să vă pun la curent cu situaţia domnului Carl. Azi s-a dat jos din pat. Nu l-am mai văzut niciodată să meargă.

— Ah, în regulă. Supraîncărcarea, a replicat dr. Kumar, care nu părea deloc surprins, ba chiar distras.

— Ce anume?

— Supraîncărcarea cu energie pe care aproape toată lumea o are înainte de a muri, a spus, ca şi cum ar fi fost un fapt medical bine cunoscut.

Acum ştiu că această supraîncărcare este un eveniment comun. Adesea, cei dragi care sunt martori la el cred că pacientul se află cumva, în mod miraculos, în proces de recuperare. Dar, pentru cei care se pricep, este un semn că moartea este iminentă şi probabil va surveni în următoarele câteva zile.

— Cred că da, am răspuns, încă necunoscând acest fapt. Sunt încă nouă în acest domeniu. De asemenea, îşi vedea mama şi copilul decedaţi.

— A fost dureros pentru el?

— Nu, era calm.

— Probabil că va muri curând, a spus doctorul Kumar, chiar în momentul în care pasărea albastră a zburat de pe creangă.

— Nu m-aţi auzit? Mergea! am exclamat. Se simte din ce în ce mai bine. Semnele lui vitale erau normale. Nu e pe moarte.

— Vei vedea, Hadley, a spus dr. Kumar, cu glas scăzut, iar apoi a închis.

Eram agitată după evenimentele din ziua aceea. În cele din urmă, m-am silit să mă duc la culcare. Toată noaptea am visat o fetiţă blondă cu codiţe, care alerga pe o pajişte cu flori sălbatice şi cu păsări albastre care zburau fericite pe lângă ea. M-am trezit cu senzaţia că nu dormisem nicio clipă.

A DOUA ZI, M-AM PREZENTAT acasă la domnul Carl, aşa cum făceam în fiecare marţi dimineaţă, nesigură de ceea ce mă aştepta acolo. Domnul Carl era din nou în patul său, cu doamna Mary lângă el.

— Stă treaz doar câteva minute din când în când, mi-a spus ea.

Chiar atunci, domnul Carl a deschis ochii şi mi-a zâmbit.

— Hei, uite-o pe asistenta mea preferată.

Era slăbit, abia reuşea să-şi ţină ochii deschişi sau să vorbească în ritmul său obişnuit.

— Uite-l pe pacientul meu preferat, i-am răspuns.

Era adevărat. Deşi aveam grijă de aproximativ 12 pacienţi în perioada aceea, simţeam că am o legătură unică cu Carl şi Mary. Sunt sigură că asta se datora parţial faptului că beneficiase de îngrijire paliativă timp de câteva luni – dar era mai mult decât atât. Mă simţeam ataşată de ei şi în largul meu în prezenţa lor.

— Aţi avut o zi plină ieri, am spus încet. De îndată ce termin de făcut evaluarea, vă voi lăsa să vă odihniţi.

I-am ascultat inima şi plămânii lui Carl, aşa cum făcusem de atâtea ori înainte.

— Mulţumesc, a spus.

— Pentru ce?

— Pentru că mi-ai oferit un alt lucru pe care să-l aştept cu nerăbdare în afară de moarte.

Am simţit lacrimi fierbinţi pe obraji şi m-am înroşit de stânjeneală.

— O să-mi fie dor de tine, copilă, a spus, abia reuşind să-şi mai ţină ochii deschişi.

— Şi mie o să-mi fie dor de dumneavoastră, domnule Carl, am răspuns, fără să pot vedea printre lacrimi.

Când m-a condus spre ieşire, doamna Mary m-a întrebat cât timp credeam că mai are de trăit.

— Nu prea ştiu, ca să fiu sinceră, i-am răspuns, încercând să mă liniştesc.

În seara aceea, m-am băgat în pat cu inima strânsă. Nu eram pregătită pentru moartea domnului Carl. Devenise ca un bunic pentru mine. Am încercat să navighez pe Instagram pentru a-mi distrage atenţia, dar asta nu m-a ajutat prea mult. Am adormit în jurul orei 22.00, dar apoi am fost trezită brusc de telefonul mobil care suna. Era ora 4.00. Era asistenta principală de gardă.

— Hadley, îmi pare foarte rău. Sunt în celălalt capăt al oraşului, ajut un pacient cu dureri, şi tocmai am primit un apel de la soţia domnului Carl. Părea urgent. Are nevoie de cineva care să meargă la ei acasă. Poţi să te duci tu, te rog?

Deşi eram asistenta de rezervă în noaptea aceea, după aproape un an de muncă în domeniul îngrijirii paliative, încă nu primisem un apel pentru a vizita un pacient pe timpul nopţii. Datorită faptului că aveam şi două asistente de noapte, asistentele de rezervă erau chemate doar atunci când amândouă erau ocupate, ceea ce era destul de puţin probabil.

— Desigur, am răspuns şi am închis.

— Cine era? Credeam că nu eşti de gardă, a spus Chris, buimac.

— Domnul Carl are nevoie de mine. Sunt de rezervă şi nu am mai fost chemată până acum, i-am spus, ridicându-mă din pat.

Chris s-a uitat la mine cu milă.

— Atunci ar fi bine să pleci, a zis. Mă ocup eu de Brody. Stai cât este nevoie.

L-am sărutat de rămas-bun şi am ieşit pe uşă.

Am simţit o apăsare în piept în timp ce conduceam spre casa lui Carl şi a lui Mary. Am revăzut în minte prima mea întâlnire cu Carl şi mi-am amintit de toate informaţiile sportive pe care mi le împărtăşise

de-a lungul lunilor şi de multele ceaiuri dulci pe care le băusem în timp ce vorbeam cu el şi cu Mary. M-am gândit şi la ultimele cuvinte pe care mi le adresase în dimineaţa precedentă.

Când am ajuns la ei, am simţit ceva diferit. M-am îndreptat timid spre dormitorul lui, unde doamna Mary m-a întâmpinat în uşă.

— S-a dus, a spus, aproape cu milă, de parcă ar fi vrut să atenueze lovitura.

— Bine, am spus şi am oftat adânc.

Mi-am cerut imediat scuze, jenată, dându-mi seama că aceasta era pierderea lui Mary şi că trebuia să fiu puternică pentru ea.

Am intrat amândouă în dormitorul cufundat în întuneric. Televizorul nu mai era aprins. Am aprins o lampă şi am privit corpul lipsit de viaţă al domnului Carl. Mi-am aşezat stetoscopul pe pieptul lui, aşa cum făcusem de atâtea ori până atunci, dar de data aceasta nu am mai auzit niciun zgomot familiar. Nicio bătaie regulată. Nu i-am mai privit faţa zâmbitoare şi îmbătrânită. Nu şi de data aceasta. Acum era linişte... şi un gol imens.

Nu mi-am putut stăpâni lacrimile şi abia am reuşit să mormăi:

— Ora decesului: 4.47.

Am ridicat privirea şi ochii mei înecaţi în lacrimi i-au întâlnit pe cei ai doamnei Mary. S-a apropiat şi m-a îmbrăţişat, iar eu am început să plâng şi mai tare.

— Îmi pare rău, îmi pare atât de rău. Eu sunt cea care ar trebui să ofere consolare, am spus printre suspine.

S-a dat în spate să mă privească şi a spus ferm:

— Ne consolăm una pe cealaltă. Niciodată să nu-ţi ceri scuze. Amândoi te iubim foarte mult. Dumnezeu te-a adus în viaţa noastră. Amândoi ştim asta.

Am dat din cap în tăcere, fără să pot vorbi, iar lacrimile au continuat să-mi curgă. În timp ce o îmbrăţişam pe Mary, mi-am amintit cât de intimidată fusesem de ea la început. Mi se părea ciudat acum, pentru că tot ce simţisem vreodată din partea ei fusese dragoste şi acceptare, ca să nu mai vorbim de încrederea ei totală în abilităţile mele. După câteva minute, mi-am revenit.

— Şi acum ce facem? m-a întrebat.

— Trebuie să sun la pompe funebre.

Mary a suspinat şi a dat din cap.

După ce am dat telefon, eu şi doamna Mary l-am îmbrăcat pe domnul Carl în uniforma de marină în care voia să-şi părăsească locuinţa. La sfârşit, i-am pus sacoul – un lucru dificil, iar eu i-am luat cravata de culoarea cireşei de pe scaunul pe care stătusem de atâtea ori până atunci. I-am înmânat cravata lui Mary.

— Nu ştiu cum se face un nod de cravată.

Ea a luat cravata şi a zâmbit.

— Nici eu nu ştiu.

Dintr-odată, chicotitul ei s-a transformat în hohote de râs.

— Ştiu doar că, dacă ar fi fost aici acum, ar fi întrebat cum ni se pot încredinţa vieţile pacienţilor dacă nu ştim nici măcar să facem un nod la cravată.

Am început să râd şi eu şi nu ne-am oprit până nu a sunat soneria. M-am dus să răspund la uşă cu zâmbetul încă pe faţă, râsul doamnei Mary răsunând în urma mea. Sunt sigură că angajaţii de la pompe funebre au crezut că suntem puţin nebune.

În timp ce îl aşezau pe domnul Carl pe targă şi îl acopereau cu cearşaful alb, doamna Mary i-a oprit.

— Şosete! a spus. Trebuie să poarte şosete!

M-am uitat la ea.

— Anna... Când a murit, el i-a pus şosete înainte să fie luată. Spunea că nu vrea să-i fie frig la picioare.

Am dat din cap în semn că înţeleg şi am înmânat cravata şi şosetele angajaţilor de la pompe funebre.

Înainte de a pleca, au avut nevoie de semnătura mea – o procedură obişnuită. Mi-am dat seama că nu aveam pix la mine şi, nedorind să o împovărez pe doamna Mary, m-am dus la maşină să iau unul. În timp ce căutam un pix, am simţit cum mâna mea atinge un cocoloş de hârtie. Nedumerită, l-am scos şi mi-am dat seama că aveam în mână primul bilet pe care mi-l scrisese vreodată domnul Carl, cu multe luni în urmă. Am suspinat adânc şi mi-a plimbat degetul peste scrisul lui.

M-am întors repede înăuntru pentru a le da semnătura mea angajaţilor de la pompe funebre care mă aşteptau. Le-am ţinut uşa din faţă deschisă şi mi-am sprijinit capul de tocul uşii pentru a-i privi cum îl iau pe domnul Carl.

În timp ce îl duceau pe alee şi îl urcau în maşina mortuară care aştepta, am auzit un ciripit în apropiere şi m-am uitat spre copacul de unde se auzea. Am văzut o pasăre albastră. Aceasta a ciripit veselă de câteva ori şi apoi a zburat. Am privit-o cu uimire cum zboară pe lângă maşina mortuară.

Am zâmbit în sinea mea şi, cu lacrimi în ochi, am şoptit:

— Ai grijă de tatăl tău în locul meu, Anna.

CAPITOLUL TREI

Sue

În toamna de după moartea lui Carl, mi-a fost repartizată doamna Sue, o pacientă care suferea de bronhopneumopatie cronică obstructivă (BPOC), care constă de fapt într-o serie de probleme care fac ca pacientul să respire greu; dacă face chiar şi numai câţiva paşi prin cameră, se simte de parcă ar fi alergat la maraton şi se chinuie să respire.

Am întâlnit-o pentru prima dată pe doamna Sue într-o dimineaţă răcoroasă de toamnă. Când am ajuns la ea acasă, am fost întâmpinată cu căldură de către fiul ei, Fred, care părea să nu aibă mai mult de 50 de ani, deşi mă gândeam că ar fi trebuit să fie mai în vârstă, având în vedere că mama lui avea 98 de ani. Soţia lui Fred, Leanne, era chiar în spatele lui şi era la fel de prietenoasă.

După câteva politeţuri iniţiale, Fred a început să vorbească:

— Vreau să te avertizez, are o fire luptătoare şi este foarte hotărâtă. Suferă de ani întregi de BPOC, dar, noaptea trecută, starea ei s-a agravat atât de tare, încât am sunat la 112. După ce a ajuns la urgenţe şi a putut respira din nou bine, a refuzat orice tratament sau alte teste. Aşa că, bineînţeles, medicul a recomandat îngrijirea paliativă.

— Are logică. Abia aştept să o cunosc. Sunt obişnuită cu persoanele combative şi cu voinţă puternică! i-am răspuns, încrezătoare.

Deşi mai aveam încă multe de învăţat, până în momentul acela tratasem mai mulţi pacienţi pe cont propriu, iar BPOC este o boală comună în îngrijirea paliativă, aşa că mă mai confruntasem cu ea înainte.

În timp ce ne îndreptam spre camera alăturată, am văzut-o pe doamna Sue stând într-un fotoliu mare şi confortabil, care practic o înghiţea cu totul. Nu cred că avea mai mult de 40 de kilograme şi i se vedeau toate oasele – un efect secundar neplăcut al bolii sale.

Am salutat-o pe doamna Sue cu obişnuitul meu entuziasm:

— Bună ziua! Eu sunt Hadley! Mă bucur să vă cunosc!

— Nu văd care este rostul *tău*, mi-a răspuns, exasperată.

Am fost luată prin surprindere. „Care este rostul meu?" m-am gândit. Mi-a luat un moment îndelungat ca să-mi formez o idee coerentă, dar în cele din urmă am răspuns:

— Sunt aici ca să vă fac să vă simţiţi confortabil.

— Mă simt bine, a spus ea sec.

M-am uitat la fiul ei, cerându-i ajutorul din priviri.

— Mamă, este de la centrul de îngrijire paliativă, a intervenit Fred. Îţi aminteşti că dr. Smith a spus că va veni o asistentă aici ca să nu mai trebuiască să mergi la urgenţe?

— Ştiu asta, i-a răspuns brusc doamna Sue fiului ei. Nu ţi-am cerut să stai aici.

M-am uitat pe furiş la Fred, dar nu părea afectat de comentariul mamei sale. Era o linie fină între a prelua

controlul unei situații și a nu jigni pacienții vulnerabili și familiile lor, iar eu eram disperată să fac lucrurile cum trebuie. Am rămas tăcută, neștiind cum să răspund. După câteva secunde, doamna Sue s-a întors în cele din urmă spre mine și mi-a spus:

— Fă ce ai de făcut, dar nu știu dacă te voi păstra ca asistentă.

Simțindu-mă ușurată, am început să completez actele necesare pentru a o înscrie în programul de îngrijire paliativă. Când am terminat, i-am sugerat că aș putea reveni a doua zi pentru o vizită normală. I-am explicat, de asemenea, că asistentele specializate în îngrijire paliativă sunt disponibile 24 de ore din 24, 7 zile din 7, dar că nu voi fi neapărat eu cea de gardă în orice moment.

— Ar fi în regulă dacă m-aș întoarce mâine sau ați prefera o altă asistentă? am întrebat.

Sue a oftat, iar apoi mi-a spus:

— Cred că da. Vino mâine și vom vedea cum decurg lucrurile de la o zi la alta.

Fred a zâmbit și și-a dat ochii peste cap. În timp ce mă conducea spre ieșire, a spus:

— Cred că te place.

Am încercat să ascund cât de nebun îl credeam.

A DOUA ZI, I-AM FĂCUT o vizită obișnuită doamnei Sue, verificându-i tensiunea, pulsul, respirația și temperatura. I-am inspectat pielea în căutare de escare sau vânătăi. Am întrebat-o despre scaunul ei, dacă se confruntă cu efecte secundare ale medicamentelor pe care le ia, dacă are poftă de mâncare și dacă poate dormi noaptea. Mi-a răspuns politicos la fiecare întrebare și, în timp ce completam fișele, se uita la golf la televizor, fără să vorbească prea mult.

Vizitele au continuat tot aşa, de două ori pe săptămână timp de o lună, până într-o bună zi, când doamna Sue a dat televizorul mai încet şi s-a uitat la mine.

— De ce rămâi aici atât de mult timp după ce termini ce ai de făcut? m-a întrebat. Probabil că ţi-ai putea termina treaba şi ai putea pleca în 15 minute.

— Firma pentru care lucrez impune să stau pentru cel puţin 30 de minute, dar preferă să stau 45 de minute.

Sue avea dreptate. Uneori, nu aveam nimic de făcut în acel interval de timp, ceea ce însemna că puteam să mă aşez şi să ascult poveştile pacienţilor mei, lucru pe care-l adoram.

— Ştii că ai putea să stai în maşină timp de 15 minute şi nimeni nu ar sesiza. Oricum, nimeni nu ne ascultă pe noi, bătrânii. Toţi cred că sunt confuză doar pentru că sunt mai bătrână decât pământul.

Am chicotit înainte de a spune:

— Îmi cresc singură copilul. Nu pot risca să-mi pierd locul de muncă.

Acesta era un detaliu pe care nu-l împărtăşeam prea des pacienţilor mei. Firma avea o regulă generală de a nu împărtăşi informaţii despre vieţile noastre private. Odată, o rudă de-a unui pacient îl sunase pe managerul nostru şi îi spusese că are impresia că problemele asistentei erau puse pe seama lor. Este adevărat că toate familiile cu care avem de-a face au multe pe cap şi, cu siguranţă, nu au nevoie să se confrunte cu şi mai mult stres. Este, de asemenea, adevărat că, uneori, noi, asistentele medicale specializate în îngrijire paliativă, petrecem o perioadă semnificativă cu pacienţii şi cu familiile lor şi dezvoltăm o relaţie cu ei, şi este ciudat să *nu* împărtăşim astfel de informaţii. Încercam întotdeauna să fiu atentă la linia de demarcaţie dintre respectarea regulilor şi conexiunea cu

pacienţii. Şi cu siguranţă voiam să stabilesc o legătură cu doamna Sue după atâtea săptămâni de tăcere.

Totuşi, nu funcţiona. În loc să continue conversaţia, a încuviinţat din cap şi a dat iar volumul mai tare.

Am presupus că ne întorseserăm la relaţia distantă de până atunci.

LA URMĂTOAREA MEA VIZITĂ, doamna Sue era în locul ei obişnuit. Părul alb îi era perfect ondulat, ca întotdeauna, iar rochia de casă i se asorta cu papucii. Dar de data aceasta, a început să vorbească înainte să apuc să mă aşez.

— Am dormit şase ore. Am avut scaun în dimineaţa asta. Nu am vrut să mănânc micul-dejun. Ultima masă a fost cina de aseară şi am mâncat tot. Mi-am dat deja jos puloverul ca să-mi iei tensiunea şi să te uiţi la pielea mea.

Mi-am scos repede tableta ca să notez totul. După ce am introdus toate informaţiile, am scos stetoscopul. Când am terminat, am pus tableta jos pentru a indica faptul că am terminat.

— Mai ai încă mult timp la dispoziţie, nu-i aşa? a întrebat.

— Da, cel puţin 20 de minute.

— Poţi să-mi uzi florile?

Aceasta nu era o sarcină tipică de asistenţă medicală; acest tip de ajutor mai general revine de obicei îngrijitorilor sau aparţinătorilor, dar nu vedeam de ce nu aş fi putut ajuta.

— Sigur! am răspuns cu entuziasm.

Doamna Sue mi-a spus unde găsesc stropitoarea. În timp ce o umpleam, m-am uitat la fotografiile de pe peretele ei. Era un portret de nuntă, în care ea era mult mai tânără, la fel de minionă, dar aproape cu totul înghiţită

de o rochie de mireasă uriaşă şi stând alături de un bărbat în uniformă militară. Când am privit în jur, am observat că acelaşi bărbat – în mod clar soţul ei – era peste tot, îmbrăcat în uniformă în aproape fiecare fotografie.

Doamna Sue a arătat cu degetul spre fiecare floare şi mi-a spus când să încep şi când să opresc udarea. Unele flori aveau nevoie de multă apă, iar altele doar de câteva picături. A trebuit să umplu stropitoarea de câteva ori înainte de a termina.

— Poţi să faci asta o dată pe săptămână?

— Bineînţeles, am fost de acord cu entuziasm.

Cel puţin vorbea în sfârşit cu mine.

— Bine. Te voi păstra ca asistentă medicală dacă te poţi face utilă. Data viitoare, adu şi corespondenţa când vii.

— Da, doamnă, i-am spus, cu un zâmbet larg.

Sincer, era destul de plăcut să fac şi altceva în afara rutinei mele obişnuite.

La următoarea mea vizită, am pus corespondenţa doamnei Sue pe masă, iar ea a dat din cap în semn de mulţumire, ceea ce reprezenta măsura recunoştinţei sale. La fel ca la vizita anterioară, mi-a răspuns la întrebările obişnuite, anunţându-mă că a dormit, a avut scaun şi a mâncat. După ce mi-am încheiat evaluarea, mi-am pus tableta în geantă pentru a indica faptul că eram gata pentru următoarea misiune.

— Sunt nişte rufe pe pat. Te pricepi cât de cât la împăturitul hainelor?

M-am gândit la abilităţile mele de împăturire a hainelor timp de un minut înainte de a da încet din cap.

— M-a învăţat mama. Cred că o fac corect.

Apoi, Sue a arătat cu degetul subțire în direcția dormitorului ei. Avea manichiura făcută, iar unghiile erau date cu ojă roșie.

Am intrat în dormitor. Patul complet alb era făcut perfect și acoperit cu o cuvertură delicată din dantelă, cu margine festonată. Era frumoasă. Am observat o altă fotografie de nuntă pe noptieră.

Când m-am întors în sufragerie cu hainele în brațe, m-am lăsat pe podea pentru a începe să le împăturesc și am decis să-mi încerc norocul.

— V-am văzut fotografiile de nuntă. Sunt frumoase. Cât timp ați fost căsătoriți?

— Nu destul de mult, mi-a răspuns, fără să-și ia ochii de la televizor. A murit la 20 și ceva de ani... în război.

— Fiul dumneavoastră mi-a spus că are trei frați. V-ați recăsătorit? am întrebat, în timp ce împăturem una dintre cămășile ei de mătase.

Doamna Sue a închis televizorul și s-a întors spre mine.

— Ești cam băgăcioasă.

M-am îngrijorat că o supărasem.

— Îmi pare rău, vreau doar să aflu mai multe despre dumneavoastră, am spus, fără să-mi iau ochii de la cămașa din poala mea.

— Nimeni nu mă întreabă niciodată nimic despre mine. Întotdeauna mi se spune doar „ia medicamentul ăsta" sau „du-te la această programare la doctor", a zis în timp ce privea pe fereastră, aparent adâncită în gânduri.

Am tăcut și am continuat să împăturesc rufe. După aproximativ un minut, s-a uitat la mine și a început să vorbească.

— Nu m-am recăsătorit niciodată. Ne-am căsătorit când aveam 16 ani. Părinții mei îl cunoșteau de când s-a născut. A fost dragostea vieții mele. Eram însărcinată cu al patrulea copil al nostru, Fred, când a fost înrolat. Îmi amintesc că l-am sărutat, iar el și-a pus mâna pe burta mea mare. Știam că nu aveam să-l mai văd niciodată.

Mi-am ridicat privirea de la haine când Sue a rostit aceste ultime cuvinte. Avea buzele strânse și părea pierdută în gânduri. Părea că urmărește o amintire.

— Nici măcar nu-mi pot imagina..., am spus, nesigură dacă este lucrul potrivit de spus.

— Of, dragă, nu așa se împăturește. Dă-mi asta. Privește! a spus brusc, luându-mi cămașa din mâini.

Am privit-o cum împăturește cămașa perfect, dar eram distrasă de ceea ce îmi împărtășise. Voiam să aflu mai multe.

DATA URMĂTOARE CÂND M-AM dus să o vizitez, Sue respira și mai greu decât de obicei. Am observat asta de îndată ce am intrat.

— De cât timp respirați așa? am întrebat-o.

— De ieri, dar mă simt foarte bine.

Mi-am scos stetoscopul și am auzit respirația șuierătoare, ca un fluierat ascuțit, de îndată ce i l-am lipit de piept. Mi-am scos pulsoximetrul, un aparat mic care se prinde de degetul pacientului pentru a măsura saturația de oxigen, și l-am pus pe degetul rece al lui Sue: aparatul indica 87%. Am răsuflat ușurată că nivelul ei de oxigen nu era chiar atât de rău. Dar ușurarea mea s-a transformat rapid în panică atunci când mi-am dat seama că avea simptome pe care nu știam cum să le tratez – dificultăți extreme de respirație, asemenea unui pește care a sărit pe mal și nu mai poate intra înapoi în apă.

M-am scuzat ca să sun doctorul. Încercam să rămân calmă, dar doamna Sue se înverșuna și îmi era teamă că avea să moară dacă nu acționam rapid.

— Ce trebuie să fac? l-am întrebat frenetic pe doctorul Kumar.

— Are vreo durere? Simte vreun fel de disconfort?

— Nu, a spus că nu o doare nimic. Zice că se simte bine, dar nu pot să o las să respire atât de greu și să gâfâie!

— Poți, a răspuns calm. Înțeleg că școala de asistente medicale te-a învățat doar să tratezi, tratezi, tratezi. În acest caz, asta ar însemna să o înțepi cu un ac mare, să îi iei tone de sânge, să o internezi în spital, să îi dai tone de medicamente și cine știe ce altceva. Ea nu vrea asta. Tot ce vrea este să fie acasă și să se simtă confortabil. Știu că asta contravine tuturor lucrurilor pe care le-ai învățat, dar faci ceea ce ar trebui să faci. Este acasă și se simte confortabil.

Am dat din cap, încercând să accept cuvintele doctorului Kumar. M-am gândit că poate, uneori, oamenii nu au nevoie de mai mult. Poate, uneori, au nevoie de... mai puțin. Poate, uneori, tot ce le trebuie pacienților este un pic de confort.

Desigur, Dr. Kumar nu-mi spusese nimic din ceea ce nu știam deja despre rolul îngrijirii paliative, dar până în momentul acela nu îmi dădusem seama cât de adânc înrădăcinată în mine era ideea de a trata mereu pacienții: mai multe analize, mai multe medicamente, mai multe radiografii. Școala de asistente te învață să tratezi pacienții – sau cel puțin că încerci să o faci –, dar nu te învață să-i alini.

În al doilea an la școala de asistente, eu și alte trei persoane din clasa mea fuseserăm selectate pentru a face un stagiu de un an la un spital local, unde eram plătite

cu normă întreagă să observăm şi ajutăm asistentele pe parcursul verii şi cu jumătate de normă în timpul anului şcolar. Eram foarte bucuroasă că fusesem selectată pentru acest program.

În fiecare dimineaţă, eu şi ceilalţi trei stagiari ne înregistram şi apoi ne uitam la avizier pentru a afla ce sarcini ne fuseseră alocate.

— Chirurgie, mă plânsesem într-o zi, la începutul stagiului meu.

Era specialitatea care îmi displăcea cel mai mult.

— Eu am secţia de terapie intensivă, a zis prietena mea Summer. Heather a primit din nou secţia de travaliu şi naşteri.

Amândouă ne doream să fim asistente la travaliu şi naşteri.

— Hei, eşti cu mine astăzi? m-a întrebat o asistentă de vârstă mijlocie cu părul prins într-o coadă de cal, făcând un gest spre mine în timp ce făcea pontajul.

O chema Theresa şi lucra la Unitatea de Primiri Urgenţe. Făcusem o tură cu ea în săptămâna precedentă şi îmi plăcuse foarte mult.

— Aş vrea eu! Chirurgie, i-am răspuns, arătând spre avizierul din faţa noastră.

— O, nu, nu te duce acolo. Vei învăţa mai multe cu mine astăzi. Haide!

În timp ce o priveam pe Theresa cum se îndreaptă cu paşi repezi spre UPU, m-am întors spre Summer, care a ridicat din umeri. Am ridicat şi eu din umeri, i-am făcut cu mâna şi am alergat să o ajung din urmă pe Theresa.

— Nu cred că managerul meu va fi de acord cu asta, am spus în timp ce mă străduiam să ţin pasul cu ea.

— Dă vina pe mine. Lucrez aici de mai mult timp decât managerul tău. Nu-mi va reproşa nimic.

Theresa şi-a scanat ecusonul pentru a intra în Unitatea de Primiri Urgenţe, care era încuiată. Înainte să apuc să-mi las lucrurile jos, s-a grăbit să intre în salonul 8.

— Theresa, am nevoie de epinefrină acum, a strigat peste umăr doctorul din salon.

Îi vedeam sudoarea de pe frunte în timp ce încerca să îşi readucă pacientul la viaţă. Theresa scotocea deja prin sertarul căruciorului de urgenţă – un cărucior utilitar care are toate instrumentele şi medicamentele de care ai putea avea nevoie în cazul în care un pacient intră în colaps.

Theresa mi-a făcut semn să mă apropii.

— Găseşte epinefrina, mi-a spus ea cu calm.

Am început să transpir în timp ce căutam, dar nu am reuşit să o găsesc.

— O să mă uit doar. Nu sunt pregătită, i-am spus, făcând un pas înapoi, copleşită.

Theresa a luat epinefrina, care se afla pe cărucior exact aşa cum spusese că va fi, şi a înmânat-o asistentei care se afla cel mai aproape de pacient.

— Vei îndeplini următoarea sarcină, a ordonat ea.

Simţeam că o să leşin.

— Avem nevoie de o linie de acces în celălalt braţ, a spus cineva din sală.

Theresa m-a strâns de umăr, apoi a adunat materialele necesare pentru a pune o perfuzie în braţul pacientului lipsit de viaţă. Mi-a împins consumabilele în timp ce eu clătinam din cap în semn de protest.

— Uite cum stă treaba, poţi să o faci acum, câtă vreme sunt eu aici să te ajut, sau poţi să o faci într-o altă zi, de una singură.

Am dat din cap şi am început să desfac materialele cu mâinile tremurânde, speriată că voi rata vena în faţa tuturor acestor oameni care se uitau la mine. Din fericire, Theresa mi-a ghidat mâna şi am reuşit să introduc cateterul cu succes din prima încercare. Mândria şi satisfacţia pe care le-am simţit au durat aproximativ un minut, până când doctorul a făcut un anunţ.

— L-am pierdut. Trebuie să declar decesul. Ora decesului: 7.17.

Toată lumea s-a oprit din ceea ce făcea şi a început să iasă din salon.

Singurele persoane rămase au fost Theresa, pacientul şi eu. Ea s-a conectat la calculatorul de lângă pat, în timp ce eu mă uitam la bărbatul mort. Arăta oribil. Avea pielea albăstruie, hainele îi fuseseră smulse de pe corp, îi ieşea un tub din gură, iar cearşafurile erau pătate de sânge. Pe podea, în jurul lui, erau împrăştiate tot felul de deşeuri medicale – fiole, tifon şi ambalaje. Nu ştiam ce i se întâmplase, cum îl chema sau câţi ani avea.

Am auzit uşa glisantă de sticlă deschizându-se în spatele meu şi m-am întors. Am văzut o femeie minionă, cu faţa pătată de rimelul întins din cauza lacrimilor. Era clar că era apropiată de pacientul decedat, dar nu ştiam în ce fel.

— Îmi pare nespus de rău, i-am spus femeii, simţind nevoia să o consolez.

— Nu vă grăbiţi şi anunţaţi pe cineva când aţi terminat, i-a spus Theresa şi mi-a făcut semn să o urmez.

— Nu avem timp să o consolăm, mi-a spus ea. Avem alţi trei pacienţi care au nevoie de noi chiar acum.

În ciuda a ceea ce spusese Theresa, m-am oprit o clipă. O auzeam pe femeie plângând dincolo de uşă şi mi se părea greşit.

Dar Theresa avea dreptate când spunea că şi ceilalţi pacienţi aveau nevoie de noi. Nu am luat nicio pauză în ziua aceea, căci ne-am ocupat de atât de mulţi pacienţi, încât mi se părea că sunt sute, fiecare dintre ei având cea mai proastă zi din viaţa lui. În ciuda faptului că era mult mai în vârstă decât mine, Theresa nu părea să oboseasc niciodată fizic sau mental. Era capabilă să treacă de la un pacient la altul fără să se implice emoţional. Eu, pe de altă parte, încă mă gândeam la ultimul pacient în timp ce ascultam povestea traumatizantă a următorului. Invidiam capacitatea Theresei de a se detaşa şi aş fi vrut să-i imit comportamentul detaşat. Era foarte respectată de celelalte asistente şi de doctori şi acelaşi lucru mi-l doream şi eu.

Mi-am petrecut cea mai mare parte a acelei veri observând-o pe Theresa, învăţând tot ce puteam de la ea. Devenisem mai pricepută în a mă deconecta din punct de vedere emoţional şi a mă concentra asupra sarcinilor pe care le aveam de îndeplinit.

Într-o zi, tratam un pacient cu diabet şi dureri de picioare.

— Chirurgul ar trebui să vină să vă vadă într-o oră, i-a spus Theresa.

— Nu este nevoie să facă asta. Nu mă voi opera, a răspuns pacientul.

Am privit piciorul bărbatului. Era evident că avea nevoie de operaţie şi nu înţelegeam de ce o refuza.

— O să muriţi fără operaţie, a spus Theresa cu nonşalanţă, fără să-şi ia ochii de la ecranul pe care recitea fişa pacientului.

— Dumnezeu mă va salva dacă îmi este dat să trăiesc.

— În regulă, atunci.

Theresa a ridicat din umeri şi a ieşti din salon, iar eu am urmat-o.

— Un prost, mi-a spus în timp ce mergeam pe hol.

— Sunt de acord că ar trebui să se opereze, dar tu nu-l crezi? am întrebat-o.

— Nu, dragă. Nu cunosc pe nimeni care să lucreze la urgenţe şi care să-l creadă. O putere superioară care lasă să se întâmple ceea ce vedem noi nu este una lângă care aş vrea să îmi petrec eternitatea.

Am simţit tensiunea dintre modul în care fusesem crescută şi ceea ce vedeam. Toată lumea părea să aibă idei diferite despre Dumnezeu şi religie şi despre ce înseamnă toate acestea. Cum puteam să ştiu cine avea dreptate şi cine nu? În copilărie, mi se spusese să mă încred în Dumnezeu şi să nu pun niciodată la îndoială planul Său – la fel ca acest bărbat de la Unitatea de Primiri Urgenţe –, dar înţelegeam şi punctul de vedere al Theresei. În scurta perioadă pe care o petrecusem la urgenţe, care păleа în comparaţie cu anii pe care îi petrecuse ea lucrând acolo, văzusem nişte adevărate orori.

Dar acum, în domeniul îngrijirii paliative, vedeam ceva cu totul diferit. Pacienţi din toate mediile religioase şi nereligioase aveau nişte experienţe spirituale pe care nu le puteam ignora. Era vorba despre nişte pacienţi pe care avusesem ocazia să îi cunosc, să îi îndrăgesc şi să am încredere în ei. Ajunsesem să conştientizez că lucrurile nu erau atât de albe sau de negre cum crezusem până atunci şi că exista cu siguranţă un punct intermediar, între lumi.

AM CLĂTINAT DIN CAP, ca şi cum aş fi vrut să uit toate lecţiile pe care le învăţasem în perioada în care îmi făcusem stagiatura în Unitatea de Primiri Urgenţe, când mă străduiam să stabilesc nişte limite ferme la ceea ce le ofeream pacienţilor în momentele lor de cumpănă –

şi anume tratament, nu alinare. M-am gândit o clipă la modul în care ar fi reacţionat Theresa la această conversaţie cu doctorul Kumar şi mi-am închipuit-o dându-şi ochii peste cap.

— Deci, eu nu fac... nimic? i-am replicat în cele din urmă doctorului Kumar.

— Nu, îi suni membrii familiei şi le spui cum stau lucrurile. Îi aduci mâncarea ei preferată şi o laşi să facă lucrurile ei preferate. O întrebi din nou dacă se simte bine şi când nu se va mai simţi, mă suni din nou ca să ne asigurăm că se simte bine, şi continui să faci asta până când va fi împăcată. Ceea ce faci este important, chiar dacă societatea nu înţelege întotdeauna acest lucru.

Eu şi Dr. Kumar ne-am luat la revedere şi am închis telefonul. Din momentul acela, am început să percep îngrijirea pacienţilor diferit. Am început să schimb felul în care îmi priveam munca, înţelegând că, uneori, a nu face „nimic" (aşa cum aş fi crezut când eram la şcoala de asistente şi în locurile mele de muncă anterioare) înseamnă a face ceva. Asta presupunea să fiu acolo, să le ofer alinare şi sprijin – şi asta conta. Conta foarte mult. Aceasta a fost o descoperire nouă pentru mine, deoarece, chiar dacă lucram în domeniul îngrijirii paliative de un an şi jumătate şi înţelesesem că rolul meu nu era să-mi salvez pacienţii, totuşi ofeream întotdeauna ceva, de obicei sub forma ameliorării durerii. În acest caz însă, nu mai era cu adevărat nimic altceva de făcut decât *să fiu* alături de doamna Sue.

Când m-am întors la ea, am anunţat-o că singura preocupare a doctorului era confortul ei.

— O, asta mă face să mă simt mult mai bine. Eram atât de îngrijorată că vei chema o ambulanţă să vină să mă ia, a spus.

Uşurarea i se simţea în voce. Am zâmbit, simţind că făcusem alegerea corectă.

— După ce termini, poţi să-mi faci un sendviş? a întrebat.

— Bineînţeles! am răspuns veselă, auzind încă vocea doctorului Kumar în capul meu.

Dar mai întâi mi-am finalizat rapid evaluarea, care includea şi sarcina mea de a o întreba, de cel puţin încă trei ori, pe doamna Sue dacă era sigură că se simte confortabil şi că nu are dureri. Încă mai avea dificultăţi de respiraţie, dar era categorică, afirmând că este obişnuită cu asta şi că nu doreşte niciun tratament. Am pus apoi tableta deoparte şi am rugat-o pe doamna Sue să-mi spună exact ce fel de sendviş doreşte. M-am îndreptat spre bucătărie, hotărâtă să fac cel mai bun sendviş cu curcan, şvaiţer, maioneză şi roşii din toate timpurile. Am căutat pâinea în cămară.

— Mai aveţi şi altă pâine? Asta a expirat, am strigat.

— Este mucegăită? a întrebat cu voce ridicată.

Am scos câteva felii cu mâinile înmănuşate şi le-am întors pentru a verifica.

— Nu este mucegăită, dar tot cred că ar trebui să folosesc nişte pâine proaspătă.

— Dragă, foloseşte pâinea aia şi, după ce-mi aduci sendvişul, am ceva să-ţi spun, a răspuns.

Am încuviinţat, am terminat de pregătit sendvişul şi l-am aşezat cu grijă pe una dintre farfuriile ei albe şi fragile. În timp ce doamna Sue lua înghiţituri mici din prânzul ei, a început să-mi povestească despre cum crescuse în timpul Marii crize şi cum, până în ziua de azi, ca urmare a acelei experienţe, nu risipise niciodată mâncarea. Mi-a povestit, de asemenea, despre faptul că uneori nu putea merge la şcoală pentru că trebuia să îşi ajute

familia muncind. După Marea criză economică, pe când Sue avea 20 de ani, se făcuse profesoară.

După ce şi-a terminat sendvişul, Sue trebuie să fi decis că ora poveştilor se terminase. Pe când îmi înmâna farfuria goală, mi-a spus că a venit timpul să plec. Am spălat farfuria şi mi-am luat la revedere, dar nu am primit niciun răspuns.

URMĂTOAREA MEA VIZITĂ A FOST într-o zi de udat florile. Când am ajuns, Sue nu era îmbrăcată în rochia ei obişnuită şi cu papucii de casă, ci purta o fustă şi un sacou asortate, dres şi pantofi cu toc mic.

— Uau, ce bine arătaţi! Aveţi planuri mari?

— Ei bine, nimic nu este foarte important la vârsta mea, dar am un eveniment la biserică de care sunt foarte încântată. Când ajungi la vârsta mea, să-ţi faci faţa cunoscută Domnului devine din ce în ce mai important.

— Aţi fost întotdeauna o persoană religioasă?

— Da, întotdeauna am găsit alinare în credinţa mea, mai ales când mi-a murit soţul. Dar tu, dragă? Pui foarte multe întrebări despre mine.

Am lăsat în jos mâna cu stropitoarea preţ de o clipă, gândindu-mă la întrebare şi încă neştiind ce răspuns să dau.

— Am fost crescută de părinţi foarte religioşi. Aş spune că... încă încerc să înţeleg totul. Aş vrea să ştiu.

— Cred că sunt mai mulţi oameni care îţi dau dreptate, deşi nu vor să recunoască. Totuşi, cred că eu voi afla adevărul în curând.

— Vă este frică? am întrebat înainte de a procesa ceea ce întrebam.

— Nu, a spus ea pur şi simplu.

Am udat florile şi mi-am terminat evaluarea, preocupată de cât de ciudat trebuie să fie să ştii că vei muri în curând şi de cât de fericită eram că Sue îşi găsea alinarea în credinţa ei.

TRECUSE MULT TIMP DE când nu mai simţisem ceea ce simţea Sue, dar discuţia noastră m-a făcut să mă gândesc la puternicul sentiment de mângâiere pe care mi-l oferise biserica în acele zile de început ale sarcinii mele, când eram speriată şi confuză.

Tocmai mă întorsesem acasă pe perioada verii după primul an de facultate şi aveam o viroză la stomac de care părea că nu mai scap. În cele din urmă, mama s-a săturat să mă tot audă vomitându-mi fierea.

— Gata! Mergem la centrul de asistenţă imediată, mi-a spus.

Când am ajuns, am luat loc în hol pentru a completa chestionarul medical. În timp ce mă holbam la întrebarea legată de ultima menstruaţie, am simţit că mă cuprinde panica. Menstruaţiile mele fuseseră întotdeauna neregulate, dar nu-mi aminteam să fi avut una în luna precedentă sau cu două luni în urmă. Am lăsat spaţiul gol şi am simţit că mă cuprinde un nou val de greaţă.

În cabinetul de examinare, o asistentă înaltă, cu o uniformă roz aprins şi părul creţ strâns în vârful capului, a intrat cu un recipient transparent în mână.

— În regulă, dragă, mai întâi de toate: testul de sarcină.

Am evitat contactul vizual cu mama în timp ce ieşeam din cabinet pentru a merge la toaletă.

Când m-am întors, mama s-a uitat la mine.

— Există vreo şansă? a întrebat.

— Nu, nu sunt însărcinată, am spus.

Aproape ca şi când acela ar fi fost semnalul, asistenta a intrat din nou şi a anunţat cu voce tare:

— Eşti însărcinată.

Am simţit cum mi se umplu ochii de lacrimi în timp ce mama mă mângâia pe spate pentru a mă linişti.

Asistenta m-a consolat în timp ce completa fişa.

— Draga mea, nu plânge, a spus. Ai opţiuni. Nu lăsa pe nimeni să-ţi spună că nu ai. Este corpul tău, bine?

Am dat din cap, iar apoi eu şi mama am ieşit din cabinet în soarele strălucitor. Singurul lucru pe care mi l-a spus mama pe drumul spre casă a fost:

— Nu te voi judeca şi nu îţi voi impune convingerile mele personale. Dacă vrei să îl păstrezi, îl voi iubi. Dacă nu vrei, voi duce acest secret în mormânt.

Când am ajuns acasă, am urcat direct la etaj, în camera mea din copilărie, unde m-am întins pe pat şi m-am uitat pe fereastră. De-a lungul străzii, se întindeau şiruri de case la fel ca a noastră, care mărgineau plaja. Şiruri de case cu familii precum cea pe care visam să o am şi eu într-o bună zi. Familii care se formează atunci când doi oameni se îndrăgostesc în facultate, termină studiile, se căsătoresc, au copii şi îşi cumpără căsuţa perfectă lângă plajă.

„Încă mai pot avea asta", mi-am spus. „Pot să fac un avort şi nimeni nu va şti niciodată." Am început să caut clinicile din apropiere unde aş fi putut face avortul. Am găsit-o pe cea mai apropiată şi am citit despre întregul proces, hotărând că voi face o programare lunea următoare. Am notat numărul de telefon pe o bucată de hârtie şi l-am pus în sertarul noptierei mele, nedorind ca mama să îl vadă. Ştiam că nu puteam să o rog să vină cu mine la programare; mă simţeam prea ruşinată.

În dimineaţa următoare, când m-am trezit, razele soarelui pătrundeau prin fereastra mea. M-am dus în

baie şi m-am dezbrăcat pentru a face un duş. În timp ce mă uitam în oglindă, mi-am imaginat cum aş arăta însărcinată. Era un concept atât de necunoscut, încât nici măcar nu părea real. Când am coborât scările, am văzut-o pe mama scoţând cheile de la maşină pentru a merge la biserică. În mod normal, duminica îşi petrecea toată dimineaţa şi după-amiaza la biserică, iar eu chiar nu voiam să rămân singură cu gândurile mele. Am întrebat-o dacă pot merge cu ea. Până atunci, petrecusem mulţi ani detaşându-mă de tot ce se întâmpla în biserică în timp ce mă aflam acolo şi nu luasem nimic în serios, aşa că ştiam că această slujbă nu avea să mă abată de la ceea ce intenţionam să fac. Pur şi simplu nu voiam să fiu singură. Am observat că mama a fost surprinsă de rugămintea mea de a o însoţi, dar a dat din cap. Probabil că a crezut că, dacă eram dispusă să merg la biserică, aveam de gând să păstrez copilul – dar nu era aşa.

Am ajuns la biserica la care începuse mama să meargă după ce divorţase de tata, când aveam 17 ani. Nu mai fusesem niciodată acolo. Mi s-a părut cea mai frumoasă biserică pe care o văzusem vreodată. Era făcută din sticlă şi, dacă ascultai cu atenţie, puteai auzi valurile oceanului lovindu-se de ţărmul din apropiere. Am găsit un loc în spate şi am cântat imnurile bisericeşti. Eram distrasă, plictisită şi mă întrebam de ce venisem.

În cele din urmă, preotul, părintele Tom, un bărbat în vârstă, îmbrăcat în veşminte mătăsoase, şi-a ridicat mâinile spre cer, ţinând o Biblie într-una şi un caiet în cealaltă. După câteva momente, le-a aşezat pe amândouă pe pupitrul din faţa lui.

A privit în tăcere cărţile deschise, iar în cele din urmă, a închis caietul şi a început să vorbească.

— Aveam pregătită o predică pentru astăzi. Mi-am petrecut o zi întreagă scriind-o, dar Dumnezeu îmi spune că am pe cineva aici cu care trebuie să vorbesc.

Mi-am dat ochii peste cap, gândindu-mă că aceasta era doar o modalitate de a atrage atenţia oamenilor.

— Planul lui Dumnezeu poate părea încurcat uneori, a început el. De multe ori ne trezim întrebându-ne: *De ce eu, Doamne?* sau *De ce nu mi-ai putut da mie viaţa lor în schimb? Pare mult mai uşoară.*

„Ei bine, asta se aplică şi în cazul meu", m-am gândit, „dar sunt sigură că se aplică şi în cazul a jumătate dintre oamenii din această biserică".

— În timp ce intram în biserică, am fost oprit de un cuplu cu doi copii, a continuat el. M-au rugat să le fac o fotografie şi, în timp ce o făceam, mi s-a vorbit. „O persoană de aici tânjeşte după viaţa acestui cuplu. Îşi doreşte o căsuţă de familie şi o viaţă tihnită. Îşi doreşte mai întâi să termine facultatea, apoi să se căsătorească, să aibă doi copii şi să trăiască fericită până la adânci bătrâneţi. Dar nu pentru asta are Dumnezeu nevoie de ea."

Am urmărit-o pe mama cu coada ochiului în timpul predicii, dar ea nu şi-a luat ochii de la părintele Tom. Am început să îmi scobesc oja sărită de pe unghii.

— Va trebui să renunţi la viaţa la care visezi pentru a duce viaţa pe care ţi-a rânduit-o Dumnezeu. Va trebui să renunţi la viaţa de la facultate, la frăţia ta şi la calea pe care te afli acum, a continuat părintele Tom.

De data aceasta m-am uitat fără menajamente la mama, doar ca să văd că rămăsese cu gura căscată de uimire. Şi eu eram şocată, pentru că preotul părea să se refere exact la mine. Dar, privind în jur, am văzut multe fete de vârsta mea.

— Trebuie să naşti acest copil, a continuat el.

„Stai puţin. Ce se întâmplă?!" m-am întrebat. Totul semăna mult prea tare cu ceea ce mi se întâmpla. M-am încruntat la mama, crezând că ea orchestrase cumva acest lucru, dar jură şi în ziua de astăzi că nu a spus niciun

cuvânt nimănui din biserică şi că habar nu avea că urma să o însoţesc acolo în dimineaţa aceea.

— Viaţa nu va fi uşoară la început, dar aceasta este viaţa care ţi-a fost rânduită şi va merita sacrificiul, a încheiat părintele Tom.

În timp ce eu şi mama ieşeam din biserică, mă simţeam mai confuză ca niciodată. Am mers acasă în tăcere, iar până luni, mi-am petrecut fiecare moment de veghe chinuindu-mă să iau o decizie.

Luni dimineaţă, ţineam în mână hârtia cu numărul de telefon al clinicii, dar nu mă puteam hotărî să sun. Dacă părintele Tom avea dreptate? Dacă aceasta era calea cea mai bună pentru mine? Ştiam că viaţa nu avea să fie uşoară dacă păstram copilul – şi cu siguranţă nu avea să fie viaţa pe care mi-o imaginasem.

Zilele s-au transformat în săptămâni şi nu am mai sunat niciodată la clinică. Eu şi mama nu am mai vorbit despre asta decât într-o zi, când mi-a spus că trebuie să-mi fac o programare la medic. Începuse să-mi crească burta, iar intervalul în care puteam să mă decid se apropia rapid de sfârşit.

Când am sunat la ginecolog pentru o consultaţie prenatală, soarta mea părea pecetluită. În acel moment, am simţit că totul va fi bine. Cumva, găsisem alinare în locul în care mă aşteptam cel mai puţin.

PE MĂSURĂ CE A TRECUT TIMPUL, am constatat că, în general, lucrurile decurgeau bine. Uneori este nevoie doar de multă muncă şi incertitudine pentru a ajunge acolo. Acest lucru părea să se aplice şi în situaţia mea cu Sue. După ce am lucrat cu ea timp de câteva luni, am aflat că, în zilele în care nu eram disponibilă, doamna Sue pur şi simplu refuza să primească îngrijire paliativă – în mintea ei, ori eram eu, ori nu era nimeni, iar dacă nu puteam să

vin la ea acasă, pur şi simplu stătea şi suferea. Deşi cu siguranţă nu doream ca doamna Sue să sufere, faptul că reuşisem să-i câştig încrederea acestei femei, care fusese atât de sceptică în legătură cu mine şi cu medicina în general, mi-a întărit sentimentul de încredere. Mi-a dat de înţeles că ştia că o înţeleg cu adevărat şi că mă implic. Era un fel de confirmare a faptului că eram pe calea cea bună şi asta întărea ceea ce îmi spusese dr. Kumar – că, uneori, a fi acolo şi a oferi o un oarecare confort nu este doar suficient, este totul.

PE MĂSURĂ CE AM CONTINUAT să o îngrijesc pe doamna Sue, mi-a povestit totul despre viaţa ei. Poveştile mele preferate erau cele din perioada în care călătorise prin lume. Ea şi cea mai bună prietenă a ei fuseseră profesoare timp de mulţi ani şi, după ce reuşiseră să strângă destui bani, renunţaseră la slujbele lor şi călătoriseră împreună timp de doi ani. Când am întrebat-o pe Sue cum se simţise când şi-a lăsat copiii în urmă, mi-a spus:

— Ei au primit cărţi poştale, iar eu am văzut Turnul Eiffel.

Sue era iute la minte şi curajoasă, mai ales pentru o persoană de vârsta şi în starea ei. Am ajuns să înţeleg că ceea ce la început considerasem a fi răceală era de fapt un amestec de simţ al umorului excentric şi o reacţie de apărare declanşată de faptul că se simţea respinsă sau lăsată în urmă.

Sue m-a ajutat să înţeleg cât de singuratică poate fi bătrâneţea. Nu se temea de moarte, iar credinţa era un motiv important pentru acest lucru, dar atitudinea ei se datora şi faptului că, aşa cum spunea, toţi prietenii ei erau morţi.

— Sunteţi sigură? am întrebat-o în cele din urmă.

După cum avea să se dovedească, Sue nu era foarte sigură de asta. Când i-am cerut mai multe detalii, am aflat că nu folosise niciodată internetul. Aşa că, în timpul uneia dintre vizitele mele, m-a rugat să stau cu ea şi să-i caut pe Google pe toţi prietenii ei, pentru a confirma dacă erau, cu adevărat, morţi. Atunci când internetul nu ne oferea un răspuns, Sue mă ruga să-i caut pe copiii prietenilor ei, pentru ca ea să-i poată contacta telefonic şi să-i întrebe dacă părinţii lor au murit (şi da, exact aceasta a fost formularea pe care a folosit-o Sue).

Până la urmă, am descoperit că una dintre prietenele lui Sue nu era moartă. Şi nu era vorba despre o prietenă oarecare, ci despre profesoara care îi fusese şi colegă şi cu care călătorise prin lume. Cele două au început să-şi scrie scrisori hilare. Erau aproape ca două adolescente care se plângeau de părinţii lor, doar că ele două se plângeau de copiii lor. Sue îi scria despre cum familia ei o mutase cu forţa în Florida, iar prietena ei se plângea de faptul că ai săi o internaseră într-un azil de bătrâni.

Scrisorile şi legătura aceea au însemnat mult pentru Sue şi a fost frumos să văd cum în viaţa ei mai apare o rază de lumină. Deşi nu am fost niciodată pregătită în acest sens la şcoala de asistente medicale, ştiu că udarea florilor lui Sue, prepararea sendvişurilor, furnizarea de ajutor în utilizarea internetului şi trimiterea de scrisori prin poştă au fost la fel de importante ca orice altă muncă pe care am făcut-o.

ÎNTR-O DIMINEAŢĂ, EXACT LA ORA 8.00, am primit un telefon disperat de la asistenta din tura de noapte. Mi-a spus că doamna Sue nu putuse respira peste noapte. Asistenta se dusese la ea şi încercase să o ajute, dar, deloc surprinzător, doamna Sue refuzase ajutorul şi chemarea unei ambulanţe. Mi-a spus că doamna Sue întrebase de mine şi voia să ştie cât de repede puteam ajunge acolo.

Am ajuns la ea în 25 de minute şi am avut noroc că nu am luat o amendă pentru depăşirea vitezei în timp ce goneam pe autostradă. Am găsit-o întinsă în pat, îmbrăcată în pijama, ceea ce era alarmant, deoarece ea era întotdeauna îmbrăcată de zi şi cu rujul pe buze înainte de ora 6.00. Ceva era cu adevărat în neregulă. Primea oxigen, dar încă se chinuia să respire. Am intrat în panică. Până atunci, eu şi Sue petrecuserăm câteva luni împreună. Nu eram pregătită să o pierd şi detestam să o văd suferind. După câteva secunde în care m-am simţit copleşită de emoţii, pregătirea mea a intrat în acţiune şi mi-am reluat rolul de asistentă. I-am administrat medicamente şi i-am mărit uşor doza de oxigen până când, în sfârşit, a reuşit să respire normal şi ne-am putut relaxa amândouă, ştiind că aceea nu era *ziua cea mare*.

M-am aşezat pe pat lângă Sue, lăsând să-mi scape un oftat de uşurare.

— Mi-a fost tare frică. Nu m-am îndoit niciodată de credinţa mea, dar am pus-o la îndoială când am crezut că voi muri, a spus, privindu-mă direct în ochi.

Am dat din cap şi mi-am aşezat mâna peste a ei, repetându-i propriile cuvinte din urmă cu câteva luni:

— Cred că sunt mai mulţi oameni care vă dau dreptate, deşi nu vor să recunoască.

În curând, a sosit fiul doamnei Sue, iar eu i-am arătat cum să îi administreze medicamentele pentru durere. Am plecat pentru a-l vizita pe următorul meu pacient, dar i-am spus doamnei Sue că voi fi de gardă 24 de ore din 24, 7 zile din 7. Nu puteam suporta gândul că avea să moară în chinuri. Eram hotărâtă să fiu alături de ea până la sfârşit, aşa cum nu reuşisem să fiu alături de domnul Carl, şi am avut grijă să-i rog pe toţi să mă sune pe mine, şi nu pe asistenta de noapte, în caz de nevoie.

Apoi, l-am sunat pe Steve, capelanul nostru. Avea vârsta bunicilor mei şi era capelan de peste 40 de ani. Era de încredere, nu lipsea niciodată de la serviciu şi îi plăcea să pescuiască în zilele libere. Deşi nu vorbea prea mult despre viaţa sa personală, din când în când ne arăta câte o fotografie neclară cu el ţinând în mână un peşte, pe care o făcuse cu telefonul său vechi. Nu îl recunoşteam niciodată în fotografii; ochelarii de soare, pantalonii scurţi şi şlapii erau în contrast puternic cu costumele făcute la comandă pe care le purta la serviciu. Lucrasem cu el atât la centrul de îngrijire paliativă, cât şi anterior, la azilul de bătrâni. Lui Steve îi păsa cu adevărat de toţi cei pe care îi întâlnea şi, de-a lungul anilor, atât eu, cât şi Chris ajunseserăm să dezvoltăm o relaţie apropiată cu el. Deşi Steve era, desigur, el însuşi religios, era prezent ca o forţă pozitivă pentru toţi pacienţii noştri, oferindu-i fiecăruia tot ceea ce avea nevoie pe moment, indiferent dacă era o persoană religioasă sau nu. Steve ajunsese să o cunoască pe doamna Sue în timpul vizitelor sale săptămânale din ultimele câteva luni. Mi-a spus că, deşi citeau din Scriptură şi se rugau împreună, nu reuşise niciodată să străpungă carapacea ei dură şi să o cunoască cu adevărat.

— Cred că doamna Sue va muri în curând, l-am informat.

— Voi da telefoanele necesare pentru a programa ultima ei împărtăşanie, m-a asigurat el.

A DOUA ZI DE DIMINEAŢĂ, stăteam lângă patul doamnei Sue împreună cu Steve. Încă se lupta să respire, dar starea ei se îmbunătăţise faţă de ziua precedentă, datorită dozei crescute de morfină.

— Ar trebui să ajungă în orice moment, a spus Steve.

Ca la un semnal, un bărbat mai în vârstă, îmbrăcat într-o robă lungă, a intrat în camera doamnei Sue. L-am recunoscut imediat, în ciuda faptului că nu-l mai văzusem din ziua aceea de la biserică, cu ani în urmă, când o însoţisem pe mama.

— Părinte Tom, mă bucur să te văd, prietene, l-a salutat Steve. Aceasta este una dintre asistentele noastre, Hadley, iar aceasta este Sue.

— Încântat de cunoştinţă, Sue, a spus părintele Tom îngenunchind la căpătâiul ei.

Tremuram, privind interacţiunea dintre ei. Părintele Tom habar n-avea cine eram, şi totuşi avusese un impact atât de mare asupra vieţii mele. În timp ce stăteam cu capetele plecate să ne rugăm, i-am ascultat vocea – vocea pe care o auzisem în capul meu de atâtea ori de-a lungul anilor.

Mă aflam într-o situaţie complet diferită acum faţă de cea în care eram pe când aveam 19 ani şi eram tânăra însărcinată din congregaţia lui. Îl născusem pe fiul meu, absolvisem şcoala de asistente medicale, cumpărasem o casă şi ne întreţineam pe amândoi lucrând cu normă întreagă ca asistentă. Aveam un iubit cu care voiam să mă căsătoresc într-o bună zi. Aş fi vrut să-i spun părintelui Tom povestea mea şi să-i explic cum îmi schimbase viaţa, dar nu era momentul potrivit. Acel moment o privea pe doamna Sue, iar eu am încercat cât am putut de bine să mă concentrez asupra cuvintelor lui în timp ce se ruga pentru ea.

La final, părintele Tom ne-a pus pe toţi să ne ţinem de mâini şi să spunem „Tatăl nostru". Îl ştiam bine şi am simţit cum mi se umple inima în timp ce ne rugam cu toţii la unison. Nu sentimentul religios era cel care mă mişca, ci dragostea sinceră pe care o nutream pentru cei trei oameni care se aflau în aceeaşi încăpere cu mine.

DOUĂ NOPŢI MAI TÂRZIU, a sunat telefonul. Doamna Sue nu mai putea respira. În drum spre casa ei, m-am întrebat: „Cum aş putea să fiu o asistentă bună dacă mă tem de moartea pacienţilor mei?" Dar acest gând s-a risipit când am intrat în casa ei şi am avut un sentiment de linişte pe care nu-l mai avusesem până atunci. Doamna Sue era întinsă în pat şi se chinuia să respire, dar... zâmbea? „Trebuie să fie de la morfină", m-am gândit.

— Cum vă simţiţi? am întrebat-o pe Sue în timp ce îi aranjam furtunul de oxigen sub nas.

— Emoţionată. Abia aştept să fiu lângă soţul meu. Este chiar lângă tine, a spus.

Ştiam că nu este nimeni lângă mine, dar în momentul acela eram suficient de familiarizată cu fenomenul, încât să nu pun la îndoială ceea ce vedea doamna Sue. Totuşi, am tresărit. În cazul ei, era mai puţin vorba despre faptul că îşi vedea soţul şi mai mult despre faptul că asta însemna că zilele doamnei Sue se apropiau cu adevărat de sfârşit. Simţeam că avea să adoarmă în curând, aşa că am întrebat-o în grabă:

— Vă este frică?

— Nu, a venit să mă ia. În sfârşit, voi putea fi din nou cu el, a spus zâmbind uşor, cu ochii închişi.

Am încercat să zâmbesc la rândul meu. Mă bucuram pentru Sue, dar eram atât de tristă că o pierdeam. Chiar dacă eram împreună de nouă luni, cu câteva luni mai mult decât se preconizase iniţial că avea să trăiască, tot nu eram pregătită. Am tras medicamentul în seringă, asigurându-mă că doza era corectă. Când am îngenuncheat pentru a i-l administra, Sue a deschis ochii şi m-a privit.

— A spus că plecăm în seara asta, a zis.

O lacrimă mi s-a rostogolit pe obraz.

— Bine, am şoptit.

Ştiam că, dacă aş fi încercat să spun altceva, m-aş fi pierdut cu firea.

Sue zâmbea. Cu ochii încă închişi, a spus:

— Hei, ştiu că într-o zi, o coadă lungă de oameni vor aştepta să te întâmpine la porţile Raiului, dar ar fi bine să se dea la o parte din calea mea, pentru că eu voi fi prima care te va îmbrăţişa când vei ajunge acolo, bine?

După toate aceste luni în care încercasem din răsputeri să-i ofer alinare doamnei Sue şi să-i spun că o înţelegeam cu adevărat, iată că ea era cea care mă consola pe mine.

Nu m-am putut abţine; am început să plâng. Am încercat să-mi şterg nasul şi lacrimile de pe faţă, nedorind să o încarc pe Sue cu sentimentele mele. După câteva momente, mi-am recăpătat stăpânirea de sine. Am verificat-o pentru ultima dată înainte de a pleca, asigurându-mă că nu are dureri. Dormea şi arăta ca un înger – perfect împăcată.

CÂND M-AM BĂGAT ÎN PAT în seara aceea, mă temeam că va suna telefonul în orice moment.

La ora 7.00, când a sunat alarma, am fost surprinsă că nu fusesem trezită. Mi-am verificat telefonul, speriată că pierdusem vreun apel, dar nu era cazul. Mi-am turnat nişte cafea şi am început să mă pregătesc pentru ziua respectivă, verificând la fiecare câteva minute telefonul pentru a mă asigura că volumul soneriei era setat la maximum şi că nu pierdusem niciun apel. La ora 8.00, l-am sunat pe fiul doamnei Sue.

— Fred, sunt Hadley. Este bine? l-am întrebat.

A făcut o scurtă pauză şi apoi mi-a spus calm:

— A murit în jurul orei 3.00. A fost foarte liniştită. Colega ta de serviciu a venit şi s-a ocupat de tot.

— Îmi... îmi pare foarte rău. Am crezut că le-am spus tuturor că voi fi de gardă, ca să pot fi acolo lângă ea. Trebuie să fi fost o eroare de comunicare. Îmi pare atât de rău, am bâiguit, şocată.

— Mama a spus să nu te sun când va muri. A zis că tata i-a spus că nu ai putea face faţă.

Au început să-mi curgă lacrimile la auzul cuvintelor lui. Avea dreptate.

Deşi ştiusem dintotdeauna că timpul doamnei Sue era limitat – la fel ca şi cel al tuturor pacienţilor mei –, ea devenise o parte din viaţa mea, o parte din rutina mea. Îmi era greu să-mi imaginez că nu aveam să mai fiu alături de ea la ora 15.00 în fiecare luni, miercuri şi vineri, udându-i plantele, făcându-i sendvişuri şi făcând orice altceva care i-ar fi putut fi de ajutor în timp ce îmi împărtăşea poveştile ei.

Câteva zile mai târziu, Steve a intrat în biroul meu cu un ziar în mână.

— Cred că vei dori să vezi asta, a spus el în timp ce mi-l înmâna.

Era necrologul doamnei Sue şi, spre surpriza mea, acesta includea şi numele meu, împreună cu mulţumiri pentru că avusesem grijă de ea. Am plâns nevenindu-mi să cred în timp ce îl citeam. În cei şase ani de când lucrez în domeniul îngrijirii paliative, am fost menţionată doar în trei necrologuri, iar cel al doamnei Sue a fost primul. Mă simţeam atât de specială să fiu inclusă în acel rezumat al lungii vieţi a doamnei Sue, să fiu una dintre persoanele care aveau să rămână în amintirile celorlalţi despre ea pentru totdeauna.

Nici eu nu o voi uita niciodată.

CAPITOLUL PATRU

Sandra

Când m-a sunat Travis, eram în maşină în faţa casei celui de-al doilea pacient al meu din ziua aceea.

— Bună, Hadley! Cum îţi merge azi?

— Sunt foarte aglomerată, i-am răspuns.

Eram deja în întârziere şi ştiam că voi sări peste prânz.

— Ei bine, am nevoie să înscrii un pacient din zona în care te afli acum.

— Mai am patru pacienţi de văzut astăzi. Nu poate o altă asistentă să se ocupe de înscriere? am protestat, vocea mea urcând o octavă.

— Nu, a răspuns el sec înainte de a închide telefonul.

Simţeam cum îmi creşte nivelul de stres în timp ce căutam numerele de telefon ale celor patru pacienţi rămaşi pe ziua aceea. Mă mândream cu faptul că sunt consecventă şi de încredere, ceea ce reprezenta un alt motiv pentru care faptul că mi se cerea să îmi schimb programul mă irita. L-am sunat pe fiul primului pacient pentru a-i spune că trebuie să mut întâlnirea noastră mai târziu în cursul săptămânii.

— Hadley, poți să ne muți la orice oră dorești, atâta timp cât ajungem să-ți vedem fața zâmbitoare, mi-a răspuns, cu accentul său sudist.

M-am relaxat imediat.

Luându-mi o secundă pentru a respira și a mă concentra, mi-am deschis tableta și am început să citesc despre noua mea pacientă, doamna Sandra. Era o femeie în vârstă de 50 de ani cu cancer la sân care, aparent, avea nevoie urgentă de îngrijire paliativă. M-a copleșit vinovăția. Cum îndrăzneam să mă enervez din cauza unui mic inconvenient când soția, mama și cea mai bună prietenă a cuiva era pe moarte? I-am răsfoit istoricul medical. Fusese diagnosticată cu trei luni în urmă și făcuse chimioterapie și radioterapie, dar cancerul se răspândise deja la oase, plămâni și ficat. Îi distrugea organismul, ceea ce îl determinase pe oncolog să recomande îngrijirea paliativă. Notele „neoficiale" spuneau că Sandra avea dureri îngrozitoare și că, probabil, nu avea să supraviețuiască încă o săptămână. I-am introdus adresa în GPS și m-am îndreptat într-acolo.

Câteva minute mai târziu, am intrat pe o alee aflată chiar lângă plajă. În mijlocul aleii era o fântână arteziană, iar în fața garajului se afla o Tesla. (M-am întrebat ce țineau în garaj, dacă asta se afla în afara lui.) Deloc surprinzător, casa era enormă. Era genul de casă în care oamenii visează să locuiască – întruchiparea perfecțiunii.

Am simțit cum încrederea mea se zdruncină. De obicei, oamenii care locuiau în astfel de case nu prea acceptau să asculte sfaturile unei asistente de 20 și ceva de ani. Mă obișnuisem să aud răspunsuri de genul: „Ei bine, o să mă consult cu prietenul meu doctor înainte de a lua vreo decizie." Mă temeam că așa va fi și în acest caz, fiind vorba despre un cuplu atât de bogat.

Am afișat cel mai larg zâmbet de serviciu pentru clienți, mi-am făcut curaj și am bătut la ușă. Am fost

întâmpinată de soţul Sandrei, George, un bărbat de vreo 50 de ani, care părea extrem de obosit. Fără să spună nimic, mi-a făcut semn să intru, apoi s-a întors şi eu l-am urmat cu ezitare de-a lungul unui hol imens. Distrasă de un candelabru enorm, aproape la fel de mare cât autoturismul Tesla din faţa casei, mi-a luat un minut să îmi dau seama că George îmi vorbea. Îşi cerea scuze şi spunea că este ameţit.

— Este în regulă, l-am asigurat.

Am privit în jur, în căutarea altor membri ai familiei sau angajaţi de-ai casei, aşteptându-mă să văd pe cineva care să cureţe blaturile din bucătărie sau să dea cu mopul, dar nu mai era nimeni.

Camera de zi avea un perete din sticlă care oferea o priveliştе atât de spectaculoasă spre ocean, încât aveam senzaţia că aş putea să-l ating. Doamna Sandra stătea pe canapea şi privea pe fereastră. Deloc surprinzător, era foarte firavă, deşi încă foarte aranjată. M-am prezentat timid, explicându-i că sunt de la centrul de îngrijire paliativă. S-a întors spre mine şi am putut vedea lacrimi în ochii ei.

— Mă bucur foarte mult că eşti aici, a spus. Am dureri foarte mari.

Am început să mă îngrijorez. Obţinerea medicamentelor la domiciliu nu este la fel de simplă ca în spital, unde poţi suna la farmacia spitalului. Nu voiam ca doamna Sandra să sufere inutil.

Am întrebat-o ce medicamente luase pentru dureri şi mi-a spus că soţul ei tocmai îi dăduse Norco, o combinaţie de paracetamol (Tylenol) şi hidrocodonă (un opioid). Deşi este un medicament eficient, de multe ori nu este suficient de puternic pentru a atenua durerile provocate de cancer, mai ales atunci când acesta s-a extins la oase. Am făcut ochii mari când mi-a spus că lua cea

mai mică doză de Norco la fiecare şase ore, aşa cum i se prescrisese.

Alarmată, am întrebat dacă pot să îl sun pe doctorul nostru. Ea a încuviinţat din cap.

Când am dat de doctorul Kumar, i-am explicat situaţia.

— Isuse Hristoase, a spus. Voi trimite o reţetă de morfină prin fax la farmacie în următoarele două minute.

I-am mulţumit uşurată, după care m-am întors spre George şi l-am întrebat dacă avea pe cine să trimită la farmacie după medicamente, cânt timp eu mă ocupam de procesul de înscriere.

— Sunt doar eu, mi-a răspuns. Nu cred că este nevoie de o altă persoană care să o îngrijească pe soţia mea. Asta este treaba mea.

Era prima dată când auzeam asta. Majoritatea oamenilor înstăriţi aveau o armată de angajaţi la dispoziţie.

Am sunat la cea mai apropiată farmacie şi mi-a răspunsul robotul, care mi-a furnizat informaţii despre programul şi adresa farmaciei, după care a început să facă reclamă la ofertele speciale pentru vaccinuri antigripale. Am încercat în zadar să apăs tasta zero pentru a vorbi cu un operator. Înregistrarea de un minut mi s-a părut că durează o veşnicie, mai ales când am văzut lacrimile care se rostogoleau pe faţa doamnei Sandra.

În cele din urmă, mi-a răspuns un angajat.

— Trebuie să vorbesc cu un farmacist, am spus pe un ton imperativ. Doctorul meu vă transmite chiar acum o reţetă prin fax şi am nevoie să-mi pregătiţi medicamentele în cel mai scurt timp posibil pentru o pacientă înscrisă în programul de îngrijire paliativă.

Atunci am auzit un clic. Am rămas cu gura căscată la gândul că angajatul îmi închisese telefonul în nas. Din fericire, după câteva clipe, am auzit o altă voce – a farmacistului. „Slavă Domnului!" mi-am spus. I-am explicat situaţia, iar el m-a rugat să-i acord 15 minute pentru a pregăti medicamentele. I-am mulţumit şi am închis, simţindu-mă recunoscătoare. Farmaciştii nu sunt obligaţi să se dea peste cap pentru personalul din domeniul îngrijirii paliative, dar noi le suntem nespus de recunoscători ori de câte ori o fac.

De îndată ce George a plecat la farmacie, l-am sunat pe dr. Kumar şi l-am întrebat ce aş putea face pentru a-i alina puţin durerea doamnei Sandra până la întoarcerea soţului. El m-a instruit să-i mai dau un Norco şi, cât timp aşteptam să-şi facă efectul, i-am masat spatele şi i-am vorbit pe un ton liniştitor. Cu toate acestea, avea în continuare dureri foarte mari. Am luat telecomanda de pe măsuţa de cafea şi am pornit televizorul. Vocea calmă a lui Norah Jones a umplut încăperea. Am continuat să-i masez spatele Sandrei în timp ce ne uitam în tăcere pe fereastră la valurile care se loveau de ţărm. Toate acestea păreau să o ajute puţin, dar nu suficient. În momentul în care soţul ei s-a întors de la farmacie cu o pungă de medicamente în mână, am întrebat-o pe Sandra dacă avea în continuare dureri. A dat din cap printre lacrimi, aşa că i-am administrat cea mai mică doză de morfină pentru a mă asigura că nu are vreo reacţie adversă.

La o oră după sosirea mea, doamna Sandra se relaxase, nu mai avea dureri şi dormea adânc. Puteam vedea cum se ridică o povară de pe umerii soţului ei.

— Îţi mulţumesc, mi-a zis în şoaptă. Nu am mai văzut-o relaxându-se de luni întregi. Asta mă omora.

A întors repede capul, dar tot am apucat să văd grimasa pe care a făcut-o când şi-a dat seama cât de prost îşi alesese cuvintele. Am dat din cap în semn că îl înţeleg.

— Poate primi următoarea doză după o oră și jumătate. Haideți să notăm programul și alte câteva lucruri, ca să vă fie mai ușor să le rețineți.

— Mulțumesc. Sună bine. Mă simt foarte dezorientat și obosit.

Mi-am luat geanta medicală și am scos un carnețel și un pix.

— I-am administrat morfină în urmă cu 30 de minute. Acum este ora 14.00 și doctorul a spus că i se poate administra morfină la fiecare două ore, dacă este nevoie.

George a dat din cap.

— Acum, îmi permiteți să vă explic cum stabilim nivelul de durere în cazul în care ea nu va fi capabilă să o descrie?

— De ce nu ar fi capabilă să o descrie? m-a întrebat.

Am făcut o scurtă pauză. Bietul om se confrunta deja cu o grămadă de lucruri. Poate că ar fi fost mai bine să nu-l copleșesc cu și mai multe informații în aceeași zi. Dar apoi, mi-am amintit de mențiunea oncologului: *nu va supraviețui încă o săptămână.*

— Uneori, la sfârșitul vieții, oamenii își pierd capacitatea de a comunica, am spus cu precauție. De cele mai multe ori, pare că dorm aproape tot timpul.

George a făcut ochii mari și și-a întors privirea spre soția adormită.

— Dar nu asta se întâmplă acum, l-am asigurat repede.

George s-a relaxat puțin, dar îmi dădeam seama că era încă încordat.

— Ați avut o zi încărcată astăzi. Poate că ar fi mai bine să vă fac o vizită mâine, am sugerat.

— Ar fi minunat. Mulțumesc, Hadley.

M-AM DUS LA MAŞINĂ şi mi-am verificat mesajele. Aveam un mesaj de la Chris, care mă ruga să îl sun. Am simţit cum mi se accelerează bătăile inimii. Nu trimitea niciodată astfel de mesaje când eram la muncă.

Telefonul a sunat de două ori înainte ca el să răspundă.

— Bună, este vorba despre mama. Suntem la urgenţe.

M-a cuprins imediat un sentiment de teamă. Înainte ca eu şi Chris să ne cunoaştem, mama lui, Babette, fusese diagnosticată cu glioblastom, o formă agresivă de cancer cerebral. Avea doar 53 de ani pe atunci şi iniţial i se dăduseră doar câteva luni de trăit. Cu toate acestea, încă era aici aproape doi ani mai târziu. Ştiam că suntem în criză de timp, iar zilele în care făcea tomografii erau întotdeauna un motiv de sărbătoare sau de tristeţe, dar până atunci, starea ei păruse a fi stabilă. La ultimul RMN, medicul observase că tumorile nu mai crescuseră.

În unele zile, era uşor să uiţi că Babette era bolnavă. Fostă asistentă medicală, era o fire iute şi nu părea niciodată bolnavă. De fapt, eram mereu uimită de cât de sănătoasă părea, comparativ cu pacienţii mei care sufereau şi ei de cancer cerebral şi care, cu siguranţă, nu păreau sănătoşi. În ciuda acestor aparenţe, moartea iminentă a lui Babette plana deasupra noastră ca un nor negru de furtună; nu ştiam sigur când va începe să plouă, dar ştiam că, în curând, ne vom uda dacă nu vom găsi un adăpost. Numai că nu exista niciun adăpost, niciun loc de scăpare. Aşa că stăteam acolo, aşteptând ploaia, aşteptând telefoane precum acesta.

CÂND ÎI CUNOSCUSEM PRIMA DATĂ pe părinţii lui Chris, la doar câteva săptămâni după ce începuserăm să ne întâlnim, fusesem intimidată. Cunoscuserăm un alt

cuplu pe când jucam volei pe plajă în timpul uneia dintre primele noastre întâlniri, iar ei ne invitaseră să ne petrecem weekendul cu ei în New Orleans. Era la începutul relației noastre, dar deciseserăm să acceptăm – părea distractiv, iar mama era dispusă să aibă grijă de Brody. Când Chris le spus părinților lui că vom pleca împreună, au insistat să mă cunoască mai întâi.

Pe lângă toate emoțiile obișnuite care apar odată cu întâlnirea familiei unui nou iubit, eram îngrijorată că părinților lui Chris nu le va plăcea faptul că am un copil pe care îl cresc singură. Îmi imaginam că nu era chiar ceea ce visa o mamă pentru fiul ei medic celibatar. De asemenea, mă neliniștea faptul că Babette fusese și ea asistentă medicală. Începuse ca asistentă la o școală, avansase în grad până când ajunsese președinta Asociației Asistentelor Școlare din Georgia, care deservea toate asistentele din școlile din întregul stat Georgia. Fusese nevoită să renunțe la acest rol la scurt timp după ce fusese diagnosticată și știam că acest lucru o devastase.

În seara în care ne-am întâlnit cu părinții lui la cină, mi-am aranjat neliniștită poalele rochiei, în timp ce Chris parca mașina în fața restaurantului de pe malul mării.

— Te vor adora, să știi, a spus Chris, simțindu-mi neliniștea.

Am zâmbit și am dat din cap, nefiind foarte sigură că era adevărat. Am coborât din mașină și am intrat în restaurant la brațul lui.

Apropiindu-ne de masă, am văzut un bărbat cu părul grizonant dat pe spate, îmbrăcat într-o cămașă frumoasă, și o femeie foarte mică, cu părul blond, care stătea lângă el. Erau două locuri libere în fața lor. Tatăl lui Chris, Tom, ne-a văzut primul și i-a făcut semn lui Babette că am ajuns. Chris m-a prezentat, iar părinții lui s-au ridicat în picioare pentru a ne saluta.

— Bună seara.

Am zâmbit, sperând că nu-şi vor da seama cât de ciudat mă simţeam. Dacă şi-au dat seama, nu au arătat-o. Tom şi Babette ne-au îmbrăţişat pe rând atât pe Chris, cât şi pe mine, şi aproape imediat m-am simţit mai confortabil.

După ce ne-am aşezat, Babette s-a întors spre mine.

— Am auzit că eşti asistentă medicală, a spus.

— Aşa este, i-am răspuns, luând o înghiţitură de apă şi dând din cap.

— Povesteşte-mi despre pregătirea ta.

M-am uitat la Chris, uimită de cât de îndrăzneaţă era Babette, dar el era ocupat să vorbească cu tatăl său.

— Ei bine, am devenit asistentă calificată acum un an, am început eu.

— Vei lucra mereu ca asistentă medicală? Am auzit că ai un copil.

— Da, aşa intenţionez, am spus.

— Eu am stat acasă când copiii erau mici, mi-a împărtăşit Babette. Este important. Cariera nu pleacă nicăieri.

Probabil că asta i-a atras atenţia lui Chris, pentru că ne-a întrerupt imediat pentru a ne include pe mine şi pe Babette în conversaţia pe care o purta cu Tom despre New Orleans.

Când am plecat de la cină mai târziu în seara aceea, Babette a avut grijă să-i spună lui Chris cât de mult îl iubeşte şi cât de mândră este de el. Am plecat cu sentimentul că Chris avea nişte părinţi extraordinari, dar nu eram atât de sigură că Babette aprecia faptul că eu aveam deja un copil. În plus, era clar că erau o familie atât de unită, încât era greu de imaginat cum ne-am fi putut integra eu şi Brody. Eram sigură că lui Chris i s-ar fi părut

absurde temerile mele dacă le-aş fi adus în discuţie, dar faptul că eram o tânără mamă singură mă făcuse să devin extrem de conştientă de prejudecăţile celorlalţi, iar temerile mele se dovediseră adesea a fi întemeiate.

Deşi eram împreună doar de puţin timp, Chris era... diferit, iar eu ştiam deja că vreau să mă căsătoresc cu el. Dar, în momente ca acesta, nu puteam să nu mă gândesc că viaţa aceea perfectă la care visam pentru Brody şi pentru mine nu era la îndemâna noastră.

ÎN ANUL CARE TRECUSE de la acea primă întâlnire, pe măsură ce eu şi Brody ne apropiaserăm de Chris, ne apropiaserăm şi de Babette şi Tom. Acum, în timp ce conduceam spre spital, mă gândeam la faptul că nu eram pregătită să o pierd.

Când am intrat în holul Unităţii de Primiri Urgenţe, preţ de o clipă, am fost orbită de luminile strălucitoare de deasupra capului. Mă pregătisem pentru a deveni asistentă medicală chiar în acel spital şi mai petrecusem un an ca stagiară chiar la UPU. În timp ce hoinăream pe holuri în căutarea lui Chris şi a familiei sale, am văzut un grup de asistente adunate la cabinetul asistentelor, discutând. Le cunoşteam aproape pe toate.

Fără să vreau, am auzit o asistentă care era cu spatele la mine.

— Ce se aşteaptă să facem? Are cancer. Nu o putem vindeca. Este o pierdere de timp.

În timp ce mă apropiam, asistenta s-a întors. M-am oprit din mers. Era Theresa, asistenta care mă instruise – o persoană pe care o admiram, pe care o idolatrizam şi asemenea căreia voiam să fiu. Nu aveam niciun dubiu că era vorba despre Babette.

Eu şi Theresa ne-am privit în ochi, dar niciuna dintre noi nu a scos niciun cuvânt. Nu puteam să mă

prefac că nu ştiusem dintotdeauna cum era Theresa. Bineînţeles că ştiam; o văzusem interacţionând cu pacienţii de o mulţime de ori. Dar, dintr-odată, mi-am dat seama cu claritate cât de mult mă înşelasem. Fiecare dintre acei pacienţi era Babette a cuiva, persoana dragă cuiva. Conştientizarea acestui lucru mi-a lăsat un gust amar. Şi, în timp ce mă uitam la asistentele adunate în jurul postului de asistenţă care nu îi dăduseră dreptate, dar nici nu o mustraseră pe Theresa, nu m-am putut abţine să mă gândesc la faptul că şi eu făcusem acelaşi lucru pe vremea când lucram cu ea. Rămăsesem tăcută şi docilă, chiar şi în acele momente în care nu fusesem de acord cu modul în care trata câte un pacient sau o persoană apropiată acestuia.

Am auzit vocea lui Chris, care mă striga din uşa salonului 4, şi m-am întors. Înainte de a mă îndrepta spre el, am mai privit-o o dată în ochi pe Theresa. Nu ne-am adresat niciun cuvânt una alteia.

Când am intrat în salon, Babette mi-a zâmbit de pe patul de spital, dar mi-am dat seama că era slăbită. Tom stătea pe un scaun, lângă patul ei – o forţă stoică, dar liniştitoare. O ţinea de mână pe Babette şi stătea cu ochii pe monitorul de spital, care îi măsura din nou tensiunea arterială.

— Ce crezi că este în neregulă? am întrebat-o pe Babette.

— Cred că este gripă sau un fel de infecţie, a spus. Am încercat să mă duc la medicul meu obişnuit, dar acesta mi-a spus să vin aici. Nu vreau să stau la urgenţe, dar a spus că am nevoie de tratament înainte de a putea continua chimioterapia.

Am dat din cap şi m-am dat la o parte, căci Theresa intrase în salon. A început să apese pe butoanele monitorului, scoţând ultimele rezultate ale lui Babette.

— Arată bine, a spus Theresa şi a început să injecteze conţinutul transparent al unei seringi în perfuzia lui Babette.

Babette şi-a tras uşor mâna înapoi.

— Stai, ce-mi dai? a întrebat.

— Nu este obligatoriu să vi-l dau, a spus Theresa în timp ce scotea acul seringii din tubul de perfuzare.

— Nu îl refuz, vreau doar să ştiu ce este, a precizat Babette.

— Un medicament pe care vi l-a prescris medicul dumneavoastră. Vreţi să discutaţi cu el?

Când lucram sub îndrumarea Theresei, admiram modul ei de a oferi îngrijire medicală „fără vrăjeală", aşa cum spunea ea. Acum, îmi dădeam seama că era pur şi simplu nepoliticoasă. Babette părea că este gata să se certe cu Theresa, dar Tom, întotdeauna împăciuitor, a intervenit.

— Cred că ar fi de ajuns să ştim numele medicamentului. Vă mulţumim, i-a spus el Theresei.

ÎN DIMINEAŢA URMĂTOARE, AM SUNAT la linia telefonică de raportare pentru a vedea dacă vreunul dintre pacienţii mei sunase în noaptea precedentă.

— Doamna Betty a căzut. M-am dus să o examinez. Avea o leziune la braţul drept. Te rog să-i faci o vizită astăzi şi să-i înlocuieşti bandajul mâine. Domnul Robert a sunat acum o oră să întrebe unde eşti. I-am reamintit că este ora 7.00 şi că îl vei suna în jurul orei 9.00. Asta a fost tot.

Eram surprinsă că nu mă sunase doamna Sandra.

După ce am terminat discuţia telefonică cu colega mea, l-am sunat pe soţul doamnei Sandra.

— Bună, Hadley! a răspuns George, cu o voce foarte diferită de cea din ziua precedentă.

— Cum a fost noaptea dumneavoastră? l-am întrebat.

— Grozavă! Am reuşit să dormim. Am trezit-o pe Sandra de două ori ca să-i dau medicamente, dar în rest am dormit foarte bine. Acum suntem afară şi luăm micul-dejun. A cerut cafea – nu a mai cerut cafea de luni întregi!

Era bucuros. Am zâmbit în sinea mea, amintindu-mi de puterea controlului durerii.

— Pot să vin să vă văd în această dimineaţă? am întrebat.

— Abia aşteptăm să te vedem!

O oră mai târziu, am fost întâmpinată la uşa masivă de la intrare de un bărbat complet diferit de cel pe care îl întâlnisem în ziua precedentă. George nu mai părea obosit şi era îmbrăcat la costum. Ţinea o ceaşcă de cafea în mână.

Doamna Sandra stătea pe canapea şi zâmbea, iar eu le-am zâmbit la rândul meu. Mi-am urmat rutina obişnuită de verificare a semnelor vitale şi de evaluare a tuturor sistemelor corpului, în timp ce soţul ei termina ceea ce părea a fi un apel telefonic de afaceri.

— Lucraţi astăzi? l-am întrebat pe George.

— Nu se termină niciodată! a exclamat el.

M-am întors spre doamna Sandra şi am întrebat-o:

— Dar dumneavoastră? Aţi lucrat?

— O, dragă, a răspuns ea, am fost o casnică profesionistă. Am avut parte de ce e mai bun din ambele părţi. Dragoste şi bani.

Acum că nu mai avea dureri, Sandra emana căldură şi bună dispoziţie. Am râs cu ea şi mi-am terminat de

completat fişa înainte de a pleca, promiţându-i că mă voi întoarce peste câteva zile.

Săptămânile au venit şi au trecut fără incidente, iar Sandra depăşise de mult termenul de o săptămână pe care îl stabilise iniţial medicului ei. Mi s-a reamintit din nou cât de importantă este gestionarea durerii. Da, Sandra încă avea cancer şi era în fază terminală, dar *trăia*. Era fericită. În vizitele mele de rutină râdeam mult, pe măsură ce aflam tot mai multe despre remarcabila mea pacientă. S-a dovedit că „o casnică profesionistă" era un titlu modest; doamna Sandra condusese de fapt mai multe organizaţii nonprofit din zonă, în beneficiul copiilor aflaţi în plasament.

După câteva luni astfel, starea doamnei Sandra a început să se deterioreze încet, deşi încă reuşea să-şi ţină durerea sub control. În cele din urmă, şi-a pierdut capacitatea de a mai merge, dar George i-a fost alături tot timpul şi chiar a învăţat, cu îndrumarea mea, cum să o aşeze în siguranţă într-un scaun cu rotile. Zâmbetul nu lipsea niciodată de pe chipul doamnei Sandra, iar soţul ei o îngrijea cu dragoste. Şi, fidel cuvântului său, nu a permis niciodată ca o altă persoană să o atingă. Am cunoscut diferite rude de-ale lor, care au venit şi au plecat, una mai amabilă decât alta şi mai recunoscătoare că îngrijirea paliativă îi redase Sandrei bucuria de a trăi, chiar şi numai pentru moment.

În ciuda puterii şi prestigiului lor, Sandra şi George au avut încredere în mine şi mi-au permis să iau deciziile care îi ajutau. În timpul petrecut cu ei, am simţit că am puterea să fac sugestii şi încrederea mea în mine ca asistentă medicală a crescut. În plus, ei mi-au reamintit că, indiferent de situaţia în care ne aflăm fiecare dintre noi, moartea face parte din viaţa tuturor – nu există niciun mod prin care să putem împiedica cursul

natural al lucrurilor. Când vine momentul, cu toţii ne dorim aceleaşi lucruri: îngrijire, confort şi conexiune.

ÎNTR-O ZI, LA APROXIMATIV trei luni de la înscrierea doamnei Sandra în programul de îngrijire paliativă, stăteam în birou şi luam prânzul când mi-a sunat telefonul. Am fost uşor surprinsă să văd că era numărul de acasă al doamnei Sandra; ea şi George nu mă sunaseră nici măcar o dată, iar eu tocmai plecasem de la ei de acasă după o vizită de rutină cu câteva ore în urmă.

— Hadley, a spus George când am răspuns la telefon, s-a schimbat ceva.

Am simţit un nod în gât. Am lăsat sendvişul din mână şi mi-am luat cheile de la maşină. În timp ce conduceam spre casa lor, mi-am spus, ca şi înainte, că nu mă pot ataşa atât de tare de pacienţi, pentru că acesta este modul în care asistentele ajung la epuizare şi sfârşesc prin a renunţa. Am frânat brusc. Un turist ieşise în faţa maşinii mele, iar acum îmi făcea semne cu mâna şi ţipa la mine. „Trebuie să fie frumos să poţi merge la plajă", m-am gândit.

Am intrat cu maşina pe aleea de-acum familiară. Când am coborât din maşină, mi-am protejat ochii de soarele strălucitor şi m-am lăsat distrasă preţ de o clipă de ciripitul păsărilor şi de briza uşoară şi plăcută. Sunt mereu uimită de modul în care viaţa îşi continuă cursul firesc, în ciuda tragediilor care au loc în jurul nostru.

George a deschis uşa înainte ca eu să apuc să ciocăn şi m-a poftit înăuntru. Doamna Sandra era întinsă pe patul de spital, cu capul întors spre ferestrele care dădeau spre priveliştea minunată a oceanului. Ştiam şi eu că era diferit ceva – liniştea din casă era palpabilă. Mai devreme în cursul dimineţii, doamna Sandra se simţea slăbită, dar vorbea. Acum nu o mai făcea. M-am întins să o iau

de mână. Era rece ca gheaţa. Mi-era teamă să nu fi murit deja, dar apoi am auzit-o respirând sacadat. Mi-am dat seama că îşi dădea duhul şi l-am informat pe George, alegând cuvintele cele mai blânde. I-am dat nişte medicamente pentru a-i asigura confortul, apoi m-am aşezat faţă în faţă cu George.

— Cât mai durează? a întrebat el.

— În acest moment, aş spune că aproximativ 72 de ore sau mai puţin.

George a suspinat adânc, şi-a frecat faţa, apoi a spus:

— Bine. Singura noastră fiică este pe drum. Vine din Chicago. Ar trebui să ajungă într-o oră.

— Am să rămân aici deocamdată să o monitorizez pe doamna Sandra, dacă sunteţi de acord.

— Aş prefera să faci asta. Ai vreo sugestie despre ce am putea face acum?

— Am putea pune nişte muzică uşoară care îi place, am sugerat.

George a dat din cap şi a ieşit din încăpere. S-a întors un minut mai târziu cu un mic radio portabil şi cu un difuzor de uleiuri esenţiale în mână.

— Îi place la nebunie chestia asta.

— Perfect atunci, am spus, oferindu-i un zâmbet încurajator.

Am conectat difuzorul şi am pus Norah Jones pe fundal. În aer, s-a răspândit un parfum care amintea de mare. Eu şi George stăteam faţă în faţă, iar el îmi spunea poveşti despre cum era doamna Sandra ca mamă. Mi-a vorbit despre cum şi-a dedicat viaţa fiicei lor, despre cât de mult semănau, cum vorbeau în fiecare zi, chiar dacă fiica lor crescuse şi era pe picioarele ei acum.

Mă durea sufletul pentru fiica lor, care avea să aibă parte de una dintre cele mai grele zile din viaţa ei.

Când fiica lui George l-a sunat pentru a-l anunţa că se află în maşina închiriată cu care venea de la aeroport, am observat că nu i-a spus că mama ei este pe moarte. Apoi, ca şi cum mi-ar fi citit gândurile, mi-a zis:

— Nu vreau să îi spun la telefon şi să risc să facă un accident de maşină.

Am dat din cap, înţelegătoare. George a continuat să-mi spună poveşti în timp ce o ţinea de mână pe soţia sa. Avea lacrimi în ochi, dar şi zâmbea amintindu-şi de vremurile lor fericite.

La un moment dat, pe când era în mijlocul unei propoziţii, ni s-a părut că aerul din cameră a devenit brusc mai greu. George s-a oprit din vorbit şi ne-am întors amândoi să ne uităm la Sandra. După un moment de tăcere, a întrebat:

— Ce să fac?

Fără să ezit, aşa cum făceam de obicei când luam decizii importante, i-am spus cu încredere:

— Continuaţi să o ţineţi de mână şi să vorbiţi.

Eu ţineam cealaltă mână a doamnei Sandra şi mă rugam în gând ca fiica ei să ajungă repede.

În timp ce George îi spunea Sandrei cât de mult o iubeşte, am auzit uşa de la intrare deschizându-se. M-am simţit uşurată.

— Hei, mami, tati! s-a auzit o voce din hol. Mă duc să-mi duc bagajele în camera de oaspeţi. Vin imediat.

Ţinând-o în continuare de mână pe doamna Sandra, m-am trezind vorbind.

— Vino aici chiar acum! am strigat către fiica lor, surprinsă de propria-mi voce.

O clipă mai târziu, m-am dat la o parte de lângă patul doamnei Sandra pentru ca fiica să-şi poată ţine de mână mama. Şocată de ceea ce vedea, şi-a strigat şi şi-a sărutat mama pe frunte, spunându-i cât de mult o iubeşte.

Acela a fost momentul în care am văzut-o pe doamna Sandra, mamă şi soţie iubită, dându-şi ultima suflare.

Şi în ziua de azi, mă mai gândesc la cât de miraculos a fost faptul că fiica doamnei Sandra a reuşit să ajungă acasă chiar în momentul în care mama ei îşi dădea ultima suflare. Mă gândesc la Sandra şi la faptul că a fost o mamă adevărată până la capăt, rezistând cât a putut de mult timp pentru a-şi putea ţine pentru ultima oară copilul de mână. Nu am nicio îndoială că momentul sosirii fiicei sale şi cel al morţii Sandrei nu au fost o coincidenţă.

Unul dintre cele mai uimitoare şi mai frumoase lucruri pe care le-am văzut în calitate de asistentă specializată în îngrijire paliativă este modul în care oamenii îşi aleg momentul morţii. Atât de mulţi dintre noi nu pot alege când mergem seara *la culcare*, şi totuşi, se pare că avem un anumit control asupra momentului în care murim. Am avut pacienţi care voiau să moară singuri şi care profitau de intervalul de câteva clipe în care erau lăsaţi singuri atunci când persoana dragă lor se ducea la baie pentru a face asta, dar şi pacienţi, precum Sandra, care rezistau până în momentul în care persoana dragă lor ajungea lângă ei.

Am văzut acest lucru de suficient de multe ori, încât să nu mă mai surprindă, dar nu încetează niciodată să mă uimească şi să mă fascineze.

CAPITOLUL CINCI

Elizabeth

La radio se auzea muzică de Crăciun în timp ce conduceam spre casa lui Elizabeth într-o zi mohorâtă de iarnă. Locuia într-o fundătură liniştită, situată la câţiva kilometri de plajă, într-un cartier de clasă mijlocie care, în orice alt loc, ar fi fost considerat de lux.

Sora lui Elizabeth, care s-a prezentat drept Julia şi părea să aibă în jur de 40 de ani, a răspuns la uşă şi mi-a făcut semn să intru. În spatele ei, în casă, era liniște, cu excepţia zgomotului maşinii de spălat vase care se auzea înfundat în fundal.

— Tu eşti infirmiera? m-a întrebat după ce am intrat în casă.

— Sunt asistenta, am spus, făcând tot posibilul să îmi păstrez tonul calm şi încrezător.

Deşi aveam 25 de ani şi eram asistentă medicală de un an şi jumătate, mulţi pacienţi îmi spuneau că nu păream să am nici măcar 18. În plus, eram şi mai conştientă de vârsta mea fragedă pentru că eram extrem de diferită de toate celelalte asistente medicale cu care lucram, dintre care majoritatea făceau o a doua carieră în domeniul îngrijirii paliative.

Julia a zâmbit ironic.

— Ei bine, aş vrea să spun că ne bucurăm să te vedem, dar parcă ai fi îngerul morţii.

Am dat înţelegătoare din cap.

— Locuiţi aici cu ea? am întrebat.

— Nu. Am doi copii şi un soţ de care trebuie să mă ocup, dar locuiesc chiar în josul străzii şi vin des aici. Sunt casnică. Elizabeth nu vorbeşte cu nimeni altcineva din familie... Totuşi, nimeni nu se aştepta la asta, a continuat ea după o pauză. Cu toţii am crezut că tata va fi următorul care va muri, cu problemele lui cardiace şi toate celelalte. Nu ştiu cum s-a întâmplat asta...

S-a oprit, cu ochii fixaţi asupra podelei.

Am dat din cap.

— Promit că voi avea multă grijă de ea.

A oftat greu şi a răspuns:

— Cred că aşa e viaţa. Elizabeth este acolo, înăuntru. Poţi să o iei înainte, a spus Julia, ştergându-şi nasul şi făcând semn spre holul din stânga noastră.

Am dat din cap şi m-am îndreptat în direcţia indicată de Julia. Tot ce ştiam despre Elizabeth era ceea ce citisem în fişa ei: avea 40 de ani şi suferea de cancer pulmonar. *Antecedente: intervenţii chirurgicale şi chimioterapie fără succes. Nefumătoare. Fără antecedente familiale de cancer pulmonar. Cauză necunoscută.* Nu-mi puteam imagina cum este să primeşti un diagnostic atât de devastator, fără să ţi se explice de ce. Mă pregătisem pentru a fi întâmpinată de o pacientă furioasă. Aflasem de timpuriu că mulţi pacienţi cu cancer îşi descarcă furia pe asistentele de la centrul de îngrijire paliativă. Încercam să nu o iau personal când se întâmpla asta, dar în unele zile, asta era mai greu de făcut decât în altele.

Când am intrat în cameră, primul lucru pe care l-am observat a fost o lumânare care ardea pe noptiera lui Elizabeth şi mirosul de lămâie amestecat cu cel de pânză de in. Mi s-a părut un miros curat şi plin de speranţă. Apoi, am observat o faţă zâmbitoare.

— Dar cât eşti de drăguţă! am auzit-o pe Elizabeth spunând.

Pe faţă mi s-a strecurat un zâmbet autentic şi am simţit o oarecare uşurare.

Elizabeth era o femeie frumoasă care părea mult mai tânără de 40 de ani. Avea părul blond, ochii albaştri şi pielea unei păpuşi de porţelan. Era slabă, dar avea braţele foarte tonifiate. I le puteam vedea datorită maioului mov pe care îl purta.

— Trebuie să vă măsor funcţiile vitale, dacă nu vă deranjează, am spus eu, intimidată preţ de o clipă de frumuseţea ei.

— Bineînţeles, scumpo! mi-a răspuns Elizabeth cu dulceaţă.

Era clar că îşi dădea seama că eram puţin emoţionată şi încerca să mă facă să mă simt cât mai confortabil posibil.

În timp ce îi înfăşuram în jurul braţului manşeta pentru măsurarea tensiunii arteriale, am întrebat-o dacă face mult sport.

A suspinat şi a zâmbit.

— Ei bine, înainte predam yoga. Dar nu mai fac asta.

Am dat din cap şi am simţit că mă înroşesc. Ar fi trebuit să ştiu că nu trebuia să întreb asta. Bineînţeles că nu mai putea să facă exerciţii.

— 125/70, am comunicat, în timp ce introduceam cifrele în tabletă.

— Şi tu ar trebui să faci sport, a spus Elizabeth.

— Fac.

În timp ce terminam de făcut evaluarea, Elizabeth m-a întrebat când mă va mai vedea.

— Ei bine, puteţi suna la acest număr în orice moment. O asistentă este întotdeauna disponibilă să vină să vă vadă. Pot să programez să revin mai târziu în cursul acestei săptămâni, dacă vă convine.

— Sună minunat, Hadley.

JULIA M-A CONDUS AFARĂ şi m-a privit cum ies cu maşina de pe alee, ca şi cum ar fi vrut să se asigure că nu lovesc cutia poştală la ieşire. Deşi fusese foarte drăguţă la prima vedere, Juliei părea să-i lipsească latura caldă a surorii ei. Simţeam că e cu ochii pe mine, mă judecă şi se întreabă dacă sunt în stare să fac treaba asta.

În timp ce mă îndreptam spre următorul meu pacient, m-am gândit din nou la vizita pe care i-o făcusem lui Elizabeth. M-am ruşinat când mi-am amintit că o întrebasem despre exerciţiile fizice. Chiar în dimineaţa aceea, mă ridicasem din pat şi mă uitasem în oglinda din baie, analizându-mi mental înfăţişarea. Urcasem pe cântarul rece şi aşteptasem să-mi afişeze rezultatul. Privisem zeroul clipind de trei ori, apoi pe ecran apăruse numărul 52. Suspinasem şi mă mustrasem pentru că împărţisem o felie de plăcintă cu Chris cu o seară înainte. În timp ce îmi încălţasem tenişii negri şi îmi prinsesem părul într-un coc dezordonat, mă gândisem cu o oarecare teamă dacă nu cumva mă va părăsi dacă nu voi rămâne la fel de slabă ca atunci când ne cunoscuserăm. *Trebuie să mă menţin la 50 de kg sau mai puţin*, îmi reamintisem mie însemi.

AVEAM 14 ANI CÂND ÎMI apăruse tulburarea de alimentaţie. Stăteam pe un scaun de bar la blatul din bucătăria noastră după şcoală, făcându-mi temele la engleză. Mirosul de usturoi din aer era greu de suportat, iar la televizorul din spatele meu, în sufragerie, se difuza emisiunea *Rişti şi câştigi!*

— O, ştiu răspunsul! Este China! a exclamat mama, fluturând în aer o spatulă de lemn.

Apoi, cu o expresie satisfăcută, a continuat să amestece lichidul care bolborosea pe aragaz. Am râs când Alex Trebek a spus: „Răspunsul corect este Japonia."

— Cu siguranţă ştiai răspunsul, mami, am tachinat-o eu.

Am mai luat un chips din punga de lângă mine şi am muşcat din el cu plăcere. Mama a mai luat o înghiţitură din vinul ei roşu şi a început să-şi recite sfaturile culinare, exprimându-şi încă o dată speranţa că, într-o bună zi, voi găti şi eu pentru propria familie. Gesticula mult, iar ochii i se luminau ori de câte ori vorbea despre gătit.

Am auzit uşa de la intrare deschizându-se şi ne-am uitat amândouă în direcţia aceea. Am mai luat un chips din pungă în timp ce tata trecea în grabă pe lângă mine şi intra în bucătărie fără să mă bage în seamă.

Am răsuflat uşurată. Tata era foarte strict şi, de asemenea, imprevizibil, ceea ce însemna că eram mereu în gardă. În zilele bune, putea să cânte la chitară pe verandă şi să pregătească o cină delicioasă la grătar pentru întreaga familie, totul în timp ce vorbea despre cum eu şi fraţii mei eram cei mai buni copii din lume. Iar apoi, în zilele proaste, doar o pernă aflată nelalocul ei pe patul meu ar fi putut fi un motiv suficient pentru ca el să-mi spună că nu-mi voi găsi niciodată un soţ, deoarece nimeni nu va iubi sau nu va dori să se căsătorească cu o fată dezordonată ca mine.

— Ce s-a întâmplat? l-a întrebat mama cu blândeţe.

Îşi încovoiase umerii, ca şi cum ar fi vrut să se facă mai mică.

— M-am tot gândit..., a spus el în timp ce se plimba prin bucătărie.

Se învârtea încolo şi încoace, trecându-şi mâinile prin păr. Ştiam că urma să se întâmple ceva rău. Am rămas cât se poate de nemişcată, sperând că vorbele nu vor fi aruncate în direcţia mea.

— Pur şi simplu nu m-am gândit niciodată că mă voi căsători cu o femeie grasă, a spus el, scuipând cuvintele spre ea.

Am făcut ochii mari şi am privit-o pe mama amestecând în cratiţa de pe aragaz. Deşi era cu spatele la mine, mi-am dat seama că făcea tot posibilul să ascundă faptul că plângea.

Tata a suspinat adânc când şi-a dat seama că ea nu are de gând să răspundă şi a ieşit din nou pe uşa din faţă.

În multe privinţe, aceea era o zi destul de tipică pentru copilăria mea – la vremea respectivă, mi se părea ceva normal, chiar dacă acum înţeleg că nu era deloc un comportament firesc. Dar în ziua respectivă, s-a întâmplat ceva puţin diferit. Dintr-odată, nu mi-a mai fost foame. Nu am mai avut poftă nici de chipsuri, nici de cină. M-am holbat la spatele şi talia mamei şi le-am comparat în gând cu ale mele. Arăta exact ca mine, aşa că am conchis că tata probabil credea că şi eu sunt grasă.

Până în ziua aceea, nu fusesem deloc conştientă de corpul meu. Privind în urmă, îmi dau seama că eram foarte slabă, dar, la momentul respectiv, nu mă simţeam aşa. Am început să observ lucrurile acelea atunci când tata m-a întrebat dacă *chiar* trebuie să mănânc şi o a doua porţie la cină. Am devenit exagerat de conştientă de corpul meu şi mă asiguram cu sârguinţă că rămân la o

anumită mărime, indiferent de situaţie. Ştiam că tata ştia ce mărime port, pentru că mă ducea să-mi cumpăr haine atunci când aveam numai note de 10 şi de 9 în carnetul de note şi, cu acele ocazii, comenta că îi plăcea faptul că port mărimea 30.

Deşi aceste amintiri mi-au rămas întipărite în minte, ar fi greşit să pun aceste probleme pe seama unei singure persoane, care sunt sigură că a avut propriul raţionament pentru modul în care a ales să fie părinte. Tulburarea mea de alimentaţie a fost exacerbată şi de societate – revistele pentru adolescente care promovau „Cinci moduri de a pierde 2,5 kilograme până la sărbători" erau extrem de obişnuite la vremea aceea. Asimilam conversaţiile adulţilor care vorbeau despre propria greutate şi despre ultima dietă la modă pe care o urmau şi ei.

În timpul anilor de liceu, vedeam numărul de pe cântar aşa cum îmi vedeam notele: o reflexie directă a valorii mele. Notele mari şi o greutate mică reprezentau un motiv de mândrie, iar rezultatele opuse însemnau că trebuia să muncesc suplimentar pentru a fi iubită şi acceptată de ceilalţi.

Obsesia cu privire la greutatea mea a persistat în timpul facultăţii şi al şcolii de asistente medicale şi chiar şi în primele zile ale carierei mele. Metoda mea de control al greutăţii era o combinaţie de excese, urmate de curăţarea organismului şi evitarea totală a alimentelor. Pe când eram însărcinată cu Brody, vomitam în fiecare zi din cauză că aveam sarcină toxică. Eram convinsă că era karma, care se răzbuna pe mine pentru toate momentele în care mă forţasem să vomit, deşi mama m-a asigurat că nu aşa stau lucrurile (iar acum înţeleg şi eu asta).

Pe când mergeam la şcoala de asistente medicale, eram captivă într-un ciclu continuu de griji legate de facturi, de îngrijirea copilului şi de încercarea de a-mi menţine notele la un nivel ridicat pentru a nu-mi pierde bursa. Singurul lucru asupra căruia simţeam că deţin controlul era greutatea mea.

În realitate, nu aveam niciun control asupra niciunui lucru. Totuşi, mă pricepeam să ascund ceea ce făceam. Singura persoană care părea să observe era profesoara mea, doamna Lopez, probabil pentru că era specializată în psihiatrie.

— Ai mâncat? mă întreba uneori în timpul activităţilor clinice – zilele de 12 ore pe care le petreceam învăţând în spital.

— Sunt ocupată astăzi, răspundeam, ridicând din umeri.

— Mă duc la cantină. Ce doreşti? Fac eu cinste! Nu poţi învăţa nimic pe stomacul gol, replica doamna Lopez cu un zâmbet cald.

ÎNTR-O ZI, LA CURS, DOAMNA Lopez mi-a făcut semn să mă apropii de catedră. Eram cu toţii în faţa calculatoarelor pentru a completa un test teoretic, iar singurul sunet din sala de clasă era bâzâitul aparatului de aer condiţionat.

— Cum te simţi în legătură cu testul de luni? m-a întrebat când m-am apropiat de ea.

— Mă voi descurca, i-am răspuns.

— Notele tale de la simulări spun altceva. Ştii că trebuie să iei cel puţin 74 de puncte la acest test pentru a rămâne în cadrul programului. Ce se întâmplă?

Am ezitat. În afară de prietena mea Summer, eram cea mai tânără din clasă şi singura mamă singură. Cei mai

mulţi dintre colegii mei de clasă erau de vârsta părinţilor mei.

— Fiul meu nu doarme, am mărturisit. Îi ies dinţii şi are nevoie să îl ţin în braţe tot timpul. Înainte, îi dădeam câte o jucărie şi citeam din manual cu voce tare, dar asta nu mai funcţionează. Nu pot să învăţ nimic.

Doamna Lopez a dat din cap şi şi-a frecat bărbia gânditoare.

— Te aştept în biroul meu sâmbătă dimineaţă, la prima oră. Adu-ţi fiul şi manualele.

Am acceptat dând din cap, neştiind care era planul.

CÂND M-AM PREZENTAT SÂMBĂTĂ, cu fiul meu agitat într-o mână şi cu manualele în cealaltă, doamna Lopez m-a întâmpinat cu un zâmbet larg şi mi l-a luat pe Brody din braţe.

— Cineva nu o lasă pe mami să înveţe, aşa-i? a spus ea cu o voce liniştitoare. Mami va fi chiar aici, iar tu şi cu mine ne vom juca în linişte. Dacă mami nu înţelege ceva, o voi ajuta eu.

M-a cuprins un val de uşurare. Ca un fulger, am început să-mi scot manualele, dorind să profit la maximum de această oportunitate.

Doamna profesoară Lopez şi-a petrecut întreaga sâmbătă cu Brody şi cu mine. Când am ieşit din biroul ei, mă simţeam mult mai pregătită pentru testul meu de luni decât atunci când intrasem. Ba chiar am avut la dispoziţie câteva ore în plus pentru a studia când am ajuns acasă, deoarece Brody adormise în scaunul de maşină. Doamna Lopez îl epuizase.

Luni dimineaţă, l-am lăsat pe Brody la grădiniţă şi am intrat încrezătoare în sala de examen. De obicei, trebuia să aşteptăm câteva ore pentru ca notele noastre

să fie afişate online, dar când am ieşit din laboratorul de informatică şi am trecut pe lângă biroul profesoarei Lopez, aceasta a ieşit şi s-a îndreptat spre mine.

— Ai reuşit, mami! a spus, îmbrăţişându-mă. 86 de puncte din 100. Sunt atât de mândră de tine!

Am îmbrăţişat-o şi eu printre lacrimi de uşurare şi recunoştinţă.

Profesoara Lopez a fost una dintre acele persoane care m-au văzut cu adevărat aşa cum eram. Ea a crezut în valoarea mea şi asta a făcut diferenţa. Este uimitor cum chiar şi acei oameni care sunt în viaţa noastră pentru o perioadă scurtă pot avea un impact de durată.

La câteva zile după prima mea vizită, m-am dus din nou s-o vizitez pe Elizabeth. Era Ajunul Crăciunului şi încercam să trec pe la toţi pacienţii mei pentru a mă putea întoarce apoi la Brody, care era acasă la părinţii lui Chris. Tocmai terminasem un prânz aniversar cu baloane, tort şi cadouri, iar acum plecasem să vizitez toţi pacienţii care aveau nevoie de mine înainte de a putea sărbători Crăciunul. Una dintre regulile ierarhice din lumea asistenţei medicale este că asistentele mai noi lucrează întotdeauna de sărbători. În primul meu an ca asistentă medicală, cerusem cu naivitate concediu în Ajunul Crăciunului pentru a sărbători ziua de naştere a lui Brody, dar mi se răspunsese că ar fi trebuit să mă fac profesoară dacă mă aşteptam să am concediu de sărbători. Ori de câte ori aveam resentimente pentru că lucram în Ajunul Crăciunului, mă gândeam la asistentele care fuseseră departe de familiile lor pentru a avea grijă de Brody şi de mine în noaptea în care născusem. Asta făcea ca sărbătorile să fie puţin mai suportabile.

De data aceasta, Elizabeth avea un căţeluş alb care dormea fericit lângă ea în pat, în timp ce eu îi făceam eva-

luarea. M-am bucurat că măcar nu era complet singură de Crăciun.

— Vă doare ceva? am întrebat-o.

— Deloc, a spus ea. Sunt norocoasă din acest punct de vedere.

— Dar greaţă sau vărsături?

M-am gândit o clipă la propriile vărsături din acea dimineaţă, deşi dintr-un motiv complet diferit.

— Nici una, nici alta. Doar mă simt foarte slăbită, a spus ea.

Am completat căsuţele corespunzătoare şi mi-am continuat evaluarea. Elizabeth a răspuns politicos la toate întrebările mele.

În timp ce făceam o pauză şi mă gândeam ce să scriu în continuare, Elizabeth m-a întrebat:

— Hei, pot să mă descarc puţin?

Mi-am pus imediat deoparte tableta, aşezând-o în geanta de la picioarele mele pentru a-i acorda toată atenţia.

— Da, bineînţeles.

— Am avut mult timp să stau aici şi să mă gândesc. Nu prea mai am multe de făcut.

Am dat din cap şi m-am aplecat în faţă, dorind ca ea să se simtă încurajată să continue.

— Cred că mi-am irosit o mare parte din viaţă pe banda de alergare.

Nu mă aşteptam ca această conversaţie să ajungă acolo, dar eram intrigată.

— Mă tot gândesc la toate momentele în care am fost invitată la plajă de prietenii mei şi nu am mers din cauza felului în care arăta abdomenul meu, la toate cinele aniversare de la care am lipsit pentru că îmi pregăteam

singură toate mesele ca să pot număra obsesiv caloriile. Am renunţat chiar şi să-mi invit prietenii în vizită de ziua mea pentru că nu voiam să fiu nevoită să mănânc tort, a continuat ea.

Mi-am dat seama că îmi ţineam respiraţia.

— Asta cu siguranţă îmi sună cunoscut, i-am spus, în timp ce mă uitam la podea, ruşinată că probabil era evident.

Elizabeth m-a privit fix în ochi şi mi-a spus:

— Am simţit că trebuie să-ţi spun asta pentru că mă văd în tine. Nu am anticipat niciodată că voi muri la 40 de ani. Întotdeauna am crezut că voi avea mai mult timp la dispoziţie. Mi-aş fi dorit să fi petrecut mai mult timp cu cei dragi mie. Mi-aş fi dorit să fi mâncat blestematul acela de tort.

— E un sfat bun, am spus eu încet. Mănâncă tortul!

— Mănâncă tortul! a repetat ea, întinzându-se pe spate în pat.

Am terminat de completat restul fişelor în tăcere şi mi-am luat rămas-bun de la Elizabeth, promiţându-i că o voi revedea luni.

M-AM GÂNDIT LA CUVINTELE EI în timp ce conduceam spre casa părinţilor lui Chris. Singura dată când oamenii comentaseră despre greutatea mea fusese pentru a-mi spune cât de bine arătam. De obicei, asta se întâmpla după ce pierdeam câteva kilograme şi se întâmplase şi după ce îmi „revenisem" foarte repede după naşterea lui Brody, deoarece îmi fusese greaţă pe tot parcursul sarcinii, iar apoi, imediat după naşterea lui, începusem să alerg de colo-colo încercând să le fac pe toate şi să creez o situaţie stabilă pentru noi. Validarea îmi dădea întotdeauna un sentiment grozav. Nimeni nu mă întreba vreodată de ce săream peste cinele cu prietenii mei sau de ce

nu mâncam niciodată dulciuri, dar aşa cum doamna profesoară Lopez îşi dăduse seama că nu era în regulă ceva, la fel păruse să facă şi Elizabeth. Era aproape ca şi cum ar fi putut vedea prin mine.

După ce am intrat în parcarea blocului în care locuiau Babette şi Tom, mi-am aplicat din nou puţin ruj, privindu-mă în oglinda retrovizoare, şi am încercat să mă înviorez puţin. Cumva, Babette era mereu într-o dispoziţie bună în ciuda diagnosticului ei, chiar şi atunci când analizele nu arătau grozav, aşa cum se întâmplase în această săptămână. Am simţit că trebuie să par la fel de optimistă ca ea, chiar dacă eram moartă de oboseală atât mental, cât şi fizic.

Am simţit mirosul cinei de îndată ce am deschis uşa apartamentului lui Babette şi Tom. Era plin de rude care veniseră din afara oraşului pentru a sărbători. Atmosfera deborda de veselie. De îndată ce am intrat, am fost întâmpinată de imaginea lui Brody aşezat pe un fotoliu mare şi verde, alături de Babette şi de toţi nepoţii ei. Le citea *Noaptea de Ajun* – o tradiţie de familie. Chris s-a ridicat de pe canapea pentru a mă îmbrăţişa şi a mă săruta în timp ce eu priveam, simţind că îmi va exploda inima. Eu şi Brody făceam parte din ceva mai mare – făceam parte dintr-o familie.

După ce au terminat povestea, Babette a strigat:

— În regulă, toată lumea să vină aici! E timpul pentru decoraţiuni!

Mi-am luat paharul de vin şi m-am aşezat pe canapea în timp ce Babette scotea decoraţiunile familiei. Când a ajuns la una pe care scria „Cea mai bună asistentă medicală dintotdeauna", a spus:

— Hadley, vrei să faci tu onorurile?

Zâmbind, m-am ridicat în picioare şi am luat ornamentul, aşezându-l cu grijă pe o ramură goală a bradului.

— Doar cei mai buni bărbaţi aleg asistente medicale, nu-i aşa, dragă? a spus Babette, făcându-i cu ochiul lui Tom.

Preţ de o clipă, ştiind cât de efemer era totul, m-a durut sufletul pentru ea. M-a durut şi pentru Chris, care era conştient că acesta era probabil ultimul Crăciun pe care îl petrecea cu mama sa. Şi m-a durut şi pentru mine, deoarece ştiam că această femeie puternică, înflăcărată, pe care ajunsesem să o iubesc şi care mă acceptase în mod clar pe mine şi pe fiul meu în familia ei, nu avea să facă parte din viitorul familiei mele.

Am luat cu toţii cina. Unii membri ai familiei stăteau la masa mică de lemn, iar alţii erau împrăştiaţi prin sufragerie. Când am terminat, Babette a strigat:

— Bine, cine vrea prăjitură cu brânză?

Chris a refuzat politicos şi s-a întors spre mine pentru a mă îndemna să răspund. Ar fi fost uşor să spun „nu" după ce el refuzase (aşa cum aş fi făcut-o în mod normal), dar prăjitura cu brânză părea delicioasă, iar cuvintele lui Elizabeth încă îmi răsunau în urechi. În seara aceasta, aveam de gând să „mănânc tortul".

— Mi-ar plăcea să gust, am spus.

Chris a ridicat din sprâncene surprins.

— M-am răzgândit. Am să mănânc şi eu puţin, mamă.

Am savurat fiecare înghiţitură din prăjitura aceea cu brânză, bucurându-mă de momentul acela în familie, de apartenenţă, de recunoaşterea faptului că eu şi Brody eram exact acolo unde îmi dorisem întotdeauna să fim.

Pe drumul spre casă, nu m-am gândit la mâncarea care se digera în stomacul meu aşa cum aş fi făcut în mod normal. În schimb, zâmbeam şi priveam luminiţele de Crăciun care pâlpâiau în timp ce Chris vorbea despre dimineaţa de Crăciun în care în familia lor sosise căţe-

luşa lor, Holly. I-am mulţumit în tăcere lui Elizabeth, aşa cum i-am mulţumit de un milion de ori de atunci încoace, pentru că, deşi am avut momente de slăbiciune în ceea ce priveşte tulburarea mea de alimentaţie, nu am mai recidivat niciodată din acea noapte.

Când am ajuns acasă, eu şi Chris l-am scos în linişte pe Brody, care adormise, din maşină şi l-am băgat în pat. Apoi ne-am pus pe treabă. Ne-am apucat să construim staţia de pompieri uriaşă pe care Moş Crăciun i-o adusese lui Brody în anul acela. Au trecut ore întregi în care Chris a montat toate piesele acelea mici şi a părut o eternitate. M-am uitat la ceas şi am văzut că era ora 3.00.

— Cred că este destul de bine, i-am spus, inspectând rezultatul muncii noastre. Nici măcar nu va observa că lipsesc câteva piese.

Chris, care strângea cel mai mic şurub din lume cu cea mai mică şurubelniţă din lume, nici nu şi-a ridicat privirea.

— Moş Crăciun nu face lucrurile destul de bine. Moş Crăciun le face perfect, a mormăit el.

DUPĂ MAI PUŢIN DE O ORĂ de somn, m-am trezit înainte de răsăritul soarelui în dimineaţa de Crăciun şi m-am asigurat că toate cadourile sunt la locul lor. Abia aşteptam să văd entuziasmul de pe faţa lui Brody când avea să vadă ce îi adusese Moş Crăciun. Acela era primul an în care îmi putusem permite să-i ofer tot ce îşi dorea. În anii precedenţi, încercasem să pun deoparte 10-15 dolari pe lună pentru Crăciun, pentru ca el să poată avea cel puţin un cadou de la Moş Crăciun. Îşi deschidea singurul cadou şi se ghemuia lângă mine, cu trupul lui micuţ şi cald, în timp ce eu derulam postările de pe Facebook, invidioasă pe toate celelalte familii „normale", ale căror sufragerii mari erau pline de jucării pentru copiii lor.

Îmi juram că voi face şi eu asta într-o zi pentru Brody – iar acum, în sfârşit, reuşisem.

Chiar în acel moment, uşa dormitorului lui Brody s-a deschis şi am auzit zgomotul picioruşelor sale alergând, mânate de emoţia dimineţii de Crăciun. De îndată ce a intrat în sufragerie, faţa i s-a luminat de bucurie. Chris ni s-a alăturat şi ne-am aşezat cu toţii în jurul bradului să deschidem cadourile, apoi am tăbărât asupra unui teanc aburind de clătite.

În timp ce mâncam, mi-a sunat telefonul. Eram de gardă şi aveam câţiva pacienţi programaţi, dar nu trebuia să încep decât peste vreo 30 de minute. Will, voluntarul nostru care se ocupa de pacienţii aflaţi pe patul de moarte şi un sfânt în ochii mei, era la celălalt capăt al firului.

Treaba lui era să stea cu pacienţii care nu aveau pe nimeni altcineva pentru a nu muri singuri. De obicei, asta însemna să rămână cu ei peste noapte.

— Crăciun fericit! a spus el.

— Crăciun fericit, i-am răspuns. Nu am primit încă raportul. Ai avut un pacient aflat în ultimul său ceas? În Ajunul Crăciunului?

— Da, doamna Elizabeth.

M-am oprit la jumătatea muşcăturii. Numele ei era absolut ultimul pe care mă aşteptam să mi-l spună Will. Cu doar o zi în urmă, se simţea bine, cu excepţia faptului că era slăbită.

— Îmi pare atât de rău, Will. Sunt şocată. Vrei să vin acolo ca să te poţi duce să-ţi vezi familia de Crăciun?

— Nu, sunt bine. Sora ei vrea veşti noi, dar nu ştiu ce să-i spun. Travis mi-a spus să te sun pe tine, pentru că e în programul tău de azi.

— Pot pleca de aici în câteva minute, i-am promis.

Am oprit în faţa casei lui Elizabeth. Luminiţele de Crăciun luminau vesel palmierii care o încadrau. Era scena perfectă de Crăciun din Florida. Dacă cineva ar fi trecut cu maşina pe acolo, probabil că i-ar fi evocat imagini ale unei dimineţi de Crăciun pline de bucurie în interiorul casei. Nu ar fi ştiut că cineva dinăuntru îşi petrecea ultimele clipe pe pământ.

Am intrat fără să bat la uşă, în speranţa de a-i oferi lui Elizabeth sentimentul unei prezenţe familiare. Când am intrat în camera ei, Will stătea pe un scaun, lângă pat. I-am zâmbit şi i-am mulţumit din suflet că se află acolo. Şi-a luat rămas-bun de la Elizabeth cu un gest de salut, iar eu am început să o evaluez pentru a-i putea oferi Juliei veşti legate de starea ei. Faţa ei era nemachiată şi palidă, iar părul ei blond era răvăşit. Avea degetele de un albastru-deschis şi reci la atingere. I-am tras cearşaful până sub piept şi mi-am scos stetoscopul pentru a-i asculta inima şi plămânii. Ritmul cardiac era sporadic, iar respiraţia ei era inegală – când rapidă, când lentă. Îi auzeam plămânii ca pe nişte Rice Krispies[3], ceea ce indica faptul că se acumulase lichid în ei.

Mi-am dezinfectat mâinile şi mi-am scos telefonul pentru a o suna pe Julia. Când a răspuns, i-am putut auzi în fundal familia bucurându-se de dimineaţa de Crăciun. I-am spus că probabil nu va mai dura mult şi că ar trebui să vină acum. A răspuns că va veni cât de repede va putea, dar că este important pentru copiii ei să nu aibă o dimineaţă de Crăciun fără mama lor acolo.

— Într-o zi, când vei avea copii, vei înţelege, dragă, mi-a explicat.

Când am închis, am simţit că nu era în regulă ceva în cameră. Am început să vorbesc cu Elizabeth, chiar dacă ştiam că nu îmi va răspunde. În timp ce îmi

3 Cereale din orez expandat (n. red.).

storceam creierii să găsesc o modalitate de a face atmosfera mai apropiată de cea cu care eram obişnuită când mă aflam în preajma lui Elizabeth, am auzit uşa de la intrare deschizându-se. „Slavă Domnului!", mi-am zis. „Julia s-a răzgândit."

— O, domnişoară Elizabeth!

Confuză, m-am întors, căci vocea nu era a Juliei, ci a uneia dintre infirmierele noastre, Deja. Ca întotdeauna, era machiată şi părul îi atârna pe spate în cozi împletite. M-am bucurat să o văd. Ca şi mine, Deja era tânără, dar avea o energie calmă, de mamă – mă simţeam în siguranţă şi în largul meu ori de câte ori eram în preajma ei, la fel ca pacienţii. Nu aveam nicio îndoială că ar fi fost o asistentă minunată şi o încurajam mereu să meargă la şcoala de asistente medicale. Deja era şi ea mamă singură şi dezvoltaserăm o legătură specială din cauza situaţiilor noastre similare.

— Crăciun fericit! a spus ea, îmbrăţişându-mă. Am auzit veştile şi am venit imediat. Ştiam că vei fi şi tu aici.

— Nu trebuia să-ţi laşi fiul în dimineaţa de Crăciun. Puteai să aştepţi! i-am spus.

— Nu pot să te las să fii singura care primeşte toate laudele la birou, mi-a răspuns Deja, chicotind. Acum, hai s-o facem pe prietena noastră să arate aşa cum arată de obicei.

Deja a început să scotocească prin noptiera lui Elizabeth şi a scos o lumânare. Pe măsură ce camera se umplea de un miros curat şi uşor de lămâie, a început să semene mult mai mult cu mediul liniştit cu care mă obişnuisem. Am luat telecomanda şi am schimbat canalele până când am găsit postul de muzică instrumentală pe care îl iubea Elizabeth.

— Domnişoară Elizabeth, Hadley şi cu mine te vom aranja, a spus Deja cu blândeţe.

Am intrat în baie şi am dat drumul la apă. În timp ce căutam prin sertarele lui Elizabeth să găsesc săpunul ei obişnuit de baie şi câteva prosoape, am dat peste trusa de machiaj. Până atunci, nu o văzusem niciodată pe Elizabeth fără machiaj, aşa că am luat-o cu mine.

În timp ce eu îi curăţam corpul şi îi schimbam hainele, Deja o machia cu îndemânarea unei profesioniste. Când am terminat, Elizabeth arăta minunat.

— Ştii, mi-a spus că regretă că şi-a petrecut atât de mult timp din viaţă făcându-şi griji pentru ceea ce cred alţii despre ea, i-am spus lui Deja. Asta mi-a deschis ochii.

— Mie mi-a spus că sunt frumoasă. Şi chiar vorbea serios – mi-am dat seama. Nu ştiu dacă eu cred asta despre mine, dar ea vorbea serios, a reflectat Deja.

Am zâmbit.

— Cred că ar fi vrut să crezi asta, căci este adevărat.

În timp ce Deja îşi făcea bagajele şi îşi lua rămas-bun, am observat că avea ochii umezi.

— E specială, a spus Deja.

— Este modelul meu de urmat. Cu toţii putem învăţa multe de la Elizabeth.

M-AM ÎNTORS ÎN CAMERA LUI Elizabeth, aşteptând ca sentimentul de linişte să mă lovească din nou. Totuşi, ceva nu era în regulă. Mirosul de lămâie plutea încă în aer şi muzica încă se auzea, dar o anumită energie dispăruse. Fără să trebuiască să verific, am ştiut că Elizabeth nu mai era acolo. Deşi este greu de explicat, această schimbare este una pe care orice asistentă specializată în îngrijire paliativă şi orice persoană care a asistat la un deces a simţit-o – schimbarea tangibilă a aerului în momentul în care o persoană îşi părăseşte trupul. Nu seamănă cu momentul în care intri într-o încăpere

aşteptându-te să fie cineva acolo doar pentru a descoperi că eşti singur. Uneori, această schimbare este mai pronunţată decât altele şi se poate petrece înainte de moartea lor fizică, în timp ce alteori, se produce ulterior. În cazul lui Elizabeth, absenţa ei era foarte pronunţată.

Mi-am scos stetoscopul şi l-am ţinut pe pieptul nemişcat al lui Elizabeth, aşteptând să aud o bătaie a inimii care ştiam că nu mai există. După două minute, am pronunţat ora decesului ei cu glas scăzut în camera goală. Elizabeth părăsise această lume exact aşa cum trăise în ea – singură.

ANI MAI TÂRZIU, ÎNCĂ MĂ mai gândesc la Elizabeth. Îmi amintesc de faptul că nu am văzut-o niciodată tristă sau supărată, chiar dacă a murit atât de tânără şi atât de singură. Nu întreba niciodată: *De ce eu?* Era însăşi esenţa faptului de a profita la maximum de ceea ce ni se oferă.

Fără să ştie, Elizabeth a deschis, de asemenea, o conversaţie importantă între mine şi Chris. Chris habar nu avea că eu credeam că nu mă va mai iubi dacă nu voi rămâne la fel de slabă ca atunci când ne cunoscuserăm. În retrospectivă, *desigur* că gândea aşa, dar corelaţia dintre dragoste şi greutate îmi fusese modelată de la o vârstă atât de fragedă, încât nu reuşeam să le separ, sau, cel puţin, nu înainte de a o întâlni pe Elizabeth.

Cuvintele ei m-au schimbat: *Mănâncă tortul!* De atunci, de fiecare dată când sunt pe punctul de a mă îmbuiba şi apoi a vomita, aud aceste cuvinte. Şi, de fiecare dată, mă opresc şi îmi amintesc ce contează cu adevărat cel mai mult.

CAPITOLUL ŞASE

Edith

— Hei, ai timp să evaluezi eligibilitatea cuiva astăzi? m-a întrebat Travis.

— Da, sigur, i-am răspuns.

Aceste evaluări ale eligibilităţii pacienţilor făceau parte din rutina mea obişnuită. Deşi medicul unui pacient este cel care recomandă îngrijirea paliativă, pacientul trebuie totuşi să îndeplinească cerinţele de eligibilitate stabilite de Medicare – ale căror particularităţi nu sunt cunoscute în mod obişnuit de medicii care nu sunt specializaţi în domeniul îngrijirii paliative. Asistentele medicale de la centru au responsabilitatea de a stabili dacă un pacient este sau nu admisibil în conformitate cu prevederile normelor Medicare (care se bazează pe indicatori foarte specifici), apoi îşi prezintă concluzia unui medic acreditat pentru a obţine aprobarea oficială – în cazul nostru, aceste aprobări veneau din partea doctorului Kumar.

— Minunat, a răspuns Travis. Numele ei este Edith şi are boala Alzheimer. Locuieşte cu soţul ei, John, şi se pare că este la limita de a fi eligibilă pentru a beneficia de îngrijire paliativă.

— Am înţeles, am spus, tastând deja adresa în GPS-ul meu.

CASA LUI EDITH ŞI A LUI JOHN părea desprinsă dintr-o carte de poveşti. O alee mărginită de flori roz aprins ducea până la o căsuţă din teracotă acoperită de viţă-de-vie. Când am apăsat pe sonerie, am auzit zgomot în spatele uşii.

— *Te rog* să rămâi acolo o clipă, Edith, am auzit o voce rugătoare.

Câteva secunde mai târziu, un bărbat scund, cu părul alb şi spatele încovoiat, care părea să aibă în jur de 80 de ani, a răspuns la uşă.

— Intră, nu pot să o las mult timp singură, a spus el în loc de salut.

În timp ce intram în casă, am admirat frumoasele obiectele de artă antice şi podelele din lemn masiv, tocite odată cu trecerea timpului. Holul era împânzit de fotografii de familie dintr-o perioadă mai fericită. În mod clar, această familie fusese aventuroasă – existau fotografii cu John şi Edith şi copiii lor în faţa Turnului Eiffel, a Marelui Zid Chinezesc şi a Statuii Libertăţii. La capătul holului, în sufragerie, o femeie înaltă cu părul alb, care părea şi ea să aibă în jur de 80 de ani, stătea lângă canapea. Era clar că era femeia din fotografii, doar că o versiune a ei mai în vârstă. Părul ei, cândva lung şi şaten ca nisipul, era acum tuns bob, cu nuanţe de alb. Pantofii de alergare ai lui John şi Edith fuseseră înlocuiţi cu papuci de casă, dar puteam vedea din fotografii că ridurile din jurul ochilor şi gurilor lor se datorau multor ani de zâmbete.

— Ţi-am spus să nu te ridici. Te rog să stai jos! i-a spus John lui Edith, care era cu cel puţin 30 de centimetri mai înaltă decât el.

A luat-o de mână şi a condus-o până la canapea, în mod clar exasperat.

— Bună ziua, numele meu este Hadley. Presupun că dumneavoastră sunteţi doamna Edith şi domnul John, am zis.

— Da, noi suntem, a răspuns John.

Edith fredona ceva de neînţeles şi privea pe fereastră.

— Mi s-a cerut să o evaluez pe Edith pentru a vedea dacă este eligibilă pentru programul de îngrijire paliativă. Este corect?

— Da, aşa este. Am nevoie de ajutor. Treaba asta durează deja de ani buni, a răspuns John.

Era cât se poate de clar că era epuizat şi frustrat, ceea ce era perfect logic. Ştiam din informaţiile pe care le aveam deja că John se afla în această situaţie de mai mulţi ani. Este necontenit solicitant şi obositor să fii îngrijitorul cuiva – mai ales când vine vorba despre Alzheimer. În general, declinul unui pacient către demenţă durează o perioadă îndelungată, până când îngrijitorul se trezeşte în cele din urmă responsabil pentru un adult care se bazează pe el pentru fiecare sarcină în parte.

Am dat din cap în timp ce-mi scoteam stetoscopul pentru a măsura semnele vitale ale lui Edith. Există diferite criterii de eligibilitate pentru programul de îngrijire paliativă, în funcţie de diferite patologii, iar pacienţii cu demenţă sunt evaluaţi pe baza Instrumentului de Evaluare Funcţională a Stadiului, mai bine cunoscut sub numele de Metoda FAST. Deoarece Alzheimer este o boală progresivă, etapele pe care le măsoară Metoda FAST apar de obicei succesiv, pe măsură ce starea pacientului se deteriorează treptat. Pentru a putea primi îngrijire paliativă, pacienţii cu Alzheimer trebuie să

obţină cel puţin un scor 6E (demenţă moderat severă) sau 7A (demenţă severă). Practic, acest lucru înseamnă că pacientul nu mai poate merge singur la baie sau nu mai poate vorbi mai mult de cinci-şase cuvinte în decursul unei zile. Uneori, pot fi luate în considerare şi alte elemente ale stării pacientului, cum ar fi căzăturile, pierderea în greutate şi vizitele frecvente sau semnificative la spital.

Am început evaluarea lui Edith la numărul 4, demenţă uşoară, care este de obicei momentul în care cei dragi încep să observe că se întâmplă ceva şi încep să intervină.

— Are dificultăţi în a face lucruri de una singură, cum ar fi plata facturilor sau pregătirea meselor? l-am întrebat pe John.

Puteam să prezic răspunsul, dar trebuia să întreb oricum.

John s-a uitat la mine de parcă aş fi fost proastă.

— Dragă, şi-a pierdut aceste abilităţi cu ani în urmă.

Am marcat categoriile de la 1 la 4, apoi am coborât la 5, demenţă moderată.

— Trebuie să o ajutaţi să îşi aleagă hainele? De exemplu, ar şti să-şi pună pantaloni scurţi astăzi, de vreme ce este cald afară?

— Cu siguranţă trebuie să o ajut, a răspuns John.

Am coborât de la 6A până la 6C, demenţă moderat severă.

— Trebuie, de asemenea, să o ajutaţi să se îmbrace?

— Da.

— Cum stau lucrurile în privinţa îmbăierii şi mersului la toaletă?

— Eu îi fac baie... şi poartă scutece Depends.

Am bifat „da" de la 6A până la 6C, apoi am coborât la 6D şi 6E.

— Are nevoie de scutece Depends tot timpul sau poate să vă spună uneori că trebuie să meargă la baie?

— Nu a mai fost la baie de mult timp şi nu cere niciodată să meargă. Pur şi simplu îi schimb scutecele când simt că miroase. Ca la copii, a spus el fără menajamente.

Am bifat 6D şi 6E, apoi am coborât la 7A, demenţă severă. Dacă scorul era 7A, atunci dr. Kumar spunea aproape întotdeauna că pot înscrie pacientul.

— Cam câte cuvinte inteligibile rosteşte într-o zi? am întrebat.

— Poate între 10 şi 20.

Am dat din cap, neputând să bifez acea căsuţă.

În timp ce parcurgeam lista, Edith a vorbit pentru prima dată.

— Rufele, a spus ea înainte de a se ridica rapid, dar nesigur, şi de a se îndrepta spre hol.

John s-a ridicat repede pentru a o opri.

— La naiba, Edith. Stai jos! a spus el.

Ea l-a privit cu ochii mari.

— Pot să spăl eu rufele, doamnă Edith, am încercat eu.

Edith s-a uitat la mine, apoi a început să clatine energic din cap, încercând să scape din strânsoarea lui John. El a gemut de frustrare.

— În fiecare secundă din fiecare zi, a spus el.

M-am uitat prin cameră şi am zărit coşul cu rufe pe masa din sufragerie, chiar lângă hol. În timp ce John o susţinea în echilibru, m-am apropiat şi l-am luat,

aşezându-l pe podea lângă canapea. Edith s-a aşezat la loc şi a început să ia rufele şi să le împăturească, cercetând fiecare articol de îmbrăcăminte pe măsură ce o făcea. John s-a aşezat lângă ea, în mod clar epuizat de grija pe care i-o purta.

Mi-am continuat lista de evaluare.

— Cum mănâncă? am întrebat.

— Rău. Ciuguleşte precum o păsărică. A slăbit 5 kilograme în ultimele două luni, a răspuns el, părând învins.

— Am observat că este nesigură pe picioare. A căzut vreodată?

— Am pierdut socoteala de câte ori a căzut. Nu mai pot nici măcar să mă duc la baie.

— Aţi spune că de mai mult de zece ori în ultima lună?

— Mai degrabă în ultima săptămână.

— Bine, am spus. Cred că pot să îl sun pe medicul nostru acum. Pot să ies o clipă?

John mi-a făcut semn cu mâna spre uşa de la intrare, ca şi cum ar fi vrut să spună: „Fă ce doreşti."

Am ieşit, cu tableta încă în mână, şi am format numărul de telefon al doctorului Kumar.

— Bună, Hadley, m-a salutat el, părând vesel ca întotdeauna.

— Bun, am început, am evaluat o pacientă cu Alzheimer pentru o potenţială înscriere în programul nostru, dar scorul ei este 6E. Cred că totuşi aţi putea să o acceptaţi în program.

— Loveşte-mă, a spus el.

— Soţul a spus că rosteşte între 10 şi 20 de cuvinte inteligibile pe zi, şi am auzit-o spunând „rufele" în contextul corect în timp ce eram aici, dar a slăbit 5 kilo-

grame în ultimele două luni şi cade tot timpul... de mai mult de zece ori pe săptămână.

Dr. Kumar a rămas tăcut şi am ştiut că analiza situaţia.

— Soţul ei chiar are nevoie de ajutor. Vă rog! am insistat.

— Ştii că acceptarea unui pacient în programul nostru trebuie să se facă în mod obiectiv, Hadley.

Am încetat să mai vorbesc, nervoasă că avea să-mi spună „nu".

— Dă-i drumul şi înscrie-o, a continuat doctorul Kumar, dar trebuie să demonstrăm declinul în primele 90 de zile. Am nevoie de fişe detaliate, bine?

— Da, am înţeles! Mulţumesc, i-am spus doctorului Kumar înainte de a închide şi de a intra din nou în casă. Veşti bune, i-am strigat lui John în timp ce închideam uşa în urma mea. Este eligibilă pentru programul nostru.

— Minunat! Am câteva lucruri de rezolvat. Mă întorc în câteva ore, a spus John.

Am făcut o pauză, asigurându-mă că îmi aleg cu grijă cuvintele.

— Nu ştiu dacă nu cumva vi s-au dat informaţii inexacte, dar noi nu stăm permanent aici, am spus cu blândeţe. Totuşi, v-aş încuraja să apelaţi la ajutor suplimentar. Asistenta noastră socială vă poate ajuta să găsiţi îngrijitori plătiţi sau să o plasaţi pe doamna Edith într-o instituţie asemănătoare unui azil de bătrâni.

John a suspinat exasperat.

— I-am promis că nu o voi părăsi şi cu siguranţă nu vreau să ajungă într-un azil de bătrâni. Cât costă îngrijitorii?

— Din câte am auzit, în jur de 30 de dolari pe oră şi au nevoie de un număr minim de ore la fiecare vizită. De obicei, şase ore sau mai mult.

— 30 de dolari pe oră!? a exclamat el.

Am dat încet din cap. Înţelegeam cât de dificil era să îţi permiţi îngrijirea necesară cu un venit fix, dar nu prea existau alte opţiuni.

— Ceea ce facem noi, cei de la centrul de îngrijire paliativă, este să venim şi să vă ajutăm să aveţi grijă de Edith. De exemplu, eu voi începe prin a veni o dată sau de două ori pe săptămână, o infirmieră va veni de două sau trei ori pe săptămână pentru a o ajuta să facă duş sau baie, asistenta noastră socială vine cam o dată pe lună, la fel şi capelanul nostru. În plus, există întotdeauna o asistentă de gardă pentru orice urgenţă, am explicat. Şi dacă vreţi să vă uitaţi la opţiunile de azil de bătrâni, nu v-aş învinovăţi.

John m-a întrerupt brusc, clătinând din cap.

— Categoric nu. O să mă descurc.

Mulţi oameni nu se gândesc la faptul că serviciile oferite de centrul de îngrijiri paliative şi de căminele de bătrâni sunt o afacere (nici mie nu-mi place să mă gândesc la asta, sincer), dar asta sunt. Iar dacă costurile nu sunt acoperite, acestea pot fi exorbitante şi pot lăsa atât pacientul, cât şi aparţinătorul acestuia fără nicio opţiune bună. Îngrijirea este o muncă grea, epuizantă şi de natură emoţională, care poate dura o perioadă îndelungată, aşa cum a fost şi în cazul lui John. Chiar dacă Medicare acoperă costul unei asistente medicale de la centrul de îngrijiri paliative, ca mine, aparţinătorul este în continuare responsabil de îngrijirea zilnică a pacientului – ceea ce poate fi foarte mult. Aşadar, deşi voiam să-i dau veşti bune lui John, adevărul este că *nu există* cu adevărat prea multe opţiuni pentru persoane

ca el şi Edith. Chiar dacă ar fi fost deschis la idee, practic trebuie să fii ori foarte bogat, ori foarte sărac pentru a-ţi permite un azil de bătrâni (pentru că, în acest din urmă caz, intervine guvernul). Nu există prea multe opţiuni intermediare – cu excepţia angajării unui îngrijitor, care este, de asemenea, costisitor – şi majoritatea oamenilor se află între cele două situaţii.

M-am gândit la toate acestea, dar am spus pur şi simplu:

— Nicio problemă.

După ce am finalizat restul procesului de înscriere şi i-am dat lui John numărul de telefon al asistentei de gardă, mi-am luat rămas-bun de la Edith, care îmbătura o lavetă pentru a treia oară.

Mi-a răspuns neinteligibil şi a zâmbit când i-am atins umărul.

A DOUA ZI DIMINEAŢĂ, mă grăbeam să mă machiez în timp ce ascultam melodia de aşteptare pe difuzorul telefonului, nerăbdătoare să înceapă şedinţa zilnică. Ţineam această şedinţă în fiecare zi de luni până vineri, pentru ca asistentele din tura de noapte şi cele de gardă să ne pună la curent cu ceea ce se întâmplase în noaptea precedentă.

— Bună dimineaţa, tuturor! ne-a salutat Travis. Amanda, te las pe tine să preiei ştafeta. Se pare că noaptea trecută a fost plină de evenimente.

— Da, am petrecut mult timp acasă la noua noastră pacientă.

Ooo, începem! mi-am spus în gând.

— Doamna Edith a căzut de două ori, aşa că am fost să o evaluez şi să mă asigur că nu a păţit nimic.

Semnele vitale erau bune şi starea mentală părea să fie la nivelul de bază.

Am răsuflat uşurată. Bine, nu fusese o noapte de gardă neobişnuită. Lucruri de genul acesta se întâmplau tot timpul.

— Aşa că am liniştit-o, am băgat-o în pat şi am plecat acasă, a continuat Amanda. Şi apoi, cam o oră mai târziu, am primit un alt telefon de la soţul ei. Doamna Edith ieşise din casă şi nu o găsea nicăieri.

Am pus jos fardul de obraz şi m-am aşezat pe toaletă.

— M-am învârtit cu maşina, ajutându-l pe John să o caute preţ de câteva minute, iar apoi am ajuns să sunăm la poliţie pentru a le cere ajutorul. Aceştia au găsit-o în cele din urmă pe doamna Edith într-un şanţ, la aproximativ 400 de metri de casa ei, smulgând iarba. Era nevătămată.

— Hadley, trebuie să te întâlneşti cu Mindy în această dimineaţă şi să stabiliţi să mergeţi la ei acasă astăzi. Nu este în siguranţă. Trebuie dusă la un azil de bătrâni, a spus Travis.

Mindy era asistenta socială care intervenea ori de câte ori pacienţii noştri aveau nevoie de asistenţă suplimentară, inclusiv lucruri precum acela de a-i ajuta cu asigurările sau să acceseze programe suplimentare în afara serviciilor obişnuite de îngrijire paliativă.

— John a spus categoric că nu o va duce acolo, dar înţeleg, am spus eu.

Am închis telefonul şi am oftat adânc. Uram să mă aflu în situaţii ca aceasta.

Mai târziu, în cursul aceleiaşi dimineţi, m-am dus din nou la căsuţă, de data aceasta însoţită de Mindy.

Mă pregătisem pentru ceea ce știam că va fi o conversație dificilă. Dar când s-a deschis ușa de la intrare, am fost întâmpinate de un bărbat care părea pregătit să fluture steagul alb.

— Bună, John, aceasta este Mindy, asistenta noastră socială, am spus în semn de salut.

Am fost consternată să văd că John părea și mai încovoiat decât în ziua precedentă. Edith stătea pe canapea, încă în pijama. Avea în fața ei o tavă cu o farfurie plină de gofre pe care le ridica și le punea din nou jos, dar nu le mânca. La televizorul din fața ei erau desene animate pentru copii, care pentru moment păreau că o distrează.

— Am auzit despre noaptea trecută, a început Mindy cu blândețe. Voiam să vă povestesc despre unele dintre beneficiile asistenței permanente.

— Doar duceți-ne undeva și uitați de noi, a spus John, părând învins. Am murit cu mult timp în urmă, când și-a pierdut toate amintirile despre noi.

M-am simțit de parcă un pumnal mi-ar fi străpuns inima. Nici nu-mi puteam imagina durerea de a avea grijă de cineva pe care îl iubești și care nu te recunoaște în majoritatea zilelor. Habar nu aveam cum să răspund.

— Ei bine, iată câteva opțiuni, a continuat Mindy, așezând o foaie de hârtie pe măsuța de cafea din fața noastră. Sunt cu adevărat niște centre minunate. De ultimă generație.

Am încercat să citesc cu susul în jos lista dactilografiată a tuturor azilelor de bătrâni și a centrelor de asistență medicală din apropiere care aveau camere încuiate. Sub numele fiecărei unități, Mindy inclusese costul lunar estimat. Prețurile variau între 8 750 și 11 000 de dolari pe lună.

— Vom rămâne fără bani în câţiva ani, dar am putea plăti zece mii pe lună pentru amândoi, a spus el.

— De fapt, preţul acesta este doar pentru unul dintre dumneavoastră, a răspuns Mindy.

John a lăsat să-i scape un şir de înjurături.

— Ne putem permite să plătim doar pentru unul dintre noi, deci care sunt celelalte opţiuni? a întrebat el.

Eu şi Mindy am făcut schimb de priviri, ştiind că, în realitate, *nu existau* alte opţiuni.

Probabil că John a înţeles ce gândeam.

— Bine, am înţeles. Mă voi gândi la asta. *Dacă* aleg asta, care este cel mai bun? ne-a întrebat el.

— Tehnic vorbind, nu avem voie să ne împărtăşim opiniile. Îmi pare rău, a răspuns Mindy.

Mi-am muşcat buza ca să nu vorbesc. Îmi doream atât de mult să-mi împărtăşesc părerea. Aveam nişte opinii ferme despre modul în care îşi trata pacienţii fiecare dintre aceste unităţi.

John a suspinat şi şi-a sprijinit capul în mâini.

— Sunt pe cont propriu ca de obicei. Am înţeles.

Mindy mi-a aruncat o privire şi a început să-şi strângă lucrurile. Ştia că aveam de gând să-mi împărtăşesc părerile imediat ce ieşea pe uşă, iar eu ştiam că nu-i prea păsa.

De îndată ce am auzit uşa închizându-se, m-am întors spre John. Stătea pe canapea, cu lista de azile în mână. A vorbit înainte să apuc să deschid gura.

— Am auzit lucruri bune despre Sutton Heights, a spus el.

Am scos un oftat de uşurare perceptibil la gândul că nu trebuia să mă pun într-o situaţie în care aş fi putut avea probleme. Sutton Heights era preferatul meu în mod absolut. Asistentele lucrau acolo de o viaţă, comu-

nicau foarte bine cu mine şi nu aveam niciodată motive de îngrijorare cu privire la modul în care îşi tratau pacienţii. Am început să dau din cap afirmativ, gândindu-mă că era în regulă. John m-a privit întrebător şi apoi a zâmbit, ca şi cum ar fi fost un joc.

— Ce zici de Beach View? a spus el.

Am încetat să mai dau din cap, am făcut ochii mari şi mi-am muşcat ambele buze, fără să zic nimic, dar spunând astfel totul.

John a râs.

— Sutton Heights, am înţeles, a spus el cu un zâmbet sincer.

I-am zâmbit la rândul meu şi am răsuflat uşurată.

— Aşadar, ar trebui să mergem mai departe şi să demarăm actele pentru Sutton Heights?

— Nu, nu sunt încă pregătit, a spus John, brusc sever iarăşi.

Mi-am muşcat buza, ştiind că Travis se va supăra, dar nu ştiam ce altceva să fac. John avea dreptul să-şi ţină soţia acasă, chiar dacă noi nu eram neapărat de acord cu decizia lui.

— Bine, am spus, ridicând din umeri. Să facem tot ce putem aici, atunci.

— Atât de uşor, nu? a întrebat John.

— Sunt aici ca să vă ajut pe dumneavoastră şi pe Edith. Dumneavoastră sunteţi la volan. Eu sunt pe bancheta din spate; puteţi fie să-mi cereţi indicaţii, fie să-mi spuneţi să tac, am zis zâmbind.

— Bine, am înţeles, a spus el cu încredere.

Mi-aş dori să pot spune că acela a fost momentul în care lucrurile au devenit puţin mai uşoare pentru el.

CÂTEVA SĂPTĂMÂNI MAI TÂRZIU, am primit un telefon disperat în mijlocul nopţii.

— Bună, sunt John, soţul lui Edith. Ăăă, nu ştiu cum să descriu ce se întâmplă, a spus el imediat ce am răspuns la telefon. Cred că trebuie să vii aici.

Auzeam agitaţie pe fundal. Părea că Edith... ţipa?

— Are dureri? am întrebat.

— Crede că a luat foc dormitorul, mi-a spus John, părând epuizat.

Când am ajuns, John şi Edith erau în dormitor. John stătea pe pat încercând să o dirijeze pe Edith, dar ea nu se lăsa. Se plimba încolo şi încoace, mormăind pentru sine şi strigând la întâmplare „Incendiu!". Îl sunasem deja pe dr. Kumar de pe drum şi acesta mă instruise să îi dau lui Edith medicamentele anxiolitice de urgenţă pe care le comandaserăm de când fusese înscrisă în program.

În următoarele zece minute, am încercat să o liniştesc pe Edith, dar fără succes. Continua să se învârtă prin cameră, să se tragă de păr şi să spună că a luat foc camera. L-am sunat din nou pe dr. Kumar, iar de data aceasta m-a instruit să îi mai dau o doză de medicamente anxiolitice şi să încerc să îi distrag atenţia. Am făcut cum mi-a spus şi m-am oferit să îi aduc ceva de mâncare, dar Edith a clătinat din cap. John a încercat să îi dea ceva să mănânce, dar ea a refuzat mâncarea. M-am dus în sufragerie şi am deschis televizorul. Băgând din nou capul în dormitor, am rugat-o să vină să se uite cu mine. S-a aşezat pe pat, continuând să-mi spună că a luat foc. Acum îi curgeau lacrimile pe faţă.

După 30 de minute, începusem să intru în panică şi toţi trei eram disperaţi. În cele din urmă, mi-am scos telefonul şi am format numărul unei asistente cu experienţă, care făcea această meserie de peste 15 ani.

— Alo? a răspuns Linda buimacă de somn, cu accentul ei britanic.

— Sunt Hadley, am spus eu crispată. Îmi pare foarte rău că te sun aşa, din senin şi în miez de noapte, te rog să nu te superi. Am o pacientă cu Alzheimer care crede că patul ei este în flăcări. Se agită şi plânge. I-am dat două doze de medicamente anxiolitice, dar nu funcţionează *deloc*, i-am explicat în grabă.

— Dragă, de ce nu-i muţi dormitorul în altă parte? m-a întrebat Linda.

— Ăăă, scuze, dar ce vrei să zici prin asta? am întrebat confuză.

— Unde este incendiul?

— Ei bine, nu este un incendiu adevărat.

— Uite, dragă, pentru ea există un incendiu. Este în patul ei, nu-i aşa? Asta e chinuitor. De ce nu-i muţi patul departe de incendiu ca să poată dormi? m-a învăţat Linda.

— Linda, nu cred că asta va funcţiona.

— Încearcă mai întâi şi sună-mă dacă nu funcţionează. Dar pun pariu cu tine că va funcţiona. Noapte bună, a spus ea, închizând telefonul.

M-am uitat fix la patul mare al lui Edith şi John. Cum să îl mut şi unde să îl pun?

I-am făcut semn lui John să se apropie.

— Am sunat o asistentă care are o grămadă de experienţă. Crede că ar trebui să vă mut patul departe de „foc". Ştiu că pare o nebunie, dar mai este cumva vreun alt dormitor în care aş putea să-l mut?

În mod clar epuizat, John s-a ridicat şi a deschis uşa unui dormitor aflat chiar în capătul holului, care era complet gol.

— Bine, asta cu siguranţă va funcţiona. Ăăă, este în regulă dacă vă mut patul?

— Cred că eşti cel mai ciudat pasager de pe bancheta din spate pe care l-am avut vreodată, dar, dintr-un anumit motiv, am încredere în tine. Dă-i drumul.

M-am întors în dormitor şi am măsurat patul din priviri, încercând să-mi dau seama care ar fi cea mai bună cale de a-l muta. Părea că ar putea încăpea pe uşa dublă largă fără să fie dezasamblat. Edith stătea lângă mine în timp ce mă uitam la pat, de parcă şi ea îl evalua. Câteva clipe mai târziu, a scos un scâncet slab.

— Incendiu! a mai spus ea încă o dată.

Era prea mult. Mi se rupea inima să o văd suferind atât de mult. Trebuia să încerc să o fac.

Ducându-mă lângă patul de lemn care părea masiv, am încercat să-l trag de la perete. În mod surprinzător, lemnul masiv trebuie să fi fost o imitaţie, căci patul a alunecat cu uşurinţă pe covor în direcţia mea. Acum aveam suficient spaţiu pentru a mă strecura între tăblia patului şi perete. Am început să împing patul pe covor, aruncând câte o privire în faţă la fiecare câteva secunde pentru a mă asigura că mă îndrept în continuare în direcţia corectă. Când am ajuns cam la jumătatea distanţei până la uşa dormitorului, Edith a venit lângă mine şi a început şi ea să împingă. Nu sunt sigură că înţelegea ce făceam şi cu siguranţă nu contribuia prea mult la mişcarea efectivă a patului, dar i-am zâmbit în timp ce îl împingeam spre hol, una lângă alta. Odată ce l-am dus în celălalt dormitor, m-am oprit şi m-am uitat în jur, încercând să decid unde să pun patul. Edith a arătat spre colţul din stânga al camerei.

— Acolo? am întrebat-o.

Ea mi-a răspuns dând din cap cu hotărâre.

I-am mulţumit şi am împins patul până când a ajuns în acel colţ al camerei. Spre surprinderea mea totală, de îndată ce am aşezat patul la locul lui şi m-am

dat la o parte, Edith s-a urcat în el şi a părut să adoarmă. Chiar funcţionase! Eram şocată.

— Bună treabă, a şoptit John, după ce ne-am asigurat că Edith doarme adânc.

I-am pus mâna pe umăr şi i-am zâmbit.

— Te descurci. Faci o treabă bună, l-am asigurat.

— A sosit timpul, a spus el. Anunţă-i pe cei de la Sutton Heights că o aducem!

Am dat din cap. Seara aceasta fusese dificilă. Ştiam că John lua decizia cea mai raţională, dar îmi făceam griji pentru inima lui.

MAI PUŢIN DE O SĂPTĂMÂNĂ mai târziu, intram pe uşile de sticlă de la Sutton Heights.

— Doamna Edith? m-a întrebat tânăra recepţioneră.

— Da. O cunoaşteţi?

— Soţul ei aproape că locuieşte aici. L-am lăsat să intre în secţia încuiată de câteva ori deja, a spus ea.

— Nu sunt deloc surprinsă. Vă deranjează să mai faceţi o dată acest drum?

Recepţionera a ieşit de după birou şi m-a condus spre secţia încuiată, introducând codul care descuia uşile grele.

— Eu îi spun Hotel California, a spus, aşteptând ca uşile să se deschidă cu un clic.

— Poftim? am întrebat, confuză.

— Poţi să te cazezi oricând doreşti, dar nu poţi pleca niciodată.

Cuvintele recepţionerei m-au neliniştit. Un bâzâit puternic mi-a întrerupt gândurile şi am păşit rapid în interiorul secţiei. În timp ce mă apropiam de staţia

asistentelor, am zărit-o pe şefa secţiei, una dintre asistentele mele preferate de acolo.

— Bună! am salutat-o.

— Pe cine vizitezi azi? m-a întrebat, ştiind că aveam destul de mulţi pacienţi în secţie.

Înainte de a putea răspunde, am simţit o mână pe spate. M-am întors şi am văzut o altă pacientă de-ale mele. A început să mă mângâie pe păr în timp ce eu îi zâmbeam.

— Pe pacienta cea nouă. Am îngrijit-o la domiciliu, i-am spus asistentei în timp ce simţeam cum părul îmi este îndepărtat de pe faţă şi apoi cade la loc.

În orice alt context, ar fi fost ciudat, dar, pentru noi, nu era în niciun caz ceva ieşit din comun.

— Ah, da, Edith. Se simte foarte bine! A participat mai devreme la ora de dans. Este în camera şase.

— O, Doamne, aş fi vrut să o văd făcând asta! am spus zâmbind.

Acestea fiind zise, i-am spus pacientei care mă mângâia pe păr că trebuie să plec, dar că ne vom vedea în ziua următoare. Mi-a răspuns mormăind ceva neinteligibil, dar a zâmbit, aşa că am luat-o ca pe un „bine". Am mers pe holul luminat până la camera şase. John a deschis uşa şi, pentru prima dată de când îl cunoscusem, părea odihnit. În cameră, Edith se legăna pe un balansoar lângă o fereastră care dădea spre grădină. Mi-a zâmbit când am intrat.

— Cum merge treaba? am întrebat, aproape speriată să aud răspunsul lui John.

— De fapt, foarte bine, a spus el, zâmbindu-i lui Edith.

Edith i-a zâmbit la rândul ei.

Uşurată, mi-am scos tensiometrul pentru a începe evaluarea.

— Am ceva de rezolvat. Este în regulă dacă te las singură?

— Absolut! Nu vă faceţi griji dacă nu sunteţi mereu aici. Pot oricând să obţin un raport de la asistente şi să vă sun să vă pun la curent.

— Ei bine, nu ştiu dacă voi slăbi frâiele atât de uşor, dar îţi mulţumesc pentru ofertă, a spus John, apoi a sărutat-o pe Edith pe frunte şi a părăsit camera.

Mi-am continuat evaluarea în timp ce Edith se uita la grădină, privind păsările şi fluturii care zburau pe lângă fereastra ei. Când am ajuns la întrebarea referitoare la greutatea ei, i-am spus lui Edith că mă întorc imediat, deoarece trebuia să cer răspunsul asistentei.

Pe hol, am auzit ceea ce părea a fi o ceartă.

— Dacă nu mă laşi să ies de aici chiar în clipa asta, o să-mi chem avocaţii! striga un bărbat.

— Domnule, poate că am putea juca nişte cărţi? îl implora o angajată îmbrăcată în uniformă de asistentă pe bărbatul care, după cum puteam vedea acum, era John.

— Nu sunt confuz, femeie nebună! Mă duc acasă! i-a strigat John.

— Aceasta este casa dumneavoastră. Sunteţi în siguranţă aici, a încercat angajata să îl convingă cu amabilitate.

Mersul meu s-a transformat în alergare când mi-am dat seama că ea crede că John este un pacient confuz care încearcă să evadeze.

— Hei, îl cunosc. Este soţul uneia dintre pacientele mele. Dânsul nu este pacient aici! i-am spus.

— O, Doamne, îmi pare foarte rău, domnule. Sunt nouă, i-a spus ea lui John în timp ce introducea codul pentru a descuia uşa.

Imediat ce a ieşit şi uşa grea s-a trântit în urma lui, nu m-am putut abţine să chicotesc. Angajata părea speriată.

— Nu ai făcut nimic greşit. Asta este treaba ta. Faci o treabă bună. Îi va trece, te asigur, am liniştit-o, încercând să-mi reprim chicotelile.

M-am întors în camera lui Edith şi mi-am finalizat evaluarea în timp ce îi povesteam ce se întâmplase. Edith a râs cu mine, ca şi cum ar fi înţeles.

PE MĂSURĂ CE LUNILE TRECEAU, starea doamnei Edith se deteriora treptat, dar nu a avut niciodată dureri sau alte episoade de anxietate. Cu timpul, ea a trecut de la a fi capabilă să rostească 20 de cuvinte la mai puţin de 10, la mai puţin de 5, iar apoi la un singur cuvânt: „John".

Apoi şi-a pierdut capacitatea de a merge. Ziua aceea a fost grea pentru toată lumea, inclusiv pentru personalul azilului, care ajunsese să o iubească pe Edith, dar mai ales pentru John. A continuat să meargă la azil în fiecare zi şi a învăţat să o mute pe soţia sa pe un scaun cu rotile. O ducea cu scaunul cu rotile la masă ca să poată mânca împreună în sala de mese şi ea să poată schimba peisajul. Şi apoi, treptat, Edith şi-a pierdut capacitatea de a sta dreaptă în scaunul cu rotile, aşa că John a pus o pernă între braţul ei şi metalul tare al scaunului cu rotile pentru a o ajuta să se ţină dreaptă. Ea se uita mereu la el şi zâmbea, chiar dacă nu mai putea comunica cu el.

Nu a existat o zi anume în care Edith a încetat să mai zâmbească, ci s-a întâmplat mai degrabă treptat. John a fost cel care mi-a atras atenţia asupra acestui lucru.

— Am observat asta, i-am spus. Din păcate, face parte din etapele previzibile.

— Să nu mai poţi zâmbi este un stadiu al bolii Alzheimer? a întrebat John, părând şocat.

— Vreţi să fiu sinceră cu dumneavoastră? l-am întrebat eu.

— Da, nu vreau surprize.

Mi-am scos tableta pentru a-i arăta lui John tabelul pe care ajunsesem deja să îl memorez.

— Am început aici, iar acum suntem aici.

Mi-am plimbat degetul pe tabel de la 6E la 7E.

— Deci, ultima etapă este aceea de a nu-şi mai putea ţine capul ridicat?

Am dat din cap, făcând o grimasă.

— E o boală atât de crudă, a suspinat John, clătinând din cap cu tristeţe.

— Aşa este. Chiar este! am fost de acord.

PE MĂSURĂ CE TRECEAU LUNILE, mă aşteptam ca vizitele lui John să se rărească, dar el nu lipsea niciodată. În ultima lună de viaţă a lui Edith, aceasta nu se mai putea ridica din pat. Am început să merg mai des la ea. Intram să o văd ori de câte ori vizitam alţi pacienţi la Sutton Heights, chiar dacă nu era programat să o vizitez în ziua respectivă.

Într-o zi, am intrat şi am observat că trupul lui Edith era într-o poziţie nefirească. M-am apropiat de ea şi am văzut lacrimi şiroindu-i pe faţă. În timp ce încercam să vorbesc cu ea şi să-i masez spatele, mi-am dat seama că suferea extrem de mult. Am fugit să chem asistenta.

— Aveţi medicamentele acelea de urgenţă la îndemână? am întrebat-o în grabă.

— Trebuie să introduc un scor de durere în calculator pentru a-i putea da medicamentul. Ce ar trebui să introduc? m-a întrebat asistenta.

— Este un zece. Respiraţie dificilă, plâns, grimase pe faţă, pumnii strânşi, încordată şi incapabilă să se liniştească.

Asistenta a introdus numărul şi mi-a înmânat medicamentul.

— Nu a fost nimic în neregulă cu ea? am întrebat.

— Nu, nimic, a confirmat ea.

După ce am lăsat medicamentul să acţioneze câteva minute şi am văzut cum corpul lui Edith se relaxează, am început să o evaluez, începând de la cap, ca de obicei. Pupilele ei erau de dimensiuni egale. Nu am observat nicio tăietură sau zgârietură pe faţă sau pe scalp. Părul ei era împletit frumos şi părea proaspăt spălat.

— Puteţi să-mi spuneţi cum vă cheamă? am întrebat, ştiind că nu va răspunde şi bifând căsuţa referitoare la conştiinţa de sine înainte de a merge mai departe în josul listei.

— Puteţi să-mi spuneţi unde vă aflaţi în acest moment? am întrebat.

Niciun răspuns.

— Ştiţi în ce lună suntem? am întrebat, bifând în acelaşi timp căsuţa care indica faptul că nu era orientată în timp.

— Hadley, am auzit, tare şi clar.

Mi-am ridicat privirea de pe tabletă, aşteptându-mă să o văd pe asistenta de la Sutton Heights. Nu mai era nimeni în cameră. M-am uitat în jur, confuză, înainte de a privi spre Edith, care se uita fix la mine. Nu se putea ca ea să-mi fi rostit numele. Boala nu îi permi-

tea să-şi amintească de mine şi cu atât mai puţin să fie capabilă să-mi spună numele.

— Hadley, a mai spus ea încă o dată, uitându-se în continuare la mine.

— Da, eu sunt, i-am spus, întinzându-mă să o iau de mână. Sunt asistenta dumneavoastră. Sunt asistenta dumneavoastră de ceva timp. Am grijă de dumneavoastră. Veţi fi bine. Vă promit!

Poate că a fost un spasm muscular sau poate că a fost modul lui Edith de a comunica cu mine (deşi nu ar fi trebuit să fie capabilă să o facă), dar mâna ei a strâns-o pe a mea doar preţ de o clipă. În timp ce eu ţineam tableta într-o mână şi mâna lui Edith în cealaltă, a aţipit încet.

Bucuroasă că nu mai avea dureri, am trecut la evaluarea pielii ei. I-am privit braţele şi picioarele. Aveau mici vânătăi, aşa cum sunt braţele şi picioarele majorităţii persoanelor în vârstă, dar în rest erau în stare perfectă. În timp ce o întorceam pe Edith pe partea stângă, i-am evaluat spatele. Am oftat adânc când i-am dat jos pantalonii scurţi. Chiar deasupra posteriorului ei, se formase cea mai mare şi mai adâncă ulceraţie de decubit pe care o văzusem vreodată. Era mai mare decât pumnul meu, în formă de pară şi avea o coloraţie mov, neagră şi roşie în acelaşi timp.

Am simţit că mi se încinge faţa de furie. La şcoală, învăţasem că ulceraţiile de decubit se formează, de obicei, ca urmare a faptului că un pacient nu este întors atât de des pe cât ar trebui. Dacă pacientul este lăsat să stea în aceeaşi poziţie prea mult timp, se creează presiune asupra zonei respective şi asta face ca pielea să fie afectată. Eram supărată şi mă simţeam vinovată că recomandasem această unitate, iar ei îmi dezamăgeau pacienta. Mă temeam de momentul în care aveam să-i spun lui John.

L-am sunat pe Travis pentru că nu știam cum să procedez pentru a informa unitatea despre neglijența angajaților ei. Imediat ce mi-a răspuns, i-am povestit despre rana deschisă despre care cei de la azil nu păreau să știe nimic.

— Stai, nu cred că este ceea ce crezi tu că este. Așteaptă puțin! a spus el.

Confuză, am așteptat. Îl auzeam tastând.

— Deja a fost acolo aseară și a notat în raport că pielea doamnei Edith avea doar câteva echimoze mici pe picioare și pe brațe... Ai auzit vreodată de ulcerul Kennedy? m-a întrebat el după o scurtă pauză.

— Nu, am răspuns, gândindu-mă la cursul de îngrijire a plăgilor de la școala de asistente medicale.

— Deci, știi că pielea este un organ, nu-i așa?

— Da, am răspuns, neștiind unde voia să ajungă cu asta.

— Ei bine, la fel cum organele noastre încep să nu mai funcționeze la sfârșitul vieții, așa poate face și pielea. Ulcerele Kennedy pot apărea literalmente din senin și arată absolut oribil. Nimeni nu a greșit cu nimic. Trebuie doar să te asiguri că pacienta nu are dureri din cauza asta.

Nu auzisem niciodată de ulcerul Kennedy, dar m-am bucurat că Travis îmi spusese despre el înainte de a mă face de râs și de a acuza pe nedrept personalul azilului. Ușurarea pe care o simțeam s-a transformat rapid în teamă când mi-am dat seama că trebuia să-l sun pe John și să-l pregătesc pentru ceea ce avea să urmeze. Cu mâinile ușor tremurânde, am apelat numărul lui. A răspuns vesel.

— Bună ziua, ați trecut azi pe la Sutton Heights? l-am întrebat cu ezitare.

— Nu, dar sunt pe drum!

— Bine, vă aştept aici şi putem vorbi atunci, i-am spus.

În timp ce aşteptam, am supravegheat-o pe Edith şi m-am asigurat că nu se simte inconfortabil. Mi-aş fi dorit ca ea să-mi spună ce vedea în visele ei.

La puţin timp după aceea, a intrat John şi s-a dus imediat lângă ea.

— Ceva este diferit! a spus el, părând îngrijorat.

Am fost surprinsă, dar impresionată că observase. Era atât de conectat cu soţia lui. I-am pus mâna pe umăr şi am început să-i explic ce se întâmplase de când ajunsesem eu. John a plâns în tăcere în timp ce asculta.

— Mă simt atât de prost să spun asta, dar nu sunt pregătit. Ai crede că, după toate prin câte am trecut, acest lucru nu ar trebui să fie şocant pentru mine, a spus el, ştergându-şi nasul cu un şervеţel.

— Cred că este normal.

— Deci, ce urmează?

— Voi petrece puţin timp instruind personalul azilului, astfel încât să ştie când să îi administreze din nou medicamente şi când să ne sune. Apoi, dacă nu este nevoie de mine pe timpul nopţii, ne vedem mâine din nou. Sunteţi de acord cu asta?

— Da. Şi mulţumesc pentru tot, Hadley, a spus el.

NU AM PRIMIT NICIUN TELEFON în legătură cu Edith în noaptea aceea – sau în oricare altă noapte, de altfel. I-am vizitat pe Edith şi pe John în fiecare zi în următoarele cinci, până când a murit. Nu eram acolo când s-a întâmplat, dar mi s-a spus că se întâmplase în linişte.

Spre marea mea surpriză, John plecase deja când am ajuns la azil, la aproximativ 20 de minute după

moartea lui Edith. Asistenta mi-a spus că nu suportase să o vadă aşa.

Am spălat-o pe Edith, vorbind cu ea tot timpul, apoi am deschis fereastra cu vedere spre grădină. În timp ce aşteptam sosirea celor de la pompe funebre, am stat şi am privit fluturii şi păsările trecând pe la fereastra ei, aşa cum făcuse şi doamna Edith cu câteva luni înainte. Când au sosit angajaţii de la pompe funebre, mi-am luat rămas-bun de la Edith pentru ultima dată înainte ca aceştia să o acopere cu cearşaful. Întotdeauna mă uit în altă parte înainte ca ei să facă asta – este momentul care îmi displace cel mai mult. Întru în panică de fiecare dată, gândindu-mă că nu pot respira, deşi ştiu că este o teamă lipsită de noimă.

După ce mi-am completat toată documentaţia şi am dat toate telefoanele, mi-am luat rămas-bun de la personalul de la Sutton Heights şi mi-am văzut mai departe de treburile zilnice.

Eram în biroul meu, ocupându-mă de hârţogărie fără prea multă tragere de inimă, când a intrat capelanul nostru, Steve, şi s-a aşezat lângă mine.

— Am vorbit cu Chris astăzi, a spus el.

Steve mergea adesea la azilul de bătrâni unde lucra Chris pentru a-i vedea pe pacienţii care beneficiau de îngrijire paliativă, iar el şi Chris ajunseseră să aibă o relaţie strânsă de-a lungul anilor. De fapt, se cunoşteau de mai mult timp decât îi cunoşteam eu pe oricare dintre ei.

— Oh, da? am întrebat.

— Da. Am vorbit despre mama lui. Ne-am rugat pentru ea.

— O, ce drăguţ din partea voastră. Mulţumesc foarte mult pentru asta.

— Ea spune că va învinge cancerul, a spus Steve, uitându-se la mine.

Am strâns buzele fără să spun nimic şi m-am uitat fix la calculator. Ştiam că nu aşa stăteau lucrurile. Aveam grijă de o mulţime de pacienţi cu cancer cerebral.

— Bănuiesc că nu eşti de aceeaşi părere, a spus el.

Am clătinat foarte uşor din cap.

— Cred că s-ar putea să fii puţin subiectivă, a spus el, provocându-mă într-un mod în care nu mai fusesem provocată până atunci.

Cei mai mulţi oameni abordau foarte delicat boala şi moartea iminentă a lui Babette.

— Nu am avut niciodată un pacient care să învingă cancerul cerebral, i-am spus cu fermitate.

— Tu te ocupi doar de oameni aflaţi în ultimele etape ale vieţii, Hadley. Ea nu este încă acolo. Nu cred că ar strica să gândeşti optimist, a spus el fără să judece.

Toate sentimentele mele au ieşit la suprafaţă în acelaşi timp – sentimente pe care, până în acel moment, le ţinusem bine ascunse.

— Nu pot fi optimistă în privinţa asta. Moartea e groaznică şi e peste tot. Mă apropii de pacienţii mei, iar apoi ei mor. Ies de la serviciu şi mergem să o vedem pe Babette şi doar vederea ei este un memento constant. Nu mergem în călătorii lungi, pentru orice eventualitate. Nu ne continuăm viaţa şi nu ne logodim, pentru că nu ni se pare corect în acest moment. La fiecare sărbătoare, este o atmosferă grea pentru că toată lumea se gândeşte că, pentru ea, probabil este ultima, dar nimeni nu o spune, am zis, cu inima bătându-mi cu putere.

Nu cred că împărtăşisem vreodată aceste sentimente cuiva. Nu mă simţeam demnă de ele. De fiecare

dată când le aveam, îmi aminteam cât de rău o duceau ceilalți; cel puțin eu nu eram pe moarte.

— Știi că e în regulă să te simți așa, nu? m-a întrebat Steve cu blândețe. Este complet normal.

— Am urmat aceleași cursuri ca tine și am învățat și eu să le spun oamenilor că sentimentele lor sunt normale. Asta nu funcționează la mine, i-am spus, înainte de a izbucni în râs, care s-a transformat rapid în lacrimi.

Nu mă așteptam la această eliberare de emoții, dar faptul că m-am descărcat de toate acestea m-a făcut să mă simt mult mai bine.

— Am prieteni terapeuți. Ți-aș putea da numerele lor de telefon, știi? mi-a spus el cu o îngrijorare părintească.

— Te asigur că sunt mai bine decât par, i-am spus, ștergându-mi lacrimile și mulțumindu-i că și-a făcut timp să mă asculte.

IARNA A TRECUT, MULȚI DINTRE pacienții pe care îi aveam în grijă s-au stins și ei. Apoi, a venit acea zi în care temperatura a ajuns la 20 de grade, soarele strălucea, păsările ciripeau și se simțea că primăvara vine să ridice povara grea a iernii. Într-o astfel de zi perfectă am ajuns în fața ușilor încuiate de la Sutton Heights, așteptând să fiu lăsată să intru. În timp ce așteptam, mi-a atras atenția un fluturaș viu colorat lipit pe ușă.

Pe el scria OMAGIU LUI EDITH. Urma să aibă loc o mică ceremonie în grădina instituției, în timpul căreia urma să fie amplasată acolo o bancă în memoria ei. Am căutat rapid data și ora, ca să mă asigur că voi fi acolo, doar ca să-mi dau seama că ceremonia era chiar în ziua aceea – și, de fapt, avea loc chiar în acel moment. M-am îndreptat spre ușile care dădeau spre grădină și

m-am alăturat în liniște grupului care îl asculta pe John spunând povești despre Edith. Ținea în mână o urnă în timp ce povestea cum își petrecuse ultimele câteva luni călătorind spre destinațiile lor preferate și împrăștiind cenușa lui Edith. Părea fericit, iar eu m-am bucurat pentru el. După ce a terminat, John a împrăștiat puțină cenușă lângă bancă.

După aceea, am așteptat ca persoanele de față să-și prezinte condoleanțele, îmbrățișându-l și bătându-l pe spate pe John. Când am văzut că mă observă, i-am făcut cu mâna.

— Hadley, mă bucur atât de mult că ești aici! a exclamat el. Am vrut să te sun, dar nu vreau să crezi că sunt un bătrân nebun.

— John, nu aș crede niciodată asta despre tine, l-am asigurat. Ești absolut binevenit să mă suni oricând. Ar fi trebuit să-ți spun asta.

Mi-am făcut griji că nu mă arătasem deschisă și disponibilă pentru un membru al familiei îndurerate.

— Nu, nu. Nu în felul ăsta. Am o poveste să-ți spun! Nu cred că altcineva în afară de tine ar putea să o înțeleagă, dar s-ar putea să crezi și tu că sunt nebun.

Ochii lui John s-au luminat în timp ce vorbea; nu-l mai văzusem niciodată așa. Stătea chiar și mai drept, era un om complet nou.

— Promit să nu te cred nebun, l-am asigurat.

În momentul acela, nu credeam că ceva mă mai putea surprinde cu adevărat.

— Îți amintești când te-am chemat pentru că Edith credea că dormitorul luase foc? a întrebat el.

— Bineînțeles că da. Nu voi uita niciodată, i-am spus cu sinceritate.

— Ei bine, nu este foarte clar ce s-a întâmplat, posibil să fi fost un scurtcircuit, dar dormitorul acela a luat foc într-o noapte, la câteva luni după ce a murit Edith, a spus el, entuziasmat.

Sunt sigură că pe faţa mea se citea şocul. Mi-a luat un minut să-mi potolesc gândurile, care se precipitau în mintea mea, şi să răspund.

— Eşti bine? l-am întrebat, gândindu-mă că era cea mai potrivită întrebare.

— Da, dar numai pentru că nu am mutat patul înapoi. Dorm în dormitorul acela de când ai mutat tu patul.

John a făcut o pauză, apoi a spus cu convingere:

— Edith ştia.

Creierul meu a căutat orice altă concluzie posibilă, dar nu a găsit niciuna.

— Cred că da, am spus cu glas scăzut.

Dar... *cum* ar fi putut să ştie?

DEŞI VĂZUSEM MULTE LUCRURI ciudate şi surprinzătoare până în acel moment al carierei mele în domeniul îngrijirii paliative, acesta era primul incident care mi se părea cu adevărat inexplicabil. De asemenea, de nerespins. Sunt sigură că cineva ar putea susţine că incendiul pe care Edith se pare că îl prevăzuse a fost o coincidenţă – dar ar fi fost o coincidenţă foarte mare şi o explicaţie nesatisfăcătoare din punctul meu de vedere.

Experienţa mea cu Edith m-a făcut să îi privesc complet diferit pe pacienţii cu Alzheimer de atunci încolo. Este uşor să te concentrezi asupra faptului că, în atât de multe feluri, ei par să nu mai fie aici. Dar lucrul la care nu ne gândim la fel de des este: *Unde sunt ei, de fapt?* Spun adesea despre pacienţii mei că au un picior

pe lumea asta şi unul pe lumea cealaltă. Dar acum bănuiesc – deşi, evident, nu o pot dovedi – că, deşi sunt încă fizic aici, dincolo de un anumit punct, pacienţii care suferă de Alzheimer sunt mai bine ancoraţi în oricare ar fi locul în care mergem mai departe, pe lumea cealaltă. Poate fi uşor să ne uităm la ei ca şi cum ar fi nişte copii mici, aproape ca şi cum nu ar şti ce se întâmplă. Şi totuşi, nu cred că este deloc aşa. Edith şi mulţi alţi pacienţi cu demenţă cu care am lucrat de-a lungul anilor au sfidat această presupunere, făcând lucruri pe care, din punct de vedere ştiinţific sau medical, nu ar fi trebuit să fie capabili să le facă.

Cum de mi-a ştiut Edith numele – ca să nu mai vorbim de a-l rosti – când era în stadiul acela avansat al bolii, la mult timp după ce-şi pierduse capacitatea cognitivă de a-şi forma noi amintiri? De unde ştiuse exact unde urma să aibă loc incendiul? Îmi privesc şi îmi tratez pacienţii cu mintea mea de asistentă medicală, dar mintea mea de asistentă medicală nu poate explica aceste lucruri. Cred în medicină şi în ştiinţă, dar experienţa mea îmi spune că, deşi pot explica multe, nu pot explica totul.

Nici în ziua de astăzi nu-mi pot explica de ce sau cum s-au întâmplat toate acestea. Ştiu doar că s-au întâmplat.

La scurt timp după ce mi-a spus John despre incendiu, m-am întâlnit cu Linda, asistenta care mă sfătuise să mut patul lui Edith în noaptea în care credeam că are halucinaţii. I-am povestit ce se întâmplase, dar ea nu a părut surprinsă.

— Chestiile astea se mai întâmplă, a spus ea simplu, ridicând din umeri. Mă bucur că ai mutat patul.

CAPITOLUL ŞAPTE

Reggie

Când am ajuns la restaurant, mi-am văzut prietenele stând deja la o masă afară şi bând vin. Era neobişnuit de cald pentru luna ianuarie, dar m-am bucurat să văd că prinseseră o masă lângă un radiator.

— Bună! am spus în timp ce mă aşezam pe scaunul gol din faţa lui Molly, lângă Kelly.

— Tocmai vorbeam despre muncă, a spus Molly.

Am dat din cap şi am zâmbit. Molly lucra în domeniul vânzărilor cu amănuntul. Cealaltă prietenă a mea, Kelly, lucra ca recepţioneră la o agenţie imobiliară. În timp ce Kelly termina de povestit o întâmplare despre o clientă căreia i se refuzase un credit ipotecar şi care era supărată pe ea din cauza asta, chelnerul mi-a adus vinul.

— Noroc! am spus în cor.

Reluând discuţia de unde rămăsese, Molly s-a aplecat şi a spus:

— Înţeleg perfect. Zilele trecute am avut un client care s-a enervat din cauza unui cupon care nu era valabil. În plus, aveam impresia că fiecare persoană care intra, lăsa în urmă o dezordine totală. Abia dacă mai apucam să fac altceva.

Am dat din cap şi am gustat din brânza de pe platoul din mijlocul mesei.

— Dar tu, Hads? Cum îţi merge la muncă?

Am încercat să mă gândesc la o modalitate de a răspunde. Cumva, faptul că îmi murise un pacient în dimineaţa aceea şi că apoi ascultasem o viitoare văduvă plângând din cauza unor lucruri care nu depindeau de ea nu părea un subiect potrivit pentru o ieşire în oraş cu prietenele cu care nu reuşeam să mă întâlnesc prea des.

— Nu s-a schimbat nimic, am spus ridicând din umeri.

Mi-aş fi dorit să le pot împărtăşi detaliile şi sentimentele mele faţă de slujba mea, dar ştiam că asta ar fi stricat atmosfera. Am mai băgat o bucată de brânză în gură pentru a indica faptul că nu aveam de gând să detaliez.

Aceasta nu era o situaţie neobişnuită şi nu se limita la prietenele mele. În ultimii câţiva ani, căpătasem obiceiul de a păstra pentru mine poveştile de la serviciu. Îmi iubeam slujba şi adevărul este că, în ciuda deceselor la care eram martoră şi a emoţiilor care veneau odată cu ele, munca în domeniul îngrijirii paliative mă făcea să mă simt mai vie decât mă simţisem vreodată. Mi se părea că îmi găsisem adevărata chemare în viaţă. Dar, cu toate acestea, domeniul meu de activitate îi făcea pe ceilalţi să se simtă inconfortabil.

Mă obişnuisem repede ca oamenii să schimbe subiectul atunci când, în situaţii sociale, aduceam în discuţie munca mea, aşa că îmi făcusem un obicei din a schimba eu însămi subiectul. Şi, în puţinele momente în care nu o făceam, regretam această alegere. Odată, eu şi Chris participaserăm la un eveniment caritabil de sărbători. Un medic începuse o conversaţie în care ne întrebase pe amândoi cu ce ne ocupăm. Chris spusese

că este fizioterapeut, iar când doctorul se întorsese spre mine, îi spusesem că sunt asistentă specializată în îngrijire paliativă.

— Oh, răspunsese el, făcând o grimasă în timp ce rotea paharul cu băutură în mână. Asta e deprimant.

Iar replica aceea venea de la un *doctor*.

— Nu tocmai. Chiar îmi place să..., îi răspunsesem eu, zâmbind.

— Îţi place moartea? mă întrerupsese doctorul.

Simţisem că mi se încinge faţa.

— Este mult mai mult decât atât. Nu este vorba despre moarte tot timpul, îi explicasem, simţind că nu-mi găsesc cuvintele.

— Mmm, răspunsese el, în mod clar dezinteresat. Ei bine, a fost o plăcere să vă cunosc pe amândoi.

Cu această replică, se întorsese cu spatele la noi. Mă simţisem extrem de jenată şi mi-aş fi dorit să fi spus că sunt asistentă medicală şi să o las aşa.

Străinii nu erau singurii care erau confuzi în legătură cu meseria mea. Unii dintre prieteni şi dintre membrii familiei mele erau şi ei, chiar şi atunci când le explicam cât de mult însemna munca pentru mine. Într-o conversaţie deosebit de dureroasă, tata mă întrebase când aveam de gând să redevin o „asistentă medicală adevărată". Când protestasem, spunându-i că *sunt* o asistentă medicală adevărată, el îmi replicase:

— Ei bine, o asistentă care chiar face lucruri pentru a salva vieţi în loc să lase pacienţii să moară.

Oricât de mult încercasem să o dau uitării, conversaţia aceea îmi tot răsuna în minte. Câteva seri mai târziu, părinţii lui Chris mă întrebaseră la cină cum îmi merge la serviciu. Simţindu-mă înfrântă, reacţionasem altfel decât o făceam de obicei.

— Este în regulă, spusesem zâmbind pe jumătate.

Chris păruse surprins.

— Haide, îţi iubeşti slujba! protestase el.

— Ştiu, spusesem, uitându-mă în jos la farfuria cu mâncare. Dar uneori mă îndoiesc de ea. Poate că ar fi mai bine dacă m-aş întoarce la spital.

— Cineva i-a spus lui Hadley că nu este o asistentă adevărată, le spusese Chris fără menajamente părinţilor săi.

Dar chiar înainte să apuce să continue, Babette intervenise.

— Hadley, zisese ea, privindu-mă direct în ochi, slujba ta te face fericită?

— Da, răspunsesem, ridicând din umeri.

— Atunci asta e tot ce contează, spusese Babette cu fermitate, ca şi cum problema ar fi fost rezolvată. Viaţa este scurtă, iar eu ştiu asta mai bine decât alţii! Şi dacă fericirea ta nu afectează pe nimeni altcineva, ei bine, atunci dă-i dracului! Ei nu au niciun cuvânt de spus în această chestiune.

Până în ziua de azi, păstrez acel moment în suflet.

Dar Molly şi Kelly nu păreau să observe că eram evazivă, iar conversaţia s-a îndreptat rapid spre relaţii.

— Ei bine, eu şi Brooks am ales în sfârşit o locaţie! a spus Molly.

Am zâmbit şi am răsuflat uşurată de schimbarea subiectului. Am ascultat fericită în timp ce ea ne punea la curent cu toate detaliile despre locul unde aveau să-şi ţină nunta.

— Dar voi doi? Bate vreun clopot de nuntă curând? a întrebat Molly, întorcându-se spre mine.

Eu şi Chris ne uitaserăm la verighete cu câteva luni în urmă, dar nu mai pomenise nimic de atunci. Aş fi

minţit dacă aş fi spus că nu eram puţin dezamăgită, dar Babette era grav bolnavă şi ştiam că *ea* trebuia să fie în centrul atenţiei în momentul acela.

— Eu sunt pregătită şi aştept! a glumit Kelly.

— Şi eu! am spus cu seriozitate.

Ne-am terminat băuturile şi am achitat nota de plată, promiţându-ne să ne vedem foarte curând. De acolo, m-am îndreptat spre plajă, unde ştiam că îl dusese Chris pe Brody după ce îl luase de la grădiniţă, pentru ca eu să pot petrece puţin timp cu prietenele mele. Ajungând acolo, i-am zărit din depărtare construind un castel de nisip. Vântul îmi flutura părul în toate părţile şi m-am oprit preţ de o clipă să privesc oceanul şi valurile care se spărgeau de ţărm. Ştiam că pacientul care murise în ziua aceea avea să fie înlocuit curând de un altul. Era un ciclu nesfârşit, la fel de previzibil ca mareele oceanului. M-am întrebat pe cine voi îngriji în continuare.

NU A DURAT MULT TIMP până să primesc răspunsul la această întrebare. Două zile mai târziu, a apărut un nou pacient în programul meu. Am citit notiţele: *Reggie, bărbat în vârstă de 58 de ani care suferă de boală hepatică în stadiu terminal. Nu este candidat pentru transplant din cauza consumului de alcool din ultimele şase luni. Soţia lui se numeşte Lisa şi se ocupă de el. Nu au copii sau alte persoane care să-i sprijine.* În partea de sus a paginii era o notă scrisă de mână, încercuită cu roşu: *Deductibilitate mare, caritate?* Iar sub aceasta era mâzgălit cuvântul *aprobat.*

Am suspinat uşurată. Serviciile de îngrijire paliativă sunt acoperite de Medicare, dar este mai complicat pentru pacienţii ca Reggie, care încă nu au împlinit 65 de ani. Uneori, asigurările private acoperă 100% din onorariile centrului, dar alteori, pacientul trebuie să îşi

achite contribuţia deductibilă, care poate ajunge la mii de dolari. Această aprobare a serviciilor caritabile – care era rară, reprezentând doar aproximativ 1% dintre cazurile noastre – însemna că centrul urma să acopere toate costurile pe care nu le acoperea asigurarea.

ÎN TIMP CE STĂTEAM LA biroul meu şi analizam restul documentelor lui Reggie, am auzit vocea inconfundabilă a lui Steve.

— Hei, hei, hei! a strigat el în timp ce dădea colţul spre cabinetul asistentelor.

M-am rotit pe scaun ca să mă întorc cu faţa la el şi am zâmbit. Era îmbrăcat într-o cămaşă albă cu nasturi şi pantaloni negri, călcate perfect. A tras un scaun lângă mine, roţile de plastic făcând zgomot pe gresie.

— Ce mai face Babette? m-a întrebat. M-am rugat pentru ea.

— Continuă să slăbească. Are un oncolog aici, în oraş şi merge la dr. Anderson la fiecare câteva luni. Uneori am impresia că o pasează de la unul la altul şi nimeni nu se ocupă cu adevărat de ea, dar, ştii, a fost asistentă şi spune că se descurcă, aşa că nu vreau să întrec măsura, i-am răspuns.

— Dar *chiar* se descurcă? a întrebat Steve.

Am făcut o pauză. Ceva la Steve mă determina să fiu sinceră. Am suspinat adânc.

— Nu ştiu. Pare în regulă, dar am observat că face mici chestii, cum ar fi să uite codul de la unitatea de depozitare. Dar nu ştim dacă este din cauza cancerului sau este ceva ce i se poate întâmpla oricui. Vreau tot ce e mai bun pentru ea, dar nu vreau să o mai privez de nimic.

Steve şi-a tras scaunul puţin mai aproape şi s-a aplecat spre mine înainte de a vorbi.

— Lasă-mă să te întreb ceva: dacă nu intervii, care este cel mai rău lucru care s-ar putea întâmpla?

— Nu ar primi cel mai bun tratament posibil, i-am răspuns, simţindu-mă puţin confuză în legătură cu felul în care formulase întrebarea.

— Şi care ar fi cel mai rău lucru care s-ar întâmpla dacă ai interveni?

— S-ar putea să primească un tratament mai bun, dar s-ar putea să nu. De asemenea, probabil că ar fi rănită că nu am lăsat-o pe ea să se ocupe de asta.

— Cred că ştii ce ai de făcut, a spus el, bătându-mă uşor pe braţ, înainte de a se îndrepta spre bucătăria din apropiere.

Am oftat şi am dat din cap, întorcându-mi scaunul spre muntele de cereri de înscriere.

— Cine este acela? m-a întrebat Steve, arătând spre hârtiile din faţa mea în timp ce îşi turna o ceaşcă de cafea.

— Reggie, un potenţial pacient nou pe care îl voi vizita foarte curând. Tocmai am citit că este ateu, aşa că nu cred că vor dori un capelan, dar îi voi oferi serviciile tale pentru orice eventualitate.

— Pot oferi orice fel de sprijin de care au nevoie. Nu voi vorbi despre nimic din ceea ce nu vor să vorbesc, bine?

Am zâmbit şi am clătinat din cap.

— Ştiu, dar majoritatea oamenilor nu mă cred când le spun asta. Cred că o să apari cu apă sfinţită şi o să începi să îi stropeşti cu ea.

— Nu îmi voi aduce nici sticla cu apă de băut. Jur pe sfânta cruce! Stai, fără cruci. Jur pe degetul mic, a chicotit Steve, oferindu-mi degetul mic de la mână.

Am râs şi mi-am încrucişat degetul mic cu al lui.

ÎN DUPĂ-AMIAZA ACEEA, am ajuns acasă la Reggie – o casă mobilă care avea nevoie de reparaţii. Am observat că un bărbat de vizavi, ţinând o ţigară între buze, se uita la mine. I-am făcut cu mâna în timp ce mă îndreptam prin iarba deasă spre locuinţa lui Reggie, dar apoi am călcat cu piciorul drept într-o gaură pe care nu o văzusem şi am scos un ţipăt. Vecinul a râs pe seama mea. Mi-am scos piciorul din gaură şi mi-am continuat drumul până la uşa locuinţei, unde am sunat la sonerie.

— Nu merge, dragă, mi-a strigat el.

Atunci, am bătut la uşă şi am auzit dinăuntru un lătrat puternic.

— Of, taci, Max! am auzit pe cineva spunând din spatele uşii închise.

O clipă mai târziu, mi-a deschis uşa o femeie care purta o rochie neagră simplă şi care părea să aibă în jur de 50 de ani. Părul ei negru era strâns frumos după urechi, dar i-a căzut pe faţă când s-a aplecat să apuce zgarda lui Max.

— Îmi pare foarte rău, a spus ea în timp ce Max a început să se liniştească.

Câinele dădea din coada lui pufoasă în stilul bine cunoscut al unui Golden Retriever.

— Sunt foarte obişnuită cu asta, am spus. Eu sunt Hadley. Mă bucur să vă cunosc.

— Lisa. Şi eu mă bucur să te cunosc. Reggie este chiar aici.

M-a condus în sufragerie, care era decorată cu o canapea din imitaţie de piele şi o măsuţă de cafea plină de reviste, ţigări şi diverse cutii de mâncare comandată. Televizorul portabil, aşezat pe un raft vechi din lemn, avea sunetul oprit, dar pe ecran se difuza un concurs televizat. Reggie stătea într-un fotoliu rabatabil chiar în faţa televizorului. Purta un tricou alb simplu şi o pereche de pantaloni de pijama care stăteau întinşi strâns pe abdomenul lui umflat. Acest tip de balonare este cunoscut sub numele de „ascită" şi este un simptom caracteristic al cancerului de ficat.

Lisa s-a apropiat şi l-a mişcat uşor pe Reggie pentru a-l trezi. Părea confuz, dar apoi privirea i s-a oprit asupra mea.

— În sfârşit îmi îndeplineşti ultima dorinţă, nu-i aşa? şi-a întrebat el soţia.

Faptul că era atât de recunoscător pentru serviciile centrului de îngrijire paliativă m-a emoţionat, dar soţia lui îl cunoştea mai bine.

— Nici măcar să nu spui asta. Vorbesc serios, Reggie, a zis ea pe un ton mustrător.

— Mi-ai luat o stripteuză personală? a întrebat el şi a râs.

Am făcut ochii mari. Habar nu aveam cum să reacţionez. M-am uitat în jos la ţinuta mea. Purtam aceeaşi uniformă albastră largă şi aceiaşi tenişi pe care îi purtam întotdeauna.

— Este confuz. Este o altă manifestare a bolii, a spus Lisa rapid, încercând să explice spusele lui Reggie.

Am dat din cap şi l-am ignorat pe Reggie. Cu un an în urmă, aş fi scuzat un astfel de comportament, dar acum ştiam mai multe lucruri.

— Trebuie să vă evaluez pentru a vedea dacă sunteţi eligibil pentru serviciile de îngrijire paliativă. Este în regulă? l-am întrebat.

— Bineînţeles, avem nevoie de ajutor. Vă suntem foarte recunoscători, a răspuns Lisa înainte ca Reggie să poată vorbi din nou.

Mi-am pus geanta medicală pe jos şi mi-am scos tableta.

— Bine, prima întrebare. Puteţi să-mi spuneţi cum vă cheamă?

— Reggie Bush. Nu se vede? Arăt exact ca el, a răspuns Reggie cu o grimasă.

— Văd un alt nume de familie, am spus.

— Oh, nu ai deloc simţul umorului! a suspinat el. Sunt obişnuit cu întrebările astea. Abia am ieşit din spital. Numele meu este Reggie şi suntem în luna ianuarie. Ce altceva mai vrei să ştii?

Am bifat două din cele trei căsuţe care indicau faptul că ştia cine este şi avea noţiunea timpului, dar trebuia să ştiu dacă ştia şi unde se află.

— Ştiţi unde vă aflaţi în acest moment?

— Da: în iad! a răspuns el categoric, apoi a întins mâna spre masa de lângă el pentru a lua doza de Bud Light acoperită de condens. Sunt la mine acasă, a suspinat el. Aceasta este soţia mea, Lisa, iar acesta este câinele meu, Max. Iar asta este ceea ce m-a adus aici, a spus el, ridicând berea şi făcând gestul de „noroc" înainte de a-şi da capul pe spate şi de a o da pe toată pe gât.

Am bifat căsuţa intitulată „locul", care indica faptul că nu era confuz cu privire la locul în care se afla, apoi mi-am scos lanterna pupilară pentru a începe evaluarea fizică. Întotdeauna îmi începeam examinarea din partea de sus a corpului, de la cap, şi mă deplasam spre

partea de jos, spre degetele de la picioare, pentru a nu rata niciun pas. M-am apropiat mai mult de Reggie şi am observat că albul ochilor săi era galben – un semn de boală hepatică în stadiu avansat. Pe măsură ce îmi coboram privirea, am văzut că avea braţele foarte subţiri. Pielea din jurul lor era lăsată, o amintire sumbră a faptului că fusese cândva un tip musculos.

— Cu ce v-aţi ocupat în trecut? am întrebat pentru a sparge tăcerea.

— Construcţii.

— Sunt sigură că aţi avut multă treabă în zonă. Jur că, de fiecare dată când mă întorc, se ridică o clădire nouă.

— Toată lumea vrea o bucată de plajă. Eu şi Lisa ne-am mutat aici când încă era un mic sat de pescari. Pe atunci nu era nimic pe aici. Aşa ne-am ales cu această proprietate. Fiecare dezvoltator din oraş a încercat să o cumpere de la mine, dar eu le spun pur şi simplu „nu", pentru că, şi dacă aş vinde-o pe sutele de mii de dolari pe care vor să mi le dea, unde aş putea să mă duc? Orice altceva costă şi mai mult.

— Vor să ne scoată din oraş, Reggie. Asta e ideea, a strigat Lisa din bucătăria din apropiere. Nu le plac gunoaiele ca noi.

— Ei bine, nu-i lăsa să o ia, Lisa. Mă auzi?

— Şi cui ar trebui să i-o dau, ha? Noi nu avem copii şi nici familie.

— Dă-i-o ei, a spus el, arătând spre mine cu berea în mână, în timp ce eu îmi scoteam metrul din geanta medicală.

Lisa şi-a dat ochii peste cap. Era clar pentru mine că aceasta era o dispută obişnuită între ei, care nu părea să aibă o rezolvare rezonabilă.

— Nu cred că vecinului dumneavoastră i-ar plăcea asta, i-am spus şi am zâmbit pentru a arăta că glumesc.

— Lui nu-i place de nimeni, a spus Reggie şi a continuat să soarbă o a doua bere, pe care probabil că i-o dăduse Lisa în timp ce eu scotoceam prin geantă.

M-am scuzat pentru a-l suna pe doctorul Kumar şi a obţine aprobarea de a-l înscrie pe Reggie în program. Din fericire, vecinul nu mai era pe verandă.

— Hei, sunt la volan, aşa că nu mă pot uita la nimic în momentul acesta, ca să ştii! a răspuns doctorul Kumar la telefon.

— Nicio problemă. Este destul de simplu.

I-am făcut o prezentare generală a lui Reggie. Când i-am spus că are ascită, dr. Kumar m-a întrerupt.

— Cât de grav?

Am derulat până la acea parte a fişei, dar apoi mi-am dat seama că fusesem distrasă de conversaţia cu Reggie şi Lisa şi uitasem să-i măsor abdomenul. Obrajii mi s-au încins.

— Îmi pare foarte rău, am uitat să măsor. Mă duc să o fac chiar acum şi vă sun înapoi.

Dr. Kumar m-a întrerupt.

— Hadley, ştiu că eşti o asistentă bună. Este în regulă. Suntem o echipă. Descrie-mi-l.

Am început să vorbesc, dar mintea mi s-a golit şi am intrat în panică, pentru că nu mă puteam gândi la nicio modalitate medicală sau profesională de a descrie cum arăta abdomenul lui Reggie.

— Eu... nu ştiu. Chiar aş putea să fac măsurătorile acelea şi să vă sun înapoi în două minute.

— Pare însărcinat? a întrebat dr. Kumar.

Era exact lucrul la care mă gândeam, dar nu voiam să spun asta.

— Da, cam în luna a noua de sarcină.

— Probabil că nu mai are mult timp, cu rezultate acelea de laborator şi cu evaluarea aceea. Înscrie-l şi transmite-le condoleanţele mele, a spus doctorul Kumar.

Am încuviinţat şi am închis înainte de a respira adânc şi de a intra din nou în casa lui Reggie şi a Lisei.

— Medicul nostru şi-a dat acordul, le-am spus celor doi.

De parcă m-ar fi înţeles, Max s-a îndreptat spre Reggie şi şi-a pus capul în poala stăpânului său.

— În cinstea morţii, a spus Reggie şi a dat pe gât restul de bere.

SÂMBĂTĂ, M-A TREZIT SOARELE care intra pe fereastră. Mi-am verificat telefonul şi am văzut că primisem un mesaj de la Kelly, care mă întreba dacă vreau să-mi fac manichiura. Avusesem o săptămână grea la serviciu şi tot ce aveam chef să fac era să stau întinsă pe canapea şi să mă uit la un reality-show. Drama fabricată mă făcea întotdeauna să uit de tot ce se întâmpla în viaţa mea.

„Nu astăzi, dar data viitoare cu siguranţă!" i-am răspuns prin SMS. Aveam la dispoziţie aproximativ opt ore pentru a mă destinde înainte de petrecerea aniversară a unui alt prieten, după care urma să luăm cina acasă la părinţii lui Chris.

După ce am urmărit câteva emisiuni şi am împachetat cadoul pentru aniversarea prietenului meu, m-am pregătit pentru seara aceea. În ciuda faptului că era încă frig afară, mi-am pus blugi şi un maiou roz – părinţii lui Chris făceau cald în casă (dar chiar şi aşa, Babette părea mereu să tremure). Mi-am trecut un braţ prin vechiul meu pulover gri pufos şi m-am uitat în oglindă. Nu arătam cel mai bine, dar era suficient.

Chris s-a grăbit să mă complimenteze când a intrat în cameră, spunându-mi că arăt minunat. Arăta mai drăguț decât de obicei, dar întotdeauna făcea un efort atunci când mergeam să ne vedem cu prietenii mei, lucru pe care eu îl apreciam.

Am stat la petrecere o oră și ceva, apoi ne-am luat rămas-bun și ne-am îndreptat spre casa părinților lui. După ce am ajuns, Chris și-a scos telefonul și a spus:

— Of, la naiba, încă nu s-au întors de la alimentară.

A făcut un gest spre docul comunitar din fața locuinței părinților săi.

— Vrei să ne plimbăm un minut până acolo? m-a invitat el.

— Sigur că da!

Soarele era pe punctul de a apune, așa că sincronizarea noastră era perfectă. Am mers până la doc, ținându-ne de mână. O frumoasă barcă cu pânze era legată de un stâlp, legănându-se în apă. Chris m-a condus spre barcă.

— Nu putem face asta, i-am șoptit, râzând.

S-a întors spre mine și a zâmbit, apoi l-am auzit pe căpitan spunând:

— Bine ați venit, Chris și Hadley!

Ne-am plimbat puțin prin golf înainte de a acosta lângă una dintre plajele noastre izolate preferate. Dintr-odată, mi-am dat seama de ce mă invitase Kelly să îmi fac manichiura în dimineața aceea. Am zâmbit cu gura până la urechi, savurând fiecare secundă, în timp ce așteptam să se întâmple.

Am părăsit barca și ne-am plimbat pe nisip până am ajuns la stânci. Pe când le urcam, așa cum făcusem de atâtea ori până atunci, Chris s-a așezat într-un genunchi.

— Hadley, aş fi onorat să-mi petrec restul vieţii alături de tine şi de Brody. Vrei să te căsătoreşti cu mine? m-a întrebat el, zâmbindu-mi.

— Da! am răspuns fără ezitare.

După ce am petrecut câteva momente acolo, ne-am îndreptat înapoi spre barcă. Soarele dispăruse de mult, dar încă mai puteam distinge sclipirea din ochii lui Chris, ceea ce îmi dădea de înţeles că seara nu se terminase.

— Mai am o surpriză, a spus el, strângându-mi mâna.

Am acostat la Louisiana Lagniappe, un restaurant de pe malul apei, şi ne-am luat rămas-bun de la căpitan. Însă nu cina era surpriza.

— *Felicitărări*! am auzit mai multe voci strigând în timp ce intram pe uşă.

Privind roată prin încăpere, mi-am dat seama că toată familia şi toţi prietenii noştri erau acolo. Am rămas cu gura căscată. I-am îmbrăţişat pe toţi, dar cel mai mult m-a şocat s-o văd pe mama.

— *Cum?* Tocmai am vorbit cu tine! Erai în Texas! Ştiai de toate astea? am întrebat-o.

— Am minţit, a spus mama printre lacrimi. Chris plănuia asta de mult timp. Mă bucur atât de mult pentru voi.

M-am îndreptat spre Babette, care mi-a admirat inelul şi mi-a spus cât de fericită este pentru noi.

— Ştiu că este devreme, dar v-aţi gândit la vreo dată pentru nuntă? a întrebat ea.

Am ridicat din umeri.

— Ce vreau să spun este că am visat toată viaţa la ziua nunţii mele. Probabil că voi dori să petrec mult

timp planificând. Poate cândva anul viitor, i-am spus fără să mă gândesc la calendarul propriu al lui Babette.

— Asta sună absolut minunat! a răspuns Babette cu sinceritate.

O clipă mai târziu, am simţit mâna lui Chris pe umărul meu. Mi-a întins un pahar de şampanie şi am ascultat câteva persoane ţinând discursuri şi făcându-ne urări de bine pentru viitor, inclusiv pe părinţii lui. Fiecare discurs se încheia cu toţi cei dragi nouă ridicând paharele şi exclamând: „Noroc!"

LUNI DIMINEAŢĂ ERAM EPUIZATĂ, dar fericită, încă în plină formă după petrecerea neaşteptată din weekend. Mi-am turnat nişte cafea în timp ce ascultam şedinţa de dimineaţă în difuzor. Cât timp colegii mei comunicau noutăţile, m-am sprijinit de blatul din bucătărie şi am admirat noul inel strălucitor de pe inelarul meu de la mâna stângă. Nu purtasem niciodată bijuterii, dar eram încântată să mă obişnuiesc să o port pe aceasta.

— Am fost de câteva ori la Reggie, spunea Jenna, asistenta care fusese de gardă în weekend.

Am ciulit urechile. Era timpul să fiu atentă.

— Trece printr-o perioadă dificilă. Are dureri mari şi am observat o oarecare confuzie. Soţia lui nu se descurcă prea bine. Vrea ca el să primească un „cod complet".

Am făcut o grimasă. Un „cod complet" însemna că, dacă Reggie înceta să mai respire, în loc să anunţăm ora decesului, eram în schimb obligaţi să apelăm numărul de urgenţă şi să-i facem manevre de resuscitare cardiopulmonară – asta în ciuda faptului că atât Reggie, cât şi Lisa semnaseră deja nişte formulare în timpul înscrierii şi fuseseră de acord să nu fie resuscitat. Totuşi, părea că

Lisa nu mai dorea asta. Mi-am propus să mă întâlnesc cu ei înainte de orice altceva în dimineaţa aceea.

CÂND AM AJUNS ACASĂ LA REGGIE, vecinul era din nou pe verandă. I-am zâmbit şi i-am făcut cu mâna.

— Reggie e pe moarte? mi-a strigat vecinul.

Oricât de mult aş fi vrut să mă prefac că nu l-am auzit, era imposibil.

— Nu vă pot împărtăşi nicio informaţie medicală. Este împotriva legii, i-am răspuns eu.

— Eu fac o mulţime de lucruri împotriva legii! a replicat el. Niciodată nu am fost prins.

— Ei bine, eu am un copil acasă, aşa că trebuie să îmi păstrez slujba şi să nu ajung la închisoare. Să aveţi o zi bună! am spus şi am bătut la uşa lui Reggie.

Nu ştiu de ce eram atât de sinceră cu un străin şi nici nu ştiu de ce am continuat conversaţia, de altfel.

De data aceasta, Lisa nu mai era la fel de aranjată ca atunci când o văzusem ultima oară. Max a ieşit în fugă din spatele ei şi a trecut în viteză pe lângă mine.

— N-are decât să te lovească maşina, din partea mea! a strigat Lisa după el.

Mi-am dat seama că era la capătul puterilor.

— Max! Recompensă! am strigat.

Auzind cuvântul magic, câinele a urcat scările şi a dat din coadă în timp ce-şi aştepta recompensa. L-am mângâiat pe cap şi am scos batonul pe care nu apucasem să-l mănânc la micul-dejun. Înainte să i-l dau, m-am uitat la Lisa pentru a mă asigura că am voie să fac asta. A dat din cap că este de acord.

— Mulţumesc, a spus ea înainte de a izbucni în lacrimi.

Am închis repede uşa pentru ca Max să nu poată fugi din nou.

— Am auzit că aţi avut un weekend dificil. Avem unele opţiuni.

— Cealaltă asistentă mi-a spus despre ele, iar răspunsul meu este în continuare nu. Nu azilului de bătrâni, nu voluntarului, nu morţii. Nu sunt pregătită! a protestat ea.

— Bine, ce ziceţi de această opţiune? Mergeţi şi faceţi un duş, aranjaţi-vă, iar eu voi rămâne aici şi îl voi evalua pe Reggie. Nu vă grăbiţi.

— Bine, a spus ea, relaxându-se puţin. Bine.

Lisa a intrat în dormitor, iar eu mi-am îndreptat atenţia spre Max, care era întins pe jos lângă fotoliul lui Reggie.

— Fii băiat cuminte pentru mami, bine? i-am spus lui Max.

Max s-a uitat la Reggie ca şi cum ar fi vrut să-i ceară părerea, dar Reggie dormea adânc. Am auzit duşul pornind şi am atins uşor braţul lui Reggie pentru a-l trezi. Nereuşind să-l trezesc, am încercat să-i strig numele cu blândeţe. Nu voiam să îl sperii, dar când am încercat să îl scutur uşor, Max a lătrat puternic la mine, trezindu-l pe Reggie din somn.

— Ce... ce se întâmplă? a spus Reggie, tresărind.

— Bună ziua! Sunt eu, Hadley!

— Oh, da, te cunosc, a spus el, relaxându-se înapoi în fotoliul lui.

— Pot să vă pun câteva întrebări?

— Da, dă-i drumul! a răspuns el, închizând ochii din nou.

Reggie părea în regulă la prima vedere, dar tot trebuia să-i pun întrebări pentru a stabili dacă era confuz sau nu.

— Îmi puteţi spune cum vă numiţi?

— Asta e o întrebare stupidă. Următoarea! a spus.

Nu era ceva neobişnuit să primesc un astfel de răspuns, aşa că am decis să trec la următoarea întrebare şi să revin la aceasta mai târziu.

— Puteţi să-mi spuneţi unde vă aflaţi acum?

— Da, în Mexia, Texas.

Mi-am ridicat privirea de pe tabletă pentru a vedea dacă Reggie glumeşte, dar nu părea să o facă. Cu siguranţă nu ne aflam în Mexia, sau oriunde în apropiere de Texas.

— Puteţi să-mi spuneţi în ce an suntem?

— 1977, a răspuns el ca şi cum ar fi fost un răspuns evident. Bunica a spus că trebuie să mă grăbesc.

— Serios? Unde mergeţi?

— Nu ştiu. Bunica este unul dintre acei oameni pe care îi asculţi fără să pui întrebări, a răspuns el.

— Asta are logică. Aţi văzut-o sau v-a sunat?

— Ce întrebare ciudată. E chiar acolo, a spus el, făcând semn cu degetul mare spre partea stângă a fotoliului. Mai e ceva sau pot să mă culc la loc?

— Cred că acestea sunt toate întrebările mele, am spus.

Mi-am terminat evaluarea şi mi-am închis tableta. Chiar atunci, Lisa s-a întors în cameră, părând revigorată. I-am zâmbit şi am întrebat-o dacă am putea vorbi în altă parte, ca să poată Reggie să doarmă. A acceptat şi m-a condus pe veranda acoperită din spatele casei, de unde puteam să stăm în continuare cu ochii pe Reggie.

— Deci, o vede pe bunica lui decedată.

— Da, şi pe părinţii lui, a spus ea, aprinzându-şi o ţigară şi oferindu-mi una.

Am refuzat.

— Ce părere aveţi despre asta?

— Doctorii mi-au spus că s-ar putea să devină confuz, a spus ea, trăgând un fum lung din ţigară.

— Aşadar, vreau să ştiţi că urăsc aceste conversaţii la fel de mult ca dumneavoastră. Faptul că vede persoane dragi decedate şi/sau observaţi o confuzie crescută sunt semne că starea lui se înrăutăţeşte.

Am făcut o pauză înainte de a continua, iar când am reînceput să vorbesc, am făcut-o cât se poate de blând.

— Am auzit că doriţi să îl resuscităm atunci când moare. Putem face asta, dar vreau să mă asigur că asta este ceea ce vă doriţi cu adevărat.

Lisa a suspinat şi nu a vrut să mă privească în ochi în timp ce mai trăgea un fum din ţigară.

— Nu vreau ca soţul meu să moară, a spus ea.

— Înţeleg asta.

Am făcut o pauză şi m-am gândit cum să gestionez restul conversaţiei. M-am gândit la discuţia mea cu Steve.

— Dacă ar muri curând, care aţi considera că ar fi o moarte bună pentru el? am întrebat.

De data aceasta, Lisa m-a privit direct în ochi.

— Nu ştiu... Să-l ţin de mână. Să-i spun că-l iubesc.

— Sunt complet de acord, am zis. Vreau să ştiţi că, dacă are un cod complet, va trebui să sun la urgenţe şi să încep imediat compresiile toracice. Ambulanţa îl va duce la spital şi şansele ca el să iasă în viaţă din acel spital sunt minime. Nu sunt zero, dar nu sunt deloc bune.

— Ah, a răspuns Lisa cu glas scăzut.

M-am uitat la Reggie prin geamul de sticlă; dormea încă adânc, cu Max lângă el.

— Nu trebuie să luaţi decizia chiar acum, dar poate că este un lucru important la care să vă gândiţi. Sunt aici ca să vă ajut, dar nu vreau să întrec măsura.

— Nu sunt obişnuită să iau decizii. Nu cred că am luat vreodată o decizie în viaţa mea. Eu şi Reggie suntem împreună de când eram adolescenţi şi el lua întotdeauna toate deciziile. Apoi s-a îmbolnăvit şi am fost trimişi de colo-colo precum vitele: analize aici, vizite la doctor acolo, întâlnirea cu un alt specialist în oraşul cutare...

Am dat din cap în timp ce Lisa vorbea. Situaţia lor părea foarte asemănătoare cu cea a lui Babette. Lisa nu ştia cât de mult o înţelegeam cu adevărat.

— Ei bine, mai gândiţi-vă la asta, am sfătuit-o eu.

Lisa a dat din cap şi ne-am întors înăuntru. Mi-am luat la revedere de la Reggie, care a dormit în tot acest timp, şi i-am scărpinat capul lui Max înainte de a pleca.

ÎN JURUL OREI 19.00, AMESTECAM sosul de spaghete când am primit un telefon. Am lăsat lingura jos şi am răspuns.

— Bună seara, sunt asistenta de gardă.

— Bună, sunt soţia lui Reggie, Lisa. Cred că o să moară.

Am mutat telefonul în cealaltă mână şi am spus:

— Bună seara, Lisa. Sunt Hadley. Vin cât pot de repede.

— O, slavă Domnului! a spus ea.

Îi simţeam uşurarea din voce. Am închis şi am ieşit pe uşă în cinci minute, strigându-i lui Chris câteva instrucţiuni pentru terminarea cinei în timp ce plecam.

Puţin mai mult de o jumătate de oră mai târziu, am ajuns la casa lor pentru a doua oară în ziua aceea. Am păşit cu prudenţă prin iarbă, cu o teamă suplimentară

de a nu călca într-o gaură nevăzută. Uşa era întredeschisă, aşa că am băgat capul înăuntru în timp ce ciocăneam. Am privit în jur, dar nu am văzut pe nimeni în sufragerie.

— Doamnă Lisa? Sunt Hadley! am strigat.

Lisa a apărut de după colţ şi m-a condus pe hol până la dormitorul lor, unde Reggie era întins în pat. Respira zgomotos şi prelung. Max stătea în pat lângă el şi scâncea.

— A primit morfină? am întrebat eu.

— Da, acum câteva minute. I-am administrat-o la fiecare câteva ore.

— Faceţi o treabă extraordinară, am asigurat-o. Ce ar fi vrut să facem pentru a-l face să se simtă bine? Unora le plac rugăciunile, alţii preferă tămâia sau lumânările, iar altora le place muzica.

— Hm, el crede că totul se întunecă atunci când mori, aşa că fără rugăciuni. Nu cred că avem lumânări.

— Dar muzică? am întrebat.

— Country, a răspuns ea şi şi-a privit soţul cu dragoste. Îi place muzica country.

Lisa a reglat vechiul radio cu ceas cu alarmă de pe dulapul lor până când a găsit postul care difuza hituri country.

— Doamnă Lisa, am spus, se apropie momentul. Vreţi să-l resuscitez când va muri?

M-a ignorat şi l-a ţinut de mână pe soţul ei, cântând odată cu radioul. Am privit-o cum îi dă părul pe spate şi îi spune cât de mult îl iubeşte. Inima mi-a luat-o la goană când i-am auzit respiraţia încetinind, ştiind că se va opri în curând, dar tot nu ştiam ce voia Lisa să fac când va sosi momentul acela. Dacă voia să fie resuscitat, atunci trebuia să încep imediat manevrele.

— Dacă există o viaţă de apoi, îmi vei trimite un semn, iubitule? a spus ea.

L-am privit cum a mai respirat superficial încă o dată. Uneori nu eşti sigur dacă ultima respiraţie a cuiva este cu adevărat ultima, dar alteori ştii sigur că este. Ştiam că aceasta fusese ultima pentru Reggie.

— Doamnă Lisa..., am spus cu prudenţă.

— Nu. Nu face nimic, a zis ea, continuând să-l ţină de mână.

Nu m-am mişcat.

În acel moment, gazda postului de radio a anunţat că „tocmai a primit o cerere specială pentru o persoană specială", iar în scurt timp, a urmat melodia unui cântăreţ de muzică country.

— Randy Travis. Aceasta a fost melodia pe care am dansat la nunta noastră, a spus Lisa.

M-au trecut fiori pe şira spinării.

— *Forever After All*[4]. Asta a ales pentru primul nostru dans... Cum funcţionează „Până la capăt" când unul dintre cei doi moare? a întrebat Lisa, iar apoi a făcut o pauză de câteva secunde, ştergându-şi nasul cu mâneca şi ridicându-se în picioare. Poţi să le spui să vină să-l ia. Eu voi fi pe verandă.

Eram şocată de reacţia ei. După ce a părăsit camera, am trecut prin rutina mea obişnuită, inclusiv să-i ascult bătăile inimii, să-l spăl şi să sun la pompe funebre. În tot acest timp, Max a stat cu capul în poala lui Reggie.

Curând, s-a auzit o bătaie în uşă. I-am salutat pe angajaţii firmei de pompe funebre, Dave şi partenerul său, Sam, pe care îi cunoşteam de la alte decese anterioare. Lisa a intrat când i-a auzit sosind şi ne-a urmat

4 *Până la capăt* (în lb. engl. în orig.) (n. tr.).

în dormitor. Era lipsită de orice expresie, complet lipsită de emoţii.

După ce au pregătit targa, Dave s-a dus să-l mute pe Reggie, dar s-a dat repede înapoi când Max s-a năpustit asupra trupului lui Reggie şi a început să mârâie agresiv. Nu-l mai văzusem niciodată pe Max să mârâie. Parcă ar fi ştiut.

— Max! a strigat Lisa, apoi l-a apucat de zgardă şi l-a scos din cameră.

Dave şi colegul său l-au transferat pe Reggie pe targă şi l-au acoperit cu un cearşaf înainte de a-l scoate din casă. M-am întors în dormitor ca să verific cearşafurile. Uneori, când pacienţii sunt mutaţi, lasă în urmă pete care pot fi deranjante, aşa că întotdeauna bag cearşafurile la spălat înainte de a pleca. Max era deja înapoi pe pat, scheunând şi gemând de parcă ar fi plâns. Cearşafurile păreau curate, aşa că, în loc să mă ocup de spălat, am încercat să-l liniştesc pe Max, mângâindu-l pe cap, dar fără niciun rezultat. După câteva minute, m-am dus să o caut pe Lisa pentru a-mi lua rămas-bun. Era pe veranda din spate şi fuma o ţigară. Am ieşit şi am închis uşa în urma mea, neştiind ce să fac sau să spun.

— Nu mi-a plăcut niciodată să beau alcool, a spus Lisa. Dar de fiecare dată când era o promoţie, sau vreo nuntă, sau orice alt eveniment, simţeam că trebuie să bem.

M-am aşezat ca să arăt că o ascult şi că nu mă grăbesc.

— Aveam multe de sărbătorit, cred.

— Pare un lucru bun, am spus eu, cu reţinere.

— A fost, dar a condus la o problemă reală. Iar acum, acea problemă foarte reală a făcut ca eu să rămân singură la 50 de ani. Nu am fost niciodată singură. Ce mă fac? a întrebat ea.

Nu ştiam cum să răspund la această întrebare.

— Ei bine, avem un grup de sprijin care se reuneşte săptămânal, am încercat.

Am privit cum copacii de pe câmpul din spatele nostru se legănau uşor în bătaia vântului. Lisa mi-a zâmbit cu melancolie.

— Eşti drăguţă. Nu îţi strica viaţa aşa cum am făcut-o noi! a spus ea, trăgând din ţigară.

— Chiar mi-a făcut plăcere să am grijă de Reggie. Aţi făcut o treabă grozavă în a avea grijă de el. Vorbesc serios.

Lisa a zâmbit şi a răspuns:

— Mulţumesc. Cred că aici ne luăm adio.

— Ei bine, cred că pe mai târziu, am mai încercat o dată.

I-am spus că Steve organiza întâlniri săptămânale de sprijin pentru persoanele îndurerate şi că o va monitoriza personal pe parcursul anului următor.

— Mulţumesc pentru tot, Hadley. La revedere.

Am înţeles aluzia şi mi-am adunat lucrurile, făcându-i cu mâna şi mângâindu-l pe Max pe cap la plecare.

DUPĂ CELE 40 DE MINUTE de condus până acasă, m-am târât în pat, epuizată. Mă simţeam neliniştită în legătură cu modul în care se terminaseră lucrurile cu Lisa. Am pus mâna pe telefon pentru a-i trimite un mesaj, ceea ce nu este în mod explicit împotriva regulilor, dar nici nu este ceva ce facem în mod normal.

„Mă gândesc la dumneavoastră. O să vă sun mâine", am tastat şi apoi am apăsat butonul „Trimite".

Am privit ecranul până a apărut statusul „Livrat", apoi mi-am pus telefonul la încărcat şi m-am dus la culcare.

Când m-am trezit în dimineaţa următoare, mi-am verificat telefonul. Nu primisem niciun răspuns, aşa că m-am dus în sufragerie, unde Brody se juca fericit cu camioanele lui pe podea, iar Chris îşi savura cafeaua.

— Hei, mă gândeam... Vrei să-l rogi pe Steve să ne oficieze nunta? m-a întrebat Chris.

Căutasem deja nişte oficianţi pe internet, dar niciunul nu mi se păruse deosebit. Îmi plăcea ideea ca nunta să ne fie oficiată de cineva care ne cunoştea pe amândoi.

— Mi-ar plăcea asta! am spus, aplecându-mă să îl sărut pe Brody pe creştet. Îl voi întreba după şedinţa noastră din această dimineaţă.

AM FOST PRIMA CARE A sosit la şedinţa săptămânală de informare, în care toate departamentele se reunesc pentru a trece în revistă starea fiecărui pacient. La scurt timp după ce m-am aşezat, Steve a apărut de după colţ şi m-a salutat cu căldură:

— Bună!

Era exact persoana pe care voiam să o văd.

— Bună! am spus eu veselă. Deci, eu şi Chris am stat de vorbă şi am fi onoraţi dacă ai vrea să ne oficiezi nunta. Ai fi dispus să faci asta?

— Aş fi mai mult decât onorat! mi-a spus, zâmbind.

I-am mimat un „Mulţumesc", în timp ce mai mulţi membri ai personalului intrau în încăpere. Vorbeam despre pacienţii noştri în ordine alfabetică, ceea ce însemna că eu eram prima. În mijlocul discursului meu,

recepţionera noastră a întrerupt şedinţa – lucru pe care nu-l mai făcuse niciodată.

— Travis, este urgent! a spus ea, ducându-şi degetul mic la gură şi degetul mare la ureche, indicându-i că are un apel telefonic.

Travis a ieşit din cameră, iar eu am continuat să vorbesc.

Când Travis s-a întors, şi-a pus mâna pe umărul lui Steve şi i-a făcut semn să-l urmeze afară din încăpere. Eram confuză, dar am încercat să rămân concentrată asupra unui coleg care ne spunea despre un pacient aflat în declin rapid, a cărui familie avea nevoie de mai mult sprijin.

Travis şi Steve au părăsit încăperea, iar noi ceilalţi am continuat cu actualizări despre încă doi sau trei pacienţi, până când Steve a intrat în cele din urmă înapoi şi a spus:

— Îmi pare rău că vă întrerup, dar, Hadley, avem nevoie de tine!

Toată lumea s-a uitat la mine când m-am ridicat în picioare. Am ieşit şi am închis uşa grea a sălii de şedinţe în urma mea, neştiind la ce să mă aştept.

— Hadley, a spus Steve, este vorba despre Reggie.

Am revăzut în minte instantaneu seara trecută, întrebându-mă ce ar fi putut să meargă prost. Nu mă puteam gândi la nimic. Moartea lui Reggie fusese una liniştită, soţia lui nu ceruse să fie resuscitat, iar eu privisem cum îl luaseră angajaţii de la pompe funebre. Ba chiar completasem şi fişa şi o trimisesem încă de aseară.

— O cunoşteai pe soţia lui, Lisa? m-a întrebat Steve.

„Of", m-am gândit eu. „Asta pentru că i-am trimis un mesaj. Poate că, până la urmă, nu a fost bine să fac asta."

— Da, i-am trimis un mesaj doar ca să știe că cineva se gândește la ea, am explicat.

Travis și Steve s-au uitat unul la celălalt, în mod clar confuzi, apoi Steve s-a întors spre mine.

— Hadley, Lisa s-a sinucis aseară. Poliția crede că a făcut-o imediat după ce ai plecat.

Am încercat să asimilez ce îmi spusese, dar nu îmi venea să cred. Le simțeam privirile ațintite asupra mea, dar tot ce puteam să fac era să clatin din cap cu neîncredere. După aproximativ un minut, m-am uitat la Steve și am spus:

— Ar fi trebuit să știu. Ar fi trebuit să fac ceva. Este vina mea!

— Ți-a spus că are gânduri sinucigașe? a întrebat Travis.

— Nu, dar eu am fost ultima persoană care a văzut-o. Ar fi trebuit să îmi dau seama, nu? am întrebat cu disperare.

Steve i-a aruncat lui Travis o privire care sugera faptul că avea să se ocupe el de asta. Și-a pus mâna pe umărul meu și i-a spus lui Travis:

— Ne vom întoarce. Pune o altă asistentă să se ocupe de pacienții ei astăzi.

Imediat ce Travis a plecat, m-am întors spre Steve.

— Trebuie să trec pe la ei pe acasă. Nu a murit. Se înșală! l-am implorat.

Steve a suspinat.

— Am o idee mai bună, a spus el. Haide să mergem în altă parte!

Simţindu-mă învinsă, am dat din cap şi l-am urmat până la maşină. După ce am mers vreo zece minute, am virat pe un drum vechi neasfaltat şi mi-am dat seama încotro ne îndreptam. Steve a parcat maşina şi a oprit motorul.

— Mergem? a întrebat el.

Eram confuză cu privire la motivul pentru care ne aflam aici, dar am acceptat. Nu era niciun nor pe cer, iar praful se ridica în jurul tenişilor mei albi când păşeam. Am avut grijă să nu calc pe mormântul nimănui. Steve m-a condus până la o bancă de ciment de sub un copac şi ne-am aşezat. Ştiam exact unde ne aflam şi nu voiam să mă uit la piatra funerară. Nu mă simţeam demnă de a mă afla lângă mormintele lui Carl şi al Annei astăzi.

După câteva momente, Steve a spus:

— M-am întâlnit cu soţia lui Carl aici zilele trecute ca să ne rugăm.

M-am întors să îl privesc. Nu ştiam că păstraseră legătura.

— În timp ce mă uitam în jur, a continuat el, am observat ceva ce cred că ar trebui să vezi şi tu. Uită-te la pietrele funerare din jurul nostru.

Am scrutat cimitirul. Am văzut o mulţime de nume de familie ale pacienţilor pe care îi îngrijisem.

— Sunt o mulţime de oameni pe care îi iubesc, am spus, cu lacrimi în ochi.

— Sunt o mulţime, Hadley, a spus el. Sunt o mulţime de morţi liniştite la care ai asistat. Este, de asemenea, o povară greu de dus şi cred că este timpul să vorbeşti cu un terapeut. Nu pentru că ar fi ceva în neregulă cu tine, ci pentru că eşti o asistentă bună şi nu vreau să văd cum te extenuezi.

— Astăzi, mă simt cea mai proastă asistentă din toate timpurile, i-am spus.

Steve mi-a cuprins umerii cu braţul şi m-a strâns.

— Ştiu, puştoaico! Dar vin zile mai bune, bine?

— Vom vedea, am răspuns.

CAPITOLUL OPT

Lily

Nu voiam să am nevoie de ajutor. Voiam să mă pot deconecta şi să nu simt nimic. Voiam să fiu logodnica perfectă, care îl ţinea de mână pe Chris şi îl alina în perioada în care Babette era bolnavă, mama iubitoare care făcea gustări demne de Pinterest pentru clasa lui Brody, cea mai bună prietenă din lume care îşi amintea şi organiza aniversările tuturor şi o asistentă care lucra cu normă întreagă şi care se ocupa de toţi pacienţii ei cu îndemânarea şi uşurinţa unui jongler de la Cirque du Soleil.

La prima mea şedinţă cu terapeuta pe care mi-o recomandase Steve – la câteva săptămâni după moartea lui Reggie şi cea a Lisei –, am încercat să-mi creionez această imagine a mea. Dar ea nu m-a crezut, iar asta m-a făcut să mă simt inconfortabil. Plănuisem să mă întâlnesc cu ea doar pentru o şedinţă sau două, pentru a lucra asupra situaţiei specifice care mă adusese aici, dar mi-a fost imediat clar că ea avea alte idei.

A început prima noastră şedinţă întrebându-mă:

— Cum este relaţia ta cu părinţii tăi?

— Mama este minunată, dar acum locuieşte în Texas, aşa că nu o văd prea des. Tatăl meu...

M-am întrerupt şi m-am uitat pe fereastră la o pasăre albastră din copacul de afară, gândindu-mă pentru scurt timp la domnul Carl.

— Este complicat, am continuat. Părinţii mei au divorţat pe când aveam 17 ani, apoi au fost ani întregi în care eu şi tata nu ne-am vorbit până să ne împăcăm. Totuşi, mi-aş fi dorit să fi fost diferită copilăria mea.

— În ce sens? m-a întrebat terapeuta.

Cum poţi rezuma o copilărie? Au fost părţi bune şi părţi oribile, ceea ce am presupus că era valabil pentru majoritatea oamenilor. Am ridicat din umeri.

— Părinţii mei ar fi trebuit să divorţeze mult mai devreme. Certurile lor erau foarte urâte. Dar o mulţime de oameni divorţează. Este ceva normal.

— Dacă ai putea să evaluezi certurile părinţilor tăi pe o scară de la zero la zece, zece fiind cel mai rău, ce notă le-ai da?

— Zece, am răspuns imediat.

— Asta nu este normal, a spus ea, fără să-şi ia ochii de la mine.

M-am foit pe scaun.

După o scurtă pauză, a continuat:

— Păstrând ideea, cum este relaţia ta cu logodnicul tău?

— Bună! Ne mai certăm şi noi uneori, desigur, dar e un tip grozav. În sfârşit, nu mă mai simt ca o mamă singură. Mama lui este foarte bolnavă, aşa că petrecem mult timp cu familia lui.

— Şi ce părere ai despre asta?

Niciunei părţi din mine nu-i plăcea să se simtă atât de vulnerabilă. Aş fi vrut să fug, dar, în schimb, am stat nemişcată şi am încercat să-mi păstrez calmul.

— Este greu, am răspuns sincer. Îmi iubesc logodnicul şi îi iubesc familia. Sunt recunoscătoare faţă de ei şi faţă de modul în care ne-au acceptat pe mine şi pe fiul meu. Dar este dificil să aştepţi să moară cineva. Am sentimentul că ne punem vieţile în aşteptare, iar asta este stresant. Până şi gândurile acestea mă fac să mă simt ca o persoană îngrozitoare, dată fiind situaţia prin care trec Chris şi familia lui. Şi o iubesc şi pe Babette...

Am făcut o pauză de o clipă înainte de a continua.

— Sunt asistentă medicală specializată în îngrijire paliativă. Văd mereu cum familiile îi îngrijesc pe cei dragi şi cum se confruntă cu pierderea lor. Ştiu că este greu şi ştiu că este stresant şi emoţionant pentru toţi cei implicaţi. Totuşi, este dificil atunci când este vorba despre propria familie.

Terapeuta a dat din cap.

— Tu şi logodnicul tău vă certaţi din această cauză?

M-am uitat la ea cu privirea goală.

— O să presupun că nu ai învăţat niciodată să te cerţi, a spus ea, notând ceva în carneţel.

— Poftim?

— Nu ai avut un exemplu sănătos despre cum să ai un dezacord în cadrul unei relaţii romantice, nu-i aşa?

Am dat din cap drept răspuns. Nu mă aşteptasem ca discuţia noastră să meargă în această direcţie.

— Putem lucra la asta. Este în regulă. Ştiu că munca ta ca asistentă specializată în îngrijire paliativă este motivul pentru care ai venit să mă vezi, dar eu cred în tratarea întregii persoane, nu doar a unor părţi izolate.

Am lăsat să-mi scape un oftat de uşurare. Faptul că avea un plan m-a făcut să mă simt mai bine.

M-AM SIMŢIT MAI RELAXATĂ când m-am întors în biroul terapeutei la următoarea şedinţă.

— Astăzi vom discuta despre sinucidere, a declarat ea fără menajamente.

Toată încrederea mea a dispărut. Am înghiţit în sec şi am întins mâna după sticla de apă. Încă simţeam o vină imensă în legătură cu moartea Lisei, oricât de mult aş fi încercat să-mi distrag atenţia. Simţeam mereu o apăsare în piept. Chiar dacă nimeni nu îmi spusese nimic, aveam sentimentul că toţi cei din birou probabil credeau că sunt o asistentă oribilă pentru că nu prevenisem sinuciderea Lisei.

— Săptămâna trecută ai spus că te simţi personal responsabilă, a spus terapeuta.

Am dat din cap.

— Dacă aş fi rămas atunci cu ea, aş fi putut să o opresc. Ar fi trebuit să rămân.

Terapeuta s-a lăsat pe spătarul scaunului, a ridicat din sprâncene şi a zis:

— Crezi că ai această putere? Nu crezi că ea ar fi făcut-o indiferent de cât ai fi rămas tu acolo?

M-am uitat la ea cu uimire. Am lăsat cuvintele ei să se sedimenteze. Probabil că avea dreptate, dar tot aveam impresia că aş fi putut face ceva mai mult.

— Ce indicii ai ratat care te-ar fi determinat să rămâi? a întrebat ea.

— Nu ştiu, dar sunt sigură că au fost câteva.

— Uite, atunci când privim lucrurile retrospectiv, întotdeauna le vedem mai clar.

Terapeuta s-a aplecat spre mine, privindu-mă direct în ochi.

— Dacă ţi-aş da un indiciu că am de gând să fac ceva care să-mi facă rău chiar acum, ai pleca?

— Bineînţeles că nu! am răspuns fără ezitare.

— Atunci asta îmi spune că nu aveai nicio idee că intenţiona să facă ceea ce a făcut. Dacă ai fi ştiut, ai fi rămas. Nu ai făcut nimic greşit şi mă îndoiesc că ea ar fi vrut să te simţi vinovată.

La auzul acestor cuvinte, am simţit că greutatea care îmi apăsa pieptul începea să se ridice. Poate nu complet, dar cel puţin o mare parte din ea.

— Acum, hai să vorbim despre alte lucruri, a spus ea şi am trecut mai departe.

A DOUA ZI DIMINEAŢĂ, am intrat în birou simţindu-mă puţin mai uşoară.

— Bună! l-am salutat pe Will, voluntarul care se ocupa de pacienţii aflaţi pe patul de moarte şi care stătuse lângă Elizabeth de Crăciun.

Din când în când îşi făcea apariţia pe la birou, de obicei pentru a lua cursuri de informatică sau pentru vreun alt fel de procedură administrativă.

— Bună, a spus el. Am auzit despre Reggie şi soţia lui. Îmi pare foarte rău.

Ochii lui blânzi mă priveau în timp ce vorbea.

— Şi mie. Credeam că îngrijirea pacienţilor de vârsta mea sau mai tineri este cea mai grea parte a meseriei, dar asta a fost de-a dreptul îngrozitor.

Will a dat din cap şi am rămas amândoi tăcuţi câteva secunde, ca şi cum am fi recunoscut durerea. După o clipă, a spus:

— Bănuiesc că, o vreme, o să te văd mai mult pe timpul nopţii, nu-i aşa?

M-am uitat la el, confuză. Will a ridicat din sprâncene când şi-a dat seama că nu aflasem încă vestea.

— Una dintre asistentele de gardă îşi ia concediu de îngrijire a familiei pentru a avea grijă de noul ei nepoţel, iar cealaltă tocmai şi-a prezentat preavizul, m-a informat el.

Am gemut. Deja lucram în fiecare zi de luni până vineri, de la 8.00 la 17.00, îl luam pe Brody de la şcoală, pregăteam cina, îl puneam la culcare, apoi întocmeam fişe preţ de câteva ore înainte de a adormi eu însămi – de obicei pe canapea, complet epuizată. La ultima noastră întâlnire, ni se spusese că s-ar putea să mai angajăm în curând o altă asistentă, dar deocamdată eram doar trei asistente cu normă întreagă care alergam de colo-colo, încercând să ne ocupăm de 50 de pacienţi în total. Iar acum se părea că tot noi trei urma să facem prin rotaţie şi turele de noapte, cele două asistente care făceau aceste ture urmând să iasă din peisaj.

Speram ca Travis să aibă o soluţie pentru asistentele de gardă, însă aparent nu avea.

— Aşadar, în curând nu vom mai avea asistente de gardă, a început Travis şedinţa săptămânală.

Ne-am uitat cu toţii unii la alţii. M-am foit neliniştită pe scaunul meu.

— Am dat anunţat cum că posturile sunt libere, dar nu există nicio persoană interesată momentan, a continuat el.

— Prin urmare, este de la sine înţeles că nu vom accepta pacienţi noi, nu-i aşa? a întrebat Jenna, tăindu-i vorba la jumătatea frazei.

— Ei bine, nu chiar, a răspuns Travis. Compania ar dori să acceptăm în continuare pacienţi noi şi să facem ture de gardă.

— Lasă-mă să văd dacă am înţeleg. Aşadar, vor să continuăm să lucrăm fără pauză de masă în fiecare zi, să petrecem ore întregi în fiecare noapte întocmind fişe

acasă şi, în plus, să nu dormim în fiecare a treia noapte? Nu sunt de acord cu asta. Am pacienţi pe care trebuie să-i văd, iar această întâlnire ar fi putut fi înlocuită de un e-mail, a spus Jenna, apoi şi-a împins scaunul înapoi, şi-a strâns lucrurile şi a plecat.

Eu şi Amanda ne-am uitat una la cealaltă, şocate. Mi-aş fi dorit în secret să am şi eu încrederea Jennei, dar în niciun caz nu aş fi contestat vreodată autoritatea în felul acesta, sau cel puţin nu cu voce tare.

— Deocamdată, haideţi să o luăm uşor, să vedem cum decurg lucrurile de la o noapte la alta, a spus Travis. Hadley, te am pe tine pentru seara aceasta.

Am dat din cap. Nu mi se părea că aveam de ales şi ştiam că pacienţii noştri aveau nevoie de cineva care să aibă grijă de ei. În timp ce ieşeam din birou chiar înainte de ora 17.00, l-am sunat pe Chris pentru a-i explica situaţia şi am fost recunoscătoare că era dispus să mă ajute cu Brody.

— Ar fi cazul să te plătească bine pentru asta, a spus el.

— Doi dolari pe oră.

Eram plătite cu doi dolari pe oră pentru a aştepta să sune telefonul, apoi cu tariful nostru orar în cazul în care mergeam la o solicitare. Deşi să aştepţi ca telefonul să sune nu necesită prea mult efort, viaţa ta este pusă în aşteptare până o face, moment în care trebuie să fii gata să zbori pe uşă în orice clipă.

— Este legal? a întrebat Chris, uimit.

— Ştii că nu voi comenta şi nu-mi voi risca slujba.

— Nu dormi niciodată când eşti de gardă. Nu-mi place că vei face asta atât de des.

— Ştiu. Îmi provoacă multă anxietate, am recunoscut. Întotdeauna îmi fac griji că nu voi auzi telefonul şi că voi fi concediată.

Deşi nu-l puteam vedea pe Chris, aveam senzaţia că îngrijorarea lui se transfera cumva prin telefon, în ciuda tăcerii lui.

— Voi fi bine, totuşi! am spus repede, încercând să rămân optimistă. Adică, nu e ca şi cum aş avea de ales.

CÂND AM AJUNS ACASĂ, am simţit cum mă cuprinde anxietatea în timp ce îmi verificam telefonul pentru a mia oară, asigurându-mă că nu am ratat vreun apel. Telefonul nu a sunat cât am pregătit cina şi i-am făcut baie lui Brody. Liniştea a continuat şi cât timp am întocmit fişele, iar Chris s-a uitat la ştiri lângă mine pe canapea.

— Te-ai gândit câte domnişoare de onoare vei avea? m-a întrebat Chris.

— Ei bine, ştiu că le voi avea cel puţin pe cele cinci prietene cu care vorbesc în mod regulat, iar Summer va fi principala domnişoară de onoare. Dar tu?

— Eu aş vrea să fie şase. Ce zici de Hannah? Întotdeauna vorbeşti cu atâta drag despre ea.

Este adevărat că Hannah era una dintre cele mai vechi şi mai dragi prietene ale mele. Trecuserăm prin multe împreună. Dar ea se mutase în alt stat cu câţiva ani în urmă şi, în vâltoarea vieţii, nu mai avuseserăm ocazia să ne întâlnim prea des. În momentul acela, simţeam că legătura noastră se rupsese.

— Nu am mai vorbit prea mult cu ea de când s-a mutat, i-am răspuns.

— Da, dar aţi trecut prin multe împreună. Ar trebui să te gândeşti la asta.

Am ridicat din umeri.

— Nu prea mai vorbim.

Mi-am verificat din nou telefonul. Nimic. În timp ce continuam să completez fişele, mă gândeam la Hannah şi la ideea de a o ruga să fie domnişoara mea de onoare. Eram prietene de când aveam 14 ani, iar pierderea lui Taylor Haugen ne apropiase foarte mult în liceu. Dar perioada la care se referea Chris, despre care vorbeam cu atâta drag, era cea pe care o petrecuse alături de mine pe când eram însărcinată cu Brody. Când multe dintre prietenele mele se distanţaseră, ea îmi fusese alături. Mă suna în fiecare zi să vadă ce fac. Făcea ore suplimentare pentru a mă ajuta să cumpăr haine pentru bebeluşi, chiar dacă eu insistam că nu aveam nevoie de ele. O ajutase pe mama să organizeze petrecerea în cinstea viitorului nou-născut şi aveam o bănuială că se asigurase că toată lumea venea să mă susţină.

Cu toate acestea, se mutase în Carolina de Nord cu cel care era iubitul ei de mult timp şi nu mai vorbiserăm prea mult de atunci. Eram ocupată şi, din câte îmi puteam da seama de pe reţelele sociale, şi ea părea ocupată. Nu mă putusem abţine să mă simt geloasă când răsfoisem pagina ei de Instagram şi văzusem toţi noii prieteni pe care şi-i făcuse în Carolina de Nord. Părea că îşi văzuse de viaţa ei.

— Trebuie să fac un duş. Poţi să răspunzi la telefon dacă sună? l-am întrebat pe Chris, înmânându-i telefonul.

— Ce să spun? a întrebat el.

— Spune doar bună seara şi că sunt la duş. Ar trebui să fie cineva de la serviciul de asistenţă telefonică, o altă asistentă.

În timp ce îmi spălam părul, am început să visez cu ochii deschişi la nunta noastră. După câteva minute,

am simţit în sfârşit cum mi se relaxează corpul, dar am fost întreruptă de Chris, care a deschis uşa de la baie şi mi-a strigat că sună telefonul.

Am oprit repede apa şi am luat prosopul, ştergându-mă pe mâini ca să pot lua telefonul de la el.

— Alo? Am nevoie de ajutor, am auzit o voce.

Părea a fi o tânără.

Deşi serviciul de asistenţă telefonică ar fi trebuit să fie şi el pe fir, din când în când ne mai transferau câte un apel al unui pacient şi închideau imediat, în loc să rămână pe fir.

— Bună seara, da, sunt asistentă medicală. Cu ce vă pot ajuta?

— Suntem la 20 de minute distanţă. Vreau să ne întâlnim acolo, a spus ea înainte ca apelul să se întrerupă.

M-am uitat fix la telefon, confuză. Mi-am pus halatul şi am sunat înapoi la numărul de telefon de pe care fusesem apelată, dar nu a răspuns nimeni. Habar nu aveam cine avea nevoie de mine şi nici unde trebuia să mă duc. Am încercat la numărul de gardă şi, din fericire, au reuşit să-mi spună, după numărul de telefon, ce pacient îi sunase: Lily Webster. Am răsfoit o listă lungă de pacienţi pe tableta mea şi am dat click pe numele ei pentru a citi ultima observaţie notată de asistentă – dar fişa ei era goală. Am dat click pe e-mailul de serviciu şi am căutat numele ei acolo.

„Bună, echipă, avem o pacientă care vine din Georgia. Va fi în grija noastră doar pentru câteva zile. A fost o călătorie de ultimă oră, dar centrul de îngrijire paliativă la care este înscrisă în Georgia a spus că este stabilă şi că nu ar trebui să aibă nevoie de o vizită. Voi încărca documentele în fişa ei mâine", se arăta într-un e-mail trimis de recepţionera noastră.

Aşadar, Lily era o pacientă care călătorea.

Pentru că Destin este o destinaţie turistică, primim frecvent pacienţi care călătoresc. Aceştia sunt înscrişi la centrele de îngrijire paliativă din oraşele lor, care ne cer să îi preluăm în caz de urgenţă. Aceşti pacienţi de obicei nu ne sună pentru că, în mod obişnuit, oamenii care sunt foarte bolnavi nu se simt în stare să călătorească. În plus, unele legi statale pot îngreuna transportul trupului între state în cazul în care un pacient moare, ceea ce îi poate descuraja pe unii dintre ei să călătorească. Totuşi, mulţi nu cunosc aceste legi şi află de ele doar atunci când este prea târziu.

Atunci când sună câte un astfel de pacient care se află în călătorie, situaţia este adesea greu de gestionat, deoarece, de obicei, nu avem multe informaţii despre el şi ne sună doar dacă este vorba despre o urgenţă. Se pare că Lily era o pacientă aflată într-o situaţie de criză, iar eu mă duceam la această vizită orbeşte. M-am urcat în maşină şi am introdus adresa în sistemul GPS. Am condus până la un complex de pe plajă şi am parcat lângă piscina comună, apoi mi-am scos tableta pentru a vedea la ce apartament trebuia să merg.

„3B, 3B, să nu uiţi asta", mi-am spus în timp ce intram în clădire.

Pasarelele de acces spre apartamentul respectiv erau afară, iar vântul bătea dinspre nord, aprig şi rece.

— Intraţi! am auzit pe cineva strigând când am bătut la uşă.

Am intrat şi imediat m-a lovit mirosul unor produse chimice de curăţare. Dincolo de holul mic de la intrare, se afla o bucătărie mare în formă de U, unde două valize negre stăteau lângă uşă, încă nedesfăcute. Îmi puteam vedea reflexia în ferestrele mari, cât peretele, care sunt sigură că ofereau o privelişte spectaculoasă a oceanului

în timpul zilei. Dar, în momentul de față, nu făceau decât să oglindească haosul din fața mea. O tânără de vreo 20 de ani se plimba de colo-colo, în mod clar disperată. O altă tânără, despre care am presupus că era Lily, stătea pe canapea, cu capul dat pe spate, sprijinit pe o pernă, cu brațele atârnând flasce pe lângă ea. Purta o bonetă croșetată, roz cu maro, care, am presupus, îi acoperea capul lipsit de păr. Era palidă și imobilă.

— Bună, eu sunt asistenta medicală, am spus, îndreptându-mă spre Lily.

— Se simțea bine, mi-a spus prietena ei, cu disperare în glas. M-a rugat să o duc pe plajă pentru ultima oară. Ne-am urcat în mașină. Cântam. Am luat gustări. A tras un pui de somn și, cu o jumătate de oră înainte de a ajunge, m-am uitat la ea și arăta așa.

Am dat din cap în semn de răspuns. Deseori, călătoriile erau mai extenuante pentru pacienții care beneficiau de îngrijire paliativă decât s-ar fi așteptat ei sau tovarășii lor de călătorie.

— M-a cam speriat, dar i-am spus lui Lily că aproape am ajuns și să se trezească. Ea nu s-a mișcat. Așa că i-am spus și mai tare. Nu a reacționat. Apoi am început să țip. Și am tot țipat. Nimic. Când am ajuns aici, am parcat și am fugit spre portiera ei. Am deschis-o și ea a căzut practic din mașină precum un sac de cartofi. A trebuit să o car înăuntru... ca pe un copil.

Ochii fetei erau roșii de la plâns și rimelul i se scursese pe față.

— Cum te cheamă? am întrebat cu blândețe.

— Allison, a spus ea, recăpătându-și glasul.

— Bine, Allison. Lasă-mă să o evaluez repede pe Lily. Apoi putem să facem un plan, bine?

Allison a dat din cap, dar a continuat să se plimbe de colo-colo cât timp i-am măsurat lui Lily semnele vitale.

Primul lucru pe care l-am observat a fost că avea respirația îngreunată.

— Ia vreun medicament? am întrebat.

Allison a ieșit din cameră să le aducă și s-a întors în mai puțin de un minut. Am scotocit prin cutie până am găsit flaconul cu eticheta ROXANOL, una dintre denumirile de marcă pentru morfină. Era plin.

— A luat vreun pic? am întrebat, presupunând că răspunsul era „nu".

— Nu, a confirmat Allison.

Am citit pe partea laterală a flaconului, unde era specificat faptul că trebuia luată cea mai mică doză, de 0,25 ml.

— Are alergie la ceva?

— Habar nu am. Trebuia doar să mergem la plajă! a răspuns Allison îngrijorată.

— Bine, este în regulă, am spus eu calmă.

Am apăsat pe părțile laterale ale picurătorului și am scos 0,25 ml. Am băgat vârful picurătorului în lateralul gurii lui Lily și am apăsat din nou pe părțile laterale pentru a elibera medicamentul în gură. Acesta urma să fie absorbit în cavitatea bucală și, din fericire, nu era nevoie să îl înghită.

— Asta o va ucide?

— Nu, o să o ajute să respire, dar s-ar putea să nu mai aibă mult timp la dispoziție.

Allison s-a oprit imediat din a se învârti în jurul meu și s-a uitat în jos, iar apoi a privit-o pe Lily. După ce s-a holbat la ea în tăcere câteva clipe, a fugit brusc în bucătărie și a început să scotocească prin sertare.

Habar nu aveam cum să reacţionez sau ce să spun. Am îngenuncheat lângă Lily să o examinez, asigurându-mă că nu are o reacţie adversă la medicament. După mai puţin de un minut, Allison a ieşit în fugă pe uşa din faţă.

„Poate că are nevoie de un minut pentru sine. Trebuie să-i fi fost greu să audă asta", m-am gândit. M-am întors spre Lily şi i-am privit pieptul mişcându-se cu fiecare respiraţie. Încă respira greu şi neregulat, iar buzele îi erau aproape la fel de albe ca pielea. Era de vârsta mea, după câte mi-am putut da seama. M-am întrebat ce o adusese în punctul acesta. Oare cu cât timp în urmă aflase că era pe moarte? M-am întrebat prin câte trecuse până când, în cele din urmă, luase decizia de a căuta ajutorul unui centru de îngrijire paliativă.

Era timpul să-i evaluez ritmul cardiac. În loc să folosesc stetoscopul, am decis să-i iau pulsul de la încheietura mâinii. I-am apucat mâna şi i-am întors-o. Avea un tatuaj cu punct şi virgulă, ceea ce m-a luat prin surprindere – aceste tatuaje sunt de obicei simbolul unei tentative de sinucidere nereuşite. M-am întrebat dacă Lily şi-l făcuse înainte sau după ce fusese diagnosticată şi m-am gândit cât de tragic ar fi fost dacă ar fi supravieţuit unei tentative de sinucidere doar pentru a ajunge aici.

Am aşteptat ca arătătorul ceasului meu să ajungă la 12, ca să pot începe numărătoarea. După primele zece secunde, era deja clar că ritmul ei cardiac nu mai era la fel de puternic, constant sau rapid cum ar fi fost în mod normal. Am continuat să număr, dar am fost întreruptă de uşa de la intrare, care s-a deschis din nou. Mi-am întors privirea şi am văzut-o pe Allison venind în grabă spre noi cu un bol cu nisip în mâini. Confuză şi puţin speriată, am dat drumul încheieturii lui Lily şi m-am dat la o parte.

Am privit cu uimire cum Allison s-a aplecat şi a aşezat bolul cu nisip pe jos, lângă Lily. Apoi a trecut pe lângă mine şi a deschis uşile glisante din sticlă care dădeau spre un balcon mare. Aerul lipicios şi sărat a pătruns imediat în apartament, iar liniştea care domnea în cameră a fost înlocuită de urletul vântului şi de zgomotul valurilor. Allison a îngenuncheat în faţa lui Lily ca şi cum s-ar fi rugat. Cu lacrimile şiroindu-i pe faţă, i-a scos lui Lily, pe rând, adidaşii de un verde aprins, apoi a luat bolul cu nisip şi i-a pus picioarele goale în el. Apoi, i-a apucat cu dragoste mâna şi i-a mângâiat degetele, repetând la nesfârşit:

— Ai reuşit, Lil. Ai reuşit să ajungi la plajă. Te iubesc. Ai reuşit.

Am văzut o lacrimă curgând pe obrazul lui Lily şi picurând pe tricou. Allison a început să plângă şi mai tare.

Apoi, ca şi cum universul ar fi ştiut, vântul s-a oprit odată cu respiraţia lui Lily. Preţ de o clipă, s-a lăsat o tăcere adâncă înainte ca plânsul lui Allison să umple camera.

ÎN TIMP CE IEŞEAM DIN apartament, m-am gândit la prietenii mei. Cine ar face asta pentru mine? Şi pentru cine aş face eu asta? Răspunsul era evident pentru mine şi am înţeles brusc că, oricât de mult timp ar trece, sau oricât de mare ar fi distanţa, nimic nu ar putea schimba asta. Mi-am scos telefonul cu gândul la o singură persoană şi am scris un mesaj.

„Bună! Am o întrebare pentru tine. Când voi spune «Da», vreau să am lângă mine oameni care au fost mereu alături de mine. Chiar dacă nu vorbim în fiecare zi, ştiu că ai renunţa la orice pentru mine. Vrei să fii domnişoara mea de onoare?"

Răspunsul de la Hannah a venit înainte să apuc să mă întorc la maşină: „Bineînţeles! Te iubesc pentru totdeauna!!!"

Am zâmbit şi mi-am pus telefonul înapoi în geantă. Mă cuprinsese un sentiment de linişte.

CAPITOLUL NOUĂ

Babette

Acum că îmi alesesem domnişoarele de onoare, eu şi Chris am început să discutăm despre data nunţii. Era o seară de februarie. Întrucât locuiam în Florida, ştiam amândoi că lunile sufocante de vară erau excluse.

— Cam toate sâmbetele din toamnă sunt şi ele excluse. Nu vreau ca oamenii să încerce să se uite la fotbal în timp ce noi mergem spre altar, a spus Chris, glumind doar pe jumătate.

— Nu mi-am imaginat niciodată că mă voi căsători iarna.

— Atunci cred că rămâne primăvara viitoare, a spus el, uitându-se la calendar.

— O nuntă de primăvară sună grozav!

Mi-o puteam imagina deja: culori pastelate, vreme plăcută, dar nu prea caldă, băuturi răcoritoare şi acel ultim sentiment de linişte chiar înainte ca turiştii să dea năvală în lunile de vară.

— Atunci, primăvara viitoare să fie! Haide să trecem în revistă lucrurile esenţiale şi lucrurile pe care ar fi frumos să le avem, i-am spus, aducând în discuţie formularul de planificare a nunţii pe care îl găsisem pe Google. Ne-am aplecat amândoi spre monitorul calculatorului.

— Locul de desfășurare – poate pe plajă? a sugerat Chris.

— Da, dar poate *lângă* plajă, nu pe ea. Urăsc ideea unei rochii lungi pe nisip.

— De acord, a spus el și a dat din cap.

Am continuat în josul paginii.

— Formație cu muzică live sau DJ? a citit Chris.

— Nu sunt pretențioasă, am spus.

— Nici eu, a răspuns el în timp ce continua să deruleze pagina.

Dar apoi, brusc, s-a oprit. Am parcurs în grabă pagina și am văzut pasul de planificare a nunții care îi atrăsese atenția: *Alegeți un cântec pentru dansul mamă-fiu*. Mi s-a făcut rău la stomac. Primăvara următoare era la mai bine de un an distanță. Deși stăteam tăcuți, amândoi ne gândeam la același lucru: Babette nu avea să mai fie printre noi primăvara următoare.

Chris a închis în liniște laptopul și s-a ridicat. După ce l-am auzit pornind mașina de tuns iarba, o sarcină care probabil că nu era necesară, dar îl ajuta să-și limpezească mintea, am redeschis calculatorul și am căutat cele mai populare cântece de nuntă pentru dansul mamă-fiu. A apărut o listă de melodii de pe YouTube. Am apăsat „Play" pe primul cântec de pe listă, am închis ochii și am ascultat. M-am gândit cum ar fi arătat nunta noastră fără Babette. Un părinte mai puțin care să îl conducă pe Chris la altar. Un loc gol în primul rând. Niciun dans mamă-fiu. Fotografii de familie cu un gol imens în locul unde ar fi trebuit să fie Babette.

Întotdeauna presupusesem că este nevoie de un an sau chiar mai mult pentru a planifica o nuntă – cel puțin în cazul tuturor prietenelor mele așa se întâmplase. Dar oare era *cu adevărat* necesar? Exista vreun motiv pentru care eu și Chris nu puteam planifica o nuntă în urmă-

toarele două luni? Mi-am imaginat cum ar fi fost nunta noastră dacă nu aş fi petrecut un an planificând-o. Poate că nu aş fi obţinut locaţia pe care o alesesem prima dată. Unii oameni probabil că nu ar fi reuşit să ajungă. S-ar fi putut să nu pot găsi rochia visurilor mele. Dar niciunul dintre aceste lucruri nu se apropia nici pe departe de tristeţea pe care am fi simţi-o cu toţii dacă Babette nu ar fi fost acolo în ziua nunţii noastre. Răspunsul era evident.

Am ieşit şi l-am văzut pe Chris privind în gol, în mod clar adâncit în gânduri.

— Ce zici de luna mai? l-am întrebat. Adică, peste trei luni!?

— Da, de ce nu?

M-am uitat la el, protejându-mi ochii de soare cu mâna. Am zâmbit larg, iar Chris mi-a zâmbit înapoi şi m-a îmbrăţişat strâns.

— Mulţumesc, a spus el.

Eram atât de fericită în momentul acela. Nu mai exista nicio îndoială că făcusem alegerea corectă.

UNIVERSUL PĂREA SĂ FIE de partea mea şi totul legat de nuntă a început să se aranjeze. Am găsit o locaţie cu un acoperiş frumos care dădea spre plajă. Nu mai găzduiseră niciodată o nuntă până atunci, dar îşi doreau să o facă, aşa că au fost de acord să ne ofere o reducere substanţială în schimbul permisiunii de a folosi fotografiile noastre de nuntă pe pagina lor de internet. Am mers împreună cu mama să cumpăr o rochie de mireasă, aşteptându-mă să trebuiască să cheltuiesc o grămadă de bani pentru livrarea urgentă, dar rochia pe care mi-o doream era disponibilă în magazin. Deşi câţiva dintre prietenii noştri nu puteau participa, majoritatea invitaţilor puteau – inclusiv toate domnişoarele şi toţi cavalerii de onoare. Nu am fost pretenţioasă când a fost vorba

despre alegerea furnizorilor; i-am ales pe toţi cei care erau disponibili şi toţi au fost extraordinari.

Babette nu s-a amestecat niciodată în planificarea nunţii noastre şi a oferit sfaturi doar atunci când i s-au cerut. I-am dat sarcina de a-şi alege rochia pentru nuntă, indiferent de culoare, şi melodia pentru dansul mamă-fiu. Când a mers la cumpărături, mi-a trimis fotografii cu rochiile care îi plăceau, întrebându-mă pe care aş prefera-o. Chiar şi rochiile foarte mici păreau să-i fie foarte largi. I-am spus că toate sunt frumoase.

În următoarele câteva luni, Babette nu a mai vrut să facă prea multe lucruri care necesitau părăsirea locuinţei. Avea greţuri din cauza chimioterapiei şi pierdea tot mai mult în greutate. Când eu şi Chris ieşeam la cină în oraş cu Babette şi Tom, împingea adesea mâncarea la o parte. Puteam citi durerea în ochii lui Chris de fiecare dată când se întâmpla acest lucru.

— Trebuie să mănânci, mamă, a implorat-o el într-o seară.

Ea a schimbat imediat subiectul.

— Am ales melodia noastră. Vreau să dansăm pe *Good Riddance* a formaţiei Green Day.

Nu am spus nimic, dar m-am întrebat dacă Babette era confuză. Cu siguranţă nu văzusem melodia aceea pe niciuna dintre listele cu cele mai populare melodii pentru dansul mamă-fiu şi nici nu o mai auzisem vreodată pe Babette menţionând trupa Green Day.

Întorcându-ne la maşină după cină, am căutat melodia pe Spotify şi am apăsat „Play". Am stat acolo cu Chris şi am plâns în timp ce ascultam trupa Green Day cântând despre imprevizibilitatea vieţii şi despre cum totul se întâmplă cu un motiv. *Sper că te-ai distrat mai bine ca niciodată.*

Câteva luni mai târziu, i-am privit pe Chris şi Babette dansând pe această melodie la nunta noastră. A fost perfect. În timp ce lacrimile curgeau în voie, i-am mulţumit în gând artistei care îmi făcuse machiajul, pentru că avusese intuiţia de a alege un rimel rezistent la apă. Când melodia s-a terminat, am simţit o mână pe spate şi m-am întors. Era Steve. L-am îmbrăţişat cu lacrimi în ochi, iar el l-a îmbrăţişat pe Chris cu celălalt braţ când a ieşit de pe ringul de dans.

— Sunt mândru de voi, a spus el şi a îmbrăţişat-o şi pe Babette.

A fost o noapte magică.

MULŢI OAMENI CARE AU o persoană dragă care suferă de o boală terminală ajung fie să îşi modifice planurile din această cauză, fie să îşi pună viaţa în aşteptare. Moartea este asemenea naşterii: ştii că va veni, dar momentul este imprevizibil (doar că în cazul morţii este chiar mai mult decât atât) şi este un proces de aşteptare plin de anxietate. Deşi voiam să mergem în Grecia în luna de miere, eu şi Chris am decis în cele din urmă că nu ne-am simţi confortabil să fim atât de departe, pentru orice eventualitate.

În vara aceea, Babette nu şi-a mai petrecut zilele la plajă, aşa cum făcea de obicei. Dormea mult mai mult şi mânca şi mai puţin decât până atunci. Rareori ieşeam în oraş, alegând în schimb să luăm cina cu părinţii lui Chris la ei acasă. Pe măsură ce vara a trecut, făcând loc toamnei, starea de confuzie a lui Babette a început să devină evidentă, iar analizele ei nu păreau deloc promiţătoare. M-am întrebat dacă nu cumva era timpul să apelăm la serviciile de îngrijire paliativă, dar nu voiam să fiu eu cea care să sugereze acest lucru.

Nick, fratele lui Chris, şi-a luat concediu de la serviciu şi a venit din Louisiana pentru a ajuta. După câteva

luni, când a trebuit să se întoarcă, eu, Tom și Chris ne-am luat prin rotație zile libere pentru a o duce pe Babette la vizitele medicale sau pentru a sta cu ea acasă și a o ajuta să meargă la baie și a ne asigura că nu cade în rarele ocazii în care se ridica din pat. Când a ajuns în punctul în care abia mai putea să formuleze propoziții și își petrecea mare parte din zi dormind, oncologul a recomandat îngrijirea paliativă.

Știam că familia lui Chris va apela la mine pentru îndrumare și deja petrecusem mult timp analizând diferitele opțiuni. În unele zile mă gândeam că ar fi mai bine să-mi separ viața personală de cea profesională alegând o altă companie decât cea pentru care lucram. În alte zile, simțeam că, dacă Babette ar fi în grija companiei mele, aș deține mai mult control. În cele din urmă, nu am avut încredere în nimeni, cu excepția doctorului Kumar, a colegelor mele asistente și a lui Steve, să aibă grijă de ea. L-am sunat pe Travis pentru a-l anunța că a sosit momentul, iar el a trimis-o pe Amanda să o evalueze și să o înscrie pe Babette în programul de îngrijire paliativă.

Era ciudat să mă aflu de cealaltă parte a conversației pe care o avusesem cu pacienții de atâtea ori până atunci. Amanda făcea lucrurile într-o ordine diferită de a mea, ceea ce însemna că nu știam ce parte avea să urmeze. Când am văzut formularul galben referitor la renunțarea la resuscitare mi-a stat inima, căci am știut încotro ne îndreptam.

— Așadar, dacă inima i se oprește în mod natural, semnarea acestui formular înseamnă că nu vom interveni, i-a explicat Amanda lui Tom.

A spus-o pe același ton pe care îl folosise pentru a oferi explicații legate de actele privind asigurarea.

Oare și eu făceam la fel când îmi vizitam pacienții? Mă purtam ca și cum un lucru atât de serios precum un formular de renunțare la resuscitare era doar o altă

hârtie de semnat? Speram că nu, şi mi-am jurat că nu voi face niciodată aşa ceva de atunci încolo. Tom a semnat formularul, iar eu am fost recunoscătoare că nu a trebuit să-l conving să facă acest lucru.

După ce Babette a fost înscrisă în program, unul dintre colegii mei de serviciu venea în fiecare zi, dar, în afară de cele aproximativ 30 de minute în care era acolo, era linişte. În zilele în care nu stăteam cu ea pe parcursul zilei, eu, Chris şi Brody treceam pe la ea după serviciu. Brody era prea mic pentru a înţelege cu adevărat ce se întâmpla. În majoritatea acelor zile simţeam că ar trebui să profit de moment, că ar trebui să fac *ceva* în loc să stau doar acolo cu ea, dar nu eram sigură ce să fac. De cele mai multe ori, nu făceam decât să îi spun lui Babette cât de mult o iubeam.

Ne gândim la moarte ca fiind atât de sumbră şi serioasă şi, desigur, în multe privinţe, aşa este. Dar, în mijlocul evenimentelor, există şi momente de dezinvoltură şi umor, chiar dacă acest umor este negru uneori. Într-o zi, Chris m-a întrebat dacă sunt de părere că Holly o va aştepta pe mama lui pe lumea cealaltă.

Atunci mi-am amintit că, în primele zile ale relaţiei noastre, Chris ieşise de pe teren de la un meci de kickball şi, verificându-şi telefonul, văzuse că avea o mulţime de apeluri pierdute.

— Am ratat zece apeluri de la fratele meu şi de la tata, îmi spusese el, alarmat.

Deşi niciunul dintre noi nu o spusese, amândoi eram siguri că i se întâmplase ceva lui Babette.

Chris îl sunase pe fratele său Eric în timp ce alergam înapoi spre maşină şi aflase că apelurile erau, de fapt, în legătură cu Holly, West Terrierul în vârstă de 16 ani al familiei, care se îmbolnăvise subit. Ne grăbiserăm spre casa părinţilor lui Chris, unde fuseserăm

întâmpinaţi de un haos total. Tom era la masa din sufragerie, iar Eric era pe podea, stând lângă Babette, care o legăna pe Holly învelită într-o pătură. Văzând scena, Chris spusese:

— Trebuie să o ducem la veterinar.

— Dacă o ducem la veterinar, o vor eutanasia, spusese Babette printre lacrimi. Nu-i putem lăsa să facă asta!

Ne uitaserăm cu toţii unii la alţii, neştiind cum să gestionăm situaţia. Ni se părea cumva greşit să convingem o persoană care era pe moarte că cel mai bun lucru pentru o altă fiinţă era să moară. Aplecându-se, Chris îi explicase mamei sale, cu blândeţe, că a o duce pe Holly la veterinar era un act de bunătate şi cel mai bun lucru pentru ea. În cele din urmă, Babette acceptase.

Veterinarul făcuse tot ce îi stătuse în putere, dar după câteva ore, devenise clar că era timpul să o lase pe Holly să se stingă. La ora 2.00 în acea dimineaţă, ne adunaserăm cu toţii în jurul lui Holly, într-un cabinet veterinar steril, pentru a ne lua rămas-bun.

După ce primiserăm cenuşa lui Holly, câteva săptămâni mai târziu, Babette ţinuse neapărat ca întreaga familie să stabilească un moment pentru a o împrăştia. Dar cu patru copii adulţi care locuiesc în state diferite, era mai uşor de spus decât de făcut, astfel că nu ne întâlniserăm până nu au venit sărbătorile. Toată lumea era în oraş de Crăciun şi ne adunaserăm cu toţii să luăm prânzul. Eu şi Chris aveam câteva ore la dispoziţie înainte de a merge acasă la tatăl meu, iar eu speram să apuc să trag un pui de somn înainte. Tocmai când mă gândeam cum să ne retragem politicos, Babette bătuse din palme şi spusese:

— Haideţi! Mergem la plajă.

— *Acum*? Nu putem merge mai târziu? întrebase CJ, sora lui Chris.

— Acum! Haideţi! poruncise Babette, fluturându-şi braţele în timp ce vorbea pentru a sublinia că vorbeşte serios.

Obedienţi, ne ridicaserăm cu toţii şi ne îngrămădiserăm în maşini pentru a merge la plajă. În timp ce mergeam de-a lungul falezei, ne-am închis bine gecile, în încercarea de a bloca vântul puternic care sufla dinspre mare. Era clar că nimeni nu voia să fie acolo, cu excepţia lui Babette.

Odată ajunşi pe plajă, ne aşezaserăm cu toţii pe nisip, la câţiva metri de apă. Babette scosese punga mare cu fermoar care conţinea cenuşa lui Holly şi pornise spre ocean. Deşi, în retrospectivă, ceea ce s-a întâmplat în continuare ar fi trebuit să fie evident, niciunul dintre noi nu se aşteptase la asta.

Babette deschisese punga, luase un pumn de cenuşă şi o aruncase spre apă, doar că, din cauza vântului puternic, cenuşa nu ajunsese în apă, ci fusese luată de vânt şi purtată înapoi spre plajă, spre noi toţi.

— *Opreşte-te! Opreşte-te!* îi strigaserăm cu toţii lui Babette, care părea să nu observe ce se întâmpla. Se oprise preţ de o clipă, doar cât să ne răspundă:

— Trebuie să facem asta! Nu vreau să aud niciun comentariu negativ.

Apoi, continuase să arunce în vânt mai mulţi pumni plini de cenuşă. Până să termine şi să se întoarcă spre noi, eram cu toţii isterizaţi din cauza faptului că încercaserăm să ne ferim în fel şi chip de cenuşa lui Holly, pe care vântul o purta spre noi. Apoi, încercaserăm să ne recăpătăm cumpătul când Babette îşi dusese mâna la inimă şi spusese solemn:

— Holly va fi mereu în inimile noastre.

— Da, şi în plămânii noştri, zisese Chris, făcându-i pe toţi să izbucnească într-un râs incontrolabil.

PE ATUNCI, NU ŞTIAM CĂ VÂNTUL avea să aibă un impact şi asupra morţii lui Babette. Vreme de câteva săptămâni, îngrijirea paliativă a decurs fără probleme. Nu avea nicio durere sau disconfort, iar în cea mai mare parte a timpului dormea. Dar apoi a apărut un element care se afla complet în afara controlului nostru. „Se preconizează că uraganul Michael va deveni un uragan de proporţii", titrau canalele de ştiri. Eu şi Chris urmăream cum prezentatorul meteo indica potenţialele zone de impact ale furtunii de-a lungul coastei. Casa noastră părea să se afle chiar în mijlocul unei astfel de zone. Am gemut de frustrare. Uraganele sunt cele mai rele.

— S-ar putea întâmpla orice chiar acum, aşa că hai să nu ne speriem încă, a spus Chris înainte de a schimba canalul de televiziune.

Mai puţin de 24 de ore mai târziu, atât casa noastră, cât şi cea a părinţilor lui se aflau sub ordin de evacuare obligatorie. M-am dus la cabinetul doctorului Kumar pentru a-l întreba care sunt opţiunile noastre.

— Evacuarea va fi foarte grea cu Babette, i-am spus. Cred că ar fi mai uşor să rămânem aici, dar starea ei se înrăutăţeşte.

— Hadley, am să fiu sincer cu tine: când va veni uraganul, vor interzice circulaţia tuturor, inclusiv a serviciilor medicale de urgenţă. Vei putea suna, dar nu va veni nimeni. Nu vreau să te afli în situaţia în care să ai nevoie de ajutor, dar să nu poţi primi niciunul, mi-a spus el categoric.

— Aşadar, trebuie să evacuăm? am întrebat.

Dr. Kumar a dat din cap cu tristeţe.

NICIUNUL DINTRE NOI NU voia să o mute pe Babette, dar nu credeam că avem altă opţiune, aşa că asta am făcut. În timpul uraganelor, unităţile medicale au, de obicei, o

echipă A, formată din oameni care se pregătesc pentru furtună. De îndată ce drumurile se redeschid, echipa B înlocuieşte echipa A şi lucrează pentru a remedia dezastrul şi consecinţele lui din zilele următoare. Eu şi Chris am explicat situaţia noastră şi i-am implorat pe angajatorii noştri să ne includă în echipa B, astfel încât să putem pleca împreună cu Babette.

După ce am primit aprobarea de a face parte din echipa B, ne-am asigurat casa cât am putut de bine, închizând obloanele împotriva uraganelor şi aducând înăuntru tot ceea ce putea fi luat de vânt, iar apoi am împachetat rapid şi am pus bagajele în maşină pentru a pleca spre casa închiriată de mama şi tatăl meu vitreg în Biloxi, Mississippi, la câteva ore distanţă. Eram puţin stresată de ideea de a merge în Mississippi cu Babette, deoarece este dificil şi costisitor să transferi o persoană înapoi în statul de origine dacă moare într-un alt stat, dar nu aveam de ales.

Babette s-a descurcat bine în timpul călătoriei, adunându-şi energia necesară pentru a sta în şezut pe scaunul din dreapta al maşinii ei şi a lui Tom. Eu şi Brody mergeam în spatele lor cu o altă maşină, iar Chris într-o a treia, astfel încât să ne putem întoarce cu toţii la momentul stabilit, odată ce drumurile aveau să se deschidă şi echipele B să fie mobilizate.

În următoarele două zile, tot ce am făcut a fost să ne uităm la ştiri şi să avem grijă de Babette. Am încercat să o convingem să mănânce, dar până şi înghiţiturile mici de apă o făceau să tuşească. Atunci când nu dormea, se holba la televizor în tăcere. Mă întrebam dacă ştia ce se întâmplă. Să urmăreşti evoluţia unui uragan îţi dă întotdeauna un sentiment de neputinţă, şi te întrebi dacă vei mai avea o casă la care să te întorci, te întrebi dacă colegii şi pacienţii tăi sunt bine. Şi cred că ne-am simţit cu toţii deosebit de neajutoraţi în timpul acestui uragan.

„Ochiul uraganului a ajuns în Mexico Beach şi a fost clasificat drept uragan de categoria a cincea", anunţa reporterul pe când televizorul mergea în fundal.

Ne-am întors cu toţii să urmărim ştirile. Uraganul lovise mai la est decât ne aşteptam, ceea ce însemna că, probabil, casele noastre aveau să supravieţuiască. În decurs de o oră, eu şi Chris am fost contactaţi de şefii noştri.

— Vor să fiu acolo până la ora 8.00, a spus Chris, încheind convorbirea cu şeful său.

— Dar furtuna nici măcar nu a trecut încă. Nu vreau să fii pe drumuri! am protestat.

— Voi pleca la ora 5.00 mâine-dimineaţă. Nu am de ales.

În scurt timp, am primit un mesaj de la Travis: „Am un pacient nou pe care trebuie să îl evaluezi pentru înscriere mâine la ora 10.00."

— Cred că voi fi chiar în spatele tău, i-am spus lui Chris, arătându-i mesajul.

AŞA CUM PLĂNUISERĂM, CHRIS a plecat devreme în dimineaţa următoare, gata îmbrăcat în uniforma medicală, căci plănuia să meargă direct la muncă. Două ore mai târziu, am făcut şi eu acelaşi lucru. Din fericire, grădiniţa lui Brody era deschisă şi am putut să îl las acolo în drum spre pacientul pe care trebuia să îl evaluez. Tom şi Babette au rămas în urmă.

Din cauza locului unde lovise furtuna, presupusesem că în oraşul nostru pagubele erau minime, dar mă înşelasem. În timp ce conduceam, am văzut ramuri de copaci căzute peste tot şi întregul oraş, cu excepţia serviciilor de urgenţă şi a câtorva grădiniţe, era încă închis.

Ştiindu-l pe Brody în siguranţă la grădiniţă, în timp ce mă îndreptam spre pacientul meu, l-am sunat pe Tom pentru a verifica cum stau lucrurile. Starea lui Babette era cam la fel: dormea şi abia dacă mânca. Am decis că ar fi mai bine să o ducă acasă, ca să fie într-un mediu familiar. I-am promis că voi încerca să trec pe la ei imediat ce termin cu evaluarea noului pacient.

Pacientul meu şi soţia lui erau amândoi încântători şi totul a decurs bine până când a venit momentul să îi comandăm medicamentele. Când am format numărul farmaciei lor preferate, telefonul a sunat şi a tot sunat până când, în cele din urmă, a intrat robotul: „Farmacia este momentan închisă din cauza uraganului Michael, dar sperăm să deschidem din nou în curând." Am căutat numărul unei alte farmacii şi am încercat din nou. Acelaşi mesaj, formulat diferit. În cele din urmă, după aproximativ 30 de minute în care am încercat la toate farmaciile din apropiere, l-am sunat pe Travis.

— Travis, ştii vreo farmacie care să fie deschisă? l-am întrebat.

— Nu eşti singura care are această problemă. Dacă suni doar în scopul facturării, ne putem ocupa de asta mâine. Dacă au nevoie de medicamente însă, trebuie să meargă la spital, mi-a spus el.

— O, uau! Pacientul meu este în regulă. Ar mai trebui să ştiu ceva, totuşi?

— Dacă vreunul dintre pacienţii tăi are nevoie să meargă la spital, atunci nu poate merge la spitalul nostru obişnuit. Trebuie să meargă la Fort Walton Beach.

— Cum? Dar acela este mult mai departe! Ar putea fi mai mult de o oră de condus pentru unii dintre ei!

— Ai văzut ştirile de astăzi? m-a întrebat el.

Nu le văzusem pentru că plecasem dimineaţa foarte devreme.

— Bay Medical Center nu este în regulă. Nici măcar nu știu cum să descriu pagubele. Cei mai mulți dintre pacienții de acolo au fost transportați la spitalul nostru. Au pacienți în stare critică pe holuri. Nu trimite, sub nicio formă, vreunul dintre pacienții noștri acolo!

— Bine, dar soacra mea nu se simte bine. După ce termin aici, chiar trebuie să merg să-l ajut pe socrul meu să aibă grijă de ea.

— Ultima dată când am vorbit, nu era în stare critică, a răspuns Travis. Pacienții tăi au nevoie de tine la fel de mult ca ea.

— Am lăsat-o deja în această dimineață ca să vin să fac această evaluare pentru înscriere. Te rog! l-am implorat aproape în lacrimi. Ce ai zice dacă i-aș suna pe toți pacienții mei să văd ce fac?

— Bine. E în regulă, dar am nevoie de notițe despre toți.

MI-AM TERMINAT DE FĂCUT evaluarea și l-am încurajat pe noul meu pacient să mă sune dacă are nevoie de ceva. După ce am terminat, am ieșit în fugă pe ușă spre mașina mea. Aveam aproximativ 30 de minute la dispoziție pentru a-i suna pe toți cei 17 pacienți ai mei, înainte ca Tom și Babette să ajungă acasă. Pe la jumătatea apelurilor mele, m-a sunat Tom.

— Ne apropiem de casă, dar respiră ciudat, m-a pus el la curent, părând destul de calm.

— Ah, asta se mai întâmplă, l-am asigurat eu. Voi termina în câteva minute și mă voi îndrepta spre voi ca să te ajut.

M-am gândit că aș putea trata respirația dificilă a lui Babette cu medicamentele pe care le aveam deja la îndemână sau așezând-o în altă poziție. După ce mi-am terminat convorbirile, am pus mașina în marșarier și am

dat cu spatele pe aleea lungă pentru a mă îndrepta spre casa socrilor mei. În timp ce conduceam, am observat pagubele provocate de uragan şi a trebuit să fac câteva viraje pentru a evita resturile.

Când m-am apropiat de locuinţa lor, am văzut maşina lui Tom.

„Sincronizare perfectă!" mi-am spus.

Dar când am văzut-o pe Babette, am fost şocată. Gâfâia şi era practic inconştientă. Starea ei părea că se deteriorase rapid pe parcursul celor trei ore de mers cu maşina.

— Am nevoie de flaconul etichetat Roxanol, i-am spus lui Tom.

S-a dus la portbagaj să îl ia.

— Nu găsesc punga cu medicamente, a spus el, panicat.

Şi atunci mi-am dat seama. M-a luat ameţeala când am conştientizat faptul că uitasem să pun medicamentele înapoi în geantă înainte de a pleca în dimineaţa aceea.

— Îmi... îmi pare atât de rău..., am bâiguit. Le-am pus în frigider, i-am spus, cu lacrimi în ochi.

Medicamentele ei se păstrau cel mai bine în frigider şi, cum eu eram întotdeauna cea care i le administra, nu mă gândisem să spun nimănui altcuiva. În mod normal, aş fi putut suna la farmacie şi să obţin o nouă reţetă, dar ştiam deja că nu existau farmacii deschise la care să sun.

— Bine, uite ce trebuie să facem, i-am spus lui Tom. Trebuie să o ducem la spital pentru a primi un medicament. După ce îl primim, ne putem întoarce acasă.

Îmi era clar, uitându-mă la ea, că Babette era pe moarte, ceea ce însemna că aveam la dispoziţie aproximativ 72 de ore, dacă urma o cronologie tipică. Deşi nu ar fi fost deloc plăcut să o ducem la spital în starea aceea, aveam suficient timp să îi luăm lui Babette medicamentele,

să o aducem acasă, unde se simţea confortabil, şi să ne asigurăm că toţi copiii ajungeau la timp pentru a-şi lua rămas-bun.

Am sărit pe bancheta din spate în timp ce Tom conducea, iar Babette s-a aplecat în faţă. Nu se mai putea ţine dreaptă, aşa cum o făcuse în timpul călătoriei cu maşina cu doar trei zile mai devreme. Drumul lung până la spital părea şi mai lung cu fiecare respiraţie greoaie a lui Babette. Singurul lucru pe care trebuia să îl fac fusese să o ţin acasă şi să mă asigur că se simte confortabil, iar eu nu reuşisem să fac nici măcar asta. M-am gândit dacă să îl sun sau nu pe Chris la serviciu. Nu voiam să plece dacă nu era neapărat necesar, iar eu credeam că Babette mai avea cel puţin câteva zile de trăit. Totuşi, ceva îmi spunea că ar trebui să-l anunţ. Când am luat telefonul, mâinile îmi tremurau.

— Bună, iubitule, am spus când mi-a răspuns, încercând să-mi păstrez tonul cât mai calm posibil. Trebuie să mergem la spital cu mama ta. Ăăă, nu cred că trebuie să vii, dar am vrut să te anunţ. Trebuie să mergem la Fort Walton Beach. Ştiu că e departe pentru tine şi chiar nu cred că este necesar să vii şi tu.

— De fapt, astăzi m-au trimis la clinica din Fort Walton Beach din cauza uraganului. Sunt chiar vizavi de spital şi majoritatea pacienţilor mei nu au venit astăzi. Sună-mă când ajungi aici! mi-a spus el.

CÂND AM AJUNS LA SPITAL, i-am spus lui Tom să tragă maşina până la intrarea în Unitatea de Primiri Urgenţe, ca să o pot transfera pe Babette într-un scaun cu rotile. Chris, care stătuse de veghe, ne-a văzut şi a alergat să ne ajute. Şi-a ţinut mama sprijinită de spătar în timp ce eu împingeam scaunul cu rotile prin spital. I-am expli-

cat în grabă situaţia recepţionerei, iar aceasta a alergat să cheme o asistentă, care ne-a arătat un pat de pe hol. Un medic a venit imediat să comande medicamente care să amelioreze respiraţia agonizantă a lui Babette. Totul se întâmpla rapid şi, dintr-odată, a părut clar că Babette nu va mai ajunge înapoi acasă. Nu-mi venea să cred – după toţi pacienţii cărora reuşisem să le asigur o moarte confortabilă şi liniştită, în cele din urmă nu reuşeam să fac asta pentru propria soacră.

În timp ce asistenta îi administra lui Babette medicamentele pentru respiraţie, Tom i-a sunat pe ceilalţi copii pentru ca aceştia să-şi ia rămas-bun. Am privit neputincioasă cum Tom ţinea telefonul lângă urechea lui Babette în timp ce CJ şi apoi Nick îi spuneau cât de mult o iubesc. Doctori, asistente, pacienţi şi persoane necunoscute se perindau pe lângă noi şi se uitau la Babette când treceau pe lângă ea. Simţeam că o să fac o criză de nervi; *totul era atât de greşit!* Îmi petrecusem ani întregi învăţând exact cum arată o moarte bună şi asta plănuisem pentru Babette. Trebuiau să fie lumânări aprinse, o muzică liniştitoare, iar noi aveam să deschidem uşile de la balconul lor pentru a lăsa să intre aerul sărat pe care Babette îl iubea atât de mult. Ar fi trebuit să fie *cea* mai liniştită moarte la care asistasem vreodată. În timp ce priveam haosul din faţa mea, mi se părea ireal că *aşa* se întâmplau lucrurile.

La aproximativ 30 de minute după sosirea noastră, au venit şi Amanda şi Steve. Am scos un oftat de uşurare şi am văzut-o pe Amanda cum priveşte scena cu Babette pe o targă pe hol, chinuindu-se să respire, în timp ce sute de oameni treceau pe lângă ea. Amanda a răsuflat scurt, apoi s-a întors pe călcâie pentru a merge să o caute pe asistenta de serviciu.

— Ce este în neregulă cu voi? Aţi pus-o să moară pe hol? Unde vă este umanitatea? am auzit-o pe Amanda răstindu-se, dar păstrând tonul scăzut.

Îi eram atât de recunoscătoare în momentul acela. Mustrarea ei a funcţionat. Câteva minute mai târziu, am fost conduşi în salonul 6, unde am putut să ne relaxăm un pic. Chris i-a pieptănat părul lui Babette în timp ce aceasta respira greu, iar Tom a stat lângă ea.

Oricât de nefiresc fusese momentul, CJ şi Nick reuşiseră amândoi să-şi ia rămas-bun de la mama lor – dar mai era un fiu cu care nu reuşiserăm să luăm legătura: fratele lui Chris, Eric, mezinul familiei, care era în armată. Tom l-a tot sunat, dar nu a reuşit să dea de el. În cele din urmă, a renunţat şi toţi trei am stat la căpătâiul lui Babette, spunându-i cât de mult o iubim şi aşteptând sfârşitul.

În cele din urmă, ca prin minune, a sunat telefonul. Era Eric. Tom a răspuns şi i-a explicat rapid ce se întâmpla înainte de a-l pune pe Eric pe difuzor.

— Mama, te iubesc, l-am auzit spunând tare şi răspicat, chiar în momentul în care Babette îşi dădea ultima suflare.

A urmat un moment lung de tăcere, apoi Tom l-a anunţat printre lacrimi:

— Mama ta nu mai este aici, Eric, dar te-a auzit şi te iubeşte.

O tristeţe profundă s-a instalat în timp ce priveam trupul lipsit de viaţă al lui Babette, care zăcea mic şi fragil în mediul acela urât. Nu numai că soacra mea murise, dar o şi dezamăgisem.

CAPITOLUL ZECE

Albert

În ciuda tuturor oamenilor pe care îi ajutasem să treacă în nefiinţă, moartea lui Babette m-a făcut să conştientizez faptul că ştiam foarte puţine lucruri despre etapele următoare. Misiunea mea se încheia odată ce o persoană era încredinţată angajaţilor de la pompe funebre şi, chiar dacă văzusem destule înmormântări încă de când eram copil, s-a dovedit că nu ştiam aproape nimic despre toate deciziile pe care le implică organizarea acestora. Tom nu voia să ia singur toate aceste decizii, aşa că eu şi Chris am fost alături de el, ajutându-l cum am putut, pe măsură ce se făceau aranjamentele.

Din fericire, firma de pompe funebre ne-a îndrumat pe parcursul procesului, dar au fost mult mai multe alegeri de făcut decât anticipaserăm. Ce fotografie voiam pentru broşura care se distribuie în timpul slujbei? Ce pasaje din Biblie ar fi vrut Babette să fie citite? Ce să scrie în necrologul ei? Voiam ca necrologul să fie tipărit doar în ziarul din oraşul ei natal sau şi în ziarul local? În ce haine ar fi vrut să fie înmormântată? Ce fel de flori să fie puse pe sicriu? Unde doream să o înmormântăm? În ce zi voiam să aibă loc înmormântarea? Deciziile care trebuiau luate

păreau să nu se mai termine, iar costurile erau din ce în ce mai mari.

Una dintre cele mai dificile sarcini a fost alegerea sicriului. Firma de pompe funebre le expusese aşa cum îmi imaginez că ar expune un muzeu de artă o lucrare de van Gogh. L-am ţinut de mână pe Chris în timp ce ne uitam la ele în tăcere. Ne doream doar ce era mai bun pentru Babette, dar preţurile celor mai frumoase sicrie erau mai mult decât şocante. Niciunul dintre noi nu voia să sugereze cât ar fi trebuit să cheltuiască socrul meu sau să insinueze că Babette nu merita decât ce era mai bun.

Telefonul mi-a vibrat în buzunar pe când încercam să luăm această decizie imposibilă.

„Unde eşti? Nu am primit nicio cerere de concediu", scria în mesajul de la Travis. Am rămas cu gura căscată. I-am arătat ecranul lui Chris, care şi-a ridicat sprâncenele surprins.

— Ştiu exact unde sunt! Era înscrisă la ei când a murit! Are certificatul ei de deces pe birou! am şuierat, simţind cum mi se inundă ochii de lacrimi fierbinţi.

— Respiră adânc şi nu răspunde acum, m-a sfătuit Chris.

— Se aşteaptă ca eu să mă prezint pur şi simplu la serviciu după o zi liberă şi să încep din nou să am grijă de oameni aflaţi pe moarte? Voi demisiona.

Chris m-a strâns de mână.

— Nu vrei să demisionezi. Eşti doar rănită. Aşteaptă înainte să răspunzi.

L-am ignorat şi am tastat un răspuns printre lacrimi.

„Îmi pare rău, sunt cam ocupată să mă uit la sicrie acum pentru că, după cum bine ştii, mi-a murit soacra. Am de luat o mulţime de zile libere plătite. Mă întorc

peste o săptămână. Te rog să nu mă mai contactezi până atunci."

Am apăsat pe „Trimite" înainte de a citi mesajul, apoi i l-am arătat lui Chris care, spre surprinderea mea, a pufnit amuzat.

— A meritat asta. Doar că nu voiam să regreți nimic. Mama ar fi mândră de cum te-ai apărat.

I-am zâmbit soțului meu și mi-am sprijinit capul pe brațul lui.

— Familia este tot ceea ce contează acum. Tot ea m-a învățat și asta. Acum, hai să ne întoarcem să-l ajutăm pe tatăl tău. Vrei să-i sugerăm unul la un preț mediu?

Chris a dat din cap în timp ce ne îndreptam din nou atenția către planificarea funeraliilor.

ÎN PRIMA MEA ZI DE MUNCĂ, o săptămână mai târziu, am început să parcurg e-mailurile, aflându-mă încă în mașină, în fața centrului. Nu eram încă pregătită să dau ochii cu nimeni și eram în continuare supărată pe Travis. Mă simțeam, de asemenea, neliniștită în legătură cu ceea ce mă aștepta la muncă după mesajul pe care îl trimisesem.

Am citit un e-mail de la Steve, care mi se părea cel mai sigur loc din care să încep.

„Hadley, bine ai revenit. Înmormântarea a fost frumoasă, un omagiu minunat adus unei femei minunate. Voiam să-ți începi ziua cu acest citat: «Nu putem pierde niciodată ceea ce am iubit profund odată, pentru că tot ceea ce iubim profund devine o parte din noi.» Știu că vei face lucruri extraordinare în continuare. Ea este mereu alături de tine și îți va fi întotdeauna alături pentru a te îndruma."

Am suspinat şi m-am îngrijorat că Steve mă supraestima. În momentul acela, nu aveam nicio dorinţă de a face ceva şi încă simţeam că sunt o ratată din cauza modului în care se produsese moartea lui Babette. Eram oare *cu adevărat* persoana potrivită pentru a oferi cuiva îngrijire la sfârşitul vieţii?

Am continuat să parcurg e-mailurile până când am văzut un altul de la asistenta noastră socială, Mindy: „Avem o tânără mamă bolnavă de cancer care vrea să facă nişte fotografii cu copiii ei înainte de a muri. Are cineva vreo cunoştinţă care lucrează la un magazin de peruci? Vrea să arate cât mai mult posibil ca ea însăşi." Am suspinat adânc şi am privit spre cer. „Acesta este primul lucru pe care vrei să îl fac, nu-i aşa, Babette?" m-am gândit. O rază de soare a pătruns în maşina mea. În mod normal, mă umplea de bucurie să ajut la astfel de sarcini, dar nu şi astăzi.

I-am trimis un mesaj socrului meu, întrebându-l: „Poate primi una dintre pacientele noastre perucile lui Babette?" Mi-a răspuns aproape instantaneu. „Bineînţeles. O opţiune mult mai bună decât să stea nefolosite în casa noastră." I-am trimis un e-mail lui Mindy pentru a o anunţa că, dacă pacienta este blondă, am o mulţime de peruci de calitate de donat. Simţindu-mă copleşită, am închis e-mailul şi am verificat ceasul. Era timpul să intru; şedinţa de dimineaţă începuse deja.

Când am intrat în sala de şedinţe, toată lumea s-a întors să vadă cine a întârziat. Expresia de pe feţele tuturor s-a îmblânzit când m-au văzut – ale tuturor, cu excepţia chipului lui Travis, adică. Am ţinut să-i salut din cap pe Steve şi doctorul Kumar, care veniseră amândoi la înmormântarea lui Babette. Fusesem surprinsă când apăruse doctorul Kumar, care se aşezase în partea din spate a capelei după ce ne îmbrăţişase atât pe Chris, cât şi

pe mine şi ne oferise condoleanţele lui. Era atât de ocupat şi pentru mine însemna enorm că îşi făcuse timp să vină.

Şedinţa a trecut ca prin ceaţă. Înainte să-mi dau seama, toată lumea îşi strângea lucrurile şi am auzit-o pe Cheryl, blonda agitată de la marketing, strigând ca să acopere zgomotul:

— Avem nevoie de ajutorul tuturor pentru a completa lista de curcani, aşa că asiguraţi-vă că vă întrebaţi toţi pacienţii! Am nevoie de listele finale până la sfârşitul săptămânii viitoare.

În fiecare an, de Ziua Recunoştinţei, le ofeream curcani pacienţilor noştri care nu şi-i puteau permite singuri, astfel încât să se poată bucura de această sărbătoare.

— Asistentele! Aşteptaţi! a strigat Travis.

M-am oprit şi mi-am pus lucrurile jos.

— Avem o nouă înscriere. Este o situaţie... inedită, pe care nu o întâlnim des. Trebuie să văd cine are timp pentru asta. Ştiu că toate sunteţi supraîncărcate şi stresate, dar cineva trebuie să se ocupe de încă o persoană. Câţi ai? a întrebat el, arătând spre mine cu pixul.

— Am 15 pacienţi în acest moment, dar nu vreau pe nimeni cu cancer cerebral. Nu pot face faţă, am spus.

Fără să comenteze, Travis a notat 15 în dreptul numelui meu înainte de a merge mai departe.

— 16, a spus Amanda.

— 15, a răspuns Jenna.

— Jenna, Hadley, sunteţi femei în toată firea şi am încredere că vă puteţi înţelege şi lua decizia singure. Acest pacient nu are cancer cerebral, a spus Travis.

— Cred că cel mai simplu mod de a decide este să vedem cine are deja pacienţi aproape de casa acestui

pacient, astfel încât să se reducă timpul de deplasare, a sugerat Jenna, uitându-se la mine în căutarea susținerii.

Am dat din cap în semn că sunt de acord. Travis s-a scărpinat în cap cu degetul arătător, apoi și-a șters fața cu toată mâna.

— Deci, iată care este partea inedită: este un om al străzii. Locuiește sub podul East Creek.

Aceasta era cu siguranță o situație unică. În mod normal, nu aș fi fost prima care să se ofere voluntară, dar o puteam auzi pe Babette în mintea mea spunând: *Ia-l. E ceea ce trebuie să faci.*

— Îl iau eu, m-am oferit.

— Grozav! a spus Travis, în mod clar surprins de cât de ușor fusese.

Mi-a înmânat teancul de hârtii înainte de a ieși din birou cu Jenna și Amanda. Am citit printre rânduri fișa de observație de la spital. „Albert, vârsta: 77 de ani, insuficiență renală și diabet, data nașterii: necunoscută, profesia: istoric sărac", am mormăit pentru mine în timp ce citeam. „A refuzat amputarea piciorului drept de deasupra genunchiului. Refuză plasamentul de reabilitare. Externare cu trimitere la centrul de îngrijire paliativă." Am trecut la sfârșitul dosarului pentru a mă uita la informațiile despre asigurarea lui. Lipseau. „Ciudat", m-am gândit. „Ar trebui să aibă cel puțin Medicare dacă are 77 de ani și, cu siguranță, Medicaid dacă este un om al străzii." Am luat dosarul și m-am îndreptat spre biroul asistentei sociale.

— Hei, Mindy, ai văzut noul dosar de înscriere? Domnul Albert? am întrebat-o.

S-a întors spre mine luând ultima îmbucătură din batonul pe care îl ținea în mână.

— Îhî! Lucrez la cererea pentru Medicaid chiar acum. Îl vom scoate de sub pod și îl vom duce la un azil

de bătrâni. Mi-aş fi dorit ca personalul de la spital să se fi străduit mai mult.

Am suspinat uşurată.

— Mulţumesc foarte mult.

ÎN TIMP CE MĂ AFLAM la volan, am simţit cum mi se înroşesc obrajii amintindu-mi cum mă simţisem când completasem propria-mi cerere pentru Medicaid. La prima mea programare la ginecolog, fusesem întâmpinată de o recepţioneră zâmbitoare care mi-a cerut cardul de asigurare. L-am scos, i l-am înmânat, iar ea mi-a dat în schimb un teanc de formulare pe care să le completez. Câteva minute mai târziu, m-a chemat înapoi la birou.

— Aveţi un alt card de asigurare?

Am simţit că mi se strânge stomacul.

— Nu. Acesta nu funcţionează? am întrebat-o.

— Am sunat şi a fost anulat.

Planul meu de asigurare fusese pe numele tatălui meu, iar el nu era încântat de sarcina mea.

— Voi anula programarea, atunci. Voi fi în regulă. Mă simt bine.

Privirea recepţionerei s-a îndreptat spre colega ei.

— Aveţi nevoie de îngrijire prenatală. Dacă nu o primiţi, există posibilitatea ca bebeluşul să fie luat de lângă dumneavoastră după ce se va naşte, pe motiv de neglijenţă.

Simţeam că voi avea un atac de panică.

— Bine, atunci îmi voi găsi o slujbă şi voi plăti eu însămi.

— Este vorba despre 35 000 de dolari şi avem nevoie de o parte din ei în avans.

Aveam mai puţin de 100 de dolari în contul meu bancar, iar mama abia reuşea să facă plăţile pentru ipotecă în urma divorţului ei încă recent. Nu aveam cum să îi cer bani.

— Voi încheia eu însămi o asigurare, am spus.

— Aveţi o afecţiune preexistentă acum. Singura dumneavoastră opţiune este Medicaid.

— Ce este Medicaid?

— Este pentru persoanele sărace. Este gratuită.

— Îmi puteţi acorda puţin timp? am întrebat.

Am părăsit cabinetul şi m-am urcat în maşină. Întotdeauna mi se spusese că programele de stat erau pentru leneşi, oameni care voiau „să stea acasă şi să-i lase pe ceilalţi să muncească pentru ei". Nu voiam ca oamenii să aibă o astfel de părere despre mine, dar, de asemenea, nu ştiam ce alte opţiuni aveam în acel moment. În seara aceea, am completat cererea pentru Medicaid cu lacrimi în ochi. Eram hotărâtă să ies din această situaţie şi să-mi fac o viaţă mai bună pentru mine şi pentru copilul meu.

Am deschis o filă nouă pe computer şi am început să cercetez diferite opţiuni de angajare. Am făcut chiar şi un test intitulat „Ce meserie ar trebui să am?". După ce am răspuns la o grămadă de întrebări legate de personalitate, rezultatul care mi-a apărut pe ecran a fost „asistentă medicală". Am făcut mai multe cercetări şi apoi, cu un nou sentiment de hotărâre şi speranţă, mi-am făcut o programare la un consilier de la colegiul local. Am început să mă simt mai încrezătoare. Aveam un plan.

Câteva zile mai târziu, stăteam în biroul consilierei de la colegiul comunitar, unde aşteptam de mai bine de o oră. Sarcina abia începuse să se vadă şi nu-mi permiteam haine pentru gravide, aşa că îmi tot trăgeam cămaşa în jos în timp ce mă mişcam pe scaunul incomod din plastic de pe hol. Când în sfârşit am fost chemată în biroul consilie-

rei, aceasta s-a uitat la burta mea pe deasupra ochelarilor. Privind în altă parte, a răsfoit hârtiile pe care le adusesem cu mine, inclusiv foaia matricolă din primul an de facultate. Apoi, în cele din urmă, le-a pus jos şi şi-a încrucişat mâinile.

— Se intră foarte greu la şcoala de asistente medicale, a spus ea.

Am dat din cap. Văzusem deja statisticile online.

— Din câte văd, a continuat ea, ai avea nevoie numai de note de 10 la cursurile pregătitoare pentru a intra şi se pare că ai alte priorităţi în acest moment.

Am dat din nou din cap, apoi am spus:

— Pot să fac asta. Vă rog să mă înscrieţi la cursuri.

A oftat adânc şi a început să tasteze. Apoi, şi-a pus din nou mâinile pe birou.

— Ce ai spune de ceva mai uşor? Şansele tale sunt atât de mici!

Am simţit un foc în stomac pe care nu-l mai simţisem de ceva vreme.

— Voi fi asistentă medicală. Înscrieţi-mă!

A clătinat din cap nemulţumită în timp ce introducea cursurile în computerul ei. Când a terminat, mi-a înmânat lista de cursuri şi mi-a spus:

— Voi fi aici dacă va trebui să renunţi sau să schimbi vreun curs.

Am luat hârtia de la ea şi am ieşit din birou, mai hotărâtă ca niciodată. Aveam de gând să-i demonstrez că se înşela.

Câteva zile mai târziu, m-am prezentat la vizita reprogramată de la ginecolog, cu cardul Medicaid în mână. O altă recepţioneră mi-a cerut cardul de asigurare. În timp ce îi înmânam cardul auriu şi stăteam acolo aşteptând instrucţiuni suplimentare, am văzut-o cum îşi

dă ochii peste cap. Cu spatele la mine, i-a spus colegei sale:

— Oamenii care nu-şi permit să fie părinţi nu ar trebui să aibă voie să fie părinţi.

Am încremenit. Voiam să fug, dar când s-a întors şi mi-a zâmbit, nu am putut face nimic altceva decât să-i zâmbesc şi eu. În ziua aceea, am părăsit cabinetul ştiind că, dacă voi deveni vreodată asistentă medicală, nu voi trata niciodată pe cineva aşa cum mă tratase ea.

ACUM, ANI MAI TÂRZIU, în ciuda scepticismului consilierei de la colegiu şi a recepţionerei nesuferite, iată-mă aici, o asistentă medicală de succes, şi iată că aveam ocazia de a-mi ţine promisiunea pe care mi-o făcusem în sala de aşteptare a cabinetului medical.

Pe măsură ce mă apropiam de podul East Creek, mi-am dat seama că nu ştiu cum să ajung sub el. Pe una dintre părţile podului se afla un centru comercial, iar pe cealaltă, o plajă a armatei. Nevăzând altă opţiune, am virat pe nisipul bătătorit şi am parcat lângă unul dintre panourile care interziceau accesul, aflate la vedere. Mi-am luat geanta medicală şi tableta, am ieşit din maşină şi am apăsat butonul de blocare de cel puţin trei ori. Nevăzând încă pe nimeni, am pornit pe jos spre pod. Pe măsură ce mă apropiam, am zărit corturi şi gunoaie care împânzeau locul. Mi-am ridicat mâna pentru a-mi proteja ochii de soare, în timp ce tenişii mei se afundau în nisip la fiecare pas.

Când am ajuns la primul cort, am văzut o femeie ghemuită, cu un băţ în mână, care desena cercuri în nisip. Avea părul ciufulit şi murdar, iar tricoul de pe ea era uzat şi subţire. Acum se lăsa frigul noaptea şi speram că avea ceva mai călduros în cort. Când m-am apropiat, şi-a întors capul spre mine.

— Bună ziua! Îl caut pe Albert!?

Încruntarea femeii s-a transformat într-un zâmbet mare, ştirb, apoi a început să ţipe la mine. Deşi nu vorbea o altă limbă, nu pricepeam niciun cuvânt. În timp ce ţipa şi agita băţul în aer, am făcut instinctiv un pas înapoi, speriată. Mi-am dus mâna la telefon, care era în buzunarul lateral al pantalonilor, şi m-am gândit să-l sun pe Steve pentru a vedea dacă ar putea să vină şi el aici.

Tocmai atunci, un bărbat fără cămaşă, îmbrăcat în nişte blugi albaştri murdari, a strigat la mine de la aproximativ 45 de metri distanţă.

— Hei! Ai venit pentru Al?

Am dat din cap, dar apoi mi-am dat seama că probabil nu mă vedea prea bine.

— Da, aşa cred. Albert, am strigat la rândul meu.

În timp ce bărbatul fără cămaşă alerga spre mine, mi s-a făcut din nou frică, neştiind la ce să mă aştept. Probabil că a citit frica de pe faţa mea, pentru că a spus:

— Al este chiar aici. Este inofensivă, doar că nu ştie să vorbească bine. Îţi arăt eu unde este Al.

Bărbatul a făcut semn spre pod şi s-a întors în direcţia aceea.

L-am urmat, observând împrejurimile. Erau o mulţime de oameni, saci de dormit, focuri stinse şi sticle împrăştiate pe nisip. Bărbatul fără cămaşă îi saluta pe toţi cei pe lângă care treceam cu un semn din cap sau cu un gest cu mâna. Pe când făcea cu mâna, am observat mai multe cicatrici de-a lungul braţului său. Avea părul şaten, ondulat şi neîngrijit. Avea probabil în jur de 30 de ani, iar pielea bronzată trăda situaţia în care trăia, neprotejat de intemperii. În timp ce mergea, s-a întors spre mine pentru a se asigura că ţin pasul.

— Apropo, eu sunt Gil.

— Hadley, am răspuns.

Când am ajuns la cortul lui Albert, am observat o pancartă de carton confecționată manual, pe care erau mâzgălite cu o cariocă cuvintele RĂSPÂNDIȚI IUBIRE, NU URĂ. Prelata din față a cortului era trasă și, înăuntru, am văzut un bărbat întins pe jos. Nu purta pantofi, unul dintre picioare îi era umflat, iar celălalt era înfășurat într-un bandaj murdar. Bandajul era de la spital, iar pe el scria 25.10, ceea ce însemna că pansamentul nu fusese schimbat de patru zile. Știam din dosarul lui Albert că suferea de diabet și nu primise tratament, ceea ce însemna că piciorul său nu se putea vindeca și se infectase. Dacă ar fi fost îngrijit corespunzător, această situație ar fi putut fi prevenită.

— Bună, sunt asistenta ta, am spus.

La fel ca Gil, Albert avea pielea închisă la culoare din cauza expunerii prelungite la soare și fața plină de riduri. Păreau a fi riduri de râs, dar lui Albert cu siguranță nu-i ardea de râs acum. Și-a ridicat capul și s-a încruntat la mine.

— Pentru ce? Nu am nevoie de nicio nenorocită de asistentă.

Am fost luată prin surprindere. În mod cert, cei de la spital îi spuseseră că voi veni, nu?

— Ei bine, pentru că nu ai vrut să accepți niciun tratament, m-au trimis să mă asigur că te simți confortabil.

Albert și-a dat ochii peste cap și și-a lăsat capul în jos, fără să spună nimic.

— Omule, încearcă doar. Nu vreau să te văd așa. Te doare, omule, l-a încurajat Gil.

Albert a gemut și s-a ridicat în șezut, târându-se afară din cort și punând în acest demers mai multă presiune pe piciorul bandajat decât mi-ar fi plăcut să o facă.

Luând asta ca pe un da, m-am dat la o parte şi am scos actele de înscriere din geanta medicală.

— Nu va dura decât o secundă. Am nevoie doar de câteva semnături, am spus, căutând un pix.

Apoi, mi-am dat seama că nu aveam pe ce să scriu. De obicei, stăteam la masa din sufragerie alături de membrii familiilor când semnau actele. M-am uitat în jur, în timp ce Albert stătea cu capul plecat, părând că nu se simte bine. Din fericire, Gil a înţeles situaţia mea dificilă şi a luat pancarta de carton, înmânându-mi-o pentru a o folosi drept suport.

În timp ce treceam prin hârtii, Albert asculta şi mormăia că a înţeles pentru ce îşi dă consimţământul, apoi a semnat fiecare document. Când am ajuns la partea în care îl întrebam despre nivelul durerii, în sfârşit şi-a ridicat privirea.

— Care ai spune că este nivelul durerii tale în acest moment pe o scară de la unu la zece, zece fiind cel mai rău? l-am întrebat, cu pixul pregătit şi gata să-i notez răspunsul.

Albert a chicotit, uitându-se spre apă, apoi direct la mine.

— Zece. Dar de ce nu scrii şase, pentru că, de fiecare dată când spun zece, voi credeţi că încerc să obţin medicamente cu care să mă droghez.

Am făcut o pauză, neştiind ce să scriu. Hotărând să las căsuţa goală deocamdată, l-am întrebat pe Albert dacă aş putea să-i comand nişte medicamente pentru durere. A ridicat din umeri drept răspuns. Citind următoarea întrebare, am simţit cum îmi vibrează telefonul în buzunar. Am citit un mesaj de la Mindy: „Am nevoie de o copie a permisului de conducere şi a extraselor de cont pentru cererea Medicaid." Am băgat telefonul la loc în buzunar şi am spus:

— Era asistenta noastră socială. Lucrează la o cerere pentru tine ca să te putem plasa undeva. Pot să-i trimit o fotografie a permisului de conducere şi a extraselor bancare?

Albert a scos un hohot de râs, apoi a spus:

— Gil, ai auzit asta?

Apoi, a făcut o pauză şi s-a întors spre mine.

— Dragă, nu am nici permis de conducere, nici cont bancar. Nu am niciun ban pe numele meu.

— Ah, ei bine, sunt sigură că vor înţelege. Lasă-mă să-i spun, am răspuns, trimiţându-i lui Mindy un mesaj cu răspunsul lui Albert.

O clipă mai târziu, ea mi-a răspuns: „Atunci, va dura ceva timp. Sistemul informatic nu mă lasă să depun cererea fără să încarc cele două documente. Va trebui să o trimit prin poştă."

Am oftat de frustrare.

— Nu mă duc la azilul ăla de bătrâni, aşa că nu trebuie să te agiţi prea tare. Termină-ţi întrebările, mi-a spus Albert.

— Trebuie să te duci! Nu poţi sta aici! am protestat.

— De ce nu?

— Nu este... nu este sigur, am şoptit.

— Ce te face să crezi că, dacă stau în preajma doctorilor şi a asistentelor, sunt în siguranţă?

Am făcut o pauză. Eram obişnuită ca oamenii să aibă încredere în mine fără să pună întrebări, dar înţelegeam şi perspectiva lui Albert. Mi-am amintit că mă simţisem exact la fel când mă aflasem la cabinetul acela de obstetrică-ginecologie.

— Nu ar fi trebuit să fac presupuneri. Îmi pare rău, am spus, uitându-mă în jos la piciorul lui bandajat. Pot să schimb asta? am întrebat, arătând spre rană.

A încuviinţat din cap. Gil se învârtea pe lângă noi, urmărindu-mi mişcările cu un aer protector. În timp ce îmi scoteam materialele şi le aşezam pe un câmp steril, m-am gândit ce să-i spun în continuare. Era important să-mi păstrez profesionalismul, dar instinctele îmi spuneau că ar trebui să fiu puţin mai vulnerabilă pentru a-i câştiga încrederea lui Albert. Mi-am pus mănuşile albastre şi am început să îndepărtez bandajul zdrenţuit de tifon.

— La 20 de ani, am născut un copil, i-am spus în timp ce lucram. Nu eram căsătorită. Ştiu că nu pare o situaţie la fel de gravă ca a ta, dar o mulţime de oameni în care aveam încredere mă evitau.

— Ai o piatră preţioasă destul de mare pe deget, a observat el, în mod clar sceptic cu privire la povestea mea.

Am dat din cap, desfăcând în continuare tifonul.

— Abia m-am căsătorit anul acesta. Multă vreme am crezut că nimeni nu mă va iubi, că mă va considera o marfă deteriorată, dar am găsit un bărbat care mă iubeşte, şi îl iubeşte şi pe fiul meu.

— Marfă deteriorată? Ha! Da, înţeleg asta! a spus Albert, dând din cap gânditor.

A făcut o pauză de o clipă cât i-am bandajat piciorul, apoi a spus:

— Aş spune că poate ne vom înţelege până la urmă, dar nu ştiu dacă pot avea încredere în cineva atât de prost, încât să vină într-o tabără de boschetari cu piatra aceea preţioasă pe deget.

Mi-am ridicat privirea şi l-am văzut pe Albert zâmbind larg. Era evident că glumea.

I-am răspuns cu un zâmbet la fel de larg şi am glumit:

— Hai, lasă! Mi-am încuiat maşina, iar asta este mai mult decât fac de obicei.

— Femei albe tâmpite, a spus el, clătinând din cap şi chicotind. Te respect că ai venit singură. Nimeni nu se va lua de tine aici, şi vorbesc serios. Nu vor face rău cuiva care încearcă să mă ajute. În plus, ştiu că Gil nu se teme să îi pună la locul lor, dacă îl apucă pe vreunul să facă vreo năzbâtie.

L-am crezut, mai ales faptul că Gil ar fi fost dispus să facă rău cuiva cu un motiv întemeiat. După ce am terminat de pansat rana lui Al, mi-am amintit de lista de curcani.

— Ah, şi încă ceva! Distribuim curcani gătiţi. Putem să îţi aducem unul peste câteva săptămâni?

— Nu, se apropie Ziua Recunoştinţei, aşa că vor fi o mulţime de oameni care vor încerca să ne dea mâncare. Este cam singura perioadă a anului în care ne putem baza pe o masă caldă. Totuşi, peste câteva săptămâni vor dispărea cu toţii, aşa că poate mai întrebi atunci?

Am dat din cap, simţindu-mă vinovată că nu ofeream mâncare în celelalte săptămâni ale anului. Înainte de a pleca, i-am înmânat foaia portocalie cu numărul de telefon al liniei noastre de asistenţă medicală.

— Foloseşte numărul acesta aşa cum ai folosi 112, dar sună la noi în schimb. Avem o asistentă de gardă 24 de ore din 24, 7 zile din 7.

Apoi mi-am dat seama. Era probabil a cincea oară când mă surprindeam că trebuie să-mi adaptez discursul obişnuit situaţiei lui Albert.

— Ai un telefon? l-am întrebat.

Mi-am dat seama cât de des eram pe pilot automat şi mi-am jurat să fac un efort conştient să nu mai fac asta.

— Nu, dar e un telefon public chiar la capătul drumului, a spus Gil, cu braţele încrucişate. O să mă asigur că se rezolvă.

— Bine. Încă un lucru. Bănuiesc că doctorul nostru va comanda medicamente. Pot să aduc un mic seif în care să le ţii, dar poţi să le ridici de la o farmacie? am întrebat.

— CVS este la doar vreun kilometru şi jumătate distanţă. Le voi lua eu, s-a oferit voluntar Gil, punându-şi mâna pe umărul lui Albert pentru a-l linişti.

— Eşti un prieten bun, i-am spus eu, adunându-mi lucrurile.

— Nu suntem prieteni, suntem o familie aici şi avem grijă unii de alţii.

— Îmi place asta. Mă întorc peste două zile, bine?

Amândoi au dat din cap în semn de aprobare.

Am făcut drumul înapoi la maşină şi l-am sunat pe doctorul Kumar pentru a obţine aprobarea lui pentru medicamente. Şi-a exprimat îngrijorarea cu privire la administrarea de narcotice în mediul acela, aşa că a sugerat să comand o cantitate mai mică decât de obicei. I-am spus că Gil trebuia să meargă mai bine de trei kilometri dus-întors pentru a lua medicamentele.

Dr. Kumar a suspinat frustrat.

— Şi nu vrea să meargă la azil?

— Nu, nu vrea. Familia lui este cu el acolo, sub pod, şi vrea să fie lângă ei când va muri, asemenea celorlalţi pacienţi ai noştri, am spus, rămânând fermă.

— Bine, voi comanda medicamentele. Totuşi, crezi că ai putea să le numeri în timpul vizitelor?

— Bineînţeles. Fac asta pentru toţi pacienţii mei. Mulţumesc.

În timp ce terminam de întocmit hârtiile şi apăsam butonul de trimitere, am văzut un apel de la Deja, asistenta medicală.

— Hei! Te-ai întors din concediu? Pentru că eu cred că da, dar dacă nu, îmi pare foarte, foarte rău că te-am sunat, a spus ea de îndată ce am răspuns la telefon.

— M-am întors. Îl ai pe noul pacient, domnul Albert? Tocmai l-am cunoscut. E drăguţ.

— Da. Pot să merg cu tine în vizită peste câteva zile, dacă vrei.

— Sună grozav! Ce mai face copilul? am întrebat.

— Merge la un fizioterapeut acum, după operaţia pentru scolioză. A fost foarte stresant să încerc să îl duc la toate programările printre vizitele mele la pacienţi.

— Îmi pot imagina. Sunt mereu aici dacă ai nevoie de mine.

Am închis telefonul şi am verificat ora. Mai aveam aproximativ o oră până la următorul pacient. Eram aproape de casa socrului meu, aşa că am dat o fugă să iau perucile. Era, de asemenea, prima zi în care se întorcea la serviciu, aşa că în casă era linişte când am căutat prin dormitorul lui şi al lui Babette. Dormitorul lui? Nu eram sigură cum să-l numesc acum. Perucile erau aşezate pe suporturi, dar am ales să le pun într-o sacoşă de cumpărături, pentru că mi se părea ciudat să umblu cu nişte capete din polistiren acoperite cu păr uman adevărat.

În timp ce mă duceam să las perucile, mi-am dat seama că pacienta locuia pe aceeaşi stradă pe care locuise şi Reggie. M-am întrebat cui îi revenise casa şi speram să nu fi ajuns la unul dintre numeroşii dezvoltatori din zonă. Conducând pe stradă, am observat un buldozer mare şi m-a cuprins neliniştea. Am oprit maşina în stradă, fără să-mi pese ce credeau muncitorii despre mine, şi m-am uitat la terenul eliberat. Casa lui Reggie dispăruse cu

totul. La fel şi cea a vecinului său. Nu numai atât, dar tăiaseră toţi copacii – copacii aceia care se legănau în bătaia vântului în timp ce eu purtam acea ultimă conversaţie cu Lisa. Judecând după fundaţia turnată pe ambele proprietăţi, se părea că se pregătea construirea unei monstruozităţi de un milion de dolari. Exact ceea ce nu-şi dorise Reggie.

Am condus mai departe în susul străzii, până la casa tinerei mame bolnave de cancer. Încercând să afişez un zâmbet pentru a-mi ascunde supărarea faţă de dezvoltator, am sunat la uşă, cu sacoşa de cumpărături plină cu peruci în mână. O femeie mai în vârstă a răspuns la uşă.

— Bună ziua, am venit să las astea. Sunt peruci, am spus, ridicând stângaci punga de cumpărături în timp ce vorbeam.

— O, da! Poftească înăuntru! Sunt pentru fiica mea. E chiar aici în spate.

Nu mă aşteptasem să fiu invitată să intru, dar am acceptat invitaţia şi am urmat-o pe femeie până în dormitor.

— Dragă, a venit asistenta de la centru cu nişte peruci, a spus ea, făcându-mi semn să intru.

Am văzut o femeie slabă şi palidă întinsă pe pat, îmbrăcată într-o pijama roz, cu o bonetă roz pufoasă asortată pe cap. A tras încet pătura la o parte şi s-a dat jos din pat. M-a privit cu o expresie de recunoştinţă sinceră.

— Doriţi să le pun aici? am întrebat, făcând semn spre comodă.

— De fapt, le voi proba. Dacă nu se potrivesc, aş prefera să le păstraţi, ca să le puteţi da altcuiva.

Am dat din cap. Nu mă simţeam pregătită să văd pe altcineva purtând perucile lui Babette, dar nu aveam de ales. Am privit-o cum scoate fiecare perucă din sacoşă şi îşi trece degetele prin păr – un lucru pe care o văzusem

şi pe Babette făcându-l de multe ori înainte. După ce a admirat-o pe fiecare, a ales peruca blond-deschis cu breton. Şi-a scos boneta şi şi-a pus peruca pe cap. Părul drept îi cădea până mai jos de umeri. Stând în spatele ei, îi puteam vedea expresia în oglindă. Avea lacrimi în ochi, dar zâmbetul ei era atât de larg, încât îi ocupa cea mai mare parte a feţei.

— Eşti din nou tu însăţi, i-a şoptit mama ei, uimită, din pragul uşii.

Tânăra femeie s-a întors cu faţa la noi, părul blond al perucii fluturând în timp ce se rotea.

— Vă mulţumesc! Asta le va da copiilor mei un sentiment de normalitate, mi-a spus ea.

Am zâmbit.

— Mă bucur foarte mult.

Eram bucuroasă pentru ea, dar, de asemenea, mi-aş fi dorit mai mult decât orice altceva să o fi putut vedea pe soacra mea punându-şi peruca şi machiindu-se pentru ultima dată înainte de o cină în familie şi să fi putut să o mai aud o dată vorbind despre cum arată exact ca părul ei natural.

În timp ce plecam din casa lor, am aruncat o ultimă privire la mama ei, persoana care în curând avea să fie în locul meu, trecând printr-o durere atroce.

„Viaţa poate fi atât de crudă", m-am gândit.

CÂND AM AJUNS ACASĂ ÎN acea seară, Brody şi Chris stăteau pe canapea şi se uitau la televizor. Chris încă era îmbrăcat în uniforma medicală.

— Cum a fost prima ta zi de muncă? l-am întrebat în timp ce îmi puneam lucrurile jos.

— A fost bună. A ta?

— Ei bine, am un pacient nou care nu are adăpost. Omul acesta a spus ceva ce mi-a rămas în minte, am zis, aplecându-mă să-l sărut pe Brody pe creştet.

— Ce anume?

— A spus că oamenii îi dau mâncare de Ziua Recunoştinţei, dar după aceea, pur şi simplu uită de el. M-am simţit atât de prost din cauza asta.

— Ei bine, dacă îl vei mai avea ca pacient şi după Ziua Recunoştinţei, îi vom duce mâncare oricând va avea nevoie.

Am zâmbit, simţind o oarecare consolare.

— Sună grozav. Mulţumesc, iubitule.

Chris s-a ridicat şi a scos stropitoarea de sub chiuvetă. După funeraliile mamei sale, cei de la casa funerară întrebaseră cine doreşte toate florile care fuseseră trimise. Erau cel puţin opt plante mari de apartament trimise de colegi, prieteni şi membri îndepărtaţi ai familiei. Toţi fraţii lui Chris se uitaseră unii la alţii, dar nimeni nu se oferise să le ia.

În cele din urmă, Chris spusese:

— Le luăm noi.

Îl strânsesem de mână pentru a-i sugera că ar fi trebuit să vorbim mai întâi despre asta. Habar nu aveam unde vom pune atâtea plante. Apoi, după ce rămăseserăm singuri, se întorsese spre mine şi îmi zisese:

— Trebuie să le luăm. Nu le putem lăsa să fie aruncate.

Încuviinţasem din cap. Îmi dădeam seama cât de important era acest lucru pentru el.

Acum, la fiecare câteva zile, îl priveam pe Chris cum uda cu dragoste toate plantele, asigurându-se că le merge bine – aproape ca şi cum s-ar fi asigurat că mama lui continua să trăiască într-un fel.

CÂTEVA SĂPTĂMÂNI MAI TÂRZIU, a venit Ziua Recunoştinţei, dar a trecut la fel de repede. Până atunci, l-am vizitat de multe ori pe Albert, care mi-a spus:

— Prietenii mei îmi spun Al, aşa că şi tu ar trebui să-mi spui la fel.

Am aflat că emigrase aici din Mexic împreună cu părinţii săi pe când era adolescent şi că lucrase în construcţii până când s-a îmbolnăvit. Nu mi-a spus niciodată în mod explicit dacă era imigrant legal sau nu, dar am tras singură concluzia atunci când mi-a spus că nu avusese niciun fel de beneficii pe care să se bazeze atunci când nu mai putuse să lucreze. Gil era mereu alături de el. Îmi raporta simptomele lui Al şi chiar învăţase cum să îi schimbe pansamentul. Nu au apelat niciodată linia de asistenţă, indiferent de câte ori le-am reamintit că era disponibilă. Al aştepta întotdeauna vizitele mele programate şi nu se plângea niciodată când întârziam.

Într-o zi, când am ajuns, Al avea dureri vizibile. L-am întrebat de cât timp se simte aşa, iar el mi-a spus că nu de mult timp.

Gil a intervenit imediat.

— Minte. Are dureri de două zile.

Am oftat puternic.

— Al! De ce nu m-ai sunat?

— Vreau să îţi petreci timpul cu familia ta, Hadley. Eu nu contez, sunt obişnuit cu durerea.

În timp ce introduceam codul de la seiful cu medicamente şi scoteam morfina pe care medicul o comandase pentru urgenţe, i-am explicat lui Al:

— Uite cum stă treaba, totuşi: odată ce lăsăm durerea să devină atât de puternică, este mai greu de ameliorat. E ca şi cum am juca la recuperare. De fapt,

dacă mă suni în secunda în care durerea ta este mai mare decât de obicei, îmi faci munca mai uşoară. Bine?

A dat din cap, făcând o grimasă de durere. Am tras în seringă cantitatea cea mai mică de morfină, apoi am spus:

— Asta e pentru durerea ta. Eşti de acord să o iei?

Al a încuviinţat din cap.

— Ar trebui să înceapă să-şi facă efectul destul de repede. Îmi pare rău că ţi se întâmplă asta. Vom reuşi să ţinem totul sub control, îţi promit.

M-am uitat în jur după nişte apă. De obicei, clăteam seringa după ce o foloseam, ca să nu se lipească, dar aici, nu aveam nicio chiuvetă la dispoziţie, aşa că am pus seringa înapoi în cutie şi mi-am notat mental să aduc o altă seringă şi o sticlă de apă nedesfăcută data viitoare.

— Cred că o să mi se facă rău, a spus Al deodată, ţinându-se de stomac.

— Ai mâncat ceva recent? l-am întrebat.

— Nu, nu am prea avut ce mânca în ultima vreme, a spus Gil. I-am dat tot ce am putut, dar nu e prea mult. Pot să mă duc să mă uit prin nişte coşuri de gunoi. Daţi-mi un minut.

Îmi venea să plâng.

— Nu, am nişte biscuiţi cu unt de arahide în maşină. Mă întorc imediat.

Când m-am întors, i-am desfăcut biscuiţii lui Al şi am privit cum ronţăie din ei.

— Bine, asta m-a ajutat. Simt că durerea se atenuează. Mulţumesc, Hadley.

A încercat să-mi dea înapoi restul biscuiţilor, iar eu am clătinat puternic din cap, spunându-i să îi păstreze. Înainte de a pleca, i-am arătat lui Gil cum să tragă

morfina şi să i-o administreze, apoi l-am privit cum îmi demonstrează la rândul lui.

— Promiteţi să mă sunaţi? am întrebat, arătând cu degetul spre ei.

— Da, Hadley. O să te sunăm, a spus Al, făcându-mi cu mâna de la revedere.

Mă bucuram să văd că arăta mai bine decât la sosirea mea.

AM CONDUS PÂNĂ LA BIROU pentru şedinţa interdisciplinară săptămânală. Când am ajuns, i-am făcut cu mâna lui Mindy când am trecut pe lângă biroul ei şi, practic, m-am lovit de Travis când a apărut de după colţ.

— Hei, cum merge treaba cu domnul Albert? m-a întrebat.

— Azi a fost greu. Avea dureri şi nu avea nimic de mâncare. O să cumpăr ceva în seara asta şi o să-i duc mâine, aşa că s-ar putea să fiu nevoită să lipsesc de la şedinţa de dimineaţă.

Ochii lui Travis s-au îndreptat spre biroul gol din dreapta lui şi a dat din cap în direcţia aceea, indicându-mi că ar trebui să-l urmez înăuntru. A închis uşa în urma lui.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat, confuză.

— Uite, nu putem cumpăra lucruri pentru pacienţii noştri. Compania are reguli stricte împotriva acestui lucru.

— Nu am de gând să-l las pe Al să moară de foame când îmi permit să fac asta, am spus, privindu-l pe Travis direct în ochi.

Nu înţelegeam cum putea să accepte ca un pacient să nu aibă ce mânca, mai ales că scopul nostru era tocmai acela de a ne îngriji de starea lui de bine.

— Vreau doar să ştii asta, pentru că, dacă află compania, rişti să-ţi pierzi locul de muncă. Nu încerc să fiu personajul negativ. Încerc doar să te protejez, a spus el, privindu-mă în ochi.

Nu mă aflam într-o situaţie financiară care să îmi permită să îmi pierd locul de muncă. Am deschis uşa fără să-i răspund lui Travis şi m-am întors în birou în tăcere, cu inima strânsă.

ÎN SEARA ACEEA, I-AM SPUS LUI Chris despre situaţia lui Al. Imediat a sugerat să mergem să-i cumpărăm de mâncare.

— Uite care este problema: Travis a spus că aş putea să-mi pierd slujba dacă fac asta.

Chris a înjurat în şoaptă, să nu-l audă Brody, care se juca în apropiere cu nişte camioane de jucărie. S-a gândit o clipă, apoi a spus:

— Şi ce dacă? Dă-i naibii!

— Nu pot să-mi pierd slujba. Avem nevoie de salariul meu şi de asigurarea de sănătate.

Chris a oftat adânc şi şi-a trecut degetele prin părul brunet.

— Poate că acesta este unul dintre acele momente în care trebuie să învăţ cum să separ viaţa profesională de cea de acasă, aşa cum spune terapeuta mea. Hai să ieşim să luăm cina în oraş, am sugerat eu.

— Bine. Brody, hai să-ţi punem geaca, a fost de acord Chris, luându-şi-o pe a lui şi cheile de la maşină.

Ne-am dus la unul dintre restaurantele noastre preferate de lângă plajă şi am reuşit să uit puţin de muncă, dar asta nu a durat decât până a venit mâncarea. Când

chelnerul a aşezat o grămadă de nachos în faţa noastră, m-am uitat la Chris.

— Nu cred că pot să mănânc, am spus.

— Nici eu.

Amândoi am ciugulit din aperitiv şi am plecat fără să comandăm vreun antreu. În noaptea aceea, m-am răsucit pe toate părţile, gândindu-mă că Al va rămâne flămând. Dimineaţă, când m-am trezit, patul era gol. Când am intrat în bucătărie, m-a întâmpinat chipul zâmbitor al lui Chris, care tocmai făcuse un ibric cu cafea proaspătă. Îmi era groază să mă duc la serviciu.

— Îl pot duce eu pe Brody astăzi, s-a oferit Chris.

De obicei, eu făceam asta, dar am apreciat faptul că se oferea să se ocupe de el în această dimineaţă, astfel încât eu să pot avea ceva timp în plus pentru a-mi începe ziua. După ce am făcut duş, m-am îmbrăcat şi mi-am citit e-mailurile de serviciu din seara precedentă, m-am urcat în maşină şi mi-am pus poşeta pe scaunul din dreapta, aşa cum făceam întotdeauna. Am auzit un foşnet şi, când m-am uitat, mi-am dat seama că pe scaun erau diferite pachete de biscuiţi şi nişte cutii cu fructe. Am zâmbit şi mi-am scos telefonul pentru a-i trimite un mesaj lui Chris: „Tocmai m-am urcat în maşină. Asta înseamnă ceea ce cred eu că înseamnă?"

„Da. Nu-ţi încălca principiile. Ne vom descurca dacă îţi vei pierde slujba", mi-a răspuns el printr-un mesaj.

Am aruncat o privire la ceasul de pe bord. Plănuiam să merg la şedinţa de dimineaţă. Dacă nu aş fi mers, absenţa mea ar fi ridicat semnale de alarmă; dar dacă aş fi mers, nu aveam cum să strecor o vizită la Al printre toţi ceilalţi pacienţi ai mei din ziua respectivă. Încercând să găsesc o soluţie, am scos programul asistentelor. Colega mea Deja îl avea programat pe Albert pentru astăzi. De obicei îşi începea ziua mai devreme, aşa că exista o proba-

bilitate ca ea să fie cu el acum. Agitată, am apelat numărul ei de telefon. A răspuns repede.

— Bună dimineaţa! i-am auzit glasul vesel.

— Eşti cumva din întâmplare la Al? am întrebat-o.

— Da, tocmai am ajuns aici.

— Ai nevoie de ajutor? mi-am încercat eu norocul.

— O, nu, mă descurc, a răspuns ea politicos.

— Deja, am nevoie ca tu să ai nevoie de ajutor astăzi, am spus pe un ton care speram să fie convingător. Al nu mai este în stare să meargă şi este un tip destul de mare. S-ar putea să-ţi fie greu să-l speli fără ajutor.

La celălalt capăt al firului s-a făcut linişte. Preţ de o clipă, am crezut că poate Deja îmi închisese telefonul. În cele din urmă, am auzit-o spunând:

— Ştii, mă doare spatele în dimineaţa asta. Aş putea să-i trimit un e-mail lui Travis să-i spun că am nevoie de ajutor.

M-am bucurat în tăcere, spunându-i calm că aş fi fericită să vin să o ajut.

— Poate îi sugerezi să facem vizita împreună şi să îndeplinim astfel sarcina pentru această săptămână, i-am spus.

— Am înţeles, a zis ea.

Mulţumită, dar agitată că Travis ar putea descoperi şiretlicul nostru, am pornit cu maşina în direcţia lui Al. După aproximativ zece minute de condus, am primit un apel de la birou.

— Alo? am răspuns.

Era Travis.

— Bună. Deja are nevoie de ajutor. Ai putea să te duci să o ajuţi repede să se ocupe de domnul Albert?

Am făcut o pauză, prefăcându-mă că mă gândesc la întrebare pentru o clipă.

— Cred că pot face asta, am spus, apoi am încheiat conversaţia rapid, ca să nu mă dau de gol.

Plină de o energie nervoasă, am condus până la pod, am parcat maşina şi am luat în braţe toată mâncarea, folosindu-mă de bărbie pentru a ţine pachetele în echilibru. O vedeam pe Deja făcându-mi cu mâna din depărtare. Când m-am apropiat, am aşezat mâncarea lângă cortul lui Al, apoi m-am uitat în jur după Gil.

— A plecat pentru ca Al să aibă intimitate cât timp sunt eu aici şi îi fac baie, a zis Deja, citindu-mi gândurile.

— Am înţeles. Bună, Al! am spus.

Mi-a făcut cu mâna şi am observat că arăta mai rău decât în ziua precedentă.

— Ţi-am adus ceva de mâncare. Îmi pare rău, este în mare parte ceea ce îi place fiului meu, dar pot da o tură până la băcănie în seara asta. Vrei nişte biscuiţi? l-am întrebat.

Al a dat din nou din cap fără să vorbească. Am desfăcut un pachet de biscuiţi şi i-am întins unul câte unul. Cu fiecare biscuit pe care îl mânca, arăta puţin mai bine. La fiecare câteva îmbucături, lua câte o înghiţitură de apă.

— Ăăă, nu poţi spune nimănui că am făcut asta, i-am spus Dejei cu glas scăzut.

Deja a râs.

— De unde crezi că îşi ia apa îmbuteliată? a întrebat ea, făcând cu ochiul.

M-am uitat la ea, cu ochii mari.

— E secretul nostru, a spus ea.

După ce l-am lăsat pe Al să termine de mâncat câteva pachete de biscuiţi, eu şi Deja l-am spălat împreună. Înainte de a-i schimba pansamentul, am băgat mâna

în seif pentru a-i administra lui Al medicamentele pentru durere. Schimbarea pansamentului îl durea întotdeauna. Am verificat să mă asigur că nu i se termină medicamentele, dar flaconul era încă mai mult de jumătate plin.

În timp ce îl scoteam, Al m-a oprit.

— Nu, nu am nevoie de el. Nu-mi mai simt cea mai mare parte a piciorului, a spus el.

Nu era un semn bun; starea lui se înrăutăţea şi, când i-am dat jos pansamentul vechi, am observat că Al nu a mai făcut grimase şi nici nu s-a mai mişcat de durere ca de obicei. De fapt, părea că nu simte nimic.

În timp ce eu îi curăţam rana, Deja mă urmărea cu atenţie şi îmi înmâna materialele medicale pe măsură ce aveam nevoie de ele.

— Ai să faci şi tu asta într-o zi? a întrebat-o Al pe Deja.

— Sper că da. Să ajung acolo este partea cea mai grea, a răspuns ea.

— Va fi o asistentă medicală extraordinară într-o bună zi. Mai ai de stat doar câteva luni la compania noastră până când vor începe să-ţi plătească studiile, nu-i aşa? am întrebat-o pe Deja.

Deja a zâmbit uşor şi mi-a atins umărul fără să răspundă. Eram confuză. Cu doar câteva săptămâni în urmă, Deja îmi spusese cât de entuziasmată era să înceapă şcoala de asistente medicale şi să-şi asigure o viaţă mai bună ei şi fiului ei.

Am terminat de schimbat pansamentul, am zâmbit sincer şi l-am întrebat pe Al ce altceva am mai putea face pentru el.

— Nimic. Voi două sunteţi nişte îngeri pe pământ, a spus el.

Eu şi Deja ne-am luat rămas-bun şi i-am reamintit să sune la linia de asistenţă atunci când are nevoie de noi.

Îndreptându-ne spre maşinile noastre, mi-am băgat mâinile în buzunarele jachetei pentru a le proteja de vântul rece care bătea dinspre ocean. După ce am mers un minut, Deja a rupt tăcerea.

— Demisionez.

Eram şocată. Era cea mai bună infirmieră cu care lucrasem vreodată. Voiam să-i respect decizia, dar, în acelaşi timp, voiam şi să o rog să nu plece.

— Travis mi-a oferit o mărire de salariu şi o promovare ca instructoare a celorlalte infirmiere din zonă, a continuat ea.

Şi mai confuză, am spus:

— Asta e minunat! O meriţi! Te-ai descurca *de minune* să faci asta.

Deja a clătinat din cap.

— Nu pot să o fac. Am făcut calculele la nesfârşit. Poliţa de asigurare de sănătate pentru mine şi fiul meu ar costa 900 de dolari pe lună, ceea ce înseamnă că aş câştiga mai puţini bani decât câştig acum, pentru că asigurarea noastră de sănătate acum este gratuită prin Medicaid. Deja trăim de la un salariu la altul. Dacă primesc o mărire de salariu, cei de la Medicaid vor spune că fac prea mulţi bani şi ne vor exclude. Fiul meu este bolnav. Nu pot risca să nu avem asigurare de sănătate.

Am încercat să procesez ce îmi spunea, storcându-mi creierul să găsesc o soluţie.

— Te vor lăsa să rămâi pe postul actual fără să-ţi dea o mărire de salariu? am întrebat.

A clătinat din cap, iar cozile împletite i s-au frecat de spate.

— Au găsit deja pe altcineva. Am acceptat un loc de muncă la o altă companie. Aceasta este ultima mea săptămână.

Am suspinat adânc.

— Îmi va fi dor de tine.

— Şi mie de tine, Hadley, a răspuns Deja. Viaţa e crudă uneori, nu?

— Chiar este.

ÎN SEARA ACEEA, I-AM SPUS LUI Chris despre plecarea Dejei în timp ce îmi făceam rutina de îngrijire a pielii înainte de culcare.

— Asta e foarte nasol. Dar, hei, cel puţin acum ştii că, dacă vei fi concediată pentru că i-ai dus mâncare, ai pe cineva de la o altă companie care să garanteze pentru tine atunci când vei candida pentru un nou loc de muncă, a glumit el.

— În privinţa asta, ai dreptate, am 'râs în timp ce mă spălam pe faţă.

Mi-am pus pijamaua şi am adormit câteva ore, până când am fost trezită brusc de telefonul care suna. M-am uitat la ceas. Era 3.33. Confuză, am mijit ochii la ecran. Era Amanda.

— Alo? am răspuns buimacă şi m-am dus în baie ca să nu-l trezesc pe Chris.

— Hadley, îmi pare foarte rău. Ştiu că nu eşti de gardă, dar a sunat prietenul domnului Albert. Părea foarte urgent, dar când a aflat că nu eşti de gardă, a închis. Când am încercat să sun înapoi, nu a răspuns nimeni.

— Of, Doamne! am oftat.

— Am vorbit deja cu Travis şi nu trebuie să te duci, a spus Amanda.

— Ba trebuie, am întrerupt-o. Nu m-au sunat niciodată, nici măcar atunci când le-am cerut să o facă. Ştiu că este urgent. Mă duc.

Simţeam cum adrenalina îmi pompează prin corp în timp ce foloseam lanterna telefonului pentru a căuta prin sertare o uniformă curată. După ce m-am îmbrăcat, l-am zgâlţâit uşor pe Chris ca să-l trezesc.

— Te rog, nu te supăra. E greu de explicat, dar trebuie să mă duc să văd un pacient.

— Ce... credeam că nu eşti de gardă?

— Nu sunt. Dar trebuie să plec.

— Terapeuta ta a spus că asta o să te epuizeze, a spus el, un pic mai lucid acum.

— Iubitule, te rog să ai încredere în mine. Ştiu că este cu adevărat ceva în neregulă. Toţi ceilalţi i-au întors spatele acestui om. Nu pot să fac şi eu asta.

— Bine, du-te, am încredere în tine. Îmi pasă doar de tine, a spus el.

— Ştiu. Te iubesc.

L-am sărutat repede şi am ieşit în grabă pe uşă.

În timp ce mă apropiam de pod, am văzut un foc şi contururile întunecate ale unor oameni strânşi în jurul lui. Mi-am strâns geaca groasă în jurul corpului ca să mă protejez de frig. În ciuda locului în care mă aflam, nu eram speriată deloc. Albert avusese dreptate: toată lumea ştia de ce mă aflam acolo şi nimeni nu intenţiona să se ia de mine. În timp ce păşeam peste sticlele goale împrăştiate pe jos şi treceam pe lângă oameni care bombăneau de unii singuri, mă simţeam liniştită. M-am uitat în jur, încercând să disting feţele, până când am recunoscut-o pe

cea a lui Gil. Când m-a văzut, i-am putut citi uşurarea pe chip.

— Ai venit! a spus el, ocolind repede focul de tabără.

— Bineînţeles că am venit. Ce se întâmplă?

Gil s-a scărpinat la ceafă.

— O să-l las pe el să-ţi spună. Te rog să-l asculţi înainte de a chema medicul.

Am dat din cap, confuză, şi l-am urmat pe Gil până la cortul lui Al. Acesta era întins pe jos, învelit cu o pătură subţire. Mi-am aşezat jos geanta medicală şi m-am aşezat la nivelul lui Al, pe nisipul din cort.

— Bună, sunt aici, am spus încet.

Al a deschis ochii şi s-a uitat la mine.

— Hadley, trebuie să-ţi spun ceva. Ştiu că este un efect secundar al medicamentelor, dar te rog să mă asculţi mai întâi.

Am dat din cap şi mi-am tras mânecile jachetei în jos ca să-mi acopăr mâinile reci.

— Sunt atentă. Nu te voi judeca.

— Ştiu, dar te rog să nu-mi iei medicamentele... Mama mea este aici, a spus el după o scurtă pauză.

Am dat din cap, încurajându-l să continue şi asigurându-mă că expresia de pe chipul meu nu îmi trădează sentimentele.

— Mama a murit de mult. Ştiu că este o halucinaţie, dar niciodată nu am fost mai fericit ca acum. Nu mai am dureri şi sunt cu mama. Te rog să nu-mi iei medicamentele.

— Al, dar dacă nu e o halucinaţie? l-am întrebat.

Al a făcut o pauză şi a privit în gol, în întuneric. După câteva momente, a zâmbit.

— Crezi că este cu adevărat mama? Nu crezi că sunt nebun?

— Chiar cred că ea este. Nu cred că eşti nebun. Ţi-a spus ceva?

— Mi-a spus că vom pleca într-o excursie şi să mă odihnesc bine.

— Ei bine, atunci cred că trebuie să o asculţi pe mama ta, am spus zâmbind.

Gil era în apropiere. Zâmbea şi el şi a mimat din gură un „mulţumesc".

— O să mă asigur că nu-i lipsesc medicamentele, i-am spus lui Gil.

M-am întins spre seif şi am scos morfina. Eram şocată. În flacon, nivelul medicamentului era exact acelaşi ca în dimineaţa precedentă. Al nu luase niciun analgezic astăzi şi totuşi nu avea dureri. Halucinaţiile lui nu puteau fi un efect secundar al medicamentelor.

— Ei bine, cu siguranţă nu este..., am început să-i vorbesc lui Al, dar apoi mi-am dat seama că dormea adânc.

— O să-l las să doarmă. Mă întorc mâine-dimineaţă, i-am spus lui Gil. Adică peste câteva ore, căci imediat se face dimineaţă.

— Îţi mulţumesc că îl tratezi ca pe o fiinţă umană, a spus el.

— Îţi mulţumesc că eşti un prieten atât de uimitor. Nu ar fi rezistat aici fără ajutorul tău.

În timp ce mă întorceam singură la maşină, am simţit o prezenţă alături de mine, ca şi cum un prieten ar fi mers alături de mine în tăcere. Era o tăcere plăcută şi nu era nevoie de cuvinte pentru a o umple. Nici nu m-aş fi putut simţi mai în siguranţă de atât.

Când am ajuns acasă, m-am întors în pat şi am încercat să mai dorm câteva ore. Stând întinsă acolo, am simţit aceeaşi prezenţă în preajma mea. Nu era una înspăimântătoare, ci mai degrabă aveam sentimentul că în aceeaşi cameră cu mine se afla un prieten, dar nu îl puteam vedea. Ştiam că este acolo, dar nu-l puteam vedea pe moment.

M-am ridicat buimacă din pat câteva ore mai târziu. Îl auzeam pe Brody jucându-se în camera alăturată. Aveam încă sentimentul acela ciudat că nu eram singură. M-am dus în bucătărie să-mi torn nişte cafea.

— Simt că nu sunt singură chiar şi atunci când sunt singură, i-am spus lui Chris. Tu te simţi vreodată aşa?

— O, da, nu des, dar cu siguranţă ştiu despre ce vorbeşti.

— Poate că sunt doar obosită, am spus, îndreptându-mă spre dormitor pentru a mă pregăti pentru ziua aceea.

Am scos o uniformă curată din dulap şi am îmbrăcat-o, apoi mi-am făcut pijamaua ghem şi am aruncat-o în coşul de rufe. A aterizat deasupra uniformei mele murdare de acum câteva ore şi mi-am dat seama că nu-mi scosesem ecusonul. În timp ce scotoceam prin coşul de rufe, am simţit brusc o adiere de vânt pe ceafă. Am încremenit. Eram prea speriată să mă uit în direcţia aceea, aşa că am aşteptat o clipă, apoi am deschis uşa dormitorului nostru şi i-am strigat lui Chris:

— Hei, aparatul de aer condiţionat porneşte vreodată de unul singur?

— A, da, când declanşează. De ce? a strigat el.

— Ah, nu contează. Mă port prosteşte. Mulţumesc.

Am închis din nou uşa şi am râs de mine însămi. M-am machiat şi mi-am prins părul murdar într-un coc. După ce l-am îmbrăcat pe Brody, l-am ridicat pe un şold

şi am pornit spre maşină. Aveam senzaţia că uitasem ceva, dar nu îmi dădeam seama ce anume. După ce l-am lăsat la şcoală, mi-am dat seama brusc că nu-mi luasem ecusonul de pe uniforma murdară. Am suspinat şi m-am întors, ştiind că voi întârzia la şedinţa de dimineaţă, dar conştientă, de asemenea, că Travis m-ar pune oricum să mă întorc acasă să îl iau. Intrând în fugă şi smulgând ecusonul de pe bluza uniformei, m-am uitat la ceas şi m-am simţit uşurată când mi-am dat seama că voi întârzia doar un minut sau două.

În timp ce conduceam spre birou, maşinile din faţa mea s-au oprit brusc.

— Of! am mormăit cu voce tare, frustrată. Acum *chiar* că voi întârzia.

Câteva minute mai târziu, şirul de maşini a început să se deplaseze încet înainte. După aproximativ un kilometru şi jumătate, mi-am dat seama care era motivul întârzierii: un camion se ciocnise de un alt camion din faţa lui. Mi s-a tăiat respiraţia când am privit pagubele, care erau grave, dar ar fi fost mult mai grave dacă maşina lovită nu ar fi fost atât de robustă. *Aş fi putut fi eu şi m-ar fi putut ucide,* m-am gândit. Din fericire, părea că toţi pasagerii vehiculelor implicate în accident ieşiseră din maşini şi se învârteau în jurul lor. Dintr-odată, m-am simţit recunoscătoare că trebuise să mă întorc după ecuson.

Şedinţa de dimineaţă s-a terminat repede, Travis anunţând oficial plecarea Dejei. M-am îmbufnat spre ea.

— Vom face o listă cu cei care vor să participe la petrecerea ei de rămas-bun, a spus Travis.

Tocmai atunci, recepţionera a băgat capul pe uşă şi s-a uitat direct la mine.

— A murit domnul Albert. Tocmai a sunat prietenul lui, a spus ea.

Mi-am strâns lucrurile şi am părăsit în liniştе şedinţa, apoi am pornit spre pod.

CÂND AM AJUNS ACOLO, priveliştea era frumoasă. Toţi oamenii pe care ajunsesem să îi cunosc, care locuiau acolo cu Al, se adunaseră în jurul cortului lui. Se ţineau de mână şi se rugau. Mi-au făcut loc să intru în cort, zâmbindu-mi politicos. Aveau feţele brăzdate de lacrimi. În timp ce îmi scoteam stetoscopul pentru a confirma ora decesului, am pornit cronometrul pe două minute şi m-am uitat în jur la toţi oamenii care îl iubeau pe Al. I-am ascultat cum se roagă cu glas scăzut pentru el, unii cu ochii deschişi, alţii cu ochii închişi, şi m-am simţit atât de fericită că Al reuşise să rămână alături de cei care erau ca o familie pentru el. După ce au trecut două minute, am notat ora decesului şi mi-am ridicat privirea. L-am văzut pe Gil la câţiva metri distanţă. Stătea pe nisip şi privea oceanul.

— Bună, am spus încet când am ajuns lângă el.

— Ei bine, ştiam că va veni şi această zi, nu-i aşa? a spus el, înăbuşindu-şi lacrimile. Al ţinea foarte mult la tine. Îţi mulţumesc că ai avut grijă de el.

M-am aşezat lângă Gil.

— Şi eu am ţinut foarte mult la el. Am sunat la o firmă de pompe funebre care face incinerări pro bono. Dacă nu se prezintă nicio rudă apropiată, vrei tu să primeşti cenuşa? l-am întrebat.

— Da. A vrut să i-o împrăştii aici, cu toată lumea de faţă. Poţi să vii şi tu, a spus el.

— Cu siguranţă voi veni.

DUPĂ CE AU SOSIT ANGAJAŢII de la pompe funebre, aceştia l-au aşezat cu grijă pe Al pe targă, cu ajutorul lui

Gil. Acesta din urmă şi-a luat rămas-bun pentru ultima oară de la prietenul său, cu lacrimile curgându-i pe faţă.

— Te rog, nu uita să mă anunţi când îi vei împrăştia cenuşa. Vreau să fiu prezentă. Bine? i-am spus lui Gil.

— Promit.

— Deci, nu ne luăm rămas-bun, ci doar la revedere, bine?

— Ne vedem în curând, a spus Gil cu un zâmbet trist.

I-am făcut cu mâna şi am plecat. Înainte de a ajunge prea departe, l-am auzit pe Gil strigându-mă.

— Ah, Al tot spunea zilele trecute că are o presimţire proastă că vei avea un accident de maşină. Ai grijă cum conduci, bine?

Am încremenit pe loc preţ de câteva secunde, apoi m-am întors spre Gil.

— Mulţumesc. Aşa voi face.

De-a lungul anilor, m-am obişnuit să cred şi să accept că unele lucruri pur şi simplu se întâmplă, chiar şi atunci când nu ştim de ce se întâmplă sau când nu au o explicaţie logică. Privind retrospectiv, cred că prezenţa pe care o simţisem atât de puternic în noaptea aceea şi în dimineaţa următoare avea cumva legătură cu Al şi acea prezenţă voia să se asigure că nu păţesc nimic.

CAPITOLUL UNSPREZECE

Frank

Am intrat în sala de şedinţe cu o tavă cu macaroane cu brânză în mână şi am privit în jur. Deasupra mesei lungi din lemn, atârna un banner pe care scria: NE VA FI DOR DE TINE! Petrecerea de rămas-bun a Dejei era programată în timpul şedinţei noastre săptămânale cu dr. Kumar.

Mi-am scos pixul din buzunarul uniformei pentru a-i semna felicitarea. În timp ce terminam să-i scriu ce infirmieră minunată era şi că nimeni nu o va putea înlocui vreodată, a intrat şi dr. Kumar. Ţinea în mână o farfurie.

— Miroase extraordinar! Ce este? am întrebat când şi-a pus farfuria lângă a mea.

— Samosa, a răspuns el. Dar nu-mi pot asuma meritele. Soţia mea le-a făcut.

— Ei bine, slavă Domnului pentru asta, am glumit.

Dr. Kumar şi-a pus laptopul jos, conectându-l la priza de pe peretele din spatele lui. Încă era îmbrăcat cu halatul alb de la spital. În timp ce şi-l dădea jos, a părut să-şi amintească despre ce voia să vorbească cu mine.

— Ah, particip la demararea unui nou program la spital, a spus el.

— O, da? i-am răspuns, uitându-mă la telefon, distrasă de e-mailurile care păreau să-mi fi inundat căsuța poștală în ultima jumătate de oră.

— Da, cred că și tu te-ai potrivi bine acolo. Te apropii de aniversarea a doi ani de muncă la centru, nu-i așa?

— Tocmai s-au împlinit doi ani acum câteva săptămâni, i-am spus.

— Ei bine, vreau ca tu și Amanda să începeți să faceți consultații privind îngrijirea paliativă la spital. Am observat că, atunci când asistentul social al spitalului nostru explică ce este îngrijirea paliativă, nu este capabil să răspundă la majoritatea întrebărilor familiilor interesate.

— Da, are logică, am spus, dând din cap.

La finalul conversației noastre, a intrat Travis și a intervenit imediat după ce doctorul Kumar a terminat de explicat.

— De fapt, avem deja un pacient pentru tine, a spus Travis.

— Cât de rapid!

— Vrei să mergi acolo după ședință?

— Da. Aș putea răspunde la câteva întrebări. Ușor ca „Bună-ziua", am răspuns cu dezinvoltură.

AM PRIVIT IMAGINILE ȘI SUNETELE familiare în timp ce intram în spital pentru prima dată de când murise soacra mea. Podeaua părea proaspăt lustruită, iar mirosul de produse chimice de curățare era puternic, ca întotdeauna. O recepționeră stătea în spatele biroului oval, gata să ofere îndrumări. Am trecut pe lângă ea, îndreptându-mă spre lifturi. Nimeni nu mă întreba vre-

odată unde mă duc când eram îmbrăcată în uniforma de asistentă.

Trecusem în revistă ceea ce ştiam despre pacient – domnul Frank – pentru ca familia lui să nu fie nevoită să-mi explice din nou totul. Când o îngrijisem pe Babette, aflasem pe propria-mi piele cât de obositor şi frustrant poate fi acest lucru.

M-am îndreptat spre salonul 328, care era spaţios, avea o fereastră mare şi o canapea. Patul de spital avea spătarul ridicat în unghi, aproape ca un scaun. Pe pat, dormea un bărbat cu un bandaj gros înfăşurat în jurul gâtului şi sforăia uşor. Pe canapea, stătea o femeie care părea să aibă în jur de 60 de ani, care tricota, cu ochelarii pe nas.

— Bună ziua, sunt Hadley, de la centrul de îngrijire paliativă, i-am spus încet femeii.

Aceasta şi-a ridicat privirea de la tricotat şi s-a întors spre mine.

— Cheryl, a răspuns, întinzându-mi mâna.

Am dat mâna cu ea şi am întrebat dacă pot să mă aşez pe unul dintre scaune. Ea a dat din cap, iar eu m-am aşezat şi mi-am scos dosarul care conţinea broşuri informative şi un pix.

— Înainte de a începe, aveţi vreo întrebare? am întrebat.

— Suntem obligaţi să ne rugăm şi să participăm la activităţi religioase?

— Categoric nu. Avem grijă de oameni din toate mediile. Avem un capelan, dacă doriţi să vorbiţi cu el, dar nu sunteţi obligaţi să faceţi asta.

— Bine, a răspuns ea, părând uşurată, pentru că am dat câteva telefoane pentru a cere ajutor, dar toate sunt organizaţii religioase care voiau să vină şi să se

roage pentru noi, iar noi pur şi simplu nu ne simţim confortabil cu asta.

— Cu ce anume v-am putea ajuta? am întrebat. Pentru că avem o asistentă socială grozavă.

— Ei bine, Frank a fost anunţat în această dimineaţă că are nevoie de o nouă transfuzie de sânge. Totuşi, nu este necesar, deoarece va intra în programul de îngrijire paliativă. Transfuzia nu-i va acorda decât câteva zile în plus. Nu avem asigurare, aşa că va trebui să plătim din buzunar. Am întrebat despre costuri şi aştept un răspuns, dar presupun că sunt de ordinul miilor.

În timp ce vorbea, analizam mental opţiunile lor. Avea puţin sub 65 de ani, ceea ce însemna că nu se califica încă pentru Medicare.

— Aţi încercat Medicaid? am întrebat.

— Am fost refuzaţi. Deţinem o companie de administrare a locuinţelor de vacanţă de închiriat, aşa că vara câştigăm foarte bine, dar iarna nu prea avem bani. Declaraţiile noastre fiscale au indicat că am avut un venit destul de bun anul trecut, 50 000 de dolari, dar banii s-au dus destul de repede după ce s-a îmbolnăvit Frank. M-am interesat de o asigurare privată, dar nu am bani nici măcar pentru plata lunară pe care o percep ei.

— Ei bine, vestea bună în ceea ce priveşte programul de îngrijire paliativă este că acceptăm cazuri caritabile de pacienţi, aşa că nu veţi primi o factură de la noi. Dar nu cred că o transfuzie de sânge ar fi inclusă..., am spus, fără să-mi mai termin ideea.

Gândurile mi-au fost întrerupte de Frank, care începuse să tuşească violent. În timp ce o făcea, şi-a dus mâna la bandajul de la gât. Soţia lui s-a ridicat repede şi a alergat spre el, apăsând cu grijă bandajul. El s-a oprit şi s-a relaxat din nou în pat, uitându-se la mine.

— Sunteţi de la contabilitate? a întrebat el.

— Nu, sunt de la centrul de îngrijire paliativă. Sunt aici doar pentru a răspunde la întrebări.

— Unde naiba sunt cei de la contabilitate? a întrebat el, în mod clar supărat.

Nu îl puteam învinovăți. Să aștepți să-ți spună cineva dacă îți permiți să mai trăiești câteva zile părea o tortură.

— Lăsați-mă să văd ce pot face, am spus eu.

M-am întors pe hol și am găsit-o pe secretara secției respective. După ce i-am explicat pe cine caut, a arătat cu degetul în spatele ei spre o masă la care se aflau câteva femei îmbrăcate în uniforme medicale care lucrau la calculator.

— Bună ziua, am spus, apropiindu-mă de grupul de femei. Nu încerc să vă grăbesc, dar are cineva o actualizare cu privire la costul transfuziei de sânge pentru domnul Frank din salonul 328?

O femeie cu părul negru răsucit frumos într-un coc în vârful capului a răscolit câteva hârtii înainte de a răspunde.

— Da, încă nu am avut ocazia să intru în salon. Nu-și pot permite o transfuzie. Spuneți-le celor de la centru pentru îngrijire paliativă să-l înscrie în program.

— Ah, de fapt eu sunt de la centru, am spus.

— Grozav! a zis ea, punând o bifă mare pe hârtia din fața ei. Spuneți-i dumneavoastră, iar eu voi avea un lucru mai puțin de făcut.

Acestea fiind spuse, s-a întors la monitorul ei.

— Nu cred că este treaba mea, i-am răspuns, dar fie nu m-a auzit, fie a ales să nu mă audă, pentru că a continuat să tasteze.

„Minunat", mi-am zis, întorcându-mă în salonul 328.

— Am găsit o persoană care mi-a spus că transfuzia de sânge este... ăăă, peste buget, i-am informat pe Frank şi Cheryl. Totuşi, nu mi-a dat o cifră exactă.

S-au uitat unul la celălalt.

— Am putea accesa fondul de pensii, a spus Cheryl.

Frank a oftat.

— Nu vreau să rămâi fără bani după ce voi muri.

— Dar nici eu nu vreau să te pierd, a spus ea.

— Ce rost ar avea câteva zile în plus? a întrebat Frank. Rezultatul este acelaşi. Doar semnează actele doamnei.

Cheryl s-a întors spre mine cu lacrimi în ochi.

— Cred că asta este, atunci. Unde trebuie să semnez?

Am fost luată prin surprindere de această interacţiune. Nu-mi puteam imagina cum era să trebuiască să faci o asemenea alegere. După ce mi-am adunat gândurile o clipă, i-am anunţat că spitalul îl va transfera pe Frank acasă şi că mă voi întâlni cu ei acolo pentru a finaliza procesul de înscriere. Cheryl a dat din cap, în timp ce Frank privea înainte cu stoicism.

Câteva ore mai târziu, intram pe aleea din faţa casei lor cu documentele de înscriere în mână. Am sunat la uşă şi am aşteptat pe verandă ca Cheryl să deschidă.

— Bună, din nou. Îmi pare rău, nu-mi amintesc cum te cheamă, a spus Cheryl, lăsându-mă să intru.

— Numele meu este Hadley, dar staţi liniştită, ştiu că aveţi multe pe cap. Nu vă faceţi griji pentru astfel de lucruri, i-am zis.

— Sunt extrem de multe, a spus ea, conducându-mă spre dormitorul lor, unde Frank dormea adânc.

Am încercat să nu-l deranjez în timp ce-mi făceam evaluarea. Frank avea cancer cerebral şi la gât. Pe gât, avea o tumoare mare, proeminentă, acoperită cu un bandaj. Vorbisem cu doctorul Kumar pe drum şi mă instruise să schimb bandajul doar atunci când vedeam sânge. Probabil că sângera foarte puţin. Dr. Kumar mă avertizase că decesele de acest gen erau rare şi că erau îngrozitor de văzut.

După ce am făcut tot ce puteam face fără să-i deranjez somnul lui Frank, a trebuit să-l trezesc pentru a-l întreba despre durere. Mi-a spus că o controla bine cu plasturele cu fentanil. Parcurgând setul de întrebări pentru înscriere, am ajuns la secţiunea despre preocupările spirituale. Ştiam că Cheryl nu dorea ca acest lucru să fie un factor, dar tot trebuia să întreb.

— Domnule Frank, care aţi spune că sunt convingerile dumneavoastră religioase? l-am întrebat.

— Sunt ateu, a răspuns el. Nu se întâmplă nimic după ce mor.

I-am notat răspunsul pe tabletă.

— Aveţi vreo preocupare pe care doriţi să o abordăm? am întrebat.

Le puneam această întrebare tuturor, iar ateii răspundeau pur şi simplu că nu.

— Mi-e frică de ceea ce urmează, a spus Frank, dar nu cred că ai cum să mă ajuţi. Nu cred că se mai întâmplă nimic după aceea.

— Cred că sunt mai mulţi oameni care cred asta decât ar vrea să recunoască. Înainte, şi mie îmi era teamă de ceea ce vine după moarte, iar mulţi dintre pacienţii mei mi-au spus acelaşi lucru.

— Înainte? Ce s-a schimbat? a întrebat el.

Mi-am gândit bine răspunsul înainte de a vorbi, vrând să mă asigur că nu răspund cu superficialitate. În copilărie, credeam în viaţa de apoi fără să pun întrebări. După moartea lui Taylor şi în cea mai mare parte a adolescenţei târzii şi a anilor tinereţii mele, ajunsesem să pun la îndoială această convingere. În acei ani, lucrurile mi se păreau ori albe, ori negre. Fie exista un fel de rai religios, fie nu exista nimic. După cum vedeam eu lucrurile, ori exista un răspuns concret şi specific pentru toate acestea – pentru viaţă şi moarte –, ori nu exista niciun răspuns. Iar acum, în calitate de asistentă specializată în îngrijire paliativă, eram martoră la extrem de multe lucruri pe care nu le puteam explica nici ca fiind pur întâmplătoare, nici prin vreun fel de raţionament medical. Pentru fiecare poveste pe care o aveam despre un pacient care vedea o persoană dragă decedată sau despre vreo coincidenţă inexplicabilă, precum incendiul pe care îl prevăzuse Edith sau accidentul de maşină pe care îl intuise Al, colegii mei aveau alte zece. Nu puteam ignora dovezile că există ceva dincolo de moarte. Pentru mine, *asta* nu mai era ceva care ţinea de raţiune.

Pe când eram copil, căutam mereu explicaţii despre motivul pentru care lucrurile sunt aşa cum sunt. Cum se puteau întâmpla lucruri frumoase, miraculoase, în acelaşi timp cu toate lucrurile astea rele? După cum spunea Maica Tereza: *Ce Dumnezeu ar permite să se întâmple toate aceste lucruri?* Dar munca la centru îmi schimbase această viziune asupra lumii. Terapeuta mea mă făcuse să mă simt mai confortabil cu privire la ceea ce ajunsesem să numim „locul dintre lumi". „Nu trebuie să fie într-un fel sau altul", spusese ea. Puteam să accept faptul că, în această lume, se întâmplă lucruri rele, îmbrăţişând în acelaşi timp şi momentele spirituale de care aveam parte la muncă şi în viaţă, şi să ştiu că şi unele, şi celelalte erau la fel de reale.

MĂ SIMŢEAM PREGĂTITĂ SĂ răspund la întrebarea lui Frank.

— Asta a schimbat totul, am spus, arătând spre dormitorul lui. Să am grijă de oameni ca tine. Să fiu martoră la faptul că pacienţii îi văd pe cei dragi care au murit deja. Să văd cum frica lor dispare înainte de a muri. Coincidenţe? Cred că una sau două situaţii de genul acesta sunt doar coincidenţe, dar sute? Nu cred că mai sunt coincidenţe.

— Poate că ai putea scrie o carte într-o zi, a spus Frank, schiţând un zâmbet.

— Poate.

I-am zâmbit şi eu.

— Am o singură condiţie, totuşi, a spus el. Trebuie să mă incluzi şi pe mine în ea. Vreau ca oamenii să ştie că nu toată lumea crede în viaţa de apoi.

— S-a făcut, am zis, oferindu-i degetul mic.

Ne-am strâns unul altuia degetul mic ca să pecetluim promisiunea. Îmi dădeam seama că vocea lui Frank era tot mai slabă, aşa că am terminat repede restul evaluării mele pentru ca el să se poată odihni.

Când am plecat de la ei, m-am asigurat că Cheryl nu mai avea nicio întrebare la care nu îi răspunsesem. Era recunoscătoare pentru ajutor, dar mi-am dat seama că era epuizată. Am încurajat-o să se odihnească şi să ne sune dacă apare ceva.

AM FORMAT NUMĂRUL DE telefon pentru a participa telefonic la şedinţa noastră zilnică şi am informat restul echipei despre domnul Frank, având grijă să subliniez faptul că el şi soţia sa nu doreau să li se impună nimic religios. Toată lumea a spus că a înţeles şi am închis telefonul, gata să mă întorc acasă pentru a-mi petrece seara

cu familia. M-am gândit îndelung la ce s-ar fi întâmplat dacă Frank ar fi sângerat şi cât de traumatizant ar fi fost pentru Cheryl să vadă asta. M-am rugat să nu se întâmple, dar am acceptat că aceste lucruri nu depind de mine. Acesta era un lucru pe care îl învăţasem de la terapeuta mea şi pe care simţeam că abia începusem să îl stăpânesc. Nu sunt sigură că terapeuta mea ar fi fost de acord cu mine, dar, în timp ce stăteam pe canapea în seara aceea şi mă uitam la un film cu Brody şi Chris, fără să-mi verific telefonul de un milion de ori pentru a mă asigura că nu pierdusem vreun apel de la serviciu, am simţit că mă descurcam mult mai bine.

DOUĂ ZILE MAI TÂRZIU, am făcut o vizită acasă la Frank. Cheryl părea îngrijorată când a deschis uşa.

— Vorbeşte cu nişte oameni, mi-a spus ea.

— Bine, e absolut normal, am asigurat-o. Hai să mergem să vedem ce face, ca să-ţi pot explica mai bine lucrurile.

Când am intrat în dormitor, am observat că Frank se scărpina la bandajul de la gât. În rest, părea calm.

— Dragă, a venit asistenta, a spus Cheryl. I-am spus că ai fost confuz.

Frank s-a uitat la mine şi a zâmbit uşor.

— Nu sunt confuz. A venit sora mea în vizită şi te-ai speriat. Sora mea nu este ceva de care să te sperii, a răspuns calm, perfect sigur pe el.

— Sora ta a murit, a spus Cheryl, pe un ton ascuţit.

Mi-am pus mâna pe braţul ei.

— Aveţi dosarul de înscriere? am întrebat-o.

A dat din cap, ştergându-şi nasul cu un şerveţel în timp ce îl lua de pe comodă. Mi-a înmânat dosarul, iar eu am răsfoit pliantele până când am găsit mica broşură

albastră intitulată „Dispărut din ochii mei". Aceasta fusese adăugată la pachetele noastre pentru pacienţi la aproximativ un an după ce începusem să lucrez la centru, deoarece fenomenul era atât de frecvent, încât devenise o etapă preconizată a declinului unui pacient.

Deschizând-o, i-am arătat lui Cheryl pagina care explica faptul că vizitarea pacienţilor de către cei dragi decedaţi este normală.

— Dar de ce? a întrebat ea.

Am ridicat din umeri.

— Este unul dintre acele lucruri care se întâmplă pur şi simplu. Cred că fiecare dintre noi trage propriile concluzii.

— Nu voiam ca religia să fie implicată în asta, a spus ea, frustrarea fiind evidentă în vocea ei. Ţi-am spus asta.

— Acesta este de fapt un fenomen medical. Li se întâmplă oamenilor, indiferent de convingerile lor religioase.

— Întotdeauna am crezut că oamenii aceia erau confuzi. Frank nu este confuz. Este fericit. Cum de este fericit? m-a întrebat ea.

— Mi-aş dori să am aceste răspunsuri. Am ajuns doar să găsesc o oarecare alinare în necunoscut. Tot ce ştiu este că domnul Frank şi alţii asemenea lui ne arată că nu trebuie să fim speriaţi. Fiecare dintre noi va afla asta pe cont propriu într-o bună zi.

— Asta are logică pentru mine. Am încredere în el. Vom afla într-o zi, a repetat ea cu glas scăzut, îngenunchind la căpătâiul soţului ei şi luându-l de mână.

La scurt timp după aceea, Frank a intrat în comă. I-am spus lui Cheryl ceea ce îi spun fiecărui membru al familiei atunci când mă întreabă despre cronologie.

— De obicei, din acest moment mai durează aproximativ 72 de ore. Am văzut să treacă şi doar câteva minute, dar şi o săptămână, însă de obicei putem spune cu exactitate că sunt 72 de ore.

Cheryl nu a plecat de lângă patul lui Frank timp de două zile. În a treia zi, am întrebat-o dacă am putea să-l chemăm pe voluntarul nostru Will pentru ca ea să se poată odihni.

— Trebuie să plătim pentru asta? a întrebat ea.

— Nu, nici măcar nu ne taxează. Este doar o persoană foarte amabilă. Cred că v-ar plăcea de el, i-am spus.

A fost de acord şi l-am sunat pe Will în timp ce conduceam spre locuinţa următorului meu pacient, rugându-l să vină în acea noapte pentru ca Cheryl să poată dormi. El a fost de acord şi a promis că va fi acolo la ora 19.00. I-am spus că sunt de gardă în noaptea aceea, aşa că mă poate suna direct dacă are nevoie de ceva.

— Eşti *cu adevărat* de gardă sau eşti de gardă pentru Frank? m-a întrebat Will.

— Ce eşti tu, terapeutul meu? am râs. Chiar sunt de gardă. Terapeuta mea s-a luat de mine pentru că lucrez prea mult şi am încetat să mai fac asta.

— Nu te cred, a spus el.

— Ei bine, nici nu ar trebui să mă crezi, pentru că a fost o minciună – dar *chiar* am redus mult volumul de muncă, am zis eu, râzând.

Will m-a sunat în jurul orei 22.00. Ajunsesem acasă cât să iau cina cu Chris şi Brody şi să mă ocup

de rutina de seară a fiului meu, lucru pentru care eram recunoscătoare.

— Bandajul este îmbibat de sânge, a raportat Will. Să o trezesc pe Cheryl?

— Nu! Ajung şi eu curând, am spus repede, ştiind la ce ar fi putut fi martoră.

AM INTRAT ÎN LINIŞTE în casa lui Frank şi a lui Cheryl şi m-am strecurat în dormitorul lor, făcând tot posibilul să nu o trezesc pe Cheryl, care dormea pe canapeaua din sufragerie. Dormitorul era cufundat în întuneric, cu excepţia lămpii de pe noptieră, care arunca puţină lumină pe hârtiile lui Will. Când Will nu era un bun samaritean, era profesor, şi deseori corecta lucrările elevilor săi în timp ce pacienţii lui dormeau.

Când ochii mi s-au adaptat la lumina slabă, am putut vedea că bandajul lui Frank era îmbibat de sânge şi că pielea lui era mai palidă decât fusese când îl văzusem mai devreme. Era clar că sângera încet, aşa cum mă avertizase doctorul Kumar. Mi-am luat mănuşile şi un tifon curat din geantă, precum şi un mic coş de gunoi din baia alăturată, pe care le-am aşezat la picioarele mele, lângă patul lui Frank. Am îndepărtat tifonul vechi şi am presat rapid pansamentul nou pe gâtul lui, doar pentru ca acesta să se îmbibe de sânge în doar câteva minute. Nu aveam de ales decât să stau de veghe şi să schimb pansamentul la fiecare câteva minute. În timp ce stăteam acolo, aplicând presiune pe gâtul lui Frank, am observat că Will mă priveşte.

— Cred că este minunat că faci asta, i-am spus încet. Nu cred că ţi-am spus vreodată cât de mult te apreciază toată lumea.

A ridicat din umeri şi a zis:

— O fac pentru mine.

— Eşti modest. Nu ai cum să faci asta pentru tine însuţi.

— Vrei să auzi o poveste? a întrebat el.

Am dat din cap, iar Will a continuat.

— Mama a murit pe când eram adolescent.

— Îmi pare atât de rău, am spus, dar Will a ridicat mâna pentru a mă opri.

— Nu eram acolo, a spus el. Nu ne mai vorbeam de un an. Ne certaserăm când i-am spus că sunt homosexual şi nu ne mai vorbiserăm după aceea. A murit singură. Acesta este modul meu de a îndrepta lucrurile: să nu mai las pe nimeni să moară singur.

Am lăsat greutatea cuvintelor lui să mă cuprindă în timp ce îi schimbam din nou pansamentul lui Frank. Aş fi vrut să-i spun lui Will că nu era vina lui, dar nu mi se părea corect să-i împărtăşesc părerea mea, căci nu mi-o ceruse. În schimb, i-am spus pur şi simplu că este un lucru minunat ceea ce face, indiferent de motivul pentru care o face. El s-a întors la corectarea lucrărilor, în timp ce eu stăteam acolo, ţinându-i lui Frank pansamentul la gât.

În ultima vreme, mă antrenasem să acţionez mai degrabă din empatie decât din milă. Eu şi terapeuta mea vorbeam mult despre acest lucru. De foarte mult timp – chiar din primele mele zile la Unitatea de Primiri Urgenţe – funcţionasem condusă de milă. Mă puneam în locul pacienţilor mei sau al celor care îi îngrijeau; mă puneam în locul unor oameni ca Will. Le simţeam durerea, simţeam pierderea, iar asta mă *afecta* profund. Ca să fiu sinceră, cred că această capacitate de a simţi ceea ce simt ceilalţi oameni este unul dintre lucrurile care mă fac să fiu o asistentă bună şi, mai ales, o asistentă bună în domeniul îngrijirii paliative. Dar are, de asemenea, şi un impact personal şi sunt sigură că este

unul dintre motivele pentru care asistentele se confruntă cu atât de multe probleme de sănătate mintală şi nu rezistă mult timp în acest domeniu. De fapt, din câte am auzit, doar una din patru asistente medicale specializate în îngrijire paliativă reuşeşte să reziste mai mult de cinci ani.

Empatia, pe de altă parte, este capacitatea de a înţelege o persoană şi situaţia în care se află aceasta fără a te lăsa afectat personal de ea. Empatia îmi permite să fiu prezentă şi plină de compasiune fără să consider o situaţie ca fiind a mea şi mi-a permis să continui să fiu o asistentă bună fără să mă epuizez sau să adopt umorul negru pe care îl dobândesc atât de mulţi oameni din profesia mea, pentru propria sănătate mintală. Mi-a permis să fiu martoră la unul dintre cele mai importante momente din viaţa unei persoane şi a celor dragi ei.

Am *vrut* să continui să fac această muncă. Am vrut să continui să ajut oamenii să rămână în casele lor, ajungând în acest proces să le cunosc poveştile, familiile şi animalele de companie. Am vrut să continui să contribui la asigurarea unui mediu paşnic în acele ultime zile importante şi să le permit oamenilor din propria viaţă să mă aibă aproape, având grijă de mine însămi în acelaşi timp.

FRANK A MURIT CU WILL şi cu mine alături. Când inima i s-a oprit, s-a oprit şi sângerarea. Am aruncat repede conţinutul coşului de gunoi care era plin ochi şi m-am dus să o chem pe Cheryl ca să îşi ia rămas-bun de la el. A avut o singură întrebare:

— A fost liniştit?

I-am răspuns cât de onest am putut.

— A fost una dintre cele mai paşnice decese la care am asistat vreodată.

CAPITOLUL DOISPREZECE

Adam

Nu am fost fericită când am fost desemnată să am grijă de Adam.

— L-ai sunat pe Travis în legătură cu asta înainte de a mă suna pe mine? am întrebat-o pe asistenta de la call center care tocmai mă informase că voi avea grijă de un pacient cu cancer cerebral.

— Da. Este la curent, mi-a răspuns ea, părând confuză.

Am închis şi am format imediat numărul lui Travis.

— Ţi-am spus de mai multe ori că nu vreau să mă ocup de pacienţi cu cancer cerebral. Am precizat foarte clar acest lucru, i-am spus imediat ce a răspuns la telefon.

— Ştiu, ştiu, dar literalmente nu mai există nimeni altcineva care să o facă. Te rog, a spus el.

I-am închis telefonul în nas, furioasă. Gândul de a îngriji pacienţi cu cancer cerebral, de a fi martoră la lucrurile de care ar fi trebuit să aibă parte Babette îmi făcea rău la stomac. Fusese cea mai importantă misiune a mea şi, în cele din urmă, nu reuşisem să o duc la bun sfârşit. Chris şi terapeuta mea încercaseră să mă asigure

că nu fusese vina mea, dar şase luni mai târziu încă aveam un profund sentiment de vinovăţie în legătură cu asta.

CÂND AM INTRAT ÎN PARCAREA spitalului, am respirat adânc pentru a încerca să mă concentrez, dar nu funcţiona. Îmi venea să ţip. Era a doua oară când veneam la spital de la moartea lui Babette şi am întrebat-o pe recepţioneră în ce salon este pacientul meu.

— Este în salonul 6 la urgenţe, mi-a indicat ea.

Desigur. Era acelaşi salon în care murise soacra mea.

Ca întotdeauna, Unitatea de Primiri Urgenţe era aglomerată. Asistentele alergau de colo-colo, nişte copii mici plângeau şi se auzeau atât de multe bipuri diferite de nu pricepeam cum puteau asistentele să le deosebească pe unele de altele. Atmosfera era atât de diferită de locuinţele liniştite cu care mă obişnuisem.

Când am ajuns în salonul 6, am inspirat adânc. Pacientul din pat, despre care am presupus că era Adam, nu părea să aibă mai mult de 35 de ani. Avea pe el un halat de spital de sub care ieşeau o mulţime de fire şi părea fie în comă, fie să doarmă adânc. O femeie cu părul drept, blond-închis, stătea pe un scaun de plastic lângă el, ţinându-l de mână şi urmărind monitoarele. Pe celălalt scaun stătea un băieţel de vreo 6 sau 7 ani, complet cufundat în jocul Game Boy.

— Bună ziua, sunt Hadley, de la centrul de îngrijire paliativă, am spus, asigurându-mă că folosesc un ton uniform.

— Ah, bună! m-a salutat femeia, ridicându-se pentru a-mi strânge mâna. Eu sunt Jillian.

— Îmi cer scuze, dar nu mi-au fost trimise prea multe informaţii.

M-am întors spre asistenta care întocmea fişele pe un computer instalat în salon.

— Îmi puteţi face o scurtă prezentare? am întrebat-o.

— Da, a răspuns asistenta, făcând un balon de gumă de mestecat. A ajuns aici acum o oră. Cancer cerebral. Nu putem face nimic. De aceea te afli aici.

Surprinsă de insensibilitatea ei – mai ales de faţă cu soţia şi fiul acestui tânăr pacient –, am dat din cap şi i-am spus că mă descurc singură. M-am aşezat pe singurul scaun liber din încăpere şi m-am întors spre Jillian.

— Puteţi să-mi oferiţi mai multe detalii? Ştiu că vă este greu să faceţi asta.

A înghiţit în sec şi a început să povestească. Adam lucra ca agent imobiliar când începuse să aibă dureri de cap. Nu avea nicio altă problemă medicală. Apoi, într-o zi, leşinase în timp ce prezenta o casă, iar clientul chemase o ambulanţă. La Unitatea de Primiri Urgenţe, descoperiseră o tumoră de mărimea unei mingi de golf. Adam începuse chimioterapia şi lucrurile păruseră să meargă bine o vreme.

— Nu pot spune cu exactitate când s-a schimbat situaţia. S-a întâmplat treptat, a spus Jillian.

Am dat din cap.

— Ştiu exact ce vreţi să spuneţi.

— A început să mănânce tot mai puţin şi a căzut o dată... Stai puţin! Majoritatea oamenilor nu ştiu ce vreau să spun prin asta. Ai avut mulţi pacienţi cu cancer cerebral?

M-am oprit din luat notiţe şi am ridicat privirea. M-am gândit să-i spun despre Babette, dar am decis să nu o fac.

— Da, am spus în schimb.

— Asta mă face să mă simt mult mai bine, a suspinat ea, atingându-mi braţul.

M-am înmuiat un pic.

— Oricum, starea lui s-a înrăutăţit tot mai mult, până când a ajuns aşa, a spus ea. Am sunat la 112 şi acum suntem aici. Nimeni nu ne-a pomenit niciodată despre programul de îngrijire paliativă. Habar nu am ce să fac. Am doar 27 de ani, a zis ea.

— Şi eu, am spus, fără să stau pe gânduri.

Nu eram obişnuită să am grijă de oameni de vârsta mea, iar soţul şi fiul ei păreau să fie de-o vârstă cu Chris şi Brody, ceea ce făcea totul şi mai ciudat.

— De ce naiba ai vrea să faci slujba asta? a întrebat.

Apoi, s-a oprit, jenată de sinceritatea ei.

— Nu ar fi trebuit să spun asta. Apreciez foarte mult că există oameni ca tine, dar eu nu aş putea să fac asta niciodată.

Am ridicat din umeri. Dacă aş fi putut să fiu sinceră, i-aş fi spus lui Jillian că nu mi-aş fi putut imagina să fiu în locul ei – o femeie pe cale să devină văduvă înainte de a împlini 30 de ani. Mă durea chiar şi numai să mă gândesc la asta.

— Este important pentru dumneavoastră ca el să moară acasă? am întrebat-o.

— De fapt, aş prefera ca el să fie oriunde altundeva când se va întâmpla asta, a spus Jillian, arătând spre băieţel. Nu vreau ca fiul nostru să aibă astfel de amintiri.

Am înţeles-o, dar mi-aş fi dorit să existe un loc mai bun decât spitalul în care oamenii să îşi dea duhul. Compania noastră avea o unitate de spitalizare temporară, care nu era mult mai bună, dar probabil că tot era cea mai bună opţiune pentru ei.

— Avem un loc în care l-am putea duce, i-am propus. Este asemănător cu cel de aici, dar se află în subordinea companiei noastre. Lăsaţi-mă să dau un telefon rapid.

— Ah, minunat. Mulţumesc!

Am format numărul unităţii de spitalizare şi, când a răspuns asistenta, i-am explicat situaţia. Ea m-a întrerupt, spunând:

— Nu avem locuri disponibile, păpuşă.

— Nu aveţi locuri? am întrebat, nedumerită. Nu este niciodată plin!

— Acum este. Ultima dată când s-a întâmplat asta, am lăsat pacientul la spital, dar l-am înscris în program. Poţi instrui asistentele cum să aibă grijă de el.

— Ah, bine, mulţumesc.

Am închis şi am anunţat-o pe Jillian care era planul. De îndată ce a fost de acord, am parcurs actele necesare. Când am scos formularul galben privitor la renunţarea la resuscitare, am făcut o pauză, amintindu-mi de Babette, apoi am respirat adânc.

— Ştiu că pare o bucată de hârtie înfricoşătoare şi că este un lucru foarte serios, dar vreau să ştiţi că, dacă decideţi să semnaţi acest document, asta nu va afecta în niciun fel îngrijirea pe care i-o vom acorda domnului Adam până la momentul morţii sale.

Ea a dat din cap.

— Am înţeles. Asta îşi doreşte! Am discutat despre asta.

Jillian s-a uitat fix la hârtie, cu pixul în mână, dar nu s-a mişcat.

— Aveţi vreo întrebare? am întrebat-o după câteva minute.

S-a uitat la mine şi am văzut că lacrimile îi curgeau pe obraji.

— Mă simt de parcă i-aş semna certificatul de deces, de parcă aş fi de acord cu moartea lui, dar nu sunt, a spus ea, lăsând pixul jos şi începând să plângă mai tare.

Am cuprins-o cu braţul, încercând să o consolez în timp ce lacrimile îmi curgeau pe obraji. Ea s-a sprijinit de mine cu toată greutatea şi a plâns. După câteva minute, cu capul încă pe umărul meu, a luat pixul şi a semnat hârtia printre lacrimi, cerându-şi scuze faţă de mine. M-am uitat la fiul ei, bucuroasă să văd că era încă ocupat cu jocul său.

— Să nu vă cereţi niciodată scuze. Felul în care aţi reacţionat este normal, am liniştit-o eu.

În timp ce ea se liniştea şi încerca să stea mai dreaptă, am terminat de completat ultimele documente.

După ce am întrebat câteva persoane diferite cine se ocupă de cazul pacientului din salonul 6, am găsit în sfârşit persoana potrivită. I-am explicat faptul că unitatea noastră de spitalizare este plină şi că Adam probabil nu mai are mult timp la dispoziţie.

— Îl putem transfera la etajul al treilea, unde este o atmosferă mai puţin haotică, a spus ea.

Am răsuflat uşurată.

— Ar fi minunat!

M-am întors în salonul 6 şi am observat că fiul lor dispăruse.

— Au venit bunicii lui să îl ia. M-am gândit că ar fi mai bine aşa, a spus Jillian, ca şi cum mi-ar fi citit gândurile.

O clipă mai târziu, un bărbat a intrat în salon pentru a-l transporta pe Adam la etaj. Deşi Adam avea

peste 1,80 metri înălțime, boala îl făcuse să slăbească atât de mult, încât doar eu și o asistentă am reușit să-l transferăm pe celălalt pat. Probabil nu avea mai mult de 55 de kilograme, dacă nu chiar mai puțin.

După ce ne-am instalat la etajul al treilea, a intrat o asistentă și a pus manșeta pentru măsurarea tensiunii arteriale în jurul brațului drept al lui Adam. Am presupus că avea nevoie doar de o singură citire, dar ea a lăsat-o acolo și a început să aplice niște plăcuțe lipicioase pe pieptul lui pentru a-i măsura ritmul cardiac.

— Astea nu rămân pe el, nu? am întrebat-o pe asistentă.

— Ba da, bineînțeles că da, a răspuns ea.

— Sunt sigură că nu știți, pentru că abia a fost internat, dar el este de fapt înscris în programul de îngrijire paliativă.

— Și? a întrebat ea, ridicând o sprânceană.

— Ei bine, scopul nostru este confortul, așa că luarea ocazională a semnelor vitale este în regulă, dar nu vrem ca el să fie conectat permanent la o mulțime de aparate.

Asistenta a suspinat și a deconectat toate dispozitivele.

— Nu cred că vor permite asta, dar vom vedea, a spus ea.

A ieșit din salon, iar Jillian a găsit un alt scaun pe care să-l tragă lângă patul lui Adam.

— Tu, asistenta de la centrul de îngrijire paliativă, vino, te rog! a strigat o voce tăioasă din ușă.

Confuză, m-am scuzat și m-am îndreptat spre hol, unde am văzut un medic de la Secția de Chirurgie.

— Monitorizăm toţi pacienţii! a spus el cu severitate. Nu-mi pasă dacă este înscris în programul de îngrijire paliativă.

Cu câţiva ani în urmă, când eram novice, aş fi renunţat fără să protestez. Dar acum ştiam ce este corect şi ce este greşit şi aveam încredere că pot să îmi explic raţionamentul.

— Dacă aţi fi pe moarte, aţi vrea să fiţi conectat la o grămadă de aparate? l-am întrebat.

— Eu nu mă ocup de situaţii ipotetice. Asta este politica spitalului! a spus el, ridicând vocea.

Am avut impresia că asistentele nu-l contraziceau prea des.

— Ce se întâmplă? am auzit din spatele meu.

Întorcându-mă, l-am văzut pe doctorul Kumar.

— Aceasta este asistenta dumneavoastră? a întrebat doctorul acum supărat.

— Da, ce s-a întâmplat?

— Se pare că domnişoara crede că este mai presus de politica noastră privind monitorizarea pacienţilor, a spus doctorul, fluturându-şi braţele într-un mod care era clar menit să mă discrediteze.

Dr. Kumar s-a uitat la mine înainte de a se întoarce la doctor.

— Care este motivul pentru care îl monitorizaţi pe pacient?

— Respect exact aceeaşi politică pe care o urmaţi şi dumneavoastră, a răspuns medicul.

— Şi care este motivul pentru care Hadley nu o respectă? a întrebat el.

— Confortul, a răspuns medicul cu dispreţ.

— În regulă. Să spunem că ritmul cardiac al pacientului scade. Aveţi de gând să îl trataţi?

— Nu, a răspuns medicul.

— O să faceţi ceva dacă valorile vreuneia dintre aceste măsurători sunt anormale? a întrebat doctorul Kumar.

— Nu, a răspuns el, uitându-se în altă parte ca şi cum ar fi căutat o portiţă de scăpare.

— Atunci nu văd un motiv să-l monitorizaţi. Nu facem oamenii să se simtă inconfortabil fără motiv, nu-i aşa?

— Nu, a spus doctorul pentru ultima oară, uitându-se la podea.

Dr. Kumar m-a strâns de braţ şi m-am întors în salonul lui Adam. Eram recunoscătoare că se afla acolo, dar eram la fel de convinsă şi că m-aş fi putut apăra şi singură. Totuşi, eram mulţumită de rezultat. Mi-a trecut prin minte că eram cu adevărat menită să fac această muncă.

Sentimentele mele pozitive au dispărut rapid când m-am întors spre Jillian. Se întinsese peste trupul soţului ei, încercând să stea cât mai aproape de el. Am atins-o pe spate.

— Cred că se apropie momentul, a spus ea, cu faţa plină de lacrimi.

L-am privit pe Adam. Erau pauze lungi între respiraţiile lui.

— Vreţi să vă băgaţi în pat cu el? am întrebat-o.

— Pot?

Am dat din cap şi am coborât laterala de protecţie, ca să se poată urca. Jillian şi-a aşezat capul pe pieptul lui şi a început să-i cânte. Am stat într-o parte, la o oarecare distanţă, dar nu am plecat. Vocea ei frumoasă a umplut

salonul în timp ce cânta încet *Hallelujah*, una dintre melodiile preferate ale lui Babette. Când Jillian a ajuns la ultimul refren, Adam şi-a dat ultima suflare. A fost un moment sfâşietor, dar frumos, la care m-am simţit norocoasă să fiu martoră.

CÂND M-AM ÎNTORS ACASĂ în seara aceea, Chris stătea lângă blatul din bucătărie şi mânca o pungă de chipsuri. Am alergat spre el şi l-am îmbrăţişat mai tare decât o făcusem vreodată.

— Ai avut o zi grea, iubito? m-a întrebat.

Am simţit cum mi se umplu ochii de lacrimi.

— Am avut un pacient de vârsta ta. Avea o soţie şi un băieţel. A murit. Cancer cerebral. A murit la spital, dar el a dorit să se întâmple acolo, am divagat eu. Nu vreau să te pierd niciodată!

— Nici eu nu vreau să te pierd vreodată, iubito! a spus Chris liniştitor, sărutându-mi fruntea. Cum adică a dorit să fie acolo?

Am oftat adânc înainte de a răspunde.

— Adică, şi-a dorit să moară la spital... spre deosebire de mama ta, de care ar fi trebuit să am grijă acasă.

— M-am gândit la asta. Cred că a fost scris să se întâmple aşa cum s-a întâmplat.

— Ce vrei să spui? l-am întrebat.

— Păi, dacă nu ar fi fost uitate medicamentele, atunci nu te-ai fi dus la spital. Dacă nu ar fi fost uraganul, nu v-aţi fi dus la *acel* spital anume, iar eu aş fi fost la muncă, în cu totul altă parte, la distanţă. Dacă nu s-ar fi întâmplat nimic din toate acestea, atunci ea ar fi fost acasă.

— Corect. Dar asta ar fi trebuit să se întâmple, am spus eu.

— Totuşi, uite care e chestia: eu nu aş fi fost acolo. Aş fi fost la o altă clinică şi nu aş fi fost lângă ea când a murit. Cred cu adevărat că totul s-a întâmplat cu un motiv.

— Totul se întâmplă cu un motiv, am repetat eu, conştientizând, în acel moment, că eram convinsă de asta.

Concluzie

Pentru că lucrez atât de îndeaproape cu oameni care sunt pe punctul de a păşi în marele necunoscut, sunt adesea întrebată în ce cred. După cum ai văzut, a fost o călătorie lungă. Am îngrijit destui pacienţi aflaţi la sfârşitul vieţii şi de diferite apartenenţe religioase pentru a mă convinge că modul în care îţi trăieşti viaţa este mai important decât convingerile religioase. Am văzut mulţi oameni trăind vieţi minunate şi împlinite, atât religioşi, cât şi atei. Nu cred că un anumit mod de a trăi este mai bun decât celălalt. Ceea ce *cred* că este important totuşi este găsirea liniştii interioare şi a fericirii – indiferent ce înseamnă asta pentru tine. Din experienţa mea, oamenii care sunt cei mai fericiţi la sfârşitul vieţii lor sunt cei care sunt împăcaţi cu modul în care au trăit şi care se simt confortabil cu convingerea lor despre ceea ce urmează.

Am învăţat, de asemenea, că, indiferent de ceea ce crezi, toată lumea moare în acelaşi mod. Am văzut la fel de mulţi pacienţi care nu erau religioşi şi nu credeau în viaţa de apoi, dar care au fost „vizitaţi" la sfârşitul vieţii de către cei dragi decedaţi, ca şi cei care credeau în viaţa de după moarte. Acestea fiind spuse, nu cred că putem explica tot ceea ce se întâmplă aici, pe pământ, cu atât mai puţin ceea ce va urma după ce ne vom părăsi trupul. Cred că cei dragi vin să ne întâmpine atunci când murim şi nu cred că acesta este rezultatul unei reacţii chimice din creierul nostru în acele ultime ore. Există o mare

diferență între halucinații și viziunile descrise în această carte – le-am văzut și pe unele, și pe celelalte, și nu sunt la fel. În timp ce halucinațiile pot fi orice, de la păianjeni pe perete până la casa care se transformă în jurul tău, viziunile – imaginea celor dragi – sunt clare și concrete pentru pacientul care le descrie. În timp ce halucinațiile pot induce o stare de anxietate sau teamă, viziunile aduc cu ele un sentiment de liniște și pace.

Știind toate acestea, mi-am găsit pacea și fericirea între cele două lumi. Mă bazez pe experiențele religioase pe care le-am avut, cum ar fi cea de la biserică, atunci când am descoperit că sunt însărcinată. Recunosc durerea și suferința din jurul meu, precum cele pe care le-am observat în timpul stagiului făcut la Unitatea de Primiri Urgențe. Iar asemănările dintre diferitele experiențe de la sfârșitul vieții ale pacienților mei m-au făcut să conchid că există *ceva* după această viață. Conștientizarea faptului că sunt călăuzită, reținerea faptului că nu știm niciodată prin ce trec alții din jurul nostru și încrederea că această viață nu se termină pur și simplu sunt lucrurile care m-au ajutat să trăiesc într-un mod de care cred că voi fi mândră când voi ajunge la sfârșitul propriei vieți, fie că va fi mâine sau peste 70 de ani.

Mă simt privilegiată să continui această activitate pe care am ajuns să o fac întâmplător, dar care cred că este chemarea mea. În prezent, lucrez cu jumătate de normă, echilibrând munca mea cu rolul de mamă nu doar pentru Brody, ci și pentru cele două fiice pe care eu și Chris le-am conceput în timpul care s-a scurs de la nunta noastră (a doua dintre ele a crescut în burta mea în timp ce scriam această carte).

Nu mai sunt asistenta cea nouă – și, de fapt, sunt un fel de veterană în acest moment, deoarece cariera unei asistente specializate în îngrijire paliativă este, de obicei, scurtă –, dar, de multe ori, continui să fiu cea mai

tânără. Această muncă m-a schimbat profund nu numai în plan profesional, ci şi în plan personal. Nu m-am angajat în acest domeniu de specialitate aşteptându-mă să mă schimb, dar, când privesc în urmă, pot să văd cât de diferită sunt acum şi cum perspectiva mea asupra vieţii a fost profund modelată de munca mea şi de pacienţii mei.

Deşi recunosc valoarea şi importanţa muncii mele (şi a tuturor profesioniştilor din domeniul îngrijirii paliative), pacienţii noştri ne ajută la fel de mult pe cât îi ajutăm noi pe ei. Am avut ocazia de a fi înconjurată de oameni aflaţi la sfârşitul vieţii. Aceştia sunt, de obicei, conştienţi de iminenţa morţii lor şi se află într-un punct în care reflectă asupra tuturor experienţelor care, în mod colectiv, au alcătuit o viaţă. Mulţi dintre aceşti oameni se află, de asemenea, într-un punct în care sunt dornici să-şi împărtăşească cele mai importante sfaturi. Şi acela este momentul în care îi întâlnesc.

Iau foarte în serios înţelepciunea lor şi poveştile pe care au ales să mi le împărtăşească şi le-am permis să mă schimbe. Tocmai din acest motiv mănânc *întotdeauna* tortul.

Mulțumiri

Această carte nu ar fi fost posibilă fără soțul meu, Chris. Ajutorul lui a fost nepreţuit – de la preluarea sarcinilor de dus, adus şi culcat copiii, până la faptul că mi-a ţinut companie pe canapea în timp ce scriam până târziu în noapte şi m-a ascultat în timp ce îmi analizam cele mai dificile amintiri din copilărie. Contribuţiile tale zilnice, discrete, dar importante, nu au trecut neobservate.

Niciodată nu aş putea să o răsplătesc pe mama pentru tot ceea ce a făcut pentru mine pe când aveam 20 de ani, o perioadă înfricoşătoare şi nesigură a vieţii mele. Când alţi membri ai familiei mi-au întors spatele, tu ţi-ai deschis braţele şi mi-ai dat de înţeles că nu vei pleca niciodată de lângă mine.

O persoană menţionată doar fugitiv în această carte, dar foarte importantă pentru mine în acei ani dificili de la şcoala de asistente este prietena mea Summer. Nu voi uita niciodată conversaţia pe care am avut-o atunci când mă gândeam că s-ar putea să fiu nevoită să renunţ la şcoala de asistente. Mă aşteptam să mă susţii indiferent de decizia pe care o luam, dar m-am înşelat. În schimb, tu mi-ai spus „nu". Mi-ai explicat atunci că a renunţa nu este o opţiune, că nu vei accepta ideea aceasta şi că trebuie să ne gândim la soluţii pentru ca eu să pot absolvi. Fără tine, nu cred că azi aş mai fi fost asistentă.

Pe această cale, vreau să mulțumesc fiecărui profesor pe care l-am avut la Northwest Florida State College. Deși majoritatea asistentelor au povești de groază despre profesorii de la postliceala de asistente, eu nu am avut parte de așa ceva. Deși nu ați fost niciodată blânzi cu niciunul dintre noi, pot spune cu încredere că m-ați pregătit pentru primul meu loc de muncă în domeniul asistenței medicale, nu numai în ceea ce privește abilitățile clinice, ci și modul în care să am grijă în mod corespunzător de o persoană per ansamblu, nu doar ca pacient. Este evident că vă pasă și de transformarea elevilor dumneavoastră în cei mai buni asistenți medicali posibili și că, pentru dumneavoastră, aceasta nu este doar o ocupație.

Mulțumesc tuturor celor de la Verve Talent, în special lui Noah. Când v-am întâlnit acum doi ani, fiind încă novice în industria mass-mediei, m-am simțit foarte copleșită și intimidată. Tu și echipa ta ați avut întotdeauna grijă de mine – ca persoană în primul rând – și vă voi fi veșnic recunoscătoare pentru asta. Vorbind cu alți autori, am aflat de curând că a putea să-i spui agentului tău literar „Sunt atât de îngrijorată, încât îmi vine să vomit", iar el să te liniștească asemenea unui terapeut nu este ceva obișnuit, dar, din fericire, pentru mine este (ha, ha). Îți sunt recunoscătoare pentru că ai făcut ca toată această experiență să fie nu doar suportabilă, ci și distractivă.

Mulțumesc Sarei și întregii echipe de la Ballantine. Vă mulțumesc că i-ați acordat o șansă unei autoare tinere, novice. Să scrii despre niște experiențe atât de vulnerabile este terifiant și vă mulțumesc că m-ați făcut mereu să mă simt în siguranță și că mi-ați oferit sprijinul de care aveam nevoie.

Și, în final, celor trei copii dragi ai mei, Brody, Callie și Aristea. Aș merge până la capătul Pământului pentru voi. Sper că v-am făcut mândri.

MULȚUMIRI SPECIALE

Am împărtășit poveștile celor 12 pacienți incluși în paginile acestei cărți din diferite motive, printre care se află și diferitele lecții pe care le-am învățat de la ei. Le sunt recunoscătoare fiecăruia dintre ei.

Glenda, fiind primul meu deces, ai pus bazele pentru fiecare pacient care a venit după tine. Tu ai fost prima mea introducere în ceea ce acum numesc „locul dintre lumi". Te apreciez pentru că mi-ai împărtășit atât de deschis experiențele tale, pentru ca eu să pot înțelege mai bine diferența dintre halucinații și viziunile persoanelor dragi decedate și să-mi încep călătoria spre a înțelege prin ce trec atât de mulți oameni la sfârșitul vieții lor.

Carl. Of, Carl! Aș putea să scriu la nesfârșit și tot nu m-aș putea apropia de ceea ce ți-aș spune dacă am putea fi din nou în aceeași cameră astăzi. Îți mulțumesc că ai avut încredere în mine și că mi-ai permis să leg o relație frumoasă cu tine și cu soția ta. În fiecare zi mă inspiri să mă prezint ca o asistentă tânără și dornică și să stabilesc legături importante și profunde cu pacienții mei. Sper că tu și Anna dansați împreună în rai. Acum am două fetițe și mă gândesc adesea la tine și la soția ta în timp ce înaintăm în viață. Durerea sufletească pe care trebuie să o fi îndurat și pe care ați continuat să o duceți mai departe este de neimaginat. Îmi este dor de tine, dar acum mai mult ca niciodată înțeleg fericirea pe

care trebuie să o fi simţit când Anna te-a întâmpinat pe lumea cealaltă.

Sue, îţi mulţumesc că ai discutat deschis cu mine despre convingerile tale şi că mi-ai împărtăşit poveştile tale – atât cele mai bune, cât şi cele mai rele. Acele momente de linişte în care îţi udam plantele şi îţi împăturream rufele mi-au oferit ocazia de a încetini ritmul pentru o clipă şi de a reflecta asupra propriilor convingeri. Acum înţeleg că, indiferent de ceea ce crede o persoană, cei mai fericiţi oameni sunt cei care sunt împăcaţi cu propriile convingeri.

Sandra, tu şi soţul tău m-aţi ajutat să înţeleg mai bine că banii, norocul şi circumstanţele nu schimbă modul în care se termină totul. Acum înţeleg că a avea o viaţă „perfectă", aşa cum cred că aţi avut voi doi, nu va împiedica faptul inevitabil că toţi murim. Ceea ce ar fi trebuit să caut, în schimb, este dragostea dezinteresată pe care voi doi aţi avut-o unul pentru celălalt şi pentru oamenii pe care i-aţi întâlnit în viaţă. Vă mulţumesc că aţi avut încredere în mine să am grijă de voi. Sper să vă calc pe urme, nu pentru mărimea casei voastre, ci pentru modul în care aţi tratat oamenii din jurul vostru şi v-aţi dedicat viaţa celorlalţi.

Elizabeth, mi-aş dori să nu fi plecat atât de repede dintre noi. Înţelepciunea şi perspectiva ta optimistă asupra vieţii chiar şi în cele mai dificile situaţii au inspirat milioane de oameni. Am fost uimită de reacţia pe care am primit-o atunci când am împărtăşit povestea ta pe contul meu de TikTok şi de cât de mulţi oameni s-au regăsit în ea. De fapt, câteva persoane mi-au spus că şi-au tatuat cuvintele tale ca pe un memento veşnic. Îţi mulţumesc că ai fost atât de deschisă faţă de mine şi că mi-ai permis să-mi formez o perspectivă diferită faţă de ceea ce fusesem învăţată. Privind în urmă, la atâţia ani după ce m-am făcut bine, mă simt prost că am pierdut

atât de mult timp preocupându-mă de greutatea mea, în loc să „mănânc tortul".

Edith, tu mi-ai arătat că demența și boala Alzheimer nu sunt atât de clare precum credeam. Acum înțeleg că există factori în afara a ceea ce înțelegem noi care ți-au permis să sfidezi limitele rigide ale diagnosticului tău. Îmi amintesc întotdeauna de tine când mă ocup de pacienții cu demență și mă asigur că spun cu voce tare ceea ce fac și de ce, la fel cum aș face cu orice alt pacient, indiferent de diagnostic.

Reggie și Lisa, am retrăit de atâtea ori întâlnirile pe care le-am avut cu voi, nu doar în discuțiile cu terapeuta mea, ci și în propria minte. Multă vreme, am simțit că este un fel puzzle pe care îl puteam asambla: *Dacă aș putea să mă întorc în timp și să îmi dau seama în ce fracțiune de secundă am greșit, atunci aș putea preveni moartea Lisei.* Dar, datorită vouă, am învățat de atunci că niciunul dintre noi nu deține controlul așa cum credem că îl deținem. Deși mi-aș fi dorit ca povestea voastră să se fi terminat altfel, am reușit în cele din urmă să caut ajutorul de care aveam nevoie. Terapia respectivă a schimbat modul în care gestionez dificultățile din toate domeniile vieții mele, inclusiv cele legate de căsnicie, copii, muncă și familie. Deși îmi doresc ca Lisa să fi putut fi alături de mine în această călătorie, înțeleg că tot ce pot face este să privesc înainte. Sper că povestea voastră va dăinui pentru a-i încuraja pe toți cei care citesc această carte și care ar putea avea și ei nevoie de ajutor să îl caute fără teama că vor fi judecați.

Lily, deși v-am cunoscut pe tine și pe Allison doar pentru o perioadă scurtă, povestea ta m-a inspirat în extrem de multe feluri. Nu numai că mi-am analizat propria viață și m-am întrebat cine ar putea fi acel prieten pentru mine, dar m-a încurajat să fiu eu însămi *acea prietenă*. Am învățat că nu toate prieteniile sunt

menite să dureze o viaţă întreagă şi că este în regulă dacă unele durează doar o perioadă. Este în regulă să laşi unele prietenii să se stingă, fără resentimente, pentru a face loc acelor prietenii care durează o viaţă.

Minunata mea soacră Babette, socrul, cumnata, cumnaţii şi soţul meu ne-au primit pe Brody şi pe mine în familia lor cu braţele deschise în cea mai dificilă perioadă din viaţa lor. Deşi mă temeam că nimeni nu va accepta o mamă singură, la momentul acela, toţi erau pe cale să o piardă pe mama (sau soţia) lor. Nu voi uita niciodată dragostea de care au dat dovadă cu toţii în timpul şi în ciuda acelor vremuri şi ştiu că de la Babette au învăţat ceilalţi o mare parte din această dragoste şi acceptare. Babette, mă gândesc adesea la tine şi sper să te fac mândră, atât ca asistentă, cât şi ca mamă. Ştiu că tu continui să veghezi asupra mea, a lui Brody şi a lui Chris şi nu am nicio îndoială că *tu* ai ales cele două fetiţe cu care familia noastră a fost binecuvântată. Mă voi asigura că te vor cunoaşte pe tine şi dragostea ta pe măsură ce vor creşte.

Albert, mi-ai permis să-mi examinez moralitatea într-un mod în care nu o făcusem până atunci. Până nu te-am întâlnit pe tine, nici măcar nu îmi dădeam seama cât de multe lucruri făceam în mod automat, de la procesul de înscriere a pacienţilor până la a urma instrucţiunile superiorilor mei fără a pune întrebări. De atunci, am învăţat cât de important este să fii mai întâi om şi apoi angajat. De când am avut grijă de tine, am schimbat modul în care funcţionez ca asistentă medicală. Poate că nu mai sunt angajatul lunii, dar nu-mi fac griji că moralitatea mea va fi compromisă – şi asta contează mult mai mult pentru mine.

Frank, în ziua în care am vorbit în dormitorul tău, nu visam că voi ajunge vreodată să scriu această carte. Deşi am râs de ridicolul acelei promisiuni, sunt sigură

că tu ești cel care râde acum. Mă întreb adesea dacă nu cumva știai deja. Credința ta de nezdruncinat în, ei bine, nicio credință mi-a permis să înțeleg mai bine și să le explic celorlalți că, indiferent de credințele sau convingerile lor – sau de lipsa acestora –, cei dragi vor veni oricum să îi conducă în viața de apoi.

Niciodată nu voi putea să explic cum se cuvine varietatea de emoții pe care le-am simțit când am avut grijă de tine, Adam. Ai fost primul meu pacient cu glioblastom după ce îmi pierdusem soacra, iar familia ta semăna foarte mult cu a mea. Ai fost un adevărat test al capacității mele de a separa viața profesională de cea personală. De atunci, am înțeles că legătura noastră personală mi-a permis să fiu o asistentă mai bună și să te susțin mai bine, pentru că aveam o înțelegere pe care alții nu o aveau. Datorită ție, nu numai că acum mă ofer întotdeauna voluntar să preiau pacienți cu glioblastom, dar am înțeles și că viața profesională și cea personală nu trebuie să fie complet separate. La fel ca în cazul multor alte lucruri, este în regulă dacă există un punct intermediar, între lumi.

Despre autoare

HADLEY VLAHOS este asistentă medicală specializată în îngrijirea paliativă, mamă şi soţie, al cărei soţ lucrează, de asemenea, în domeniul medical ca fizioterapeut. Vlahos şi-a început cariera de asistentă la 22 de ani. În calitate de asistentă specializată în îngrijirea paliativă, ea vizitează pacienţii la domiciliu, în acelaşi timp educând şi împărtăşind poveşti despre îngrijirea paliativă pe reţelele sociale, unde are mai mult de un milion de urmăritori.

TikTok: @nursehadley

Instagram: @nursehadley

BOOKZONE

Cum arată sfârșitul călătoriei noastre pe pământ?

Societatea evită discuțiile despre moarte, dar Hadley Vlahos, asistentă medicală specializată în îngrijirea paliativă, și-a îmbrățișat cu devotament și empatie menirea de a le fi alături celor aflați la final de drum, iar acum împărtășește cu cititorii poveștile și momentele care au ajutat-o să înțeleagă că moartea nu este un mister înfricoșător, ci o parte firească a vieții.

Ne vom revedea cu cei dragi pe lumea cealaltă? Doare atunci când mori? Ți se derulează viața prin fața ochilor?

Plină de sensibilitate și emoție, Hadley Vlahos pornește într-o călătorie de înțelegere profundă a existenței umane și a trecerii dintre lumi, povestind cum au arătat ultimele clipe pentru mulți dintre pacienții săi.

Aceste întâlniri emoționante cu persoane aflate la granița dintre ființă și neființă i-au schimbat autoarei, în mod fundamental, nu doar perspectiva asupra morții, ci și pe cea asupra vieții. Astfel, această carte despre moarte devine, în esență, un manifest pentru o viață trăită din plin, clipă de clipă, cu mai multă bucurie și mai puține regrete.

BIBLIOTECA LUI MORAR

BOOKZONE

ISBN 978-630-305-170-3

9 786303 051703